

K 275 937
3

• FOOTBALL •

• FOOTBALL •

כדורסל
במחוזות
המזרחיים

• FOOTBALL •

• FOOTBALL •

K 275. 937
3

საქართველო
ბიბლიოთეკა

საქართველოს
საჰაერო საზღვაო ხაზები

საქართველოს
საჰაერო საზღვაო ხაზები

საქართველოს საჰაერო საზღვაო ხაზების მომსახურება

გუგითი სხვა პირად იქნით

საქართველოს შუარაღმოსაშენი კავშირი

თბილისი — 1968

ქართველ
წიგლიწოდებ

ავთანდილ ნიკოლოზის ძე ლოლობერიძე დაიბადა 1922 წელს, სოხუმში. ფეხბურთის თამაში 16 წლისამ დაიწყო. 1940—41 წლებში იცავდა სოხუმის „დინამოს“ სახელს. ომის წლები არმიაში გაატარა, ორჯონიკიძისა და ნალჩიკისათვის ბრძოლებში მონაწილეობდა. თბილისის „დინამოში“ 1943 წლიდანაა, სამი წლის შემდეგ მოიხვეჭა სპორტის ოსტატის, ხოლო კიდევ ხუთი წლის მერე — სპორტის დამსახურებული ოსტატის წოდება. შედიოდა ჩეჩნი ქვეყნის 33 საუკეთესო ფეხბურთელის რიცხვში, სსრ კავშირის ნაკრებისა და ოლიმპიური ნაკრების შემადგენლობაში, მრავალჯერ იყო საკავშირო ჩემპიონატების პრიზიორი და სსრ კავშირის, თასის ფინალისტი.

1951 წლიდან ა. ლოლობერიძე სკკპ წევრია, ხუთჯერ იქნა არჩეული თბილისის ქალაქის საბჭოს დეპუტატად. იგი დაჯილდოებულია შრომის წითელი დროშის ორდენითა და სამი მედალით.

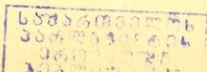
ლიტერატურული ჩანაწერი ზ. აკოვოვისა

მერიდი სიტყვა ავტორზე და მის წიგნზე

ჩემი მეგობარი, რომელთანაც ბევრი სასიამოვნო თუ მძიმე წუთი გამინაწილებია ფეხბურთის მინდორზე, დღეს მეცა და შენც, მკითხველო, სულ სხვა ახალ, უჩვეულო „ქანრში“ წარმოგიდგება — როგორც ავტორი მოგონებათა საინტერესო წიგნისა. სპორტის დამსახურებულმა ოსტატმა ავთანდილ ლოლობერიძემ თავისი მრავალწლიანი სპორტული მოღვაწეობის პერიოდში მოიარა ბევრი ქვეყანა სხვადასხვა კონტინენტებზე — ჩინეთსა და ბირმადან — კუბამდე, ჩილსა და ეკვადორიდან — ინგლისამდე...

იყო მონაწილე, ან, თუნდაც მოწმე ოლიმპიური თამაშებისა და მსოფლიო ჩემპიონატისა, ინახულო ფეხბურთის სამშობლო, გამოხვიდე მსოფლიოს მრავალი განთქმული ფეხბურთელის პირისპირ, — ასეთი რამ ბევრს როდი რგებია. ლოლობერიძემ კი გამოცადა ერთიც, მეორეცა და მესამეც. შთაბეჭდილებანი, რა თქმა უნდა, უხვად დაგროვდა. აბა, მოდი და ნუ გაუზიარებ მათ ფეხბურთის მოყვარულებს!

ჩვენი ერთობლივი გამოსვლების მრავალი წლის მანძილზე ავთანდილ ლოლობერიძე სულ სხვადასხვა მხრივ, სულ სხვადასხვა ვითარებისას გავიცანი. მახსოვს იგი ამ ორი ათეული წლის წინათ, როცა ჯერ კიდევ უულვაშო ყმაწვილი მოვიდა ჩვენს კოლექტივში, შემდეგ მოწმე ვიყავი მისი სპორტული ნიჭის შესანიშნავი გაფურჩქვნისა. ვუყუბრებდი რა მის მონდომებულ, თავდავიწყებით სრომას ყოველი საწვრთნელი ვარჯიშისას, აღარ მაკვირვებდა თამაშში მისი შრომისმოყვარეობა, თავგანწირვა და სწრაფი პროგრესი

ტექნიკაში. ვიცოდი რა ცხოვრებაში მისი ზრდილობა და თავდაპირველი რილობა, სწავლაში სიბეჯითე, ადვილად ვხვდებოდი, ადვილად მსწავლავდი. როდესაც ქვევის ასეთი კულტურა და კორექტულობა მწყაბნენ — მისი მსწავლავდი.

შეიწოვა და შეისისხლხორცა — რა ყოველივე საუკეთესო, რისი მიცემაც მისთვის კოლექტივს შეეძლო, შეიძინა რა გამოცდილება და მომწიფდა რა როგორც ფეხბურთის ოსტატი, ლოღობერიძე-მოთამაშე საოცრად უადვილებდა საქმიანობას მწვრთნელსა და კაპიტანს: ზოგჯერ სრულიად ზედმეტი იყო ჭკუის სწავლება და დარიგება, — ყველას თვალწინ ედგა ავთანდილის ცოცხალი მაგალითი. აი, სწორედ ამიტომ 1951 წლის გაზაფხულზე, როცა გუნდი უკაპიტნოდ დარჩა და ახალი იყო ასარჩევი, ერთხმად იქნა დასახელებული ყველაზე ღირსეულის — ა. ლოღობერიძის კანდიდატურა. ყველაზე ღირსეულად კი მას თვლიდნენ არა მარტო როგორც საუკეთესო ფეხბურთელს, არამედ აგრეთვე როგორც ყველაზე ავტორიტეტიანს: მისი სიტყვა ყველასთვის კანონი იყო. მკაცრი და მომთხოვნე იგი მხოლოდ მოედანზე როდი გახლდათ. ბუნებით მგრძნობიარე და გულისხმიერმა ადამიანმა, ლოღობერიძემ, ადრევე შეიგნო, რომ გუნდი ვერადროს ვერ შეძლებს კოლექტიურ თამაშს, თუ მოთამაშეთა შორის არ დამყარდება ნამდვილი მეგობრობა. და იგი ძალღონეს არ იშურებდა იმისათვის, რათა სამ ათეულ ფეხბურთელს ერთიანი მეგობრული ოჯახით ეცხოვრა.

ათი წელი იყო ლოღობერიძე გუნდის კაპიტნად. ამ დროის მანძილზე ბევრის გადატანა მოუხდა კოლექტივს: იყო წარუმატებლობისა და ძიების წლებიც, როდესაც გვეგონა, რომ იმსხვრეოდა ტრადიციები, იკარგებოდა საკუთარი სახე, საკუთარი სტილი. გუნდი ციებ-ციხელებას განიცდიდა, იცვლებოდნენ მოთამაშეები, იცვლებოდნენ მწვრთნელები... მაგრამ ამ მღელვარე დროის მთელ მანძილზე ავთანდილ ლოღობერიძე იმედიანად და მხნედ იდგა კაპიტნის ბოგურაზე. იდგა და იღვწოდა, რათა ენახა მშობლიური კოლექტივის ყოფილი დიდების აღორძინება.

უფრო მოგვიანებით ჩვენ ვხედავდით ლოღობერიძეს კოლექტივის მეთაურის როლში — გუნდის მწვრთნელისა და უფროსის თანამდებობაზე. მაგრამ ყველა ეს „სახეცვლილება“, როგორც ალბათ ადვილად ხვდებით, მუდამ იყო დაკავშირებული, ასე ვთქვათ, პრაქტიკულ ფეხბურთთან — ბურთთან და მოედანთან. ახლა კი

ფეხბურთის ვეტერანი პირველად სინჯავს თავის ძალას. მოლოდინების სულ სხვა სფეროში — ლიტერატურაში და, უნდა გამოვჩინებოდეთ, წარმატებითაც.

დღიურები დიდი სიამოვნებით წავიკითხე. თუმცა წიგნის მთავარ ღირსებას წარმოადგენს მისი წმინდა „საფეხბურთო“ ნაწილი (ეს ასეც უნდა ყოფილიყო) — კვალიფიციური შეფასება და ანალიზი მრავალი ეროვნული ნაკრების, კლუბისა, თუ ცალკეული ფეხბურთელის თამაშისა, დარწმუნებული ვარ, რომ იგი მხოლოდ სპეციალისტებსა და ფეხბურთის გულშემატკივართ როდი დააინტერესებს. ეს წიგნი მხოლოდ და მხოლოდ ფეხბურთზე არ გახლავთ. იგი მოგვითხრობს შეხვედრებზე იმ ადამიანებთან, იმ ახალ უცხოელ მეგობრებთან, რომელთა რიცხვი დღითიდღე იზრდება და მატულობს. და, ბოლოს, ეს არის წიგნი იმ დიად მისიაზე, რომელიც მრავალგზის ჰქონდა დაკისრებული საბჭოთა სპორტის წარგზავნილებს — თბილისის „დინამოს“ ფეხბურთელებს.

ა. ლოლობერიძის დღიურების გამოცემა იმითაც არის უაღრესად ღირსშესანიშნავი, რომ ჩვენში, საქართველოში, ამგვარი სპორტული მემუარების გამოცემის ტრადიცია ჯერჯერობით არ არსებობს. დაე, მტკიცედ დაინერგოს, აყვავდეს და გაიფურჩქნოს ეს ტრადიცია.

გორის პიფაქე,
სპორტის დამსახურებული ოსტატი.

შესავლის მაგიერ

ბავშვობაში ყოველივე ჩვენგანს იმდენი საინტერესო რამ წაუკითხავს მოგზაურობებზე, რომ მე პირადად ყოველი მოგზაური მუდამ მწერლად წარმომიდგებოდა ხოლმე. მართლაც დიდი ბედნიერებაა ნახო უცხო ქვეყნები, უცნობი ხალხები, გაეცნო მათს ზნეჩვეულებებს და მერე ყოველივე ამის შესახებ მოუყვე სხვებს.

მე არც მოგზაური ვარ და, მით უმეტეს, არც მწერალი. მაგრამ ჩემი ცხოვრება ისე წარიმართა, რომ მეგობრებთან—თბილისის „დინამოს“ ფეხბურთელებთან, აგრეთვე სხვა გუნდებთან ერთად, ბევრი მოგზაურობა მომიხდა. და თუმცა ჩვენი ვიზიტები, ჩვეულებრივ, ხანგრძლივი არ იყო და იქ ტურისტებად კი არ ჩავდიოდით, არამედ როგორც საპასუხისმგებლო საერთაშორისო შეხვედრათა მონაწილენი, ყოველივე ჩვენგანი ცდილობდა რამდენიმე თავისუფალი საათის მონაკვეთში გაცნობოდა იქაურ ხალხს, მის ადათსა და წესებს, ენახა ყოველივე საინტერესო და საყურადღებო...

და აქ მე მივხვდი უბრალო ჭეშმარიტებას: სულაც არ არის აუცილებელი გქონდეს ნიჭი მწერლისა; დაე, შენი ჩანაწერები წააგავდნენ ჭაბუკობისდროინდელ დღიურებს, — უსათუოდ უნდა იწერდე ყოველივეს. გაივლის წლები და დრო წაშლის შენს მეხიერებაში ბევრ საინტერესო დეტალს. აი, სწორედ მაშინ დაუფასებელ სამსახურს გაგიწევს ოდესღაც გაკეთებული ძუნწი, ლაკონური ჩანაწერები.

ნახულისა და გაგონილის უფრო მეტხანს „შენახვის“ სურვილი-
მა მომცა ბიძგი მიმემართა ჟურნალისტთა იარაღისთვის ურცხვად
ნოტისა და ფანქრისთვის, უფრო გვიან კი ფოტოაპარატის კონსტრუქციას
მაშინ, ცხადია, აზრადაც არ მომსვლია, რომ ეს ჩანაწერები ოდეს-
ღაც საფუძვლად დაედებოდა ცალკე წიგნს. უბრალოდ ვვარაუდობ-
დი, რომ ისინი მუდამ კარგ სამსახურს გამიწვედნენ, როდესაც შინ
დაბრუნებულს, მომიხდებოდა ამბის მოყოლა მორიგ საზღვარგარე-
თულ მგზავრობაზე ოჯახურ წრეში, ლექციისას, თუ გაზეთების
ფურცლებიდან.

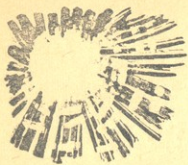
უკვე დიდი ხნის შემდეგ, როდესაც ფეხბურთის მოედანს გა-
მოვეთხოვე და საწვრთნელ სამუშაოზე გადავედი, გამომცემლობის
წინადადება მივიღე და დღიურების „გამიფვრას“ შევუდექი.

და აი, მუშაობა დასრულებულია. დიდი სულიერი მღელვარე-
ბით (ისეთით, როგორსაც მგონი ყველაზე ძნელი მატჩის წინაც კი
არ განვიცდიდი) გამომაქვს ნამუშევარი მკითხველთა სამსჯავროზე.
მე მესმის მთელი სირთულე, უფრო მეტიც — ორმაგი სირთულე
ჩემი მდგომარეობისა, როგორც დამწყები ავტორისა, რომელსაც
განუზრახავს ილაპარაკოს ფეხბურთის მოყვარულთა ფართო წრე-
სათვის კარგად ცნობილ ამბებზე. პატიებას გთხოვთ ამისათვის,
მაგრამ მეტი რა გზაა! თუ ჩემი ჩანაწერები დაინტერესებენ სპორ-
ტის მოყვარულთ და რამდენადმე შეავსებენ მათს ცნობებს საყ-
ვარელ გუნდზე, ჩავთვლი, რომ ჩემს შრომას ამაოდ არ ჩაუვლია.

ვსარგებლობ შემთხვევით და მადლობას ვუხდის სპორტულ
ჟურნალისტს გ. აკოფოვს, რომელიც დამეხმარა დღიურის დასაბეჭ-
დად მომზადებაში.

ბ. ლოლოგერიძე,

სპორტის დამსახურებული ოსტატი.

ქართული
ბიბლიოთეკა

„აბუაბილ“

საქიონჯ)

თბილისის „დინამოს“ საერთაშორისო შეხვედრების სიის პირველი სტრიქონი 1937 წლითაა დათარიღებული. საბჭოთა ქვეყანაში სტუმრად მყოფი ბასკონიის ფეხბურთელები საქართველოშიც ჩამოვიდნენ. ფეხბურთის „სტაჟიან“ გულშემმატკივრებს, ცხადია, კარგად ახსოვთ ბასკთა პოპულარული გუნდის ვიზიტი. იმ წელიწადს მე, სოხუმელი მოსწავლე, ის-ის იყო მიმიღეს ბავშვთა სპორტული სკოლის ფეხბურთის სექციაში. ახლაც მშვენიერად მახსოვს თუ როგორი რიდიტა და პატივისცემით წარმოვთქვამდით ბიჭები ლუის რეგეიროს, ისიდრო ლანგარას, ლეონარდო სილაურენის, და, რა თქმა უნდა, ჩვენი საყვარელი ფეხბურთელების შოთა შავგულიძის, ალექსანდრე დოროხოვის, მიხეილ ბერძენიშვილის, ბორის პაიჭაძის, გრიგოლ გაგუას სახელებს. მაშინ აბა რას ვიფიქრებდი, რომ გავხდებოდი მათ გუნდში თამაშის ღირსი და რომ მხედებოდა ბატივი — დამეცვა მისი ღირსება ჩვენი ქვეყნისა და უცხოეთის სტადიონებზე.

ბასკთა ნაკრებთან სამახსოვრო შეხვედრის შემდეგ გავიდა შვიდი წელი, სანამ თბილისის დინამოელებს კვლავ ეჩვენებოდა საერთაშორისო მატჩში მონაწილეობა — 1944 წლის შემოდგომაზე გუნდი ირანში მიიწვიეს. ეს იყო დინამოელთა პირველი გამგზავრება საზღვარგარეთ. მომავალი შეხვედრებისთვის ჩემს სახელოვან უფროს ამხანაგებთან ერთად მეც დაუზარლად, მთელის ძალ-ღონით ვემზადებოდი. ჩემს წინაშე იდგა კიდევ ერთი საპასუხისმგებლო ამოცანა: გუნდში სულ რაღაც ერთი წელი ვიყავი ჩარიცხული და ჩემზე დამყარებული იმედები უნდა გამემართლებინა. ჩვენ საკმაოდ დიდხანს — ერთი თვის განმავლობაში ვემზადებოდით და საფუძვლიანადაც: რაც უნდა თქვათ, უცხოეთის სტადიონზე დებიუტი არც თუ ისე ჩვეულებრივი საქმე იყო. მით უმეტეს, რომ გუნდი აგერ უკვე მეოთხე წელია ოფიციალურ შეჯიბრებაში არ გამოსულა: მთელი საბჭოთა ხალხი ფაშისტ ბარბაროსებს ებრძოდა და ფეხბურთისთვის არავის არ ეცალა.

ჩვენი სამზადისი დასასრულს უახლოვდებოდა, როდესაც თავი იჩინა ერთმა მოულოდნელმა გარემოებამ: ირანში გამგზავრებაზე პრეტენზიას თურმე ბაქოელი ფეხბურთელებიც აცხადებდნენ, რომლებმაც რამდენიმე ხნით ადრე მოგვიგეს მატჩი სსრ კავშირის თასზე. რომელი „დინამო“ გამგზავრებოდა ირანს — ჩვენი თუ ბაქოსი? ეს საკითხი უნდა გამოერკვია მათ შორის დანიშნულ შესარჩევ მატჩს. თამაში თბილისში გაიმართა და ჩვენს სასარგებლოდ დამთავრდა — 3:0. ამრიგად, ირანში გამგზავრების „ვიზები“ მოპოვებულ იქნა.

ჩვენი დელეგაცია ასე გამოიყურება. მას ხელმძღვანელობს დიმიტრი სამუშია — „დინამოს“ რესპუბლიკური საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე, მწვრთნელი ასირ გალბერინი, გუნდის უფროსი შოთა შავგულიძე, ექიმი ალექსი სოკოლოვი; მოთამაშეები: მეკარეები — სერგო შულრა და ვალტერ სანაია, მცველები — უშანგი სალდაძე, არჩილ კიკნაძე, ბორის ფროლოვი, შოთა ჯოჯუა, ნიკოლოზ ნაუმცევი, ნახევარმცველები — მიხეილ ბერძენიშვილი, გრიგოლ გაგუა, ვლადიმერ ჯორბენაძე, გიორგი ჭელიძე, თავდამსხმელები — თენგიზ გავაშელი, გიორგი ანთაძე, ბორის პაიჭაძე, ვიქტორ ბანიუკოვი, გაიოზ ჯეჯელავა, ასლან ხარბეღია, სპარტაკ ჯეჯე-

ლავა და მე. დელეგაციას ახლავან საკავშირო კომიტეტის წარმომადგენელი მ. ტოვაროვსკი და მსაჯი ნ. ლატიშევი.

ბაქოში ჩასვლის შემდეგ რამდენჯერმე ამაოდ ვცადეთ საბრეტ საზღვარზე გადაფრენა: უამინდობის გამო თვითმფრინავს ჰაერში არ უშვებდნენ. თვითმფრინავში რომ ჩავსხედით, ყოველივე ამისაგან მხოლოდ შორეული მოგონებაღა დარჩა, ისეთი მოუთმენლობით ელოდა ყოველივე ჩვენთაგანი ირანელ ფეხბურთელებთან შეხვედრას.

...თეირანის აეროდრომი, დამხვდურთა ტალღა, ყვავილები, მისალმებანი, პირველი პრეს-კონფერენცია... მივემართებით თეირანის გარეუბნის ერთ-ერთი კურორტზე, რომლის სასტუმროშიც მოგვიწვევს გაჩერება. ასობით თეირანელთა შეძახილები და მათი ცნობისმოყვარე შუერა გვაცილებს.

პირველმა საათებმა სიზმარივით განვლო. ჩემი ამხანაგებისა რა მოგახსენოთ, — ზოგიერთი მათგანი უკვე იყო საზღვარგარეთ (როდესაც ამიერკავკასიის ნაკრებმა სკანდინავიის ქვეყნებში გამართა ტურნე), მაგრამ მე თავს როგორღაც უხერხულად ვგრძნობ: უცხო ქვეყანა, უცნობი ხალხი, გაუგებარი ენა. თუმცა უნდა ითქვას, რომ ირანელები მეტისმეტად ყურადღებით გვეკიდებიან, მზად არიან შეასრულონ ჩვენი ყოველივე სურვილი.

ჩემი ასეთი განწყობილება დიდ ხანს როდი გაგრძელდა. საბჭოთა საელჩოში თანამემამულეებთან შეხვედრამ, საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილესთან ამხ. ს. ქავთარაძესთან და ელჩთან გულთბილმა საუბრებმა, უმალ გაგვიქარწყლეს დაძაბულობა და დაგვიტოვეს მხოლოდ ერთი, ასე ვთქვათ, სპეციფიკური, პროფესიონალური მღელვარება, რომელიც მომავალ მატჩთან იყო დაკავშირებული. მაშინ ჩვენ (ყოველ შემთხვევაში, ყველას თუ არა, მე მაინც) გვეგონა, რომ ამ მღელვარებას აქვს თავისი საბაბი: დრო გადის, ახლოვდება პირველი მატჩის დღე, ჩვენ კი მომავალი მეტოქეების წვრთნას ჯერაც არ დავსწრებივართ. ქალაქში ტურისტებივით ვმოგზაურობთ, ვეცნობით ღირსშესანიშნავ ადგილებს, ერთი წვეულებიდან მეორეზე მივდივართ, ხან „ჭიჭა ჩაის“ გვიმართავენ, ხან ჩვენებურ პურ-მარცხს, საუზმეს სადილი მოსდევს, სადილს — ვახშამი... მხოლოდ „ნამდვილ საქმეს“ არ ვაკეთებთ (ასე მეჩვენებოდა მაშინ).

თუმცა... მოვასწარით სტადიონის დათვალიერებაც და იქ ვარჯიშით
ჩავატარეთ.

მოგვიანებით, რამდენიმე წლის შემდეგ მივხვდი, რომ მატჩის
წინ (როგორი მძიმე და საპასუხისმგებლოც უნდა იყოს ეს შეხვედ-
რა) სპორტსმენმა არ უნდა იფიქროს მასზე. იგი უნდა გამოეთიშოს
ამ გულის გამაწამებელ ფიქრებს და იფიქროს სულ სხვა რამეზე.
მახსოვს იქ, ირანში, დელეგაციის ხელმძღვანელებმა პირველი მატ-
ჩის წინ კინოთეატრში ჩვენი წაყვანა განიზრახეს. მაგრამ ამის გან-
ხორციელება თავდაპირველად არ მოხერხდა. საქმე იმაში იყო,
რომ თეირანის ყველა კინოთეატრის მეპატრონეს იმ დღეებში გა-
ფიცვა გამოეცხადებინა. ჩვენ უკვე შეეუბრძოდით ამ „მარცხს“, მაგ-
რამ ერთ-ერთი კინოთეატრის პატრონმა ჩვენთვის სპეციალური
სეანსების მოწყობის სურვილი გამოთქვა.

ერთი სიტყვით, მოსაწყენად არ გვეცალა. მოწყენა კი არა,
სიმართლე რომ გითხრათ, ყოველი ექსკურსიის, მიღებისა და კონ-
ცერტის შემდეგ დასასვენებლადაც კი არ გვეყოფნიდა დრო. ჩვენი
მოუთმენლობა იზრდებოდა 20 ოქტომბრის — პირველი მატჩის
დღის მოახლოებასთან ერთად.

და აი, დადგა ეს დღეც. ახლა, როდესაც მოედანზე გასვლამდე
სულ რამდენიმე საათი დარჩა, დროს, უფრო ზუსტად რომ ვთქვათ,
დროის ჩვენს შეგრძნებას, რაღაც ეშმაკი ემართება: ჯერ იყო და იგი
აშკარად არ გვეყოფნიდა, ახლა კი ძალზე ნელა მიიზლანება და
ნერვებს გვიშლის. ეს უკვე სტარტისწინა მდგომარეობაა, რომელიც
ასე კარგადაა ცნობილი ყველა „სპეციალობის“ სპორტსმენისათვის.
მე, რომ იტყვიან, ადგილს ვერ ვპოულობ. შევდივარ ხან ერთ ნო-
მერში, ხან მეორეში, აგერ ერთ ამხანაგს ვესაუბრები, მეორეს ვაკ-
ვირდები, — მაინტერესებს როგორ იქცევიან უფროსები. გარეგ-
ნულად ისინი ძალზე წყნარად გამოიყურებიან, არაფრით არ გამო-
ხატავენ თავიანთ მღელვარებას. ვიცი, რომ ეს მოჩვენებითი ამბა-
ვია, — ბიჭებმა იციან მღელვარე გრძნობათა დამალვა. მე კი ჯერ
ესეც არ ვიცი. ხუმრობა საქმე როდია: დღეს პირველ საერთაშო-
რისო მატჩში უნდა ვითამაშო!

მატჩამდე საათნახევრით ადრე, როგორც იქნა, მოვიდა ავტო-
ბუსი და სტადიონზე გავემგზავრეთ. რაც უფრო ვუახლოვდებით

სტადიონს, მით უფრო იკლებს ჩვენი მოძრაობის სიჩქარე. იდეა
მიანთა ნაკადი იზრდება, — სტადიონამდე ერთი კილომეტრის და
შორებით მთელი ქუჩა ხალხითაა გაჭედული. ჩვენი გეგმები
სავით მიიზღაზნება — ხალხის ამ უსასრულო ნაკადში ძლივს მი-
ვიკვლევთ გზას.

აი, „ამჟადიეს“ სტადიონიც. თამაშამდე ერთი საათი რჩება.
იგი კი უკვე პირამდე სავსეა. ინტერესი ჩვენი პირველი გამოსვლი-
სადმი ძალზე დიდია. წინა დღეებში ჩვენ ამ ცხოველ ინტერესს
ირანელებთან შეხვედრებისას გამართულ საუბრებში ვგრძნობდით,
ახლა კი ამაში საბოლოოდ დავრწმუნდით უკვე თვით სტადიონზე.

მოედანზე ასეთი შემადგენლობით გამოვდივართ: შუღრა,
სალდაძე, ფროლოვი, კიკნაძე, ბერძენიშვილი, გაგუა, ჯეჯელავა, ან-
თაძე, პაიჭაძე, ლოღობერიძე, პანიუკოვი. საზენიმო ცერემონიალისა
და მოთელვის შემდეგ იწყება მატჩი. საქმე გვაქვს ირანის მეორე
ნაკრებთან.

...ბურთი თამაშში შეჰყავს ჩვენს კაპიტანს — ბორის პაიჭაძეს.
ჩაწოდება ანთაძეს, მისგან — უფრო მარჯვნივ — ჯეჯელავას. ჩვენი
მარჯვენა გარემარბი ატყუებს მცველს და ბურთს აწვდის პანიუ-
კოვს. ვიქტორმა შეამჩნია, რომ მე ბურთზე გავდივარ და ბრწყინ-
ვალედ გამიჭრა. შეუჩერებლივ ვარტყამ და... უცებ როდი ვხვდები,
რა მოხდა. პირველი, რაშიც გავერკვიე — ეს იყო ჩემი ამხანაგების
აწვდილი ხელები და მათი გაბრწყინებული სახეები. ესე იგი, გო-
ლია — პირველი გოლი! ბურთი მე გავიტანე! გამოგიტყდებით, იმ
წუთს ჩემზე ბედნიერი ადამიანი დედამიწის ზურგზე არ მეგულე-
ბოდა. თითქოს ფრთებიც კი შემესხა, ძალა მომემატა. მატჩი კი ეს-
ეს არის დაიწყო, მიმდინარეობს მხოლოდ მე-2 წუთი.

მასპინძლებმა მარცხს კონტრშეტევით უპასუხეს, მაგრამ ჩვენ-
მა მცველებმა ჩაშალეს მათი იერიში. ბურთმა ირანელთა ნახევარ-
ზე გადაინაცვლა და კვლავ ისე მოხდა, რომ დასკვნითი დარტყმის
შესაძლებლობა მე მომეცა. ბურთის გატანის შემდეგ, უპირველე-
სად ყოვლისა, გავიფიქრე: „ძალიან მწყალობს ბედი“. მართლაც,
უკვე 2:0 მიგვყავს და ორივე გოლის ავტორი მე ვარ. მართალია,
ისინი ერთობლივი შრომის ნაყოფი იყო, მაგრამ მეგობრების შე-

ქების შემდეგ გამიათქეცდა სურვილი — რაც შეიძლება უკეთ მე-
თამაშა. თქვენს უკეთესს

ტრიბუნებზე სამარისებური სიჩუმეა. და უცრად ამ „ანა-
შვიდურ“ მყუდროებაში გამოჩნდა უზარმაზარი რუპორი (ჩვენ ის
ძველებური გრამაფონის მილი გვეგონა), რომელიც ხელიდან ხელ-
ში გადადიოდა. მასში მკაფიოდ, მბრძანებლური ტონით ჩასძახოდ-
ნენ რაღაც მოწოდებას. მერე გავიგეთ, რომ ეს ყოფილა კატეგო-
რიული მოთხოვნა უკეთ თამაშისა, სირცხვილისგან რეაბილიტირე-
ბისა, გამარჯვებისა და მხოლოდ გამარჯვებისა.

მაგრამ ამ მოწოდებებმა არ უშველა მასპინძლებს — მე-15
წუთზე გაიოზ ჯეჯელავას დარტყმა და... ანგარიში სამამდე გაი-
ზარდა, რის შემდეგ ბორის პაიჭაძემ კიდევ ორი ბურთი გაიტანა.

პირველ ტაიმს გამანადგურებელი ანგარიშით (5:0) ვიგებთ.
მატჩის ბედი, ცხადია, გადაწყვეტილია და თამაშის მსვლელობაში
უკვე ველარაფერი მოახდენს გარდატეხას. მაგრამ უნდა გენახათ
რა ამბავი ატყდა ტრიბუნებზე, როდესაც ირანელთა მარცხენა შუა-
მარბმა ჩვენს კარში გაიტანა ბურთი. (იგი მათთვის ერთადერთი
აღმოჩნდა). ატყდა წარმოუდგენელი ყიყინა. არა, ყიყინა ეს ის
სიტყვა არაა, თუნდაც „წარმოუდგენელის“ მეზობლად ნახმარი.
იდგა ენით წარმოუთქმელი გუგუნის, ქუხილის, სკდომა, ბლავილი,
ღრიალი... ასეთი რამ არასოდეს გამეგონა.

მაგრამ მაყურებლებს თავისი გრძნობებისა და განცდების გა-
მოხატვის შესაძლებლობა აღარ მიეცათ — მეორე ტაიმში ანგარიში
არ შეცვლილა. ჩვენ მაინცა და მაინც თავს აღარ ვიკლავდით, მით
უმეტეს, რომ წინ კიდევ უფრო საპასუხისმგებლო მატჩი გველო-
და — ირანის ეროვნულ ნაკრებთან.

ახლა, მრავალი წლის შემდეგ, ერთ პატარა საიდუმლოებას გა-
ვიხსნელთ: „ანტრაქტივი“ ჩვენთან საბჭოთა საელჩოს წარმომადგე-
ნლები მოვიდნენ და გვთხოვეს მაინცდამაინც ბევრ გოლს ნუ გაი-
ტანთო... და აქვე გავვიმარტეს: თუ თქვენ შემდგომშიაც ასეთი
ინტენსიურობით დაახვავებთ ბურთებს, შემდეგ მატჩზე შეიძლე-
ბა შაპი აღარც კი მოვიდესო. ეს კი ჩვენს მხრივ „უტაქტობა“ იქ-
ნებოდა, რადგან შემდეგი თამაში შაპის დაბადების დღეს იყო
დანიშნული. ცხადია, უხერხული იყო მისი დღესასწაულის გაუფე-

რულება. თანაც ჩვენს მხრივ, რომლებიც საოცარი სიბრძნე და
 ყურადღებით ვიყავით გარემოცული.

შემდეგ მატჩამდე ერთი კვირა იყო და ჩვენ, ბუნებრივია,
 მთელი თავისუფალი დრო ქალაქის დათვალიერებას, მისი მოსახ-
 ლეობის ადათ-წესთა გაცნობას მოვახმარეთ. ადგილობრივი პრესა
 აღფრთოვანებით გამოეხმაურა ჩვენს პირველ გამოსვლას. ისედაც
 უაღრესად სტუმართმოყვარე ირანელებმა აღარ იცოდნენ კიდევ
 რით ეცათ ჩვენთვის პატივი, რითი დაეტკობთ ჩვენი სმენა და მზე-
 რა. სტუმრად ვიყავით სხვადასხვა სახელმწიფო დაწესებუ-
 ლებათა და სამინისტროთა თანამშრომლებთან, სპორტულ კლუ-
 ბებში. ყველგან გვიმასპინძლებოდნენ ტრადიციული ჩაითა და ხი-
 ლით. კინოთეატრებშიც კი, სადაც სპეციალურად ჩვენთვის მიმდი-
 ნარეობდა სეანსი, უცებ აინთებოდა შუქი და დარბაზში ხილით
 სავსე ხონჩები და ცხელი ჩაი შემოჰქონდათ.

ძალზე საინტერესო სანახაობას წარმოადგენს იქაური ბაზარი
 — მრავალხმიანი, აღმოსავლურად ჭრელი და ხმაურიანი, სადაც
 გამყიდველთა აზრით ერთადერთ საუკეთესო რეკლამას წარმოად-
 გენს საქონლის პატრონის ან ნოქრის სახმო სიმები. მაღაზიებში
 ბევრია საქონელი, განსაკუთრებით, ძვირფასიანი, მყიდველები კა
 არ ჩანან. მოსახლეობას, რომლის ძირითადი ნაწილი ღარიბად
 ცხოვრობს, ფულს, რა თქმა უნდა, ძალზე ნაკლებად აქვს.

მრავალ საინტერესო სანახაობას შორის განსაკუთრებით ერ-
 თი უჩველო დამამახსოვრდა: ცირკში გამოდიოდა არც თუ ისე
 ახალგაზრდა კაცი, რომელიც თავის არაჩვეულებრივ ძალასა და
 გამჭლებობას აჩვენებდა ხალხს. სანამ იგი ღუნავდა სხვადასხვა სის-
 ქისა და სიდიდის ნალებსა და რკინის ძელებს, ჩვენ ძალიან მშვი-
 დად ვისხედით — ასეთი რამ შინაც ბევრჯერ გვქონდა ნანახი. მაგ-
 რამ აი, მან გვიჩვენა საოცარი ნომერი: გაჭიმულ საჩვენებელ და
 შუა თითებს შორის, როგორც ღია მაკრატელში, უმი კვერცხი ჩა-
 დო და არხეინად გაჭყლიტა. ბოლოს კი ვნახეთ რაღაც საშინელი,
 არაადამიანური ნომერი: ძალოსანს თავზე ადებდნენ კარგა მოზრ-
 დილ რიყის ქვას და უროსა სცემდნენ... ქვა ნაჭერ-ნაჭერ იმსხვრე-
 ოდა, კაცი გრდემლი კი ისე იჯდა, ვითომცდა არაფერი იყო. მე კი
 ზურგზე ჭიანჭველები დამირბოდნენ.

მატჩის წინაღღეს მიგვიწვიეს დიდ სპორტულ ზეიმზე, რომელიც გაიმართა შაჰის დაბადების დღის აღსანიშნავად. იმედიქცეულები დიონზე, სადაც მეორე დღეს უნდა გვეთამაშა, გამოვიდნენ უკანაქვეყნის სპორტსმენები. მათ გვიჩვენეს ეროვნული ჭიდაობა, ფეხბურთი და სპორტის სხვა სახეობები. მაყურებელთა შორის იყვნენ ჩვენი ხვალისდელი მეტოქეებიც. რა თქმა უნდა, სტადიონზე გამართულ ასპარეზობაზე მეტად მათ ხვალისდელი მატჩის ბედი აინტერესებდათ. ამიტომ ჩვენს შორის გაიბა საუბარი, რომლიდანაც დავასკვენით, რომ ჩვენი მეტოქეები ჩვენთან შეჯიბრებიდან კარგს არას მოელოდნენ.

...თამაშის წინ ორივე გუნდი ცენტრალური ტრიბუნის წინ გამწყრივდა. შაჰმა ჩამოგვიარა და ყველას სათითაოდ მოგვესალმა, რის შემდეგ თავისი ლოყისკენ გაემართა. ჩვენ მოგვართვეს უზარმაზარი გლობუსი, რომელიც ცოცხალი ყვავილებისგან იყო გაკეთებული. გლობუსზე წითელი ფერით გამოირჩეოდა საბჭოთა კავშირი. მსაჯმა მისცა პირველი ნიშანი. მატჩი დაიწყო.

20-22 წუთი დაახლოებით თანაბარ ბრძოლაში იწურება და მრავალრიცხოვან მაყურებელს შესაძლო რევანშის იმედით უვსებს გულს. მაგრამ აი, პანიუკოვი კარგად იყენებს შექმნილ სიტუაციას, გადის ბურთზე და ძლიერად ურტყამს კარში — 1:0. ორი-სამი წუთის შემდეგ უკვე პაიჭაძე გზავნის ბურთს კუთხეში. მეკარის ნახტომი ამაოა — 2:0.

ანგარიში გაიზარდა, მაგრამ იზრდება მეტოქის წინააღმდეგობაც, ირანელები მეტი სიბრაზითა და თავგანწირვით თამაშობენ. თუმცა სიბრაზე ასეთ შემთხვევაში ცუდი დამხმარეა, მაგრამ ირანელები, რომ იტყვიან, კისრისტეხით მოიწევენ ჩვენი კარისაკენ. ასეთი აფორიაქებული იერიშის მოგერიება „დინამოს“ დაცვისთვის ძნელი საქმე არ იყო — წარმატების მოპოვებისათვის სურვილისა და სიბრაზის გარდა საჭიროა ოსტატობა. აი, სწორედ ეს აკლდათ ირანელებს. ისინი ჩქარობდნენ, ფაფხურობდნენ და ბურთს ჩვენი საჯარიმო მოედნიდან კარგა შორს კარგავდნენ.

მეორე ტაიმიც მასპინძელთა შეტევით დაიწყო. მათ გადაწყვიტეს მოესრათ ჩვენი დაცვა, თუმცა იგრძნობოდა, რომ არ იცოდნენ როგორ განეხორციელებინათ ეს მძიმე საქმე. იმედი, რომ ვერ გა-

გუძლებლით თეირანის პაპანაქება სიცხეს, არ გაუმართლდა: ჩვენ
ისევე მხნედ გამოვიყურებოდით, როგორც მატჩის დასაწყისში უც-
რო მეტიც, ჩვენი მწვრთნელების მიერ შემუშავებულ ტაქტიკურ
გეგმას ირანელი ფეხბურთელები უნდა დაექანცა. ეს გეგმა შემდეგ-
ში მდგომარეობდა: მოკლე გადაცემებით თამაშისას მოწინააღმდე-
გე ასწრებდა გადაჯგუფებას და დაუსრულებელი მოძრაობისა და
დიდი შრომისუნარიანობის წყალობით ახერხებდა რიცხვობრივი
უპირატესობის შექმნას საკუთარი კარის სიახლოვეს. რათა მინი-
შუმამდე დაგვეყვანა მათი ეს შესაძლებლობა, დავიწყეთ გრძელი
გადაცემების უხვად გამოყენება და თამაში ერთი ფლანგიდან მეო-
რეზე გადაგვქონდა. ასეთ ვითარებაში კი პარტნიორის დასახმა-
რებლად ყოველ წუთს სირბილი იოლი აღარ იყო. საქმე იმით დამ-
თავრდა, რომ ჯერ პაიჭაძის, ხოლო შემდეგ ჯეჯელავას ბრწყინვა-
ლეს დარტყმებით ჩვენი გამარჯვება ირანის ეროვნულ ნაკრებზე ძა-
ლიან შთამაგონებელი გამოდგა — 4:0.

დასაწყისისათვის ეს არც თუ ისე ცუდად გამოვიყურებოდა.

გეორგიული
წიგლიწიგნი

კანლ კიჯოხუი

1945 წელი, წელი ომის დამთავრებისა. სამშობლო მძიმე კრი-
ლობებს იმუშებს და მშვიდობიან ცხოვრებას უბრუნდება. ოთხ-
წლიანი „შესვენების“ შემდეგ კვლავ ტარდება საბჭოთა კავშირის
ფეხბურთელთა უძლიერესი გუნდების ჩემპიონატი. ომის შემდგომ
პირველ ჩემპიონატში ჩვენ ცუდად არ გამოვსულვართ — თორმეტ
გუნდს შორის მეოთხე ადგილი დავიკავეთ. გათამაშება დამთავრდა,
მაგრამ ზოგიერთ კოლექტივს საერთაშორისო მატჩების ჩასატარებ-
ლად საზღვარგარეთ წასვლა ელოდა, რის გამოც, ცხადია, საჭირო
იყო სპორტული ფორმის შენარჩუნება.

1945 წლის შემოდგომის მიწურული სამახსოვროა ფეხბურთის
ყველა მოყვარულისათვის, სამახსოვროა მოსკოვის დინამოელთა
ტრიუმფალური ტურნეთი ფეხბურთის სამშობლოში — ინგლისში.
ჩვენ ყველას გვახსოვს ამ ტურნეს შედეგები: გამარჯვებები „კარ-
დიფ-სიტზე“ (10:1) და გაძლიერებულ „არსენალზე“ (4:3), ფრე
„ჩელსისთან“ (3:3) და „გლაზგო-რეინჯერსთან“ (2:2). ამ შედეგებ-

საქართველოში
კანლ კიჯოხუი
მოსკოვი
1945 წლის
სექტემბერი

მა აიძულა ერთ-ერთი თვალსაჩინო ინგლისელი სპეციალისტი, ეროვნული ნაკრების მოთამაშე ზერნარდ ჯოუ განეცხადებინა, რომ ჯენ გეწადია წინანდელ დონეზე შევინარჩუნოთ ჩვენი ადგილი უკუპირთში, მოგვიხდება რუსების მიერ შემუშავებული თამაშის თანამედროვე მეთოდების გადმოღება“.

საზღვარგარეთ გამგზავრება ჩვენც მოგველის — ამჯერად რუმინეთში. კარს უკვე დეკემბერი მომდგარა და რა გასაკვირია, რომ თბილისიდან ბუქარესტში ჩვენი გადაფრენა ფერხდება, — ოდესსაში თოვლის ნამქერს ქარი საშინელი ძალით ატრიალებს. ვიცდით ერთი დღე, ორი დღე, სამი დღე... უკვე მთელი კვირაა ოდესსაში ვსხედვართ... თითქმის დავკარგეთ კიდეც მარშრუტის დანიშნულებისამებრ დამთავრების იმედი, — რაც გინდა თქვი, უკვე 11 დეკემბერია, — ამინდის გამოკეთებას კი კაციშვილი არ გვპირდება. მაგრამ, როგორც ეს ხშირად ხდება, ზეცამ მოულოდნელად გახსნა წარბი და აფრენის უფლება მოგვცეს.

მაგრამ დახეთ ბედის უკუღმართობას! ამ გაფრენამაც კინალამ უშედგოდ არ ჩაგვიარა?! საქმე იმაშია, რომ უკვე ერთი საათის ფრენის შემდეგ რუმინეთის დედაქალაქს მივადწიეთ და ის-ის იყო აეროდრომზე უნდა დავშვებულებოდათ, რომ ამინდი ისევ გაჭირვეულდა, ბუქარესტმა არ მიგვიღო და თვითმფრინავი... უკან, ოდესისკენ გაფრინდა. უნდა გენახათ, რა საცოდავად გამოვიყურებოდით! მაგრამ სხვა რა გზა გვქონდა, — დაღონებულები შევკურიგდით ჩვენს ბედს. ერთი სიტყვით, დავემორჩილეთ სტიქიას.

და უეცრად თვითმფრინავმა მკვეთრად მოუხვია უკან. გაკვირვებულებმა ერთმანეთს გადავხედეთ. გაიღო მფრინავის ჯიხურის კარი, დავინახეთ საპაერო ხომალდის მეთაურის გაბადრული სახე და ერთბაშად დამშვიდდით.

— ყველაფერი რიგზეა, ბიჭებო. მივფრინავთ ბუქარესტში, — ღიმილით გვითხრა ხომალდის მეთაურმა.

არაფერი იყო გასაკვირველი, როცა აეროდრომზე არავინ დაგვხვდა. თურმე რუმინეთის ფიზკულტურული ორგანიზაციებისა და უცხოეთის ქვეყნებთან კულტურული ურთიერთობის საზოგადოება „არლიუსის“ წარმომადგენლები სულ რაღაც ნახევარი საათის უკან წასულან აქედან, — ისინი დარწმუნებული ყოფილან, რომ დღე

მათ აღარ მოუხდებოდათ სტუმრების შეხვედრა. აბა ვინ იფიქრებდა, რომ ასეთ არასაფრენ ამინდში, ნახევარმეტრიანი თოვლფარულ ფარულ აეროდრომზე ჩამოვფრინდებოდით? ასეა თუ მინც ჩამოვვდივართ მინც ჩამოვვდივართ დანიშნულების ადგილზე და უკანასკნელი „სატრანსპორტო“ სიძნელე — თვითმფრინავიდან აეროვოგზლის შენობამდე ღრმა თოვლში გადასვლა — არაფრად ჩაგვიგდია.

ტელეფონით დაუკავშირდით ჩვენს საელჩოს, იქიდან დარეკეს „არლიუსში“ და მალე ორი ავტობუსი გვეახლა. სასტუმროსთან უკვე გველოდნენ. ავტობუსებიდან გადმოვედით თუ არა, დაგვხვდა ქურნალისტა და ფოტორეპორტიორთა მრავალრიცხოვანი ჯგუფი. ინტერვიუმ კიდევ ნახევარი საათი წაიღო და ბოლოს, ერთკვირიანი მოგზაურობით ქანცდალეულებმა, სასტუმროს ნომრებს მივაშურეთ.

მეორე დილამ ძალიან დაგვადონა. გავიღვიძეთ თუ არა, ფანჯრებთან გავჩნდით და დავინახეთ... დიდი თოვლი. გვითხრეს — მთელი ღამე თოვდა და თოვლის ფენა უკვე ნახევარ მეტრს აღემატებაო... თერმომეტრი კი თავის საქმეს „აკეთებს“ — 10-გრადუსიან ყინვას გვიჩვენებს. აბა, რა ფეხბურთზე შეიძლება ლაპარაკი! მართალია, პირველ მატჩამდე (იგი 16 დეკემბრისთვისაა დანიშნული) მთელი ხუთი დღეა და მანამდე შეიძლება ბევრი რამ შეიცვალოს. მაგრამ რა დაგიშალოთ და ამის იმედი არავის ჰქონდა.

მასპინძლები უამინდობის წინაშე ფარხმალს როდი ყრიან, მათი გადაწყვეტილება მტკიცე და ურყევია — ჩატარდეს ყველა დანიშნული მატჩი! ასე რომ ჩვენ უბრალოდ უფლება არ გვაქვს გულბელი დავიკრიფოთ და დემობილიზაციის ხასიათზე დავდგეთ. ჩვენს მომავალ საასპარეზო ადგილს სამხედრო ნაწილები თოვლისგან წმენდენ, მაგრამ მატჩამდე ერთხელ მინც გვსურს ვარჯიშის ჩატარება, მით უმეტეს, რომ თამაში ძალზე უჩვეულო პირობებში მოგვიწევს.

მატჩამდე, როგორც უკვე ვთქვი, არც თუ ისე ცოტა დროა. და ჩვენც დიდი ინტერესით ვეცნობით ქალაქს. ჯერ კიდევ გზაზე აეროდრომიდან სასტუმრომდე შეიჩინეოდა კვალი ახლახან დამთავრებული ომისა, რომელმაც უზარმაზარი ზარალი მიაყენა მთელს რუმინეთს და, კერძოდ, მის დედაქალაქს (გვითხრეს, რომ ფაშისტთა ოკუპაციამ ქვეყნის მეურნეობას მიაყენა ზარალი, რომელიც

12-ჯერ აღმატებოდა წლიურ ბიუჯეტს. აქვე უნდა იქნეს, რომ ყველა ამ უბედურებას კიდევ ერთიც მიემატა — ქვეყნის ხელი გვალვიანი გამოდგა და სანახევროდ დაქცეული ქვეყანა უმოსავლოდ დარჩა).

სულ ერთ წელზე ცოტა მეტი გავიდა, რაც რუმინელმა ხალხმა მუშათა პარტიის ხელმძღვანელობით შეიარაღებული აჯანყება მოახდინა და ფაშისტური დიქტატურა დაამხო. საბჭოთა ჯარების შეტევა, ომიდან რუმინეთის გამოსვლა და ანტიჰიტლერულ კოალიციასთან მისი შეერთება დაგვირგვინდა ბარბაროსთა უღლისაგან ქვეყნის გათავისუფლებით. რუმინელი ხალხის ისტორიაში გაიხსნა ახალი ერა, რაც მის ქვეყნში ეროვნულ აღმავლობას, სოციალურ გათავისუფლებას და ქვეყნის სწრაფ აყვავება-გაფურჩქნებას ნიშნავდა. რუმინელი ხალხის ხელმძღვანელი ძალის — მუშათა პარტიის მეთაურობით ახალი სოციალისტური წყობილებების შემოქმედად იქცა მუშათა კლასისა და მშრომელი გლეხობის თანამეგობრობა.

1944 წლის აგვისტოდან 1945 მარტამდე რუმინეთში სამჯერ შეიცვალა მთავრობა. სამივე მთავრობაში აქტიურ როლს ბურჟუაზიის წარმომადგენლები თამაშობდნენ. 1945 წლის 6 მარტს ხელისუფლება ხალხის წარმომადგენელთაგან შემდგარი ნაციონალ-დემოკრატიული ფრონტის ხელში გადავიდა. დაიწყო ახალი ცხოვრება...

სადაც არ უნდა ვყოფილიყავით, — თეატრში, საწარმოში, თუ დარბაზობაზე, ფიქრში ვუბრუნდებოდით ფეხბურთის მოედანს, რომელსაც სასწრაფოდ ამზადებდნენ მატჩისათვის. მოასწრებენ კი?

როგორ არ ეცადნენ, როგორ არ იჩქარეს, მაგრამ თოვლის ტყვეობიდან მოედნის გათავისუფლება 15 დეკემბრის საღამომდე მაინც ვერ მოხერხდა. მატჩამდე ძალიან ცოტა დრო დარჩა — ერთ დღეზე ნაკლები, მაგრამ გადაწყვეტილი გვაქვს, თუ სრულფასოვანი ვარჯიში არ მოხერხდა, ფეხი მაინც შევდგათ ხვალინდელი ბრძოლის ასპარეზზე. მინდორზე თოვლი უკვე აღარ დევს, მაგრამ ყინულის თხელი ფენა აქა-იქ დარჩენილა და ამასთან დაკავშირებით საჭირო იქნება თამაშში შესაბამისი კორექტივების შეტანა: ყინულზე დავარდნილი ბურთი ძალასაც იცვლის და სხვანაირადაც

სხლტება, თან შიპებიც ხეირიანად არ გიჭერენ. თამაშიცა
ღია, გაგვიძნელებდა,—მის შედეგს უფრო ფიზიკური და ჩქაროსნუ-
ლი მომზადება განაპირობებს, ვიდრე ტექნიკა.

„ჩფრ“ — ასე ეწოდება რუმინეთის ერთ-ერთ უძველეს
გუნდს — ჩვენს პირველ მეტოქეს. რკინიგზელებს („ჩფრ“-ის კლუ-
ბი სპორტსმენ ტრანსპორტელებს აერთიანებს) ინგლისის, იუგოს-
ლავიის, ბულგარეთის და სხვა ქვეყნების გუნდებთან საერთაშორი-
სო შეხვედრების დიდი გამოცდილება აქვთ. ისიც გავიგეთ,
რომ გუნდი გაძლიერებულია სხვა კლუბების სამი მოთამაშით.

მწვრთნელებმა ა. ჟორდანიამ და მ. მინაევმა დაადგინეს ჩვენი
პირველი მატჩის შემადგენლობა. აი, როგორ გამოიყურება ის:
შუდრა, ფეხლევანიდი, სალდაძე, კიკნაძე, ბერძენიშვილი, გავუა,
ჯეჯელავა, ლოლობერიძე, პაიჭაძე, ბერეჟნოი, პანიუკოვი (დასახე-
ლებულთა გარდა ჩვენი დელეგაციის შემადგენლობაში იყვნენ მე-
კარე ვ. სანაია, მცველი ბ. ფროლოვი, ნახევარმცველები ვ. ჯორ-
ბენაძე და გ. ჰელიძე, თავდამსხმელები ა. ხარბელია და გ. აროში-
ძე და აგრეთვე ფეხბურთის საკავშირო სექციის წევრი მ. სუშკოვი,
მწვრთნელი მძღოლსობაში ბ. დიაჩკოვი, რადიოკომენტატორი
ვ. დუბინინი და მსაჯი ნ. უსოვი. ხელმძღვანელობდა დელეგაციას
რესპუბლიკის ფიზკულტურის კომიტეტის თავმჯდომარე თ. სხირ-
ტლაძე).

მატჩის პირველმა წუთებმა ისე ჩაიარა, თითქოს ჩვენს მთავარ
მეტოქედ რუმინელი ფეხბურთელები კი არ იყვნენ, არამედ დაუ-
მორჩილებელი ბურთი იყო. იგივე საზრუნავი გაუჩნდა ჩვენს მო-
წინააღმდეგესაც. ბურთი არ გვემორჩილება, ფეხებში არ ჩერდება;
ფინტები რა სახსენებელია, — ელემენტარული გადაცემებიც კი არ
გამოდის. განსაკუთრებით ყურადღებით არიან მცველები და ნახე-
ვარმცველები, რადგან მათი პატარა შეცდომაც კი შეიძლება ძვი-
რად დაუჯდეს გუნდს.

გადის 10, 15, 20 წუთი... თამაში ძირითადად მოედნის ცენტ-
რში მიმდინარეობს. პირველნი ამ უჩვეულო პირობებს მაინც ჩვენ
შევეგუეთ, — შუა ტაიმიდან მოყოლებული, სულ უფრო ხშირად
ვუახლოვდებით რუმინელთა კარს. იქმნება მისი აღების მომენტე-

ბიც, მაგრამ ზუსტი დარტყმა არც თუ ისე იოლია. ასე უშედეგოდ მთავრდება ტაიმი.

შესვენების შემდეგ მოედანზე გამოვდივართ წამბრუნის მსახურ ლი რწმენით. მაგრამ აი, საოცრება! მასპინძლები მოულოდნელად თავბრუდამხვევ შტურმზე გადმოდიან და თავშივე ცდილობენ ანგარიშის გახსნას. მათი იერიში მაინცდამაინც დალაგებული არ არის, — მასირებული დაწოლა უფრო ფსიქოლოგიურ შეტევას გავს. თანაც ვგრძნობთ, რომ ეს დიდხანს არ გაგრძელდება. მაგრამ მეტოქის ძალ-ღონის გამოლევას ხომ არ დაველოდებით? ანდა გამოვლევა კი? ჩვენ თვითონ უნდა გადავიდეთ კონტრშეტევაზე, შტურმით გატაცებულ ნახევარმცველთა ტაქტიკური შეცდომის გათვალისწინებით. და აი, მე-15 წუთზე გათამაშდა კომბინაცია, რომელიც კარგად დაასრულა ვიქტორ ბერეჟნოვი. 1:0! ეს ერთი გოლი სხვა ვითარებაში ბევრ გატანილ ბურთს უდრის. მაგრამ ნუ-თუ იგი ერთადერთი იქნება ამ მატჩში? გადის კიდევ 15 წუთი და ჩვენი წარმატება ორკეცდება. სამწუხაროდ, არც ეს გოლია უკანასკნელი, — თამაშის მიწურულში ბურთი მაინც აღმოჩნდა ჩვენს კარში. მაშ ასე, პირველ მატჩში ჩვენ მოვიპოვეთ გამარჯვება ანგარიშით 2:1.

როდესაც შეხვედრის დრო ამოიწურა და ჩვენ, მოედნის ცენტრში შეკრებილნი, უკვე ვაპირებდით მინდვრის დატოვებას, უცრად შემოგვესმა ჩურჩული: „პეტრუ გროზა, პეტრუ გროზა“... ვხედავთ რუმინეთის სახალხო რესპუბლიკის პრემიერ-მინისტრი საბჭოთა გენერალ-პოლკოვნიკის თანხლებით ჩვენსკენ მოემართება. გროზამ ყოველივე ჩვენგანს გამარჯვება მოგვილოცა და ახალი წარმატებანი გვისურვა. სპორტულ მეტოქეებთან მეგობრულად ხელი ხელგადახვეულნი, მაყურებელთა ტაშის გრიალში ვტოვებთ მოედანს.

პირველმა გამარჯვებამ ძალზე აღგვაფრთოვანა. სასიამოვნო იყო იმის შეგნება, რომ ძნელი ტურნე (ეს წინასწარ ვიცოდით) წარმატებით დაიწყო. ჩეფერელებთან გამარჯვებამ ერთბაშად აგვამალა ადგილობრივი პრესის თვალში და... საფიქრებელში ჩააგდო ჩვენი მომავალი მეტოქენი. „იუვენტუსმა“, რომელთანაც გველოდა შემდეგი შეხვედრა, „ყოველი შემთხვევისათვის“ გადაწყვიტა სხვა კლუბების რამდენიმე მოთამაშით გაძლიერებულიყო. თუმცა

იმის თქმა, რომ თითქოს მხოლოდ პირველი გამარჯვების შემდეგ მოგვაქციეს განსაკუთრებული ყურადღება, მთლად სწორი არ იქნება. ჩვენდამი — საბჭოთა სპორტის წარგზავნილებისადმი — ჩვენს რესი ჩვენი ჩასვლის დღიდანვე იგრძნობოდა. მასპინძლებმა თაღობას იჩენდნენ იმ ქვეყნის ადამიანებისადმი, რომელმაც მათ გათავისუფლება მოუტანა. გაუთავებელი შეკითხვები, მხურვალე ხელისჩამორთმევა, გულთბილი მისალმებანი რუსულ ენაზე ნიშნავდა დიდ პატივისცემას და სიყვარულს ჩვენი ქვეყნისადმი, მისი ხალხებისადმი. როდესაც მე ზემოთ ვლაპარაკობდი გაზრდილ ინტერესზე, მხედველობაში მქონდა მხოლოდ წმინდა სპორტული ინტერესი.

20 დეკემბერი. მივემგზავრებით „იუვენტუსთან“ მატჩზე. შემადგენლობაში ზოგიერთი ცვლილებაა და ახლა იგი ასე გამოიყურება: შუდრა, ფეხლევანიდი, ფროლოვი, კიკნაძე, ჭელიძე, გაგუა, ჩეჩელავა, ლოლობერიძე, პაიჭაძე, ბერეენოი, პანიუკოვი.

არც თუ ისე ხშირია, როდესაც თანაბართა საერთაშორისო მატჩში ერთ-ერთმა მხარემ უმაღლეს მიღწიოს აშკარა უპირატესობას ანგარიშში. აქ კი სწორედ ასე მოხდა: მე-10 წუთზე უკვე 2:0-ა ჩვენს სასარგებლოდ. გამარჯვებისთვის ეს თითქოს სავსებით საკმარისია. მაგრამ სანამ ასე ვფიქრობდით, ჩვენს კარში ერთიმეორეზე მოყოლებული ორი ბურთი აღმოჩნდა. მატჩის დაწყებიდან სულ რაღაც 15 წუთი გავიდა და ანგარიში უკვე 2:2-ა. ახლა თავიდან უნდა ვიბრძოლოთ ანგარიშისათვის. ეს კი არც ისე იოლია, თუ გავითვალისწინებთ, რომ ტრიბუნები ბობოქრობენ და ტაქტში გაიძახიან: „იუვენტუს!“ „იუვენტუს!“ ჩვენ კი ცოტათი დაბნეულად გამოვიყურებით. მართალია, ეს დაბნეულობა დიდხანს არ გრძელდება, მაგრამ აი, 30-ე წუთია და წინ უკვე რუმინელები არიან.

ასეთ სიტუაციაში მთავარია მტკიცე ნებისყოფა და სიმშვიდე. პანიკა, საკუთარ თავში რწმენის დაკარგვა მარცხს უდრის. სწორედ ამგვარ ვითარებაში უნდა ეცადო თამაშში გარდატეხის მოხდენის შესაძლებლობათა გამოყენებას.

წარმატებით აღფრთოვანებულნი „იუვენტუსის“ ფეხბურთელები ავიწროებენ ჩვენს დაცვას, რომელიც ძლივს უმკლავდება მე-

ტოქეს. მცველებს რაც შეიძლება ჩქარა უნდა დავეხმაროთ, თორემ წარმატებაზე ოცნებაც კი სასაცილო იქნება. გადაწყვეტილება თავისთავად მოდის: არ შეიძლება ელოდო ბურთს, უკეთესია უკვე დახვეა და ბურთისთვის ბრძოლა, იქიდან — სიღრმიდან შეტევაების ორგანიზება. ასე ჩვენ უფრო ხანგრძლივად ვფლობთ ბურთს და, ნებით თუ უნებლიედ, მოწინააღმდეგე, რომელიც შეტევაზე იყო, თვით იქცევა შეტევის მომგერიებელ გუნდად და მთელ ენერჯიას ბურთის მოპოვებას მოახმარს. ასე იქცა „იუვენტუსი“ „უბურთო“ გუნდად, რაც, ცხადია, ინიციატივის დაკარგვასთან იყო დაკავშირებული. თამაში თანდათან რუმინელთა მოედნის ნახევარზე გადადის და როდესაც პირველი ტაიმის დამთავრებას სამიოდე წუთი აკლია, ჩვენი კაპიტანი ბორის პაიჭაძე ანგარიშს ათანაბრებს. ამით მან „გამოასწორა“ თავისი შეცდომა: ცოტა ხნით ადრე ვერ გამოიყენა 11-მეტრიანი საჯარიმო.

მეორე ტაიმის დასაწყისი ძალზე გავს მატჩის პირველ წუთებს: კვლავ ჩვენი იერიშები, კვლავ ზედიზედ ორი ბურთი „იუვენტუსის“ კარში. ორივე გოლის ავტორია გაიოზ ჯეჯელავა. 5:3 საკმაოდ სოლიდური ანგარიშია, მაგრამ იგი დიდხანს არ ძლებს. ეს სხვაობა ჯერ რუმინელებს დაყავთ მინიმუმამდე, შემდეგ კი პანიუკოვი ჩვენს სასარგებლოდ ზრდის ანგარიშს.

მასპინძლები თავგამოდებით იბრძვიან, დამარცხებას ვერ ურიგდებიან, მაგრამ არაჩვეულებრივად დიდმა დაძაბულობამ ისინი საგრძნობლად გამოფიტა და როდესაც ანგარიში 7:5 გახდა ჩვენს სასარგებლოდ, მეტოქე სულ მოტყდა. უკანასკნელი 20 წუთი რუმინელებმა პასიურად ჩაატარეს, დაკარგეს სპორტული ჟინი. რითაც კარგად ვისარგებლეთ და კიდევ 3 ბურთი გავიტანეთ.

10:5 — ასეთი არაჩვეულებრივი ანგარიშით დავამარცხეთ „იუვენტუსი“ და პრესისა და სპეციალისტების მაღალი შეფასება დავიმსახურეთ.

კიდევ ერთი მატჩი გველოდა ქალაქ ტიმიშოარაში ტრანსილვანიის ნაკრებთან. მაგრამ სანამ ამ თამაშზე შეეჩერდებოდე, მსურს მოგითხროთ ბუქარესტში მომხდარ ერთ შეხვედრაზე. „იუვენტუსთან“ თამაშის შემდეგ, სალამოს, ჩვენთან სასტუმროში მოვიდა ადგილობრივ სომეხთა კულტურის სახლის დელეგაცია (კულტურის სახლი სტეფანე შაუმიანის სახელს ატარებს) და თავისთან დაგვპა-

ტოეა. ჩვენ, რა თქმა უნდა, სიამოვნებით დავთანხმდით და მივედით ქართველ ფეხბურთელთა საპატივსაცემოდ გამართულ საღამოზე. სუფრაზე წარმოითქვა საბჭოთა საქართველოს სადღეგრძელო და კულტურის სახლის პრეზიდენტმა — სუფრის თამაღამ მსტლიქს კულტურის სახლის პრეზიდენტმა — სუფრის თამაღამ მსტლიქს დნელად ქართული „მრავალკამიერი“ წამოიწყო. ჩვენ, რა თქმა უნდა, უმაღვე აყვივით. ყურადღებთანმა მასპინძლებმა სხვა სიურპრიზიც მოგვიმზადეს, დაგვიკრეს ფირფიტები ქართული ხალხური სიმღერებითა და არიებით ზაქარია ფალიაშვილის ოპერებიდან.

მივიღეთ აგრეთვე არაჩვეულებრივი წინადადება — ამხანაგურ მატჩში შეეჯობებოდით სომეხ სპორტსმენებს. მაგრამ მათ ფეხბურთის გუნდი არ აღმოაჩნდათ და ამიტომ შევთანხმდით კალათბურთის მატჩი გაგვემართა. მხოლოდ ერთი პირობით: ვინაიდან ჩვენ კალათბურთელები არა ვართ, თანახმა ვართ ვითამაშოთ მხოლოდ დახურული მატჩი. მაგრამ რარიგ გავვოცდით, როდესაც მეორე დღეს, მაყურებლებით სავსე სპორტულ დარბაზში ამოვყავით თავი. სხვა გზა არ იყო, — სახალხოდ უნდა გვეთამაშა. ჩვენმა ბიჭებმა არც აქ შეირცხვინეს თავი: ორივე შეხვედრა (დათქმული გვექონდა ორი შემადგენლობით ორი გუნდის წინააღმდეგ თამაში) ჩვენი გამარჯვებით დამთავრდა.

როგორც იქნა, ამინღმა გაგვიღიმა, დაღვა თბილი დღე და მინდორიც მინდორს დაემსგავსა, — გაშრა, ბალახმა „გამოანათა“. ასეთ მოედანზე შეიძლება აჩვენო ტექნიკური ოსტატობა. შემადგენლობა იგივეა, რაც ჩფრ-თან მატჩისას, მხოლოდ კარს შუღრა. ნაცვლად სანაია იცავს.

როგორც რუმინელებმა განაცხადეს, ორ გასულ შეხვედრაში ისინი დარწმუნდნენ, რომ ჩვენ ძლიერად ვატარებთ მატჩის პირველ წუთებს და აუცილებლად ვაღწევთ შედეგს. ამას, ალბათ, იმიტომ ამბობდნენ, რომ გავეფრხილებინეთ — ამჯერად ეს ოინი არ გაგივათო. ჩვენ კი ავიღეთ და მე-5 და მე-12 წუთზე მათ ორი გოლი გავუტანეთ. განსაკუთრებით ლამაზი იყო პირველი ბურთი. კომბინაცია მცველებმა წამოიწყეს. შემდეგ ბურთს ბერძენიშვილი დაეუფლა და მე გადმომცა, მე კი უმაღვე მარცხნივ — ბერეყნოს. ჩვენმა მარცხენა შუამარბმა შეამჩნია, რომ პაიჭაძემ კარგი პოზიცია დაიჭირა მარჯვენა ფლანგზე. გადაცემა მარჯვნივ. ბორისი მისტვის ჩვეული სიკობტავით გავიდა ფლანგზე. და როდესაც დაღვა

ბურთის გადაცემის მომენტი, ცენტრში აღმოჩნდა ჯეჯელა, რომლის დარტყმა დამაგვირგვინებელი გამოდგა. პანელის შედეგად გატანილი მეორე ბურთი შედარებით „იოლი“ იყო, მაგრამ რუმი-ნელთათვის ეს, მე მგონია, სულერთი იყო.

ჩვენი საყვარელი „ტაქტიკა“ ამჯერადაც გავახორციელეთ. „იუვენტუსთან“ შეხვედრაში დაშვებული შეცდომები კი აღარ გავგიმეორებია. შესვენების შემდეგ ტრანსილვანიის ნაკრების კარში კიდევ 3 ბურთი მოვათავსეთ და გავიმარჯვეთ ანგარიშით 5:0.

...ახალ, 1946 წელს, ჩვენ შინიდან მოშორებით, ბუქარესტში, საბჭოთა საელჩოს თანაშრომელთა წრეში შევხვდით. საახალწლო სუფრაზე მეგობრული, გულითადი და მზიარული ვითარება სუფევდა. ამას ტონი მისცა ჩვენმა თამადამ, ელჩმა სერგო ჭავთარაძემ. ახალ წელს ჩვენთან ერთად ხვდებოდა ძალზე პატივსაცემი სტუმარი — მარშალი თ. ტოლბუხინი. დღესასწაული ჩვენთვის მართლაც რომ საზეიმო იყო, — ქართველმა ფეხბურთელებმა სამივე მატჩი მოვიგეთ და გულშემატკივრების იმედები გავამართლეთ.

რუმინეთში ღირსსახსოვარი გამგზავრების შემდეგ ჩვენს გუნდს 1946 წლის სეზონში მხოლოდ ერთი საერთაშორისო შეხვედრის ჩატარება მოუხდა: თბილისში ჩამოვიდა ბელგრადის „პარტიზანი“. უცხოეთში გამგზავრება არც 1947 წელს გვქონდა გეგმაში.

პირადად მე კი წილად მხვდა ბედნიერება მიმელო მიწვევა ქვეყნის მაშინდელი ჩემპიონის — ცდკა-ს კოლექტივ-საგან და მასთან ერთად ჩეხოსლოვაკიაში მემოგზაურა.

მაგრამ სანამ მეგობრულ ქვეყანაში არმიელთა გამოსვლებზე მოვითხოვობთ, მინდა ცოტა უკან დავბრუნდე და გავიხსენო ჩვენი ქვეყნის ჩემპიონატის ფინიში. მით უმეტეს, რომ ჩემპიონის ბედი კინალამ თბილისის დინამოელებმა გადავწყვიტეთ.

...7 ოქტომბერს თბილისის „დინამოს“ სტადიონზე ვაისმა მსაჯის მ. დმიტრიევის სასტვენის ხმა და დაიწყო ჩვენი მატჩი ცდკა-ს ფეხბურთელებთან. ჩვენთვის ეს შეხვედრა მხოლოდ პრინციპული მნიშვნელობისა იყო: მესამე საპრიზო ადგილი განაღდებული გვქო-

ნდა, მეორე ადგილს კი ვერავითარ შემთხვევაში ვერ დაგიკავებდით/ არმიელებსათვის კი მატჩს გადაწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდა. მათ იგი უეჭველად უნდა მოეგოთ, ან, უკიდურეს შემთხვევაში ფრედ — 0:0 ან 1:1 — დაემთავრებინათ. სხვა ვარიანტები მათ ხელს არ აძლევდა და ასე განსაჯეთ, ფრეც კი ანგარიშით 2:2 საგრძნობლად აუარესებდა მათს შანსებს პირველი ადგილსთვის ბრძოლაში.

ანგარიში ორჯერ წავიყვანეთ, ჯერ გაიოზ ჯეჯელავას, ხოლო შემდეგ (მეორე ტაიმში) რეზო მახარაძის დარტყმის შედეგად. მაგრამ ორივეჯერ ვსევოლოდ ბობროვმა თავისი გუნდი დამარცხებას გადაარჩინა.

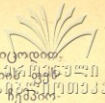
არმიელებმა მოიპოვეს მნიშვნელოვანი ქულა, მაგრამ მიადწიეს ყველაზე არასასურველ საყაიმო შედეგს. ახლა, უკანასკნელ მატჩში ვოლგოგრადის „ტრაქტორთან“, ჩემპიონის ტიტულის მოსახვეჭად საჭირო იყო გამარჯვება ანგარიშით 5:0. არანაკლებ! წინააღმდეგ შემთხვევაში ბალის მესამედი ნაწილი ბურთების შეფარდებაში სასწორს მოსკოვის დინამოელთა საპარტებლოდ გადახრიდა.

ცლკას ფეხბურთელებმა საოცარი სიზუსტით შეასრულეს მათს წინაშე დასახული ამოცანა და ზედიზედ მეორედ მოიპოვეს სსრ კავშირის ჩემპიონის წოდება. სულ მალე ისინი ჩეხოსლოვაკიაში გაემგზავრენ იქაურ უძლიერეს გუნდებთან შესახვედრად.

არმიელთა კოლექტივი გაძლიერებული იყო სხვა კლუბების მოთამაშეებით. ნიკანოროვთან, პროხოროვთან, კოჩეტკოვთან, ჩისტოხვალოვთან, ვოლიაგინთან, სოლოვიოვთან, გრინინთან, ნიკოლაევიანთან, ფედოტოვთან, ბობროვთან, პორტნოვთან ერთად დელეგაციის შემადგენლობაში შედიოდნენ აკიმოვი, გომესი, ლერმანი, ნ. დემენტიევი, პონომარიოვი, რიაზანცევი, სალნიკოვი და მე.

დელეგაციას, რომელსაც ხელმძღვანელობდა ფიზკულტურისა და სპორტის საქმეთა სრულიად რუსეთის კომიტეტის თავმჯდომარე ს. პუშნოვი, ახლდნენ მწვრთნელი ბორის არკადიევი და საკავშირო კატეგორიის მსაჯი მიხეილ დმიტრიევი.

რა ვიცოდით მომავალ მეტოქეებზე? გამოგიტყდებით, ძალზე ცოტა რამ. ყველა ჩვენი ცნობა უფრო ისტორიული ხასიათისა იყო, წარსულ დღეებს ეკუთვნოდა და ძალზე მცირე სამსახურს

თუ გავიწვევდა მომავალი მატჩებისთვის სამზადისში. ვიცოდით, მაგალითად, რომ ყველაზე დიდ წარმატებას ჩეხოსლოვაკიის ჩემპიონატში მიიღწიეს 1934 წელს, როდესაც მსოფლიო ჩემპიონატში მეორე ადგილი დაიკავეს. იმავე წელს მოსკოვის ნაკრები გამოდიოდა პრაღაში, მოსტში, კლადნოში, ბრნოში და მოიგო ყველა მატჩი ბურთების საერთო შეფარდებით 77:7. ერთი წლის შემდეგ საპასუხო ვიზიტით საბჭოთა კავშირში ჩამოვიდა პრაღის ნაკრები, რომელმაც ლენინგრადის და მოსკოვის ნაკრებ გუნდებთან ფრედ (შესაბამისად 2:2 და 3:3) დაამთავრა შეხვედრები და მოიგო უკრაინის ნაკრებს — 1:0.

ცდკა-ს პირველი მეტოქეა ქვეყნის ყველაზე პოპულარული უძლიერესი საკლუბო გუნდი „სპარტა“. ჩეხოსლოვაკიის ათგზის ჩემპიონს ჩატარებული ჰქონდა თითქმის 500 საერთაშორისო მატჩი, ორჯერ მოიგო ევრეთწოდებული მიტროპის თასი (ცენტრალური ევროპის თასი), 1946 წლის სეზონში გაიმარჯვა თამაშებში შვეციის ჩემპიონ „მალმესთან“ (4:3), ინგლისის თასის ფინალისტ „დერბი კაუნტისთან“ (3:2), ჩვენს ჩამოსვლამდე რამდენიმე ხნით ადრე კი ავსტრიის „რაპიდთან“ (4:0).

„სპარტასთან“ შეხვედრამდე საკმაო დრო გვქონდა — მთელი კვირა. და ჩვენ მოვასწარით არა მარტო კარგად დაგვეთვალაიერებინა „ზლატა პრაღა“, მისი მრავალრიცხოვანი ისტორიული ძეგლითა და სასახლეებით, არამედ ნაყოფიერადაც გვევარჯიშნა, თანაც გვენახა მატჩი, რომელშიც ჩვენი მომავალი მეტოქეები მონაწილეობდნენ.

ევროპის სხვა ქვეყნების მსგავსად, პირველობის გათამაშება აქაც საშემოდგომო-საგაზაფხულო კალენდრით ტარდება (საზაფხულო არდადეგებით). 11 უძლიერესი გუნდი შედის ევრეთწოდებულ „სახელმწიფო ლიგაში“. ჩემპიონის წოდებაც, ცხადია, ამ გუნდებში თამაშდება. ჩვენი ჩამოსვლისათვის ნათამაშვეი იყო საშემოდგომო წრის შვიდი ტური, რომელთა შემდეგ ლიდერობდნენ „ბოჰემიანსი“, „სლავია“ და „ბრატისლავა“.

კვირა დღეს დავესწარით პირველობის მატჩებს. ჯერ ერთმანეთს შეხვდნენ „ბოჰემიანსი“ და „მორავსკა-ოსტრავა“. თამაში, რომელმაც ძალზე სწრაფ ტემპში ჩაიარა, დამთავრდა ფრედ — 3:3. ორივე გუნდმა გვიჩვენა მაღალი ტექნიკა, ბურთის ძალდაუტანე-

ბელი, მსუბუქი ფლობა. კიდევ უფრო საინტერესო და მძაფრი გამოდგა ძველ მეტოქეთა — ქვეყნის არაერთგუნის ჩემპიონთა „სლავისა“ და „სპარტას“ მატჩი. ამ გუნდების ცენტრს ქვეყნის უფრო მაღალი გვეჩვენა. „სპარტას“ ჰქონდა უდავო უპირატესობა, მაგრამ მისი რეალიზაცია ვერ მოახერხა და ეს თამაშიც ფრედ დამთავრდა.

უნდა ითქვას, რომ პრალაში ჩვენ განსაკუთრებული გულითა-დობით შეგვხვდნენ. ადგილობრივი გაზეთების მტკიცებით არც ერთ უცხოურ გუნდს არ გამოუწვევია აქ ესოდენ დიდი ინტერესი. გაზეთებმა მთელი გვერდები მიუძღვნეს სსრ კავშირის ჩემპიონს, მის მოთამაშეებს... განსაკუთრებით ბევრს წერდნენ გ. ფედოტოვსა და ვ. ბობროვზე, რომლებსაც აქ კარგად იცნობდნენ და ვეროპის საუკეთესო „სტრელცებს“ (ე. ი. ფეხბურთის სნაიპერებს) უწოდებდნენ. გაზეთი „მლადა ფრონტა“ წერდა: „ცდკა-ს ერთ-ერთ დამახასიათებელ თვისებას წარმოადგენს დისციპლინა. ფეხბურთელები ჭარჯიშობენ ძალდაუტანებლივ, ზედმეტი მეთვალყურეობის გარეშე, ყოველივე მათგანი ვარჯიშობს კეთილსინდისიერად, თავდაუზოგავად (ჩვენი მოთამაშეებისაგან განსხვავებით). ჩვენი ნაკრების მწვრთნელი ცდკა-ს ვარჯიშის დროს ქებით აქნევდა თავს“.

პირველი მატჩის წინაღულს ჩეხოსლოვაკიის ფეხბურთის ასოციაციის მიერ გამართულ სალამოზე ჩვენი დელეგაციის ყველა წევრს უძღვნეს ოქროსა და ვერცხლის მედლები. ისიც გვითხრეს, — ასეთი ჭილდოები უცხოელებს პირველად ეძლევათო. ჩვენი გუნდი მიიღო პრალის პრიმატორმა დოქტორმა ვაცლავ ვაცეკმა. ამ შეხვედრისას ს. პუშნოვმა დოქტორ ვაცეკს გადასცა ცდკა-ს სპორტული კლუბის საპატიო ნიშანი.

საბჭოთა ფეხბურთის ჩემპიონის დებიუტმა მართლაც არნახული აჟიოტაჟი გამოიწვია: „სპარტას“ სტადიონის სალაროებთან ბილეთების გაყიდვის დღეს 300 ათასი კაცისგან შემდგარი რიგი ჩამწკრივდა. 50 ათასი ბილეთი ერთ საათში გაიყიდა. მეორე დღეს 80 კრონიან ბილეთში 4—5 ათას კრონს იძლეოდნენ.

„სპარტა“, აი, ის „სპარტა“, რომელიც რამდენიმე დღის წინ „საქმეში“ ვნახეთ, „სპარტა“, რომლის შვიდი მოთამაშე ეროვნული ნაკრების ხერხემალს წარმოადგენს, დღეს, 2 ნოემბერს, ჩვენს წინააღმდეგ თამაშობს. ცდკა-ს შემადგენლობა ასეთია: ნიკანოროვი,

ჩისტოხვალოვი, კოჩეტკოვი, პროხოროვი, სოლოვიოვი, ვოლიაგინი
გრინინი, ნიკოლაევი, ბობროვი, ფედოტოვი და პონომარენკო

მიხეილ დმიტრიევის სასტვენის ხმაზე ბობროვს ბურთი
ში შეჰყავს — იწყება მატჩი, რომელსაც პრესამ წეუპოვარი ბრძო-
ლა უწოდა. თუმცა ერთმანეთს გუნდები აქამდე არ შეხვედრიან,
ისინი საკმაოდ კარგად იცნობენ ერთმანეთს, იმდენად, რომ არ და-
კარგონ დრო სისუსტეთა ტრადიციულ მოსინჯვაზე. „სპარტას“
ფორვარდთა ხუთეული ნახევარდაცვის აქტიური მხარდაჭერით
მძაფრ შეტევაზე გადმოვიდა, და, ასე ვთქვათ, ყოველგვარი ორაზ-
როვნების გარეშე გვაგრძნობინა თავისი განზრახვა — პირველივე
წუთებში გაეხსნა ანგარიში. სრული დატვირთვით უხდება მოქმე-
დება ჩვენი ნახევარდაცვის ახალგაზრდულ წყვილს (ალექსეი ვო-
ლიაგინს და ვიაჩესლავ სოლოვიოვს), აგრეთვე მცველებს ცენტრ-
ხაზზე კოჩეტკოვის მეთაურობით.

ასეთ სიტუაციაში ბურთი თითქოს ჩვენს კარში უნდა გასული-
ყო და ის, რაც მოხდა მე-19 წუთზე, ბევრისთვის მოულოდნელი
იყო. ბურთი ცენტრში მიიღო ბობროვმა სწრაფად მოატყუა ორი
მცველი და ლამაზი, მძლავრი დარტყმით იგი „სპარტას“ კარის
ბადეში გაგზავნა. ეს იყო ნამდვილი ბობროვისებური დარტყმა!

ჩვენები შემდგომში ძალიან ავიწროებდნენ მასპინძელთა დაც-
ვას, თუმცა შესვენებამდე რეალური საგოლე მომენტი უკვე აღარ
შექმნილა, — მცველები ყველა შემთხვევაში მოწოდების სიმაღ-
ლეზე აღმოჩნდნენ.

მეორე ტაიმს „სპარტა“ ძალზე აგრესიულად იწყებს. იერიშებში
თავიდანვე ებმება ერთ-ერთი ნახევარმცველი. ჩვენს საჯარიმო მოე-
დანზე რამდენიმე სახიფათო მომენტი იქმნება. მიუხედავად ამისა,
„სპარტა“ კიდევ ერთ ბურთს იღებს თავის კარში. კვლავ ყველა
განაცვიფრა ბობროვმა. სიტუაციაში, რომელიც თითქოს არავითარ
ხიფათს არ უქადდა პრალელთა კარს, ბობროვმა მოატყუა მცველი,
უეცრად საწინელი სისწრაფით მოწყდა ადგილიდან, მარტოდ მარ-
ტო გაჩნდა კარის წინ და, რა თქმა უნდა, შესანიშნავად ისარგებლა
ასეთი შესაძლებლობით. ანგარიში გახდა 2:0

მაგრამ 3 წუთის შემდეგ „სპარტას“ მარცხენა გარემარბმა
გრონეკმა ისარგებლა ჩისტოხვალოვისა და ნიკანოროვის წამიერი

შეუთანხმებლობით და თავით გაიტანა პირველი და უკანასკნელი
საპასუხო ბურთი.

ის ფაქტი, რომ ჩეხოსლოვაკმა ფეხბურთელებმა ^{ქვემოთაა} ალწიეს, ჩვენი მცველების დამსახურებას უნდა მიეწეროს. მიუხედავად ახალი მზარდი იერიშებისა, მათ რამდენჯერმე შეძლეს კარის გადარჩენა. კერძოდ, ქებას იმსახურებენ ახალგაზრდა ნახევარმცველები ვოლიაგინი და სოლოვიოვი, რომლებმაც, ისევე როგორც საკავშირო ჩემპიონატში, აქაც აჩვენეს ტაქტიკურად გონებასახვილური თამაში და დაადასტურეს თავიანთი რეპუტაცია უნივერსალი ფეხბურთელებისა, ამ სიტყვების ყველაზე ფართო გაგებით. ამ წყვილის თამაშზე ჩეხოსლოვაკიის პრესაც ბევრს წერდა, მაგრამ ყველაზე დიდი ქება მაინც ვსევოლოდ ბობროვს ხვდა, პირველი მატჩის ნამდვილ გამორსა და გამარჯვების მთავარ „მიზეზს“.

ჩვენი პირველი წარმატება, სამწუხაროდ, უკანასკნელი გამოღვა: მომდევნო ორ მატჩში — მორავიის ოსტრავასა და ბრატისლავაში წარუმატებლობა გველოდა. მაგრამ სანამ მათს შესახებ მოვიყვებოდეთ, მინდა გავაკეთო რამდენიმე საერთო შენიშვნა, რომლებიც ჩეხოსლოვაკიაში ჩვენს გამოსვლებსა, და, კერძოდ, წაგებულ შეხვედრებს ეხება.

„სპარტასთან“ გამარჯვების შემდეგ ადგილობრივ პრესა, რომელიც აღნიშნავდა საბჭოთა ფეხბურთის ლიდერის თამაშის მაღალ კლასს, წერდა ერთ, ჩემის აზრით, მნიშვნელოვან ფაქტორზე — ჩვენი ფორვარდების მეტისმეტად რბილ (როგორც ისინი უწოდებდნენ) თამაშზე მცველებთან. ბურთისათვის ბრძოლისას. შესაძლოა არმიელებზე გავლენა იქონია ძნელმა, მომქანცველმა სეზონმა (ჩეხების ფიზიკური მდგომარეობა ბევრად უკეთესი იყო, რადგან ისინი, ასე ვთქვათ, კალენდარში „ისხდნენ“), შეიძლება სხვა რაიმეც იყო მიზეზი, მაგრამ ერთი რამ კი ცხადი გახდა: ჩვენი ფორვარდები, რომლებიც ხშირად ჯობნიდნენ „სპარტას“ დაცვას, ბურთის დაკარგვასთან ერთად კარგავდნენ... ბრძოლისუნარიანობას. ის, რასაც ჩვენმა ჩეხოსლოვაკელმა მეგობრებმა სიბილიე უწოდეს, უბრალოდ პასიურობა იყო, რაც, ჩვეულებრივ, არმიელთა გუნდს არ ახასიათებდა. ჩვენ თვითონ ალბათ ყურადღებას მივაქცევდით ამ გარემოებას, მაგრამ სერიოზულ მეტოქეზე გამარჯვების შემდეგ ეს ფაქტორი როგორღაც მეორე პლანზე აღმოჩნდა.

პირადად მე კი მგონია, რომ ჩვენს წარუმატებლობას საფუძველად დაედო სხვა გარემოებაც: ასეთი რანგისა და კლასის მეტოქეებთან შეხვედრების სოლიდური გამოცდილების უქონლობა სხვის მინდორზე, ფანატიკურად განწყობილ გულშემატკივართა გარემოცვაში. ეს განსაკუთრებით შეიმჩნეოდა ჩვენი ნახევარმცველების თამაშზე. როგორც აღვნიშნეთ, პრალაში ისინი ძალზე აქტიურად მოქმედებდნენ, განსაკუთრებით ნაყოფიერად თამაშობდნენ თავდასხმაში, რითაც საყოველთაო ქება დაიმსახურეს. ფორვარდთა იმ ინერტულობისას, რომელზეც ზემოთ მოგახსენეთ, უკეთესის ნატვრაც კი არ შეიძლებოდა. მაგრამ მორავიის ოსტრავაში და ბრატისლავაში ჩვენ მწარედ დავისაჯეთ სწორედ შეტევაში ხაზბეკების აქტიურობის გამო. იერიშებით გატაცებულნი, ისინი ვერ ასწრებდნენ თავიანთ ადგილებზე დაბრუნებას და მეტოქე ჩვენს კართან, როგორც წესი, უმრავლესობაში აღმოჩნდებოდა ხოლმე. ორ მატჩში ჩვენ 7 ბურთი გაგვიტანეს, მაგრამ არც ერთში არ მიუძღვის ბრალი ბრწყინვალედ მოთამაშე ნიკანოროვს. უნაკლო იყო კოჩეტკოვიც, — „მსოფლიოს დონის მოთამაშე, გუნდის გული“, როგორც მას უწოდა გაზეთმა „მლადა ფრონტმა“.

ახლა მოკლედ შევეხოთ თამაშებს. მორავიის ოსტრავაში ჩვენი შემადგენლობა რამდენადმე შეიცვალა: ნიკანოროვი, ჩისტოხვალოვი, გომესი, სოლოვიოვი, კოჩეტკოვი, ვოლიაგინი, გრინინი, ნიკოლაევი, პონომარიოვი, ფედოტოვი, ლოლობერიძე (ბობროვი, რომელმაც წინა მატჩში ინდივიდუალური თამაშით ზედმეტად გატაცების გამო მწვრთნელისაგან სამართლიანი შემჩნევა მიიღო, განაწყენდა და მეორე თამაშზე... აღარ გამოვიდა). მეტოქეთა გუნდში იყვნენ: შეფერი, ფოლდინა, მარინჩაკი, რეჩეკი, ზაიერი, რადიმეკი, იანიკი, ბოლუეკი, კრიუაკი, პჩოლკა, დუბოვსკი.

ანგარიში ჩეხებმა გახსნეს: მე-13 წუთზე ცენტრალური თავდასხმელის მიწოდებით კრიუაკმა ახლო მანძილიდან გაიტანა ბურთი. მაგრამ ჯერ კიდევ პირველ ნახევარში ჩვენ შევეძლით ორი ბურთის გატანა: 34-ე წუთზე მე კარგად გამოვიყენე გრინინის ჩაწოდება და ანგარიში გავათანაბრე, ხოლო 10 წუთის შემდეგ ფედოტოვმა ჩვენი გუნდი წინ გაიყვანა — 2:1. აქვე უნდა შევნიშნო, რომ ჯერ კიდევ მატჩის დაწყებამდე ფედოტოვმა და მე ადგილების შენაცვლებაზე მოვილაპარაკეთ: მე უნდა დამეკავებინა მისი ადგი-

ლი, იგი კი „ახალგაზრდობას გაიხსენებდა“ და მარცხენა ფლანგზე გადაინაცვლებდა (როგორც ცნობილია, ფედოტოვმა მარცხენა გარემარბის ამპლუაში, სადაც გაითქვა სახელი „მარცხენა“ ჩვენმა „ეშმაკობამ“ თუ სულ არ არივდარია მოწინააღმდეგე მკველთა გეგმები, ყოველ შემთხვევაში საგონებელში ჩაავლო ისინი. ასეა თუ ისე, პირველ ტაიმში ისიხი დიდხანს ვერ შეეგუენ იმას, რომ განთქმული საბჭოთა ცენტრფორვარდი მოულოდნელად ფლანგიდან ახორციელებდა შეტევებს. შეიძლება სწორედ ამ „არეულობამ“ განაპირობა ის, რომ მე და ფედოტოვმა ორი ბურთი გავიტანეთ.

მართალია, შესვენების შემდეგ ვითარება რამდენადმე შეიცვალა: ახლა უფრო მკვიდროდ გევიჭერდნენ. მაგრამ მასპინძელთა უპირატესობა კვლავინდებურად არც ერთ ხაზში არ იგრძნობოდა. მას შემდეგაც კი, როცა 59-ე წუთზე მასპინძლებმა ჩვენს კარში მესამე ბურთი გაიტანეს, წონასწორობა უმაღლეს, 2 წუთის შემდეგ იქნა აღდგენილი (რიაზანცევი) და თამაშიც თითქოს ასე, — ფრედ უნდა დამთავრებულიყო. მაგრამ საფინალო სასტვენამდე 3 წუთით ადრე ჩისტოხვალოვის დასანანმა შეცდომამ ოსტრავის გუნდს საშუალება მისცა გაეტანა კიდევ ერთი, ამჯერად უპასუხო ბურთი.

მე შორს ვარ იმ აზრისგან, რომ თითქოს ეს მატჩი უნდა მოგვეგო, მაგრამ მისი წაგება ძალზე უმართებულო და გულდასაწყვეტი იყო.

კიდევ უფრო საწყენი იყო მოედნის დატოვება დამარცხებულის როლში შემდეგ მატჩში ბრატისლავის ფეხბურთელებთან. ნების მიუხედავად ჩემს თავს მოვაცივანო ადგილები გაზეთ „რუდე პრავოში“ გამოქვეყნებული ანგარიშიდან:

„ცდკა-ს გუნდის მესამე მატჩი ჩეხოსლოვაკიაში მისი მეორე დამარცხებით დამთავრდა. 35 ათასი მაყურებლის წინაშე, ვინც სრულად შეავსო ბრატისლავის სტადიონი, ცდკა-ს მოთამაშეებმა ვერ ისარგებლეს შემთხვევით დაემტკიცებინათ, რომ „ოსტრავას“ გამარჯვება რამდენადმე შემთხვევითი იყო. ბრატისლავაში შეხვედრამ ნათლად დაგვანახა, რატომ ვერ მიაღწიეს „სპარტაზე“ გამარჯვების შემდეგ ჩვენმა სტუმრებმა შემდგომ წარმატებას ჩეხოსლოვაკიაში: მათ არ ყოფნით საერთაშორისო გამოცდილება ასეთ მნიშვნელოვან და პასუხსაგებ შეხვედრებში..“

გუნდების შემადგენლობანი. ცდკა: ნიკანოროვი, ჩისტოვ-
ლოვი, გომესი, ვოლიაგინი, კოჩეტკოვი, სოლოვიოვი, გრინინი, ნი-
კოლაევი (დემენტიევი), ბობროვი, ფედოტოვი, ლოლობერიძე
„ბრატისლავა“: რაიმანი, ვენგლარი, გინდულიაკი, ბალაეი, ვიჩასი
(პოკორნი), კარელი, გიურტლერი (კაიმლი), კუბალა, ფორეიტი,
შუბერტი, შიმანსკი (მალატინსკი). მსაჯი მ. დმიტრიევი.

მატჩი „ბრატისლავის“ სწრაფი შეტევებით დაიწყო, მაგრამ
რამდენიმე წუთის განმავლობაში ძალები გათანაბრდა. „ბრათი-
სლავის“ რიგებში შეიმჩნევა შეუთანხმებლობა და ნერვიულობა.
ცდკა კი უბრალო, მაგრამ მიზანშეწონილი თამაშით უპირატესობას
ეუფლება და მე-13 წუთზე დემენტიევი ხსნის ანგარიშს. რამდენი-
მე წუთის შემდეგ ლოლობერიძე პირველ ბურთს მეორეს უმატებს.
ნახევარი ტაიმიც არ გასულა და ანგარიში უკვე 2:0-ა ცდკა-ს სასა-
რგებლოდ.

ფსიქოლოგიური კულმინაცია იყო 30-ე წუთი, როდესაც ფე-
დოტოვმა მხარი აუარა „ბრატისლავის“ მეკარე რაიმანს და იმის
ნაცვლად, რომ ანგარიში 3:0-მდე გაედიდებინა, ბურთი ძელს მოა-
ხვედრა. არ გასულა ერთი წუთიც და გომესი შემთხვევით დაეცა...
ამით ისარგებლა „ბრატისლავის“ მარჯვენა გარემარბმა კაიმლმა, რო-
მელმაც შეაგდო ბურთი და ანგარიშის სხვაობა მინიმუმამდე დაი-
ყვანა.

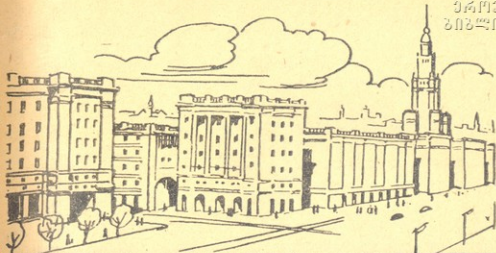
„ბრატისლავა“ იძენს საჭირო სიმშვიდეს და მეორე ხავეტიმში,
როდესაც პოკორნი ცვლის ვიჩანს, ერთგვარ უპირატესობას აღ-
წევს. თამაშის მეორე ნაწილში ცდკა-ს საქმე ცუდად წაუვიდა. ფე-
დოტოვმა ორჯერ მოარტყა ბურთი ძელს. მე-10 წუთზე შუბერტ-
მა ზემოდან გადაუგდო ბურთი ნიკანოროვს და გაათანაბრა ანგარი-
ში, ხოლო მე-20 წუთზე კაიმლმა მიიღო კუბალას მიწოდება და
ცდკა-ს კარში მესამე ბურთი გაიტანა. ცდკა-ს ფინიშმა არაჯითარო
შედეგი არ გამოიღო“. საინტერესოა აღინიშნოს, რომ ეს სწორედ ის
კუბალაა, რომელმაც შემდგომ დიდად გაითქვა სახელი და თამა-
შობდა ესპანეთის უძლიერეს გუნდებში.

ყოველივე ამას, ჩემის აზრით, არაფერი აქვს დასამატებელი.
ის ფაქტი, რომ „რუდე პრავოს“ მიმომხილველმა გაამახვილა ყუ-
რადლება იმაზე, რომ ჩვენ არ გვაქვს საერთაშორისო შეხვედრე-
ბის გამოცდილება, შემთხვევითი როლია: თამაშის დროს ვგრძნობ-

დით რაღაც დამატებით „ტვირთს“, რომელიც შინ თამაშისას არა-
 სდროს არ გვიგრძენია. ზედმეტი ნერვული დაძაბულობა უნდა გავი-
 თრებით კარგად თამაშის სურვილი, სწორედ გამთავრების შემდეგ.
 უჩვეულო გარემოთია გამოწვეული. სწორად შენიშნა ამ მხრივ გა-
 ზეთმა „სვობოდნე სლოვომ“: „მშვენიერი საყურებელია, როდესაც
 რუსები იგებენ. მაგრამ საქმე გაცილებით უარესდება, როცა ისინი
 აგებენ. მაშინ ყველა ნერვიულობას იწყებს“. ამ ციტატას მინდა და-
 ვუმატო ერთი ფაქტი, რომელიც ბევრისათვის შეუძენველი დარ-
 ჩებოდა. როდესაც ანგარიში ორამდე გავზარდეთ, გუნდის კაპიტან-
 მა ფედოტოვმა მკაცრად მიუთითა ბობროვს, რომელმაც კვლავ
 მიჰყო ხელი „სოლისტობას“ გუნდის ინტერესების საზიანოდ. ბობ-
 როვი... გაჩერდა და ფეხიც აღარ გაუნძრევია.

ასე წავაგეთ სამი თამაშიდან ორი... საშინლად გულდაწყვე-
 ტილნი და ძალიან უკმაყოფილონი (რასაკვირველია, საკუთარი თა-
 მაშით), ვბრუნდებოდით შინ. მაგრამ, როგორც ცნობილია, გზა გა-
 მარჯვებისა და დიდებისაკენ არასდროს არ ყოფილა მხოლოდ
 გარდებით მოფენილი. ხანდახან ეკლებიც არის ხოლმე. ჩეხოსლო-
 ვაკიაში ჩვენი გამოსვლები, ჭეშმარიტად ძლიერ და გამოცდილ
 გუნდებთან შეხვედრები, რომლებსაც ევროპული დიდება ჰქონ-
 დათ მოხვეჭილი, ყოველივე ჩვენთაგანისათვის კარგ სკოლას წარ-
 მოადგენდა. გამარჯვების მეცნიერება არც ძვე იოლია, როგორც
 შეიძლება მოგეჩვენოს, და რათა ჩაწვდე მის არსს, ბევრი რამ
 უნდა ნახო, დიდი გზა გაიარო და გამოიწრთო. აი, სწორედ ასეთ
 წრთობას ეწოდება გამოცდილება. იგი მხოლოდ ბრძოლაში შეიძ-
 ლება შეიძიხო და ამას კი დიდი დრო უნდა:

სსსრ კულმწერთა

მთელი ექვსი წელიწადი გავიდა თბილისის „დინამოს“ უკანასკნელი გამგზავრებიდან საზღვარგარეთ. სანამ ჩვენ კვლავ მოგვეცა საშუალება წარმოგვედგინა საბჭოთა ფეხბურთი სამშობლოს ფარგლებს გარეთ. ომის დამთავრებისთანავე განახლებული და ყოველწლიურად მზარდი საერთაშორისო კავშირი ჩვენი ფეხბურთელებისა, 1947—1950 წლებში ერთგვარად შესუსტდა. რამდენად მართებული იყო ამის მიზეზები, ჩემი მსჯელობის საგანს არ შეადგენს, მაგრამ ორიოდ სიტყვას მაინც ვიტყვი.

1947 წლის შემოდგომაზე, როდესაც მოსკოვის დინამოელები ტრიუმფით გამოდიოდნენ შვეციისა და ნორვეგიის სტადიონებზე, ტორპედოელები კი — უნგრეთში, მე ჩვენი ქვეყნის ჩემპიონთან — ცდკა-სთან ერთად ჩეხოსლოვაკიაში გავემგზავრე. არმიელთა ტურნეს შედეგები (მათზე წინა თავში დაწვრილებით მოვითხროთ) იყო პირველი ნიშანი ჩვენი გუნდების არასაკმაო მომზადებისა; სერიოზული ხარვეზები ამოტივტივდა ძლიერ მეტოქეებ-

თან შერკინებისას. საბჭოთა და უცხოური პრესის მიერ ჩვენს გუნდების გადახეტებულმა ქება-დიდებამ ბევრ ჩვენს უცხოელ მოწაფეს და მწვრთნელს თავბრუ დაასხა, რამაც მათი შესაძლებლობათა გადაფასება გამოიწვია. ქება-დიდებისათვის კი, პირდაპირ უნდა ითქვას, ხშირად არავითარი საფუძველი არ იყო, რადგან ჩვენს გუნდებს ბევრი გამარჯვება მოპოვებული ჰქონდათ სუსტ, დაბალი კლასის კლუბებთან მატჩებში. საბჭოთა ფეხბურთის გაზრდილი ავტორიტეტიდანაც კი მცდარი დასკვნები იქნა გაკეთებული. ძლიერ მეტოქეებთან შეხვედრები, რაც უდავოდ დადებითად იმოქმედებდა ჩვენი გუნდების ტაქტიკურ სრულყოფასა და მოთამაშეთა ტექნიკურ ზრდაზე, თითქმის სრულიად შეწყდა. საქმე იქამდეც კი მივიდა, რომ, მაგალითად, 1948 წელს ჩვენს ფეხბურთელებს არც ერთი (!) საერთაშორისო შეხვედრა არ ჩაუტარებიათ, 1949 წელს მხოლოდ ერთი კლუბი — ბუდაპეშტის „ვაშაში“ ჩამოვიდა საბჭოთა კავშირში სამი თამაშის ჩასატარებლად. ასეთივე სურათია 1950 წელს — მხოლოდ მოსკოვის „სპარტაკი“ გაემგზავრა ნორვეგიაში.

და აი, 1951 წლის შემოდგომაზე დაისახა პირველი არსებითი ცვლილებანი საერთაშორისო მატჩების მკვეთრი გადიდების მხრივ სხვა გუნდებთან ერთად საზღვარგარეთ გასამგზავრებლად ვემზადებით ჩვენც — თბილისის დინამოელები.

სეზონი კარგად დავამთავრეთ — გამოცდილი მწვრთნელის მიხეილ იაკუშინის ხელმძღვანელობით გუნდმა მეორე საპატიო ადგილი მოიპოვა და ახლა მას რთული ამოცანის გადაწყვეტა დააქისრეს: მატჩები პოლონეთის საუკეთესო გუნდებთან.

ჩვენამდე მხოლოდ მოსკოვის ტორპედოელებს ხვდათ წილად პოლონეთის სტადიონებზე გამოსვლა. ეს იყო 1946 წელს. მაშინ მოსკოველებმა ფრედ (1:1) ითამაშეს პოლონეთის ნაკრებთან და დაამარცხეს ქალაქ ლოდის ნაკრები (3:1).

ჩვენს მომავალ მეტოქეთა ძალაზე ვცდილობთ შევიქმნათ წარმოდგენა პოლონელი ფეხბურთელების უფრო მოგვიანო შედეგების მიხედვით. 1950 წლის სეზონში პოლონეთის პირველმა ნაკრებმა ფრედ ითამაშა ალბანელებთან (0:0) და რუმინელებთან (3:3), მოუგო ბულგარეთის ეროვნულ გუნდს (1:0) და მხოლოდ უნგრელებთან, რომლებმაც ამ დროისათვის დიდების ზენიტს მი-აღწიეს, განიცადა დამარცხება (2:5). მოგვიანებით, უკვე 1951

წელს, პოლონელებმა კვლავ წააგეს უნგრეთის ნაკრებთან (1:2). მაგრამ ორჯერ მოუგეს გდრ-ის ფეხბურთელებს (3:0 და 2:0).

ვიცოდით, რომ ჩვენთან სათამაშოდ გამოვიდოდნენ პოლონეთის უძლიერესი კლუბები — პირველი ლიგის ძველი მონაწილეები. 1951 წლის თასის მფლობელი „უნია“ (ქ. ხოჟუევი), 1950 წლის ჩემპიონი და 1951 წლის პირველობის გათამაშების ლიდერი „გვარდია“ (ქ. კრაკოვი), პოლონეთის ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული გუნდი — ვარშავის ცეკს-ი და მალაროელთა საზოგადოების ნაკრები — „გურნიკი“, რომელიც მიმდინარე პირველობის გათამაშებაში მეოთხე ადგილზე მიდის.

ჩვენი დელეგაცია საკმაოდ წარმოსადგვია — მასში ოცდაათამდე კაცია: მოთამაშეები ვ. მარლანია, ს. კიტია, ვ. ელოშვილი, ი. სარჯველაძე, ჯ. რუსაძე, ნ. ძიპაშვიძა, ნ. გოგლიძე, ა. ხურციძე, ვ. პანიუკოვი, გ. ანთაძე, ა. კილაძე, მ. ჯოჯუა, კ. გაგნიძე, ი. ვარდიმიანი, ა. ლოღობერიძე, ა. ჭკუასელი, ზ. კალოვეი, ა. ნორაკიძე, ნ. თოდრია, გ. ჯავახაძე, მწვრთნელები მ. იაკუშინი და მ. მინაევი, ექიმი-მასაჟისტი ა. კაპიტანოვი, მსაჯი ნ. ჩხატარაშვილი და რადიოკომენტატორი ნ. ოზეროვი. დელეგაციას ხელმძღვანელობს სპორტის დამსახურებული ოსტატი ვიქტორ გოგლიძე. თან გვახლავს აგრეთვე ფიზკულტურისა და სპორტის საკავშირო კომიტეტის წარმომადგენელი ვ. მოშკარკინი.

...მატარებელი დასავლეთისაკენ მიგვაქროლებს. ვაგონის სარკლიდან მოჩანს რუსული შემოდგომის ნაცნობი სურათები: არყის ხეთა მოოქროვილი ტყეები, მდინარეთა ვერცხლისფერი ზოლები, ტანწერწეტა ალვები და ტანმორჩილი, მარადმწვანე ნაძვები.

უკან დაგვრჩა მინსკი, ბრესტი, სახელმწიფო საზღვარი. უკვე პოლონეთის მიწაზე ვართ. პირველსავე სადგურზე — ტერესპოლში — ჩვენს შესახვედრად თავი მოეყარათ პოლონეთის ახალგაზრდობის კავშირის ადგილობრივი ორგანიზაციის წარმომადგენლებს, სპორტსმენებს, პიონერებს. დამხვდურთ ხელში ეჭირათ ცოცხალი ყვავილების თაიგულები და ტრანსპარანტები საბჭოთა ხალხის წარგზავნილებისადმი მისასალმებელი სიტყვებით. და ასე მთელ გზაზე გვხვდებოდა მეგობრული ღიმილი, სიმღერები, მხურვალე მისალმებანი.

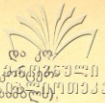
აი, ვარშავაც! მრავალტანჯული ქალაქი, რომელმაც ომის დღე-
ებში ფაშისტთა საშინელი დარტყმა იგემა. ჰიტლერელებმა თითქ-
მის ძირფესვიანად გაანადგურეს ქალაქი. იგი ისე იყო განადგურე-
ლი და გაცემტვერებული, რომ დასავლეთის პრესამ განაცხადა —
მის აღსადგენად საჭირო იქნებაო ათეული წლები. მაგრამ განვლო
სულ რაღაც ექვსმა წელმა და ჩვენ მივჭრივართ ქალაქის ფართე,
ასფალტირებული მაგისტრალეებით და ყველგან, მარჯვნივ და მარ-
ცხნივ, მშენებლობათა ხარაჩოებს ვხედავთ. არაა არც ერთი ქუჩა,
არც ერთი კვარტალი, სადაც მშენებლობა არ მიმდინარეობდეს.
მთელი ქალაქი უხარმაზარ ხარაჩოშია ჩასმული, — ნანგრევებიდან
დგება ახალი, კიდევ უფრო ლამაზი ვარშავა.

დედაქალაქში ჯერ მხოლოდ გავლითა ვართ. საღამოს ატო-
ბუსით გავისეირნეთ ქალაქის ქუჩებში, ვივახშმეთ პოლონეთის
სპორტულ ორგანიზაციათა ხელმძღვანელებთან, მეორე დილით
ჩავატარეთ წვრთნა, ვეწვიეთ საბჭოთა საელჩოს, სადაც მიგვიღო
ჩვენმა ელჩმა ამხ. სობოლევმა და საღამოს გავემგზავრეთ ვროც-
ლავს.

ვროცლავში დილის 6 საათისთვის ჩავედით. მიუხედავად ამი-
სა, სადგურზე დიდძალი ხალხი დაგვხვდა. ისევე როგორც ტერეს-
პოლსა და ვარშავაში, აქაც იყო მეგობრული მისალმებანი, ყვავი-
ლები, კეთილი სურვილები..

ჩვენს მომავალ შეხვედრას პოლონეთის თასის მფლობელ-
თან — „უნიასთან“ უდიდესი ინტერესი გამოუწვევია: ფიზკულ-
ტურის ადგილობრივ კომიტეტს ბილეთებზე იმდენი განაცხადი მი-
უღია, რამდენი მცხოვრებიცაა დაახლოებით ქალაქში — 300 ათა-
სი. მაგრამ განაცხადები მხოლოდ ვროცლაველებისგან როდი იყო,
ისინი სხვა ქალაქებიდანაც მოდიოდა ჭარბად. და თუმცა ჩვენ
პოლონეთის უდიდეს სტადიონზე ვთამაშობდით, იგი მხოლოდ 80
ათას კაცს თუ დაიტევდა.

მატჩის წინა დღეს დაგვპატივეს ანსამბლ „მაზოვშეს“ კონცერტ-
ზე, რომელიც ახლახან დაბრუნებულა საბჭოთა კავშირიდან, სადაც
გასტროლები ჰქონია. გამოაცხადა თუ არა კონცერტის წინ ანსამბ-
ლის ხელმძღვანელმა სიგეტინსკიმ, — ჩვენს საღამოს საბჭოთა ფეხ-
ბურთელები ესწრებიანო, — დარბაზში მყოფი 17 ათასი მაყუ-
რებელი ფეხზე წამოდგა და მქუხარე ოვაცია გაგვიმართა. შევნი-

შნავ, რომ ამ დარბაზში გამოჩენილი შემსრულებლებისა და კოლექტივთა გამოსვლების გარდა (კერძოდ, აქ გაუმართავს კონცერტები ალექსანდროვის სახელობის წითელდროშოვან ანსამბლს), ეწყობა აგრეთვე დიდი სპორტული შეჯიბრებებიც.

ანსამბლის რეპერტუარში, რომელშიც პოლონური ხალხური სიმღერები შედიოდა, განსაკუთრებით მოგვეწონა ერთი. მეორე დღისთვის ჩვენ იგი სახელდახლოდ შევისწავლეთ და შემდგომში მას მეგობრულ საღამოებსა და მიღებებზე ვმღეროდით, რაც მასპინძელთა აუწერელ აღფრთოვანებას იწვევდა. კონცერტის დამთავრების შემდეგ ჯოჯუამ, რუსაძემ და მე ჩვენი კოლექტივის სახელით პოლონელ მსახიობებს ყვავილთა თაიგული მივართვით და შემდგომი წარმატება ვუსურვეთ.

დადგა 28 ოქტომბერი — პირველი მატჩის დღე. სვერჩევსკის სახელობის სტადიონზე თამაშის დაწყებამდე ერთი საათით ადრე მოვედი, მისი ტრიბუნები კი უკვე გაჭედილი დაგვხვდა. ჩვენი შემადგენლობა ჯერ კიდევ წინა დღით დადგინდა. აქვე უნდა ითქვას, რომ იგი შემდგომ მატჩებშიც უცვლელი იყო, მხოლოდ გარემარბებს უხდებოდათ ადგილების შენაცვლება.

მაშ ასე, მოედანზე გავდივართ — მარდანია, ელოშვილი, სარჯველაძე, პანიუკოვი, ძიაშვიბა, ანთაძე, ჭკუასელი, გაგნიძე, ვარდიმიადი, ლოლობერიძე, თოდრია.

„უნიას“ შემადგენლობაში არიან: შიმკოვიაკი, ფლიანეკი, ბარტულა, ტიმი, ზებულა, სუქჩუკი, კუბიკვი, ცეზლიკი, ალშერი. გრაცი, პრეხარკა.

დამახასიათებელია, რომ თუმცა პოლონეთის გუნდში თამაშობენ სხვადასხვა ასაკის ფეხბურთელები — 19 წლის შიმკოვიაკიდან — ვეტერანებამდე ზებულამდე და ალშერამდე, ყოველივე მათგანს სხვადასხვა დროს დაუცავს პოლონეთის ეროვნული ნაკრების სახელი, ზოგს ერთი-ორჯერ, ზოგს კი მეტჯერ. პოლონეთის ერთ-ერთ ყველაზე პოპულარულ თავდამსხმელს ცეზლიკს, მიუხედავად თავისი ახალგაზრდობისა (მაშინ იგი 24 წლისა იყო), ნაკრებში 25-ჯერ უთამაშნია.

მატჩი, რომლის მსაჯობა პოლონელებმა ჩვენს ნესტორ ჩხატარაშვილს თხოვეს, დინამოელთა შეტევით დაიწყო, მაგრამ მასპინძლების კართან მიახლოვებას ვერაფრით ვერ ვახერხებთ. ირკვევა

„უნიას“ საბრძოლო რიგთა ტაქტიკური განლაგების თავისებურებანი — ღრმა დაცვაში დახეული ნახევარმცველები და მათ ვადგილზე გადმოსული შუამარბები თავიანთი კარის მისაღწევად მუდმივად დრო კედელს ქმნიან. როგორც კი დააპირებენ პანიუკოვი და ანთაძე ამ განლაგებაში ცარიელი ადგილის გამოყენებას და წინ გაჭრას, ამას წამსვე მოსდევს პოლონელთა გრძელი გადაცემა წინ, ჩვენი ნახევარმცველების ზურგს უკან, რაც მეტოქეს მწვავე კონტრშეტევის საშუალებას უქმნის. ამგვარ სიტუაციაში განსაკუთრებით საშიშია სწრაფი და ტექნიკური ცეზლიკი. მაგრამ უნდა ითქვას, რომ ამ რთულ სიტუაციაში სრული ბრწყინვალეობით გამოავლინა თავისი ოსტატობა ვლადიმერ მარლანიამ, რომელმაც რამდენიმე ძალიან ძნელი ბურთი მოიგერია.

შესვენებამდე ათიოდე წუთით ადრე ორივე გუნდს ჰქონდა ანგარიშის გახსნის შესაძლებლობა, მაგრამ ორივე შემთხვევაში კარი იხსნეს მეკარეებმა. „უნიამ“ გვერდითი ხაზიდან ბურთის თამაშში შეყვანით წამოიწყო კომბინაცია. პრეხარკამ ბურთი შორს, თითქმის მოედნის ცენტრში გადისროლა ალშერთან, რომელმაც თავით მიაწოდა იგი წინ გაჭრილ ცეზლიკს. უკანასკნელმა უძლიერესი დარტყმით დაუყოვნებლივ გაგზავნა იგი კარის მაღალ კუთხეში. ეკ, როგორ მინდოდა შეგვტრიალებულიყავი, თვალები დამეხუჭა, — გოლი ჩვენს კარში გარდუვალი მეგონა. მარლანია, როგორც ჩამს, ჩემს აზრს არ იზიარებდა: წარმოუდგენელ ნახტომში იგი თითებით შეწვდა ბურთს და კუთხურზე გადაიყვანა. კუთხურიდან ბურთი მცველებმა მოიგერიეს და ახლა უკვე ჩვენ ვართ იერიშზე. გაგნიძემ და მე ერთი შეხებით გავითამაშეთ კომბინაცია და დარტყმაზე იური ვარდიმიადი გავიყვანეთ. მაგრამ მას ერთი წამით დაასწრო შიმკოვიაკმა და გაბედულად ჩაუვარდა ფეხებში. ასე, ანგარიშის გაუხსნელად წავედით დასასვენებლად.

თამაშის პირველი ნახევარი მართლაც საყაიმო იყო. მეორე ტაიმს კი, რომელიც ჩვენი თავბრუდამხვევი იერიშებით დაიწყო, დიღხანს ეჭირა დაძაბულობაში როგორც „უნიას“ მცველები, ისე მისი გულშემატკივრები. ვუტეველით მწვავედ და ხანგრძლივად, შედეგის მიღწევას კი ვერ ვახერხებდით — იმ შემთხვევებში, როდესაც პოლონელთა დაცვა ჩამოვიტოვებდით ხოლმე, ბრძოლაში

მშვენივრად მოთამაშე შიმკოვიაკი ებმებოდა. ძალიან გავერთეთ
 შეტევით, ნაკლებად დავიწყეთ ფიქრი დაცვაზე და... მტყინდნულნი
 გოლი. იგი ცეზლიკმა გაიტანა. შიშლინიქოთქქ

ახლა საჭირო გახდა ანგარიშის გაქვითვა. ეს კი ბევრად ძნე-
 ლი საქმეა, რადგან „უნიას“ თითქმის ყველა მოთამაშემ უკან, თა-
 ვის ნახევარზე, დაიხია. უკანასკნელი 15 წუთის განმავლობაში ჩვენ
 „უნიას“ საჯარიმო მოედანს არ მოვცილებდით, იერიში იერიშს
 მიყვება, მაგრამ გოლი არ ჩანს.. ბოლოს, მატჩის დამთავრებამდე
 სამიოდე წუთით აღრე, ვარდშიადიმ ბურთი დასარტყმელად გაუ-
 გორა გაგნიძეს. შეიძლება დარტყმა, მაგრამ კარლომ თვალი მოპ-
 კრა შურდულივით გამოჭრილ ანთაძეს, ბურთი სწრაფად გადააწო-
 და მას და... ანგარიში გათანაბრდა.

სალამოს ჩვენ კვლავ შევხვდით „უნიას“ ფეხბურთელებს, ამ-
 ჯერად მეგობრულ ვახშამზე. ამის შესახებ შეიძლებოდა არც კი
 მომეყოლა, ჩვენ ექსპრომტად თვითმოქმედი კონცერტი რომ არ
 გაგვემართა ამბავი დაიწყო იმით, რომ მასპინძლებმა სუფრაზე
 იმღერეს თავიანთი ხალხური სიმღერა. მიშა ჯოჯუამ „მოაწყო“ სა-
 პასუხო სიმღერა, შემდეგ მან გივი ჯავახაძესთან ერთად შეასრულა
 ქართული ცეკვა და... დაიწყო კონცერტი. ჩვენს „არტისტებს“
 პირდაპირ აღარ უშვებდნენ „სცენიდან“ — ნომრები „ბისზე“ მი-
 დიოდა. საქმე პოეზიაზეც მიდგა: გოგი ანთაძემ წაიკითხა საკუთარი
 ლექსი. თავიანთი ხელოვნება პოლონელმა სპორტსმენებმაც გვი-
 ჩვენეს. ეს იყო ნამდვილი მეგობრობის სალამო.

მატჩის მეორე დღე ვროცლავში გავატარეთ. გავეცანით ქა-
 ლაქს, ვეწვიეთ ვროცლავის საქვეყნოდ ცნობილ ვაგონმშენებელ
 ქარხანას. ამ ქარხნის პროდუქცია — მთლიანლითონის ვაგონები —
 იმ წლებში ჩვენს სარკინიგზო მაგისტრალეზზეც გამოჩნდა. ქარხა-
 ნაში სამნახევარ ათასამდე მუშაა, რომელთაგან ყოველივე მეო-
 რე — ფიზკულტურელია. გვიამბეს ქარხნის ფიზკულტურელთა
 ცხოვრებაზე, გვითხრეს, რომ სპორტის სახეებიდან ქარხანაში ყვე-
 ლაზე მეტი პოპულარობით ფეხბურთი და კრივი სარგებლობს,
 ქარხნის ფეხბურთელთა გუნდი პოლონეთის პირველობის მეორე
 ლიგაში გამოდის. იმავე დღეს ვროცლავის სპორტული საზოგა-
 დოებრიობის წარმომადგენლებთან ერთად ვეყავით პოლონეთის

გათავისუფლებისათვის ბრძოლებში დაღუპული საბჭოთა მეორე-
ბის საფლავზე, რომელიც გვირგვინებით შევამკეთ. ქართული

ჩვენი მეორე გამოსვლა („გურნიკის“ კლუბის წინააღმდეგ) მძაპრ-
ნიშნული იყო სილენიის ქალაქ ზაბეეში. ესაა მალაროელთა მხარე
და გუნდიც, რა თქმა უნდა, მალაროელებისაა. მატჩამდე ვცხოვრობ-
დით ქალაქ კატოვიცეში, „პოლონური დონბასის“ ცენტრში, ქვეყ-
ნის ერთ-ერთ უდიდეს ინდუსტრიულ რაიონში. საგულისხმოა, რომ
იმავე დღეებში კატოვიცეში ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ საბჭოთა და
პოლონეთის შტანგისტები. ჩვენ უკვე შევიტყუეთ, რომ საბჭოთა
ძალოსნების წინა გამოსვლები აღინიშნა ბრწყინვალე შედეგებით;
კერძოდ, გრიგოლ ნოვაკის მსოფლიო და იური დუგანოვის საკავში-
რო რეკორდებით. კატოვიცეში საბჭოთა და პოლონელ ძალოსანთა
ასპარეზობა გაიმართა მეტალურგიულ ქარხანაში და საბადოებზე.

საწვრთნელი მეცადინეობის ჩასატარებლად გავემგზავრეთ ზაბ-
ეეში. ვივარჯიშეთ იმ მოედანზე, რომელზეც იყო დანიშნული ჩვენი
შეხვედრა „გურნიკთან“. სტადიონი საშუალო სიდიდისაა, — მისი
ტრიბუნები 40 ათას მაყურებელს იტევს, მინდორი კი საკმაოდ გ-
ფუჭებულია. პირველ დღეს ერთხელ კიდევ მოგვიხდა ამ სტადიონ-
ზე წასვლა. ბედმა გაგვიღიმა: ჩემპიონატის კალენდარულ მატჩში
ერთმანეთს ხვდებოდნენ პირველი ლიგის გუნდები — კატოვიცეს
„სტროიტელი“ და ჩვენი ერთ-ერთი მომავალი მეტოქე ცკს-ი. თა-
მაში მოიგეს არმიელებმა ანგარიშით 2:1, ამასთან ორივე ბურთი
მასპინძელთა კარში გაიტანა მარჯვენა შუამარბმა იანეჩეკმა. გა-
მარჯვებულებმა მაინცადამაინც დიდი შთაბეჭდილება არ მოახდი-
ნეს, მაგრამ ჩვენთვის ცხადი გახდა, რომ მათთან თამაში არც ისე
იოლი საქმე იქნებოდა. მეტოქე ფიზიკურად ძლიერია და ძალის-
მიერ, „მკიდრო“ თამაშს არ ერიდება.

მეორე დღეს, საღამოს, დაგვპატიყეს შაიბიანი ჰოკეის მატჩ-
ზე — ბევრგან მეტად პოპულარულ თამაშზე, ჩვენში კი იმხანად
„ახალ ხილზე“. ესაა ძლიერ, მამაც და ტემპერამენტთან ადამიანთა
თამაში, რომელიც თავიდან ბოლომდე თავბრუსდამხვევ ტემპში მიმ-
დინარეობს.

ჰოკეისტები ხელოვნურ ყინულზე თამაშობდნენ. მიხეილ იაკუ-
შინი წარსულში არა მარტო გამოჩენილი ფეხბურთელი გახლდათ,
არამედ პირველხარისხოვანი ჰოკეისტიც. როდესაც მან გაიგო, რომ

ჩვენგან ციგურებზე თავის დღეში თითქმის არავინ არ შემდგარა. ჩვენს სპორტულ განათლებაში ამ ხარვეზის გამოსწორება გადგმულია. მთელი გუნდი ციგურებზე შეგვყენა და... ყინულზე გვიშვა. მხოლოდ შეგვყენა. ყინულზე ტყაპატყუპით დაცემას ჩვენ დაუხმარებლადაც „ვახერხებდით“. ვერც თოკებმა გვიშველა, — ისინი მთასვლელებივით გვქონდა გამობმული. სურათი ძალზე კომიკური გამოვიდა. მოედნის გარეთ მყოფნი, ჩვენი შემყურე პირდაპირ სიცილისაგან იხოცებოდნენ. ჩვენ კი არავისთვის არ გვეცალა. შავ დღეში ვიყავით. სხვებზე არ ვიტყვი (ისინი ჩემზე უკეთ არ გამოიყურებოდნენ), მაგრამ პირადად მე უფრო მეტი ხანი ჰორიზონტალურ მდგომარეობაში და „პარტერში“ გავატარე, ვიდრე დგომსა და გააზრებული სრიალის უნაყოფო ცდაში.

...პოლონელი მსაჯის ცობერის სასტვენის ხმაზე „გურნიკის“ წინააღმდეგ საასპარეზოდ გამოვედით იმავე, ასე ვთქვათ, „ტრადიციული“ შემადგენლობით, მხოლოდ მარცხენა ფრთაზე თოდრიას ნაცვლად დაეყენეთ ჰკუასელი, ხოლო მის ადგილზე — ჯოჯუა.

მეტოქეთა შემადგენლობა არაფერს არ გვეუბნება, ვიცით მხოლოდ, რომ თავდასხმის ცენტრალურ ადგილზე ქალაქ პოზნანიდან მოწვეულია პოლონეთის ერთ-ერთი საუკეთესო ცენტრფორვარდი ანიოლა. „გურნიკის“ ტექნიკური და გამოცდილი ფეხბურთელები ნელმავალნი აღმოჩნდნენ და სისწრაფეში ჩვენი უპირატესობა გადაწყვეტი გამოდგა. ბრწყინვალედ მოთამაშე ნახევარმცველები პანიუკოვი და ანთაძე მტკიცედ დაეპატრონენ მოედნის შუაგულს და განუწყვეტლივ გვამარაგებდნენ ბურთებით. თავდასხმაში ამგვარად ყველაზე წარმატებით ვარდიმიადი და გაგნიძე მოქმედებდნენ. და თუმცა პირველი ტაიმი უშედეგოდ დამთავრდა, გამარჯვებაში ეშვი არ გვეპარებოდა. ასეც მოხდა. ნავსი 64-ე წუთზე გატყდა: პანიუკოვმა ბურთი მარჯვენა გარემარბის ადგილზე გადაადგილებულ ჯოჯუას გადასცა, მიშამ კი უფრო წინ, გაგნიძეს, რომელიც უხეზად მოცელეს საჯარიმო მოედნის კუთხეში. ჯარიმის დასარტყმელად ემზადება ჯოჯუა. მცველებმა კედელი აღმართეს, მაგრამ იგი ზედმეტი გამოდგა — მიშამ ბურთი კედელზე გადაატარა და თავისუფალ ვარდიმიადს დაუგდო. ძლიერი დარტყმა კარის მაღალ კუთხეში და ჩვენ მიგვყავს 1:0.

სამი წუთის შემდეგ გაგნიძე — ჰკუასელი — გაგნიძის სწრაფი კომბინაცია მეორე გოლით მთავრდება. ბოლო წუთებში ჯერ ვარდიმიანი, შემდეგ კი ჰკუასელი ოთხამდე ზრდიან ანგარიშს უკეთებენ ვებთ „მშრალად“ — 4:0.

და აი, დადგა ვარშავის მატჩის დღეც. ჩავდივართ დედაქალაქში, ამჯერად უკვე რამდენიმე დღით, — გვეძლევა შესაძლებლობა ახლოს გავეცნოთ მას.

ისევე, როგორც ყველა ჩვენი მეგობარი, ვარშაველებიც ემზადებიან დიდი ოქტომბრის სახელოვანი თარიღის შესახვედრად: ქალაქი სადღესასწაულო სამიხელში მორთულა, ყველგან ილუმინაცია ეამაყაშებს.

მარშალკოვსკის რაიონი... კრაკოვის გარეუბანი... სტარო მისტო... ქალაქის სიამაყე და სილაშხე — მაგისტრალი აღმოსავლეთი-დასავლეთი... ყველაფერს აღორძინების ხელი ატყვია. ერთ-ერთ მშენებლობაზე ყურადღებას იპყრობს თაღზე გადაჭიმული ტრანსპარანტი: „დაე, მარად ყვაოდეს ჩვენი აღორძინებული დედაქალაქი, მომავალი სოციალისტური პოლონეთის გული. დიდება ვარშავის მშენებლებს!“

ქალაქის განაპირას მთელ კვარტალზე გადაჭიმულ უზარმაზარ შენობაში მოთავსებულია ფიზიკური კულტურის აკადემია — პოლონეთის ერთ-ერთი უდიდესი უმაღლესი სასწავლებელი, რომელიც მწვერთელთა და სპორტის მასწავლებელთა კვალიფიციურ კადრებს ამზადებს. დავათვალიერეთ აკადემიის სასწავლო კორპუსები, სპორტული ნაგებობანი, სტუდენტთა საერთო საცხოვრებლები, სასადილო, ბიბლიოთეკა.

6 ნოემბერს საღამოს მთელი ჩვენი დელეგაცია მიპატიებულ ხქნა პოლონეთის მუშათა გაერთიანებული პარტიისა და ვარშავის საზოგადოებრივ ორგანიზაციათა საზეიმო სხდომაზე, რომელიც მიძღვნილი იყო ოქტომბრის რევოლუციის 34-ე წლისთავისადმი. იმ საღამოს განსაკუთრებით დაგვაიმასოვრდა ვარშავის ავტომშენებელი ქარხნის მუშათა პატაკი, რომელიც პირველი პოლონური ავტომობილის გამოშვებას ეხებოდა. ავტომშენებელთა უსაზღვრო სიხარულმა და პატრიოტულმა აღტყინებამ მთელი დარბაზი მოიკვა.

მატჩამდე ჯერ კიდევ ბევრი ღრთა და ჩვენც უქმად არ ვსხედვართ. რა თქმა უნდა, რეგულარულად გავდივართ წვრთნას, მეცა-

დინობიდან თავისუფალ დროს საინტერესოდ ვატარებთ, — დავ-
დივართ ექსკურსიებზე, კინო-თეატრში... სახელმწიფო მწვრთნელი
ვ. მოშკარკინი, აგრეთვე მ. იაკუშინი და მ. მინაევი პოლტაველ
მწვრთნელებს უტარებენ ლექცია-საუბრებს თამაშის ტექნიკაზე და
ტექნიკაზე, ნ. ჩხატარაშვილი კი მსაჯობის მეთოდოლოგიაზე.

ჩვენი მორიგი მეტოქე — არმიელთა სპორტული კლუბის
ცეკს-ის კოლექტივი — ერთ-ერთი უძლიერესია თავის ქვეყანაში და
საერთაშორისო შეხვედრათა დიდი გამოცდილება აქვს. უკანასკ-
ნელ დროს ცეკს-მა ფრედ ითამაშა ჩეხოსლოვაკიის არმიის კლუბ-
თან ატკ-ასთან (2:2) და მოუგო ბულგარეთის ჩემპიონს ცდნა-ს (4:2).
ცეკს-მა, რომელიც თავის რიგებში ითვლის ეროვნული ნაკრების
რამდენიმე მოთამაშეს, პოლონეთის ბოლო ჩემპიონატში მესამე ად-
გილი დაიკავა. გუნდი დაკომპლექტებულია მაღალი, ათლეტური
მოთამაშეებით. კარში დგას 21 წლის მეკარე სტეფანიშინი,
რომელიც ერთხმად ითვლება პოლონური ფეხბურთის ამომავალ
ვარსკვლავად. დაცვაში არიან დურნეკი, ორლოვსკი, კორენტი, ნა-
ხევარდაცვაში — შჩეპანსკი, ოპრიხი, თავდასხმაში — ზასიადეკი,
იანეჩეკი, ბრაიტერი, ოლეინიკი და დვერნიცკი.

წინა ორ შეხვედრაში ჩვენს გუნდში მწვავედ თამაშობდა
სწრაფი გაგნიძე, რომელმაც ბევრი უსიამოვნება მიაყენა მეტოქე-
ებს. როგორც თავიდანვე გამოჩნდა, არმიელთა მწვრთნელს მკველ-
თათვის მთავარ ამოცანად ჩვენი მარჯვენა შუამარბის ნეიტრალიზა-
ცა დაუსახავს. თითქმის მთელი მატჩის განმავლობაში კარლოს
ორი მოთამაშე დასდევდა ფეხდაფეხ, მაგრამ აჰან არმიელებს საქმე
როდი შეუმსუბუქა. პირიქით, გაგნიძეს აჰგვარმა „დაჭერამ“ ძალიან
გაგვიადვილა მოქმედება: ხან ერთი თავდასხმელი რჩებოდა „უმე-
თვალყურედ“ და ხან მეორე... ყოველივე ეს მშვენივრად გამოვი-
ყენეთ.

სტეფანიშინი რომ არა, ანგარიშის გახსნა ჯერ კიდევ პირველი-
ვე წუთებში შეიძლებოდა. საერთოდ, მისმა მშვიდმა და თავგანწი-
რულმა თამაშმა არაერთხელ იხსნა გუნდი. მე-15 წუთზე პოლო-
ნელთა კარზე ვარდიმიადი გავიყვანე, მაგრამ სტეფანიშინი შესანიშ-
ნავი ნახტომით ჩაუვარდა იურის ფეხებში და შექმნილი სიტუაცია
ჩანმუხტა. შემდეგ კარისკენ გაგნიძე გაიჭრა. მეკარემ შოიგერია მი-
სი დარტყმა, მაგრამ ბურთი პირდაპირ ჩემზე უკუაგდო. მეც არ და-

ვაყოვნე და ძლიერად დავარტყი, მაგრამ სტეფანიშინმა კვლავ მოიგერია ბურთი.

იერიშებში ებმებიან პანიუკოვი და ანთაძე. სიმძაფრე მატულობს. ბოლოს, 21-ე წუთზე, მე და კეკელა ადგილების შენაცვლებით მივიწვევთ წინ. ავთანდილი სწრაფად გადის კართან, ატყუებს მცველს, მაწვდის ბურთს მარცხნივ, მე კი დაუყოვნებლივ ცენტრში — იური ვარდიმიადს, რომელმაც ახლოდან პირდაპირ „დახვრიტა“ სტეფანიშინი თავისი ყუმბარისებური დარტყმით — 1:0.

შესვენებამდე 2 წუთით ადრე საჯარიმო დარტყმიდან ჩაწოდებულ ბურთს დაეუფლა პანიუკოვი და თავით გაიტანა მეორე გოლი. იგი ამ მატჩში უკანასკნელი გამოდგა. გავიმარჯვეთ ანგარიშით 2:0, თუმცა მთელი მეორე ტაიმის განმავლობაში თამაშს არ დაუკარგავს სიმწვავე.

ახლა უკვე შეიძლებოდა გვეფიქრა უკანასკნელ, როგორც ჩვენ გვეგონა ყველაზე უფრო ძნელ, მატჩზე. გზედებოდით პოლონეთის ბოლო ორ ჩემპიონატში გამარჯვებულ კრაკოვის „გვარდიას“. ამ გუნდის მწვრთნელი მატჩასი ომამდე კიევის „დინამოში“ თამაშობდა და, რასაკვირველია, კარგად იცნობდა საბჭოთა ფეხბურთს.

ეს გუნდი თავისთავად ძლიერია, აქ კი ჩვენთვის კიდევ უფრო გაუმჯობესებით აღზათ იმის იმედით, რომ „ფარდის დაშვებისას“ მაინც მიეღწიათ გამარჯვებისათვის. მარცხენა შუამარბის ადგილზე მაგალითად, დააყენეს გრაცი, რომელმაც უკვე ითამაშა ჩვენს წინააღმდეგ ვროცლავში „უნიას“ შემადგენლობაში.

როდესაც „გვარდიას“ შემადგენლობა გაგვაცნეს, თვალში მოგვხვდა ასეთი ფაქტიც: ჩემპიონის საშუალო ასაკი გაცილებით დიდია, ვიდრე ჩვენი დანარჩენი მეტოქეებისა. „გვარდიას“ ოთხი მოთამაშე უახლოვდება „კრიტიკული“ ოცდაათი წლის ასაკს, ორმა კი უკვე გადააბიჯა კიდევ მას. ვნახოთ, როგორ გაუძლებენ ისინი ორივე ტაიმს, თუ კი მათ მაღალ ტემპს შევთავაზებთ.

ჩვეულებრივ, პოლონური გუნდები, რომლებიც კი ჩვენ გვიჩხავს, ირჩევენ მოთამაშეთა შემდეგ განლაგებას: სამი ნახევარმცველი და ორი მცველი მაშინ, როცა ჩვენი ცენტრალური მცველი ღრმადაა უკანდახეული და კართან ახლოს მოქმედებს.

ამთი შემადგენლობით გამოდიოდნენ 1947 წელს მოსკოვის არმიულეზი ჩეხოსლოვაკიის სტადიონებზე.

პოლონელი მხატვრის ე. ალაშველსკის შეგობარი შარტი, დაბეჭდილი პოლონურ სპორტულ გაზეთში.

**ეროვნული
ბიბლიოთეკა**

1951 წლი. ვარშავის ნაერები თბილისი კაპიტნები ცეზლიკა და ლოლობერიძე თამაშის დაწყების წინ.

Pilsner Dynamo & Tbilisi w ujęciu naszego karykaturzysty E. Abekasidze: W środku (w białej koszulce) Antioch w otoczeniu innych kolegów.

აი, რაჩივ ინტაქტურად. მსხვილი თევზით გადიტანა ქაქუშაზე ედვარ ალაშვესკომ თბილისის დინამოელები.

რუმინელი პიონერები თაიგულებს გადასცემენ ქართველ
ფეხბურთელებს. ისინი კი თავის მხრივ...

...ამ უკავილებს მაყურებლებს უძღვნიან.

ოზელის დინამოელები და ბუქარესტის არმელები მატჩის წინ რუმინეთის დედაქალაქის სტადიონზე.

1956 წელს, რიო-დე-ჟანეიროს „ატლეტიკ პორტუგუზა“ და თბილისის დანაწიელები თანაშის წან.

პოლონეთის ჩემბიონმა მოთამაშეთა განლაგების სულ სხვა ვარიანტი შემოგვთავაზა. ცენტრბავეკი შურეკი უკან იყოთქმულნი და მის ადგილს ნახევარდაცვაში ერთ-ერთი შუამარბი შეტყუებულად პოდკოლე — იკავებდა. ამრიგად, სქემა რამდენადმე უჩვეულოდ გამოიყურება: სამი მცველი, სამი ნახევარმცველი და მხოლოდ ოთხი თავდამსხმელი.

სპეციალური „კონტროლისძიებები“ მეტოქეთა ტაქტიკური სვლის მიმართ არ შეგვიმუშავებია, რადგან სიახლეს მხოლოდ მოედანზე შევხვდით. მაგრამ თამაშის გეგმა ისე შევადგინეთ, რომ შეტევები აქცენტირებულ იქნა მარჯვენა ფლანგზე, სადაც აქტიურად უნდა ემოქმედათ არა მარტო ჯოჯუასა და გაგნიძეს, არამედ პანიუკოვს და ელოშვილსაც კი.

ეს მატჩი მოვიგეთ სამი „მშრალი“ ბურთის სხვაობით, რომელთაგან ორი შესვენების შემდეგ გავიტანეთ. გოლების ავტორები იყვნენ ჭკუაელი, ვარდიმიადი და მე. ამ თამაშში, უმთავრესად კი პირველ ტაიმში, როცა ანგარიში ჯერ კიდევ არ იყო გახსნილი და პოლონელები ძალზე მძაფრად გვიტევდნენ, განსაკუთრებით ძლიერად ითამაშეს ძიპშიბამ და მარლანიაშ. უკანასკნელს ხვდა დიდძალი ტაში. მატჩს კრაკოვში, ისევე როგორც ვარშავაში, მასპინძელთა თხოვნით სჯიდა ნ. ჩხატარაშვილი.

„გვარდიის“ ფეხბურთელებთან ამხანაგურ ვახშამზე როგორღაც სტიქიურად გაიმართა თვითმოქმედების კონცერტი... მასპინძლები პოლონურ სიმღერებს მღეროდნენ, ჩვენი კი ქართულს. უეცრად მიშა ჯოჯუა ავიდა ესტრადაზე და მუსიკოსებს კლასიკური მელოდია შეუტკვთა — კავარადოსის არია პუჩინის ოპერა „ტოსკადან“. მუსიკოსებმა დაუკრეს შესავალი და მიშა მხოლოდ მისთვის გასაგებ ესპერანტოზე ამღერდა. როდესაც მას „ხედა ნოტები“ აღარ ეყო და ყველას ყური მოჭრა „ყიყლიყომ“, მიშამ იბტიბარი არ გაიტეხა, საერთო სიცილი არაფრად ჩააგდო და, თეატრალურად აღმფოთებულმა, ყოველივე ორკესტრს გადააბრალა:

— თქვენ სწორად არ უკრავთ! — ხმამაღლა განაცხადა მან.

შინელ გიგანტურ სასაფლაოს, სადაც ფაშისტებმა სიცოცხლენ გა-
მოასაღმეს ოთხი მილიონი ადამიანი. მაგრამ ოსვენციმი მხოლოდ
წარსულის გახსენება როდია. იგი მრისხანე გაფრთხილებაა;
შეიძლება, არ უნდა გამოვრდეს!

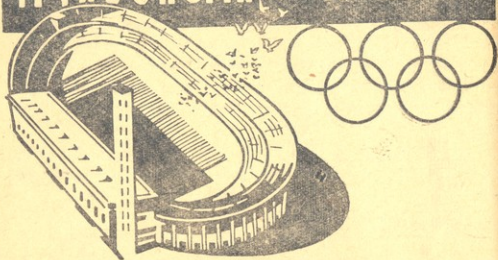
ჩვენ არ გამოგვპარვია შემდეგი გარემოება: პოლონელი ამხა-
ნაგი, რომელიც თარჯიმნისა და გიდის როლს ასრულებდა, ოსვენცი-
მის საშინელებებზე ლაპარაკისას გაფითრდებოდა ხოლმე. მერე
გავიგეთ, რომ თურმე იგი თვით ყოფილა სიკვდილის ბანაკის ტყვედ
და ჩვენს ჯარებს გაუთავისუფლებიათ. სხვათა შორის, ამ ბანაკში
ყოფილა დამწყვედელი სახალხო პოლონეთის ერთ-ერთი ხელმ-
ძღვანელი, ამხანაგი ცირანკევიჩი.

...ჩვენი გზა კვლავ ვარშავისკენ დევს. უკანასკნელი მეგობრუ-
ლი შეხვედრები ვარშაველებთან, ჩვენს საელჩოელ თანამემამულე-
ებთან...

გბრუნდებით შინ, თბილისში.

ოციეზიუჯი რაიუზი

ფეხბურთის საერთაშორისო ფედერაციის მიერ აღიარებულ და დაკანონებულ სხვადასხვა ტურნირთა შორის არის ორი ძალზე მნიშვნელოვანი და პოპულარული ასპარეზობა. ესაა მსოფლიო ჩემპიონატები (ანუ ე. წ. ჟიულ რიმეს თასის გათამაშება) და ოლიმპიური თამაშები. თავისი ასაკით პრიორიტეტი ფეხბურთელთა ოლიმპიურ ტურნირებს მიეკუთვნება, — ისინი ხომ 1908 წლიდან მოყოლებული ყოველი ოთხი წლის ინტერვალით იმართება. მაგრამ ოლიმპიადები, როგორც ცნობილია, მოყვარულ სპორტსმენტთა შეჯიბრებას წარმოადგენს. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ევროპისა და სამხრეთ ამერიკის ქვეყნებში ფეხბურთის პროფესიონალური გუნდების გამოჩენასთან ერთად, ბევრ უძლიერეს ფეხბურთელს, ტყავის ბურთის მრავალ ჭეშმარიტ ვირტუოზს გზა დაეხშო ებრძოლა ოლიმპიური ოქროს მედლებისათვის. ერთი სიტყვით, საჭირო გახდა რაიმე სხვა, უფრო სრულფასოვანი, წარმოსადეგი შეჯიბრების მოწყობა, რომელზეც დაიშვებოდა უკლებლივ ყველა ფეხბურთელი. ასეთი სახის

პექრობად მოგვევლინა მსოფლიო ჩემპიონატები, რომელთა დასა-

ბამია 1930 წელი.

ქართული
საზღვარგარეთული

პირველსავე ომის შემდგომი წლებიდან მოყოლებული, ფეხბურთელები სულ უფრო ხშირად ხვდებიან საზღვარგარეთულ გუნდებს როგორც თავის ქვეყანაში, ასევე სამშობლოს ფარგლებს გარეთაც. მოსკოვის დინამოელთა ტრიუმფალურმა ტურნემ ფეხბურთის სამშობლოში — ინგლისში, დედაქალაქის არმიელთა ბრწყინვალე გამოსვლებმა იუგოსლავიაში, ჩვენი სხვა საკლუბო გუნდების მრავალმა გამარჯვებამ ევროპის სხვადასხვა სტადიონებზე საბჭოთა ფეხბურთს საყოველთაო აღიარება და დიდება მოუხვეჭა. მაგრამ ყოველივე ეს მხოლოდ ამხანაგური შეხვედრები იყო. დადგა დრო ჩვენი ძალების სერიოზული შემოწმებისა დიდ საერთაშორისო ტურნირში.

1951 წლის აპრილში საბჭოთა კავშირში შეიქმნა ოლიმპიური კომიტეტი. ეს დიდმნიშვნელოვანი მოვლენა იმაზე მეტყველებდა, რომ სსრ კავშირს განზრახული აქვს მონაწილეობა მიიღოს ჰელსინკის მომავალ, XV ოლიმპიურ თამაშებში. მალე ცნობილი გახდა, რომ სპორტის სხვა სახეობათა წარმომადგენლებთან ერთად ოლიმპიადაზე ფეხბურთელებიც გაემგზავრებიან.

ეს მართლაც უაღრესად სერიოზული გამოცდა იყო და სამზადისიც ამთავითვე მთელის გულისყურით უნდა წარმართულიყო. ნაკრების კანდიდატებად დასახელებული იქნა 35 ფეხბურთელი, მათ შორის თბილისის „დინამოდან“ ვ. მარღანია, ნ. ძიპშიპა, გ. ანთაძე, მ. ჯოჯუა, კ. გაგნიძე და მე. თავდაპირველად ოლიმპიელთა მომზადება დაეკისრათ ბ. არკადიევს, მ. ბუტუსოვს, ე. ელისეევსა და გ. ფედოტოვს.

თბილისსა და ლენინგრადში ჩვენს გუნდებთან გამართული რამდენიმე საწვრთნელი მატჩის შემდეგ მაისში მოსკოვს ჩამოვიდა პოლონეთის ნაკრები, რომელიც იმ წლებში ევროპაში ერთ-ერთ უძლიერეს კოლექტივად ითვლებოდა. მის შემადგენლობაში იყვნენ ისეთი პოპულარული ფეხბურთელები, როგორცაა მეკარე სტეფანიშინი, თავდამსხმელები ცეზკილი, კრასუვკა და სხვ. მოსკოვის

ნაკრები გუნდი (ფაქტიურად კი ბირთვი მომავალი ოლიმპიური ნაკრებისა, უფრო ზუსტად, მისი ერთ-ერთი ვარიანტი) შემადგენელი იყო: ვ. ნიკანოროვი, კ. კრიევესკი, ა. ბაშაშვილი, ი. ნეტო, ა. პეტროვი, ვ. ტროფიმოვი, ვ. ნიკოლაევი, კ. ბესკოვი, ბ. ლოლობერიძე, ს. სალნიკოვი.

ძალის პირველი გასინჯვა მთლად სახარბიელო როდი გამოდგა. ჩვენმა დაცვამ საკმაოდ კარგი, საიშელო თამაში აჩვენა, თავდასხმას კი აშკარად აკლდა მთლიანობა. თუმცა თამაშის პირველ ნახევარში ჩვენ ორჯერ გვექონდა ანგარიშის გახსნის შესაძლებლობა, მაგრამ სტეფანიშინმა ბრწყინვალედ ითამაშა და თავისი გუნდი ორჯერვე გადაარჩინა გოლს. მატჩის დასასრულს პოლონელთა გუნდის კაპიტანმა ცეზლიკმა მოახერხა ერთადერთი ბურთის გატანა.

სამი დღის შემდეგ, 14 მაისს, იმავე „დინამოს“ სტადიონზე შედგა ამ გუნდების განმეორებითი შეხვედრა. ჩვენს რიგებს რამდენიმე ახალი ფეხბურთელი შემოემატა: მეკარე ლ. ივანოვი, ნახევარმცველი გ. ანთაძე, ცენტრალური თავდამსხმელი ვ. ბობროვი, მარცხენა გარემარბი ა. ილინი. ბობროვის მიერ შეგდებულ ორ ბურთზე (მე-4 და 82-ე წუთებზე) სტუმრებმა მხოლოდ ერთით (ცეზლიკი, 85-ე წუთი) უპასუხეს. მაგრამ გამარჯვების მიუხედავად, ჩვენი ნაკრების თამაშში მრავალი ნაკლოვანება შეიმჩნეოდა.

გავიდა კიდევ ათი დღე და ჩვენ უკვე ბევრად სერიოზული გამოცდის ჩაბარება მოგვიხდა, — გავმართეთ მატჩი უნგრეთის ნაკრებთან, რომელიც მაშინ მთელ მსოფლიოში უძლიერესად ითვლებოდა. ეს იყო კოლექტივი, რომელსაც შემდეგ საფეხბურთო სამყარომ უნგრელთა „დიდი გუნდი“ უწოდა. სტუმრებმა საუკეთესო შემადგენლობა გამოიყვანეს: გროშიჩი, ბუზანსკი, ბერკეი, ლანტოში, ბოჟიკი, ზაკარაში, ჩორდაში, კოჩიში, სუსა, პუშკაში, ხიდეგუტი. ჩვენს გუნდში იყვნენ: ივანოვი, კრიევესკი, ბაშაშვილი, ნიკოვი, ანთაძე, პეტროვი, ილინი, ნიკოლაევი, ბობროვი, დემენტიევი, სალნიკოვი. ეს თამაში უკვე ძალიან „მაღალი“ შემოწმება იყო და სასიხარულოდ მან მართლაც წარმატებით ჩაიარა. საქმე იმაში როდია, რომ მატჩი ფრედ (1:1) დამთავრდა. უფრო მნიშვნელოვანია ის გახლდეთ, რომ საბჭოთა გუნდმა აჩვენა სრულფასოვანი, კლასიკური ფეხბურთი. ჩვენი ბიჭები არაფრით არ ჩამოუვარდებოდნენ

სახელოვან მეტოქეებს; კერძოდ, ბრწყინვალედ გაართვა თავი უნგრელთა უძლიერესი თავდამსხმელის პუშკაშის ნეიტრალიზებას ხნათამდე. სამწუხაროდ, მეორე ნახევრის დასაწყისში მიღებულმა ტრავმამ მას მოედანი დაატოვებინა.

ისევე, როგორც პოლონელებთან, ერთი დღის შემდეგ გუნდები კვლავ გამოვიდნენ საასპარეზოდ. განმეორებითმა მატჩმა წარმატება მოუტანა ჩვენს სპორტსმენებს, რომლებმაც ორჯერ აიძულეს სტუმართა მეკარე ბურთი ბადიდან გამოეტანა. უნგრელებმა მხოლოდ ერთი გოლი გაიტანეს. ეს იყო დიდი, დამსახურებული გამარჯვება. ამით თითქოს დავადასტურეთ ოლიმპიურ ტურნირში ჩვენი მონაწილეობის კანონზომიერება. მაგრამ რარივ სასიამოვნოც უნდა ყოფილიყო ეს გამარჯვება, იგი კვლავინდებურად არაოფიციალურ, ამხანაგურ შეხვედრაში იქნა მოპოვებული უახლოეს მომავალში კი მოგველოდა შეხვედრები ჩქნებ იმავე მოწინააღმდეგეებთან, მაგრამ ბევრად რთულ, ასე ვთქვათ, ოფიციალურ გარემოებაში — ოლიმპიური ტურნირის ჩარჩოებში.

ასეა თუ ისე, დადგა ივლისის შუა რიცხვები — საბჭოთა სპორტული დელეგაციის ფინეთში გამგზავრების დრო. ჩვენი დელეგაცია ძალზე მრავალრიცხოვანია, — საბჭოთა სპორტსმენები ხომ პროგრამის ყველა სახეობაში (გარდა ბალახის ჰოკეისა) იღებენ მონაწილეობას. დროული აკლიმატიზაციის მიზნით ჰელსინკში ოლიმპიადის დაწყებამდე ორი კვირით ადრე ჩავედით და ფინეთის დედაქალაქის ერთ-ერთ გუნდთან ამხანაგური მატჩიც კი გავმართეთ. ამ უკანასკნელ, სტარტისწინა დღეებში გუნდის მწვრთნელებმა ბ. არკადიევმა და მ. იაკუშინმა საბოლოოდ დაადგინეს შემადგენლობა პირველ თამაშზე.

საბჭოთა სპორტის 430 წარგზავნილთა შორის დიდ ჯგუფს ჩვენი რესპუბლიკის სპორტსმენები წარმოადგენენ. აი, პირველი ქართველი ოლიმპიელები: მძლეოსნები ნინო ღუმბაძე, ელენე გოციელი, ნადეჟდა ხნიკინა, ლევან სანაძე, კალათბურთელები ოთარ ქორქია და ნოდარ ჯორჯიკია, მოჭიდავე დავით ციმაკურიძე, შტანგისტი რაფიელ ჩიმიშვიანი, ტანმოვარჯიშე მედეა ჯუღელი, მსროლელი ლევ ვაინშტეინი, ფეხბურთელები გიორგი ანთაძე, ავთანდილ ჰუუსელი, ვლადიმერ მარღანი და მე.

ყველა ჩვენს კოლეგას ადგილი ფინალისტთა შორის უკვე

განადღებული ჰქონდა. ჩვენ კი, ფეხბურთელებს, იმისათვის, რათა მოვხვედრილიყავით ტურნირის 16 ფინალისტთა შორის, შერჩევით მატჩში უნდა დაგვემარცხებინა ბულგარეთის ნაკრები. ეს უნდა მოხდეს კენ მიმავალ გზაზე პირველი წინალობა იყო. და იგი წარმატებით იქნა დაძლეული. აი, როგორ გამოიყურებოდნენ გუნდები: საბჭოთა ყავშირი — ივანოვი, კრივეცსკი, ბაშაშკინი, ნირკოვი, პეტროვი, ნეტო, ტროფიმოვი, ტენიაგინი, ბობროვი, დოდობერიძე, ილინი; ბულგარეთი — სოკოლოვი, ვასილევ, მანოლოვი, აბოსტოლოვი, ბოქოვი, პეტროვი, მილანოვი, კოლევ, პანაიოტოვი, არგიროვი, იანევი.

ეს იყო უაღრესად მძიმე და დაძაბული მატჩი, რომელშიც (ჩვენ ეს ვიცოდით) ერთი გოლი შეიძლება გადაწყვეტი გამომდგარიყო. ამას, როგორც ჩანდა, ბულგარელებიც გრძნობდნენ და ხშირად დაცვაში დიდი ყურადღებითა და სიფრთხილით მოქმედებდნენ. ოთხმოცდაათმა წუთმა გამარჯვებული ვერ გამოავლინა — 0:0. დამატებით დროში ბულგარელებმა პირველებმა მიაღწიეს წარმატებას — კოლევმა გაიტანა ბურთი. ამ გოლმა თითქოს ნიშანი მოგვცა და ძალა შეგვმატა, — თავბრუდამხვევ იერიშზე გადავედით. ანგარიშის გაქვითვის დრო ძალზე ცოტა იყო, მაგრამ იგი საკმარისი გამოდგა, რათა ჯერ ბობროვს ბრწყინვალე თავური დარტყმით, შემდეგ კი ტროფიმოვს გაეტანათ ორი „საფინალო“ ბურთი. გზა $\frac{1}{8}$ -ფინალისკენ გაიხსნა!

მატჩი ბულგარელებთან (იგი ფინეთის ქალაქ კოტკაში გაიმართა) ოლიმპიადის საზეიმო გახსნამდე ვითამაშეთ. ასევე ჩატარდა წინასწარი ტურნირის დანარჩენი შეხვედრებიც. თუმცა ფეხბურთი ფინეთში არაა მაინცდამაინც პოპულარული, ჩვენი მატჩი მაყურებლებით გაჭედილ სტადიონზე მიმდინარეობდა. დანარჩენ წინასწარ შეხვედრებში პოლონეთმა სძლია საფრანგეთს (2:1), უნგრეთმა — რუმინეთს (2:1), იუგოსლავიამ — ინდოეთს (10:1), დანიამ — საბერძნეთს (2:1).

1952 წლის 19 ივლისის შაბათი დღე — XV ოლიმპიური თამაშების საზეიმო გახსნის დღე — სამუდამოდ დარჩება ჩემს მეხსიერებაში. ჰელსინკის პირამდე საუსე ოლიმპიური სტადიონი. მსოფლიოს 5.800 უძლიერესი სპორტსმენის ადლუმში, ლურჯ სივრცეში აჭრილი ათასი მტრედი... სტადიონზე ოლიმპიური ჩირადღნით

შემოკრილი ცნობილი ფინელი სტაიერი პაავო ნურმი... და, ბოლოს
ოლიმპიური პრინციპებისადმი ერთგულების ფიცის მიღების ამ
ღელვებელი წუთები! ყოველივე ეს დაუვიწყარი სურათი ^{მეცხე წუთი}
პირველმა დღემ საბჭოთა სპორტსმენებს უღიღესი ხანა ^{მეცხე წუთი}
მოუტანა: ბადროს მტყორცნელი ნინა რომაშკოვას (პონომარიოვა)
ოქროს მედალი, შემდეგ კი ოქროს მედლები დავით ციმაკურიძისა
და არსენ მეკოკიშვილისა, იური ტიუკალოვისა და ვიქტორ ჩუკა-
რინისა.

დადგა ჩვენი ბრძოლის დროც, ქალაქ ტამპერეში დაინიშნა მატ-
ჩი იუგოსლავებთან.

გაზვიადებული არ იქნება თუ ვიტყვით, რომ იგი შევა ისტო-
რიაში, როგორ ნიმუში გამარჯვებისადმი წარმოუდგენელი ნების-
ყოფისა, როგორც დრამატიზმით აღსავსე, ლოგიკურად გამართლე-
ბული ფინიშის მატჩი. აბა, განსაჯეთ: საფინალო სასტვენამდე 15
წუთით ადრე ჩვენ ვაგებდით... 1:5-ზე. თითქოს ყველაფერი უიმე-
დოდ დაკარგული იყო. იუგოსლავებმა, რომელთაც ყველაფერი გა-
თავებული ეგონათ, უარი თქვეს შემდგომ იერიშებზე და აშკარად
იწყეს დროის გაყვანა. მათ სურდათ როგორმე ჩაეთავებიანთ დარ-
ჩენილი წუთები.

მაგრამ ნურას უკაცრავად! მოხდა წარმოუდგენელი რამ. ჯერ
ტროფიმოვს გააქვს ბურთი, ერთი წუთის შემდეგ კი — ბობროვს.
მიმდინარეობს თამაშის 78-ე წუთი. ნიკოლაევი მძლავრად ურტყამს
კარში და მეკარე დიდის გაჭირვებით წვდება მაღალ კუთხეში გაგ-
ზავნილ ბურთს, კუთხურზე გადაჰყავს იგი. კორნერს იუგოსლავე-
ბისთვის შეველა არ მოაქვს: ჩამოწოდებულ ბურთთან ყველაზე ადრე
ჩნდება ბობროვი და... ანგარიში უკვე 4:5-ა. იუგოსლავები გონს
მოდიან, მაგრამ უკვე გვიანაა. გარდატეხა თამაშში და ჩვენს განწყო-
ბილებაში მოხდა გაცილებით ადრე, შეიძლება იმ მომენტში, რო-
დესაც ვასია ტროფიმოვმა გაიტანა თავისი გოლი.

და აი, მაშინ, როდესაც მსაჯის წამშობის ისარი უკანასკნელ
წრეს ითვლიდა, მოხდა ის, რასაც 20 წუთის წინ ვერავინ ვერ წარ-
მოიდგენდა — საბჭოთა ნაკრებმა გაჭვითა ანგარიში. მეხუთე ბურ-
თი ტროფიმოვის კუთხური მოწოდებიდან თავური დარტყმით გაი-
ტანა ალექსანდრე პეტროვმა. და აქვე ინგლისელი მსაჯი არტურ
ელისი იძლევა საფინალო სასტვენს.

დამატებითი დრო. ტრიბუნებზე და მოედანზე განწყობილება დიამეტრალურად შეიცვალა. ახლა ჩვენს გამარჯვებაში უკვე აღარავის ეპარება ეჭვი. ჩვენც გვეგონა, რომ ყველაზე ძნელად გვეჩინებოდა თუმცა უნდა გვცოდნოდა, რომ დასვენებული, ასე ვთქვათ, „რესტავრირებული“ იუგოსლავები უმტყვენეულოდ როდი დაგვიტომბდნენ გამარჯვებას, რომელიც მათ უკვე „ჯიბეში ედოთ“.

გუნდები კვლავ მოედანზე არიან. პირველ წუთებში მომხდარი ამბები სასურველ პერსპექტივას გვისახავენ. იუგოსლაველთა კარს ჩვენი იერიშები ერთი მეორეზე ტალღასავით ასკდება და მხოლოდ შემთხვევით არ გადის გოლი. მე-7 წუთზე ბობროვი ბურთს ძელს ახვედრებს, შემდეგ ნიკოლაევი მეკარესთან პირისპირ გადის და 6—7 მეტრიდან ბურთს პირდაპირ მას ურტყამს. ურტყამს ისეთი ძალით, რომ მეკარის მკერდიდან ბურთი უკუიქცევა და საჯარიმო მოედნის გარეთ გადის. კვლავ დარტყმა, ამჯერად პეტროვისა, და ბურთი კვლავ ძელს ხვდება. სრული უპირატესობაა, გოლი კი არ ჩანს. ასე იწურება დამატებითი დრო...

მეორე დღეს — ახალი მატჩი იმავე მეტოქესთან. თუ წინა დღეს ავად გამხდარი მარცხენა გარემარბი ა. ილინი ბესკოვმა შეცვალა (ჩვენი თავდასხმა ასე გამოიყურებოდა: ტროფიმოვი, ნიკოლაევი, ბობროვი, მარიუტინი, ბესკოვი), მწვრთნელებმა გაუბედვად მოქმედი ბესკოვის ნაცვლად მეორე თამაშში ჭკუასელი დააყენეს.

ასპარეზობას კარგი პირი უჩანდა, — უკვე მე-6 წუთზე ბობროვმა ანგარიში გახსნა. მაგრამ ეს იყო და ეს. ინიციატივა იუგოსლავების ხელში გადავიდა. მე-19 წუთზე ისინი ათანაბრებენ ანგარიშს. 10 წუთის შემდეგ კი ბაშაშკინი საჯარიმო მოედანში ხელით თამაშობს და თერთმეტმეტრიანი დარტყმით ჩვენი მეტოქენი უკვე წინ გადიან. ამ გოლმა პირდაპირ წელში გაგვწყვიტა. მესამე ბურთი, რომელიც ჩვენს კარში შესვენების შემდეგ გავიდა (იგი ბაშაშკინის ფეხიდან შეგორდა ბაღეში), უკვე აღარაფერს ნიშნავდა: მატჩი მანამდე იყო წაგებული.

ამრიგად, ჩვენ ჩამოგვერთვა უფლება გვებრძოლა ოლიმპიური მედლებისათვის და მონაწილეებიდან მაყურებლებად გადავიქცეთ.

მოკლედ მოვახსენებთ შემდეგ წრეებში გამართულ საფეხბურთო ბრძოლებზე. იუგოსლავებმა ჩვენს შემდეგ მოუგეს დანიე-

ლებს (5:3), შემდეგ კი გფრ-ის გუნდს (3:1), რომელმაც თავის მხრივ მეოთხედფინალში სძლია ბრაზილიელებს ანგარიშით 4:2. ასე რომ, იუგოსლავიის ნაკრები ფინალისტი გახდა.

ფინალში უნგრელებიც გავიდნენ. ვადამწყვეტი ორთაბრძოლა ისევე მიმავალ გზაზე მათ დაამარცხეს იტალიის ნაკრები (3:0), თურქეთი (7:1) და შვეცია (6:0). მათი უპირატესობით წარიმართა ფინალური მატჩიც. შესვენებამდე ანგარიში არ გახსნილა, თუმცა უნგრელებს ჰქონდათ შესაძლებლობა გამოეყენებინათ 11-მეტრიანი საჯარიმო დარტყმა: პუშკაშმა სუსტად გაგზავნა ბურთი და მეკარემ უკუაგლო იგი.

მეორე ნახევარში უნგრელებს ორი ბურთი გააქვთ და მოედანს ოლიმპიურ ჩემპიონებად ტოვებენ. მათ ეს საპატიო სახელი სავსებით დაიმსახურეს. გუნდის მომავალი დიდების გზაზე ჰელსინკის წარმატება ერთ-ერთი პირველთაგანი იყო. სამ-ოთხ წელიწადში უნგრეთის ნაკრები მსოფლიოს პირველ გუნდად იქნა ერთხმად აღიარებული. მხოლოდ უბედურმა, სასწაულებრივმა შემთხვევამ (სხვანაირად არც შეიძლება მას უწოდო) დააკარგვინა ორი წლის შემდეგ უნგრეთის ნაკრებს მსოფლიოს ჩემპიონატის ფინალში უმაღლესი ტიტული, რომელიც მას და მხოლოდ მას ეკუთვნოდა.

ჩვენი ნაკრების პირველმა გამოსვლამ ისეთ დიდ საერთაშორისო ტურნირში, როგორც ოლიმპიური თამაშებია, ვერ მოუტანა საბჭოთა სპორტს დაფნა და დიდება.

სპორტის სხვა სახეობათა წარმომადგენლებისგან განსხვავებით, რომლებმაც 106 ოლიმპიური მედალი (მათ შორის 38 ოქროსი) მოიპოვეს, ჩვენ, ფეხბურთელებმა, ვერ შევძელით მიგვეღწია საპრიზო ადგილებისათვის და წვლილი შეგვეტანა საერთო დიდ გამარჯვებაში.

მიუხედავად ამისა, ჰელსინკის დებიუტი ჩვენთვის იყო მშვენიერი გაკვეთილი, რომელმაც განაპირობა ჩვენი მრავალი წარმატება მომავალში და, კერძოდ, შესანიშნავი გამარჯვება მელბურნის მორიგ ოლიმპიადაზე.

უკვე მრავალი წლის შემდეგ, განსაკუთრებით მსოფლიო ჩემპიონატზე გამგზავრების შემდეგ, გვაკეთე ჩემთვის დასკვნა, რომელიც, ვფიქრობ, ასე თუ ისე ნათელს ჰფენს სსრ კავშირის ოლიმპიური ნაკრების დებიუტის შედეგებს ფინეთის სტადიონებზე.

იმ წლებში, და უფრო გვიანაც, სიტყვები „საერთაშორისო მატჩი“ მართლაც და მეტისმეტად მაგიურად მოქმედებდა. ოლიმპიადამდე საზღვარგარეთელ სპორტსმენებთან ყოველწლიურ შეხვედრა ამხანაგური, არაოფიციალური იყო და ისინი ფეხბურთის საერთაშორისო ფედერაციის მიერ არც კი აღინუსხებოდა. ჩვენ არ ვრყავით ასეთი რანგის მატჩებით განებივრებული და ამიტომ მთელია სერიოზულობითა და მონდომებით ვეკიდებოდით ყოველ თამაშს, ყოველ მეტოქეს. კაცმა რომ თქვას, ეს ასეც უნდა იყოს — ყოველი მეტოქე პატივისცემას იმსახურებს და ალბათ არავის მოუბრუნდება ენა ამის გამო საყვედური გვითხრას.

მაგრამ საკითხავია, ყოველთვის მართებულად ვაფასებთ ჩვენ ამ მატჩების შედეგებით ძალთა შეფარდებას და შეცდომაში ხომ არ შევდივართ? ჩემი აზრის საილუსტრაციოდ შემიძლია მოვიყვანო ზევრი მაგალითი, მაგრამ გამოვიყენებ ბოლოდროინდელ ამბებს.

...1961 წლის დამლევს სსრ კავშირის ნაკრებმა ლათინურ ამერიკაში გამართა ტურნე, რომლის შედეგები ყველას კარგად ახსოვს. ეს იყო ტრიუმფი, წამდვილი ზეიმი. დავამარცხეთ ურუგვაის. არგენტინისა და ჩილის განთქმული ნაკრები გუნდები. უფრო მოგვიანებით კი, ზედ მსოფლიოს ჩემპიონატის წინ, მოსკოვში ჩამოვიდა ურუგვაის ეროვნული გუნდი და გამანადგურებელი მარცხი განიცადა — 0:5. პრესამ და სპორტულმა საზოგადოებრიობამ ძალზე მაღალი, შეიძლება ითქვას, აღფრთოვანებული შეფასება მისცა ჩვენი ფეხბურთელების წარმატებას. ისინი მართლაც იმსახურებდნენ ქებას, თუმცა არ უნდა დაგვიწყებოდა, რომ ეს გამარჯვებანი მოპოვებულ იქნა ამხანაგურ მატჩებში.

ჩვენი მეტოქენი კი, როგორც ეს შემდგომმა მოვლენებმა გვიჩვენა, ამას არ ივიწყებდნენ და ჩემპიონატის ოფიციალურ მატჩებში გვეთამაშებოდნენ სულ სხვაგვარად, ვიდრე ოფიციალური ასპარეზობისადმი მზადების დროს. მოსკოვში განადგურებულ ურუგვაის ნაკრებს ჩვენ ძლივს მოუფრთხილეთ არიკაში, ჩილელებს კი, რომლებიც დავამარცხეთ დეკემბერში, იძულებული ვიყავით დავნებებოდით ივნისში. სწორედ პირიქით კი იყო საჭირო!

ვითამაშეთ თუ არა ჩვენ განმეორებითი მატჩები პირველ შეხვედრებთან შედარებით უფრო სუსტად? არავითარ შემთხვევაში! ოთხივე ოფიციალური მატჩი ჩატარებულ იქნა სრული პასუხისმგე-

ბლობით, როგორც ეს ეროვნულ ნაკრებთა დონის შეჯიბრებებს შეეფერება. მაშ რა მოხდა? სხვაგვარი გამოდგენენ მეტოქეები, სულ სხვაგვარი იყო მათი წინააღმდეგობა, ბრძოლის ქინი და მიზანსწრაფობა. ფეა, თამაშის ხასიათი... აქაც კი, მწვერვალზე, სადაც ბრძოლა იყო ყველაფერი უნდა შეეწიროს გამარჯვებასა და მის ინტერესებს, მათ, მათმა მწვერთნელებმა შეძლეს დაეხარისხებინათ თამაშები და გამოეყოთ მთავარი დანარჩენთაგან. მთავარი კი იმ დღეებში იყო მოახლოებული მსოფლიო ჩემპიონატი და ყოველი საშუალება, ყოველი მანვერი, ყოველი, თუ გნებავთ, ეშმაკობა, რასაც კი შეეძლო ჩილში სამსახური გაეწია, გათვალისწინებული იქნა. მთავარი, რაც საფუძვლად უდევს მატჩების ამგვარ შერჩევას, ჩემის აზრით, არის ყოველ ცალკეულ შემთხვევაში ამოცანათა სხვადასხვაობის დადგენა.

უნდა დავისახოთ თუ არა მიზნად ამხანაგურ მატჩში გამარჯვება? რა თქმა უნდა. მაგრამ საშიშია თუ არა ასეთი თამაშის წაგება? საშიშია, თუ გუნდს გარდა გატანილი და მიღებული ბურთების დადებითი ბალანსისა, სხვა საზრუნავი არა აქვს. აბა, ეს რა ამხანაგური, სასწავლო-მოსამზადებელი მატჩია, თუ იგი სხვა ამოცანებსაც (შემადგენლობის ერთ-ერთი ვარიანტის გასინჯვას, ახალგაზრდობის წრთობას, მეტოქის მოსინჯვას და სხვ.) არ ითვალისწინებს? დარწმუნებული ვარ, რომ მოსკოვში მატჩის მოგება ურუგველთათვის სულაც არ იყო ერთადერთი მიზანი. არ არის გამორიცხული ისიც, რომ ასეთი მიზანი მათ საერთოდ არც კი ჰქონდათ. უფრო მეტიც, -- შეიძლება მათ სურდათ მოედუნებინათ, „დაეძინებინათ“ ჩვენი სიფხიზლე. გამოუვიდათ თუ არა ეს, პასუხი ამაზე უკვე ჩილში გამართულმა მატჩმა მოგვცა.

გუბრუნდები XV ოლიმპიადის საფეხბურთო ტურნირს. იმისათვის, რომ საბჭოთა გუნდი ოლიმპიადისთვის კარგად მომზადებულიყო, დროც ბევრი გვექონდა და საშუალებაც (თუ გახსოვთ, იმ წელიწადს, სწორედ ოლიმპიური თამაშების გამო, საკავშირო პირველობა ერთ წრედ ჩატარდა და თანაც უჩვეულო დროს, პელსინკიდან ოლიმპიელთა დაბრუნების შემდეგ). მაგრამ ეს საშუალებანი ცუდად გამოვიყენეთ, -- ნაკრების სტაბილური ძირითადი შემადგენლობის დადგენა ვერა და ვერ მოხერხდა. თუ დაცვაში ამ მხრივ ყველაფერი რიგზე იყო, თავდასხმის ხუთეულის შემადგენლობა ყოველ თამაშში ახლებურად გამოიყურებოდა. ეს „სახე-

ცვლილებანი“ ხდებოდა არა მარტო ოლიმპიადისწინა ამხანაგურ
შეხვედრებში, არამედ თვით ტურნირის პერიოდშიც. რა გასაკვი-
რია, რომ კარგად შეთამაშებული ანსამბლი ფორვერტს უფრო
მივიღეთ. შიშლიძე

მინდა ისიც ვთქვა, რომ იუგოსლავებთან განმეორებით მატჩში
ჩვენი დამარცხების მთავარი მიზეზი იყო არა დაღლილობა, არა
ტექნიკური თუ ტაქტიკური ჩამორჩენილობა, არამედ საჭირო მო-
მენტში „დამატებითი ძლიერების“ გამონახვის უუნარობა. მაშინ
საიდან და რატომ უნდა ჰქონოდათ ყოველივე ეს ჩვენს მეტოქეებს?
ამაში მათ სატურნირო ბრძოლის გამოცდილება დაეხმარა, რაც
ჩვენ არ გავაჩნდა. იუგოსლავებს დაეხმარა ძალების ეკონომიურად
ხარჯვის უნარი, რამაც საშუალება მისცა თანაბრად გაენაწილებინათ
თავიანთი ძალები მთელი ტურნირის მანძილზე — პირველი შეხვე-
დრიდან ფინალურ მატჩამდე. საქმე ისეთნაირად წარიმართა, რომ
ჩვენმა ბიჭებმა წინააღმდეგ გამართულ ასპარეზობას შეალიეს მთელი
ძალ-ღონე, შეალიეს უკანასკნელ წვეთებამდე. იუგოსლავები უკვე
მეორე ტაიმის დასაწყისში აღარ გრძნობდნენ მომაკვდინებელ ნერ-
ვულ დაძაბულობას, მოქმედებდნენ თავისუფლად, მშვიდად. ისინი
ნაადრევად მოეშვნენ, რაც ჩვენ კარგად გამოვიყენეთ. მეტოქე
მოგვიანებით მიხვდა თავის შეცდომას და მეორე დღეს სრული
სიმძლავრით ამოქმედდა. ჩვენ კი ძალა აღარ შეგვწევდა იგივე იარა-
ღით გვეპასუხნა, რადგან ძალიან ძვირად დაგვიჯდა წინააღმდეგ მატ-
ჩი: მან წარმოუდგენლად ბევრი ძალა წაგვართვა.

ასეთ ტურნირში მართლაც უნდა შეგეძლოს ძალის განაწილე-
ბაც და მისი ჰევიანური ხარჯვაც. ცხადია, ეს ისე არ უნდა გავიგოთ,
თითქოს გამოცდილი გუნდები ნებას აძლევენ თავს ცალკეული შე-
ხვედრები მთელი ძალით არ ითამაშონ (თუმცა ზოგიერთ შემთხვე-
ვაში ესეც არაა გამორიცხული). მაგრამ, ჯერ ერთი, ნახევარი ძალით
თამაში როდი ნიშნავს ნახევრად სერიოზულად თამაშს, და მეო-
რეც, ჰევიან, გამოცდილ ფეხბურთელს შეუძლია შესანიშნავად
ითამაშოს და დაღლილობისაგან მუხლები არ ეკეცებოდეს. გუნდი-

სთვის გაღებული სარგებლობა მოთამაშის მიერ 90 წუთის განმავლობაში „დაგროვილი“ კილომეტრების რაოდენობით ხომ არ განიზომება?!

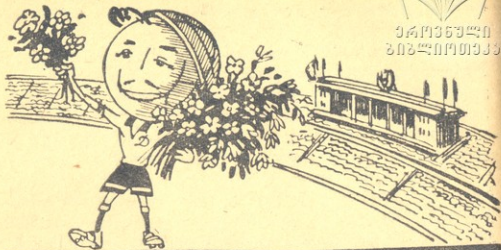
განმავლობაში
არ განიზომება?
ბიჭაძე

შეიძლება თუ არა ამ თვისებების გამომუშავება და გამოცდილების დაგროვება ისეთ ხანგრძლივ და ძნელ ტურნირებში, როგორც ქვეყნის ჩემპიონატებია? არა, არ შეიძლება, არ შეიძლება უკვე იმიტომ, რომ ჩვენი შინაური ტურნირების მონაწილეთა ნერვული დაძაბულობა ვერავითარ შემთხვევაში ვერ შეედრება იმ გამოცდას, რომელსაც გადის სპორტსმენი მთლიანად საერთაშორისო მატჩებისგან შემდგარ ასპარეზობაში. და არ იქნება შესაძლებელი მანამ, სანამ არ ვისწავლით საერთაშორისო მატჩების გარჩევას მათი მნიშვნელობისა და სერიოზულობის მიხედვით, სანამ არ გადავეჩვენით ვუყუროთ მათ ბეცი ბულატრების პოზიციებიდან. რაც უფრო ადრე დავთმობთ ამ პოზიციებს, მით უკეთესია.

ქართული
საბუნებისმეტყველო

ჩვენს კუბინოში

თითქოს ეს დიდი ხნის წინათ იყო. რუმინელ ამხანაგებთან ერთად ავტობუსით მივდიოდით ბუქარესტის ქუჩებში... მასპინძლები გატაცებით გვიყვებოდნენ მშობლიური ქალაქის ახლო მომავალზე, ხვალინდელი დღის ბუქარესტზე, რომელიც ნანგრევებიდან აღდგება. ქალაქი მართლაც საშინლად დაზიანდა ომისაგან და ყველას კარგად გვესმოდა, რომ მისი აღდგენა იოლი საქმე როდი იყო.

და აი, რვა წლის შემდეგ ჩვენ კვლავ ბუქარესტში ვართ. მახსოვს, მაშინაც იმავე ქუჩებით წამოვედით აეროდრომიდან, ადგილები თითქოს ისაა და არც ისაა... გარშემო ყველაფერი შეუცვლიათ. ნანგრევებისაგან გაწმენდილ უშენ ადგილებზე მრავალსართულიანი სახლების კვარტალები გამწკრივებულა. აეროდრომიდან ქალაქში შესვლისას ჩვენი ყურადღება მიიპყრო ახალშენებლობათა უზარმაზარმა კომპლექსმა, რომლის მთავარ კორპუსს აგვირგვინებდა ძალიან გრძელი შპილი. ეს თურმე „სკინტეიას“

ახალი პოლიგრაფიული კომბინატია, რომელიც საბჭოთა კავშირის დახმარებით აუშენებიათ. და ასე ყველგან—ახალი, ახალი, ახალი.

ტაქტიკურად უფრო ძლიერად და მომწიფებულად წარმოვიყვანო და რუმინეთის ფეხბურთი. ჩვენი პირველი სტუმრობის შედეგად წლებში რუმინელებმა საგრძნობლად აიმაღლეს თამაშის კლასი და ევროპული ფეხბურთის პირველ რიგებში გამოვიდნენ. საკმარისია გავიხსენოთ ეროვნული ნაკრების შედეგები, რომელიც 1953 წლის სექტემბერში ესტუმრა საბჭოთა კავშირს. სტუმრებმა, რომელთა შემადგენლობაში ბევრი ახალგაზრდა მოთამაშე ვიხილეთ, მხოლოდ ერთი მატჩი წააგეს (მოსკოვის „დინამოსთან“ — 1:3), ერთი ფრედ ითამაშეს („ზენიტთან“ — 2:2), დანარჩენი ორი კი ერთნაირი ანგარიშით — 2:1 მოიგეს (თბილისის „დინამოსთან“ და მოსკოვის „სპარტაკთან“). ასეთი შედეგებით იმ წლებში საუკეთესო საბჭოთა გუნდებთან ბევრი ვერ დაატრაბახებდა! ჩვენს სტადიონებზე რუმინეთის სპორტსმენთა გამოსვლებმა გვიჩვენა, რომ მათ აქვთ მაღალი ტექნიკა, ფიზიკურად კარგად არიან მომზადებული და, რაც მთავარია, საგრძნობლად აუმაღლებიათ თავდასხმელთა დამრტყმელი ძალა.

...აი, პირველი ნაცნობებიც: სასტუმროსთან თაიგულებით გვეგებებიან ნაკრების მოთამაშეები აპოლზანი, ენე, პეტშკოვსკი, ბეკუცი, კელინოუ, ზავოდა და სხვები, რომლებიც სექტემბერში თბილისში გვეწვივნენ. უმაღლვე გაიბა მეგობრული საუბარი, მოგონებანი. ყველაზე შთაბეჭედავი და ამაღელვებელი კი მაინც აი, ეს შეხვედრა იყო: მასპინძელთა შორის გამოირჩეოდა მაღალი, ჭაღარაშერეული კაცი, რომლის გარეგნობა პირდაპირ გეუბნებოდათ, რომ იგი ძველი სპორტსმენი უნდა ყოფილიყო. იგი გამოდგა ბარატი, — ბუქარესტის დინამოელთა ახლანდელი მწვრთნელი, რომელსაც 1945 წელს ჩვენს წინააღმდეგ უთამაშნია ცენტრფორვარდის როლში. მასპინძელთა სიურპრიზს ჩვენც სიურპრიზით ვუპასუხეთ — მოვიყვანეთ ჩვენი გუნდის მწვრთნელი ბორის პაიჭაძე, რომელმაც იმხანად რუმინელი მაყურებლების დიდი სიმპათია მოიხვეჭა და ერთერთ მატჩში თამაშობდა... ბარატის წინააღმდეგ. მეგობრებმა იცნეს ერთმანეთი და საუბრისათვის უამრავი საერთო თემა გამოიძებნა.

არ ვიცი ვის როგორ, მაგრამ მე ასე მაქვს დაწესებული: ყოველ დღესასწაულს, თუ ეს ოდნავ მაინც შესაძლებელია, შვი შევხვდები და იგი ჩემი ოჯახის წრეში გავატარო. მართალია, მისი უღებარი სპორტული პროფესიის გამო ეს მუდამ რთულია. კერძოდ, ორჯერ მომიხდა ზეიმის აღნიშვნა რუმინეთში: ჯერ იყო და აქ ჩვენი გუნდი შეხვდა ახალ, 1946 წელს, ახლა კი რუმინელ მეგობრებთან ერთად უნდა ვიდღესასწაულოთ დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 36-ე წლისთავი. 7 ნოემბერს, დილით, მთელი ჩვენი დელეგაცია მიიპატივეს საპატიო სტუმართა ლოჯაში, რომელიც მთავრობის ტრიბუნის გვერდით მდებარეობს. საღამოს კი ჩვენი ბიჭები სადღესასწაულო ილუმინაციით გაჩირადნებულ ბუქარესტში სეირნობდნენ.

ზეიმის წინაღეს, 6 ნოემბერს, ჩავატარეთ საწვრთნელი ვარჯიში სტადიონზე, რომლის სახელწოდება — „რესპუბლიკის სტადიონი“ — არაფერს გვაგონებდა. იგი ახალი ნაგებობა გვეგონა. მერე კი გამოიჩვენა, რომ 8 წლის წინათ ჩვენ სწორედ ამ მოედანზე გვითამაშნია. მაშინ მას სხვა სახელი ერქვა და ასე მშვენივრად არ გამოიყურებოდა: 45.000 ადგილიანი კაპიტალური ტრიბუნებისა და ფართო ტრიბუნებქვეშა დარბაზების ნაცვლად იყო პატარა მიწაყრილი, რომელზეც 8—10 ათასი მაყურებელი იყრიდა თავს.

8 ნოემბერს კი ჩვენ ვიყავით სხვა გრანდიოზულ ნაგებობაზე — ახალგაზრდობისა და სტუდენტთა ფესტივალისთვის აშენებულ, 23 აგვისტოს სახელობის შესანიშნავ სტადიონზე. მართალია, აქ ჯერ-ჯერობით მოვედით როგორც მაყურებლები: უნდა გვენახა რუმინეთისა და პოლონეთის ახალგაზრდულ ნაკრებთა მატჩი. იგი იმსაჯა ჩვენი დელეგაციის წევრმა, საკავშირო კატეგორიის მსაჯმა ნიკოლოზ ბალაქინმა. საინტერესო შეხვედრამ, რომელიც მასპინძელთა სასარგებლოდ დამთავრდა (1:0), კიდევ ერთხელ ნათელყო, თუ რაოდენ გაიზარდა რუმინული ფეხბურთი.

ერთი დღის შემდეგ, 10 ნოემბერს, უკვე ჩვენ თვითონ გამოვედით მოედანზე ბუქარესტის თანაკლუბელებთან შესახვედრად. შემადგენლობა ასეთი იყო: მარლანია, ელოშვილი, რუსაძე, იურჩენკო (მოსკოვის „დინამოიდან“), მახარაძე, ანთაძე, თოდრია, კ. გაგნიძე, ზაზროვევი, ლოდობერიძე, ჭკუასელი (ამათ გარდა დელეგაციის შემადგენლობაში, რომელსაც ფიზკულტურის რესპუბლიკუ-

რი კომიტეტის თავმჯდომარე თ. სხირტლაძე ხელმძღვანელობდა, იყვნენ მწვრთნელები ბ. პაიჭაძე და მ. მინაევი, სახელმწიფო მწვრთნელი ბ. აპუხტინი, მოთამაშეები ნ. გაგნიძე, ზუბი (ხარკოვის „ლოკომოტივიდან“), კიტია, ვარდშიაძი, ა. კოტიკაძე, ჯოჯუა, კალოევი, ლარიონოვი (კიევის „დინამოდან“).

ბუქარესტის „დინამოში“ თამაშობდნენ: ბერტაშუ, ფრუტი, ბეკუცი-II, ზოკო, ბეკუცი-I, ფლორესკუ, ბარტა, ნიკუშორი, ენე, ოზონი, სურუ. შვიდი მოთამაშე ეროვნულ ნაკრებში შედის — ორივე ბეკუცი, ფლორესკუ და ოთხი თავდამსხმელი (გარდა მარჯვენა გარემარბისა). განსაკუთრებით სახიფათოა ახალგაზრდა ცენტრალური თავდამსხმელი ენე. საკმარისია ითქვას, რომ ჩვენს ქვეყანაში სექტემბრის ტურნეში რუმინელთა მიერ შვიდი გატანილი ბურთიდან ექვსი ენეს ეკუთვნოდა. თანამემამულეთა შორის დიდი პოპულარობით სარგებლობს აგრეთვე დინამოელთა კაპიტანი ოზონი. სწორედ ამიტომ მატჩისათვის მზადებისას განსაკუთრებულ ყურადღება ამ ორი მოთამაშის დაჭერაზე გავამახვილეთ.

მაგრამ პირველი უსიამოვნება ამათ როდი მოგვაცენეს. მარჯვენა გარემარბი ჩვენს კართან კუთხურს აწოდებდა (ეს მოხდა მე-7 წუთზე), საიდანაც მცველთა ზურგს უკან გამოვარდა სურუ და თავური დარტყმით ბურთი გაგზავნა კარის კუთხეში.

გატანილი ბურთის შემდეგ მასპინძლებმა კიდევ რამდენიმე მწვავე შეტევა განახორციელეს, რომელთა წამომწყები და გამტარებელი მარცხენა ფლანგზე მოქმედი ტრიო (ენე-ოზონი-სურუ) იყო. პირველი ტაიმის ნახევარი გავიდა, როცა ერთ-ერთი ასეთი შეტევის დროს ელოშვილმა ფეხი იტკინა და მოედანი დატოვა. მოგვიხდა მოთამაშეთა გადაადგილება: ელოშვილის ადგილზე რუსაძე დავაყენეთ, ხოლო ცენტრალური მცველის მოვალეობანი გოგლიძეს დაეკისრა.

მასპინძელთა სტურში დიდხანს არ გაგრძელებულა, შეტევათა ჩვენი ჯერიც მოვიდა. და თითქოს მეტოქეს ვბაძავთო, ჩვენც მარცხენა ფლანგიდან შეეშუტიეთ, სადაც ჰკუასელი აშკარად „ჩაგრავდა“ თავის დარაჯს. ერთ მომენტში ჰკუასელმა მცველი მოედნის სიღრმეში გაიტყუა და ბურთი ფლანგზე გათავისუფლებულ ადგილზე ჩემსკენ გამოისროლა. მცველებმა წამით დააყოვნეს და

ამ მომენტის ხელიდან გაშვება არაფრით არ შეიძლებოდა. დაე-
ნახე, რომ ჩემი დარაჯი ბეკუცი მიხვდა თავის შეცდომას და მზადაა
ვეფხვივით მეკვეთოს, — რაღაც უნდა დაუჭდეს, ბურთი...
შეტევა ჩაფუშოს. ამრიგად, ჯერ არ ვიყავი, ორთაბრძოლაში ჩაბ-
მული და უკვე კიდევ ერთი კოზირი მივიღე. კიდევ ერთი იმიტომ,
რომ ერთი კოზირი უკვე მქონდა — ბურთს ვფლობდი. წონასწო-
რობიდან გამოსული მეტოქე — აი, ეს იყო ახალი, მეორე კოზირი.
დაე, მეკვეთოს! ნუთუ ვერ ხედება, რომ სწორედ ამას ვუტყდი?

ამ ვითარებაში ბეკუცის მოტყუილება არ წარმოადგენდა სიძ-
ნელეს. ამას მოჰყვა ბურთის გადაცემა მარჯვნივ, კარისკენ შურღუ-
ლივით გაკრილ გაგნიძესთან. მან მკერდით „დაიჭირა“ ბურთი,
უმაღ დაუშვა ფეხზე და თითქმის კარს შეუხედავად დააბრტყა. ან-
გარიში გათანაბრდა — 1:1.

რამდენიმე წუთის შემდეგ მასპინძელთა კარს კვლავ ხიფათი
ემუქრებოდა და ისევ მარცხენა ფლანგიდან, მაგრამ „შემსრულებ-
ლები“ უკვე სხვანი იყვნენ. კომბინაცია მახარაძემ წამოიწყო, ხაზ-
როევმა ფლანგზე გადაინაცვლა და აქედან ბურთი კვლავ გაგნიძეს
გადასცა. კარლო მზად იყო თავით დაებრტყა კარში, მაგრამ მას წკიბ-
ზე მიუსწრო ცენტრალურმა მცველმა და ბურთი თავიდან „მოუ-
ხსნა“.

თუ პირველი ტაიმი თამაშის მხრივ ჩვენს მიერ არ იყო მოგე-
ბული და ანგარიში, ასე თუ ისე, ზუსტად შეეფერებოდა მოედანზე
გამართულ პაექრობას, მეორე ტაიმიც არ წაგვიგია არც ტაქტიკუ-
რად, არც ტერიტორიულად, არც საგოლე მომენტებით. მაგრამ აი,
მატჩის საბოლოო ანგარიში მაინც არ გამოდგა ჩვენს სასარგებლოდ:
მარჯვენა ფრთაზე გახორციელებული ერთ-ერთი კომბინაციის შემ-
დეგ, რომელიც ოზონის აქტიური მონაწილეობით გათამაშდა, მას-
პინძელთა მარჯვენა შუაპარბმა მეორე ბურთი გაგვიტანა.

შემდეგ ბევრი ვეცადეთ, მაგრამ მეტოქეთა ყრუ დაცვის გადა-
ლახვა ვერასგზით ვერ მოვახერხეთ. ანგარიში 2:1 მსაჯის საფინალო
სისტემაზე უცვლელი დარჩა.

...წითელი ტილო თეთრი დიაგონალური ხაზით, რომელიც
ჩვენი სპორტაელებისას წააგავს, — ასეთია საფეიქრო მრეწველობის
მუშაკთა სპორტსაზოგადოება „ფლამურა როშიეს“ („წითელი

დროშა“) ემბლემს. ამ კლუბის გუნდი ქალაქ არადიდან ერთ-ერთი უძლიერესია რუმინეთში, — 1950 წლის ჩემპიონი და 1953 წლის მატჩების მესამე პრიზიორი. მისი ექვსი ფეხბურთელი (მცველი ფარმატი, ნახევარმცველები სერფიოზე და რეინჰარდტი, თავდასხმელები ვაცი, მერჩია და კარპინეცი) სხვადასხვა დროს ეროვნულ ნაკრებში თამაშობდა. ქალაქ არადის ფეხბურთელთა სიძლიერეზე მეტყველებს ის ფაქტიც, რომ ჩვენი ჩამოსვლის წინმათ დაამარცხეს ავსტრიის ქალაქ გრაციის ნაკრები — 3:1.

არადში, სადაც მეორე გამოსვლა გვექონდა, 11 ნოემბრის ალიონზე გავფრინდით. ფეიქართა ქალაქი განსაკუთრებული სიხარულით შეგვხვდა. მე მგონია, რომ არადის არც ერთი სასურველი სტუმარი ამ ქალაქიდან ისე არ წასულა, მისი საფეიქრო კომბინატი რომ არ ენახა. და აი, ჩვენც მივდივართ ამ უზარმაზარი საწარმოს დასათვალიერებლად. ყოველ საამქროში გვეხვევიან იქ მომუშავე ქალთა დიდი ჯგუფები, იმართება გულითადი საუბრები. ფეიქრებს ჩვენ მომავალ მატჩზე ვპატიყვებთ.

მატჩს არადში სჯის ნ. ბალაქინი. ჯერ კიდევ ავტობუსში ვამჩნევთ, რომ იგი ჩვენზე არანაკლებად ღელავს. ხუმრობა საქმე როდია საერთაშორისო მატჩის მსაჯობა! ოღონდ წინ „გადავხტები“ და გეტყვით, რომ ჩვენი ამხანაგი მოწოდების სიმალლეზე აღმოჩნდა, თუმცა მატჩი მწვავე იყო და სწრაფ ტემპში მიმდინარეობდა.

ბუქარესტში გამოსვლამ გვიჩვენა, რომ ზოგიერთ ჩვენ ფეხბურთელს (კერძოდ, კარლო გაგნიძეს) აქვს უდავო უპირატესობა სისწრაფეში, მაგრამ ამას ყოველთვის როდი ვიყენებთ. ეს გარემოება, როგორც გამოჩნდა, გაგვითვალისწინებია არა მარტო ჩვენ, არამედ „ფლამურა როშიეს“ მწვრთნელებსაც. ჩააყენებდა თუ არა ჩვენი მარჯვენა გარემარბი თავის დარაჯს ძნელ მდგომარეობაში, ამ უკანასკნელის საშველად ცენტრალური მცველი დუშანი მრიჩქაროდა. ეს გადაადგილება რამდენიმე ხნით აშიშვლებდა ზონას კარის წინ, რისთვისაც შეიძლებოდა დუშანის „დასჯა“. ეს „დასჯაც“ მე-15 წუთზე მოხდა: კარლო გაექცა მცველს და ის იყო გავიდა კართან, რომ მისკენ სწრაფად მომავალი ცენტრხაზბეკი დაინახა. მან დაუყოვნებლივ ზუსტად გადაუგდო ბურთი ცენტრში კალოებს, რომელმაც თავური დარტყმით გაიტანა პირველი გოლი.

ეს გოლი შესვენებამდე ერთადერთი გამოდგა, თუმცა ცენტრალ-
დენი უპირატესობა ჩვენს მხარეზე იყო.

გადაწყვეტით მეორე ტაიმშიც გაგვეგრძელებოდა შეტევები, მხოლოდ ისინი ორივე მხრიდან გვეწარმოებინა. დასაწყისშივე ერთ-ერთი ასეთი გარღვევა კინალამ გოლით დაგვირგვინ-
და, — გაგნიძემ მარჯვნიდან ჩამოკიდებული ბურთი შეუჩერებლივ, ძლიერად დაარტყა კარში, მაგრამ მეკარე კიშმა მოასწრო მისი კუთხურზე გადაყვანა. კუთხურიდან ჩამოწოდებული ბურთი კი კალოევმა კარის ძელს სულ რამდენიმე სანტიმეტრით გადააცილა.

მიმდინარეობდა 77-ე წუთი. არადელთა მარჯვენა გარემარბი პოპე ბურთით გავიდა თითქმის პირით ხაზამდე და იქიდან ჩააწოდა ცენტრში. ბურთი მიიღო მარცხენა გარემარბმა, თავით მძლავრად დაარტყა კარში, მაგრამ ბურთი მოხვდა ძელს და უკუიქცა. აქ იმარჯვა ცენტრფორვარდმა კოვაჩმა, რომელმაც დაასწრო ჩვენს მცველებს და ანგარიში გაათანაბრა.

არ გასულა ორი წუთიც, და ჩვენ კვლავ მოგვხდა ცენტრიდან თამაშის დაწყება. ამჯერად რუმინელებმა შეტევა მარცხენა ფლანგზე წამოიწყეს და იგი საოცარი დარტყმით დააგვირგვინა მარჯვენა გარემარბმა. იგი ისეთ არახელსაყრელ მდგომარეობაში, ისეთი მახვილი კუთხით იდგა კარის მიმართ, რომ მისგან დარტყმას არავინ მოელოდა. მაგრამ მან მაინც დაარტყა და ბურთი ახლობელ მაღალ კუთხეში გავიდა. ასეთი რამ შეიძლება სიცოცხლეში ერთხელ მოგიხდეს, მეტად არა. თუმცა უნდა ითქვას, რომ მარლანის არასწორი პოზიცია ეჭირა. მაგრამ რა დროს ფილოსოფიაა?! „ფლამურა როშიე“ წინაა — 2:1.

რუმინელები ცვლიან მოთამაშეებს, — დაცვაში ახალი ძალები შეჰყავთ. ჩვენც ვცვლით მოთამაშეებს, მაგრამ თავდასხმეში. უცებ ჩაება საქმეში მიშა ჯოჯუა, რომელმაც სისწრაფის ახალი ნაკადი შემოიტანა ჩვენს იერიშებში. რუმინელები სულ უფრო მკიდროდ ჩგუფდებიან საკუთარი კარის მისადგომებთან. ასეთი „გროვის“ გარღვევა შეუძლებელი ხდება.

მატჩის დამთავრებამდე სამიოდე წუთი რჩებოდა, როდესაც მსპინძელთა ერთ-ერთმა მცველმა წესი დაარღვია და დაჯარიმდა. ერთხმად ვიღებთ გადაწყვეტილებას: არავითარი გათამაშება, საჭიროა პირდაპირი, ზუსტი დარტყმა კარში. ურტყამს ჯოჯუა, მძლავ-

რად ურტყამს, მაგრამ ბურთი ხედება ძელს. უკუგდებულ ბურთი-
 კენ სხვადასხვა მხრიდან გამოქანდნენ მეკარე კიში, ცენტრალური
 მცველი დუშანი და ჰკუასელი. მეკარემ უკვე ისკუბა და მცვენი
 ჩვენა, რომ მომენტი დაკარგულია. მაგრამ სანამ კიში ძირს დაეშვე-
 ბოდა და ძვირფას „ნივთს“ დაეპატრონებოდა, ჰკუასელმა რამდენ-
 ნიმე მეასედი წამით მიასწრო მას და ბურთს ცარიელი კარისკენ
 წაჰკრა ფეხი. 2:2! ფრე მატჩში, რომელიც წაგებულად ითვლებოდა.

ყველაფერმა თითქოს კარგად ჩაიარა, მაგრამ ვგრძნობდით,
 რომ საქმე რიგზე არ იყო. რაოდენ ძლიერიც უნდა ყოფილიყო ჩვე-
 ნი ორივე მოწინააღმდეგე, ბუქარესტისა და არადის შეზვედრათა
 შედეგები მაინც სულ სხვა უნდა ყოფილიყო; ეს, ალბათ, ასეც მოხ-
 დებოდა, მთელი ძალით რომ გვემოქმედა. სწორედ ამის შეგრძნება
 იწვევდა ჩვენში საკუთარი თავისადმი უკმაყოფილებას. რა უნდა
 გაკეთდეს, რომ დარჩენილი შეზვედრები უკეთ ჩავატაროთ? ამაზე
 ფიქრობდა დელეგაციის ყოველი წევრი.

საერთოდ, სენტიმენტალური ადამიანი არ გახლავართ და კარ-
 გად მაქვს გარკვეული, რომ სპორტი (განსაკუთრებით კი მისი ზო-
 გიერთი სახეობა, კერძოდ, ფეხბურთი) ძლიერი და მამაცი ადამიან-
 ნების ხედურია, მაგრამ ოსტატობის, გამბედაობის, გამძლეობის
 გვერდით ყოველთვის მეზობლობს ისეთი ფაქტორები, როგორცაა
 განწყობილება, აღმაფრენა. ესენი, მერწმუნეთ, მხოლოდ პოეტსა
 და მსახიობს როდი ჰქირდება, — ესენი საჭიროა ყველასათვის, სა-
 ჰიროა ყოველგვარ საქმეში, თუკი მას სიყვარულითა და შემოქმე-
 დებითად უღებები. ისეთ თამაშშიც კი, როგორცაა ფრენბურთი, სა-
 დაც სპორტსმენტა ფანტაზია მაქსიმუმ სამ პასში გათამაშებული
 კომბინაციებითაა შემოზღუდული, იქაც კი შეუძლებელია წარმოვი-
 დგინოთ ბრწყინვალე კოლექტივი იმპროვიზატორთა და იმპროვი-
 ზაციის გარეშე. აბა, რაღა ითქმის ფეხბურთზე, რომელშიც უსაზღვ-
 რო ტაქტიკური სივრცეებია და სადაც უფანტაზიო მოთამაშე
 ფრთამოტეხილ ჩიტს ემსგავსება!

ჩვენი გუნდი მუდამ გამოირჩეოდა ცეცხლოვანი, აზარტული
 თამაშით; ამ ცეცხლის ნაპერწყალი მხოლოდ ერთი ან ორი მოთამა-
 შის სხეულში კი არ ენთო, არამედ თითქმის ყოველივეში. არ შევ-
 ცდები თუ ვიტყვი, რომ თუმცა ნამსახურობის ნუსხაში ჩვენ ცოტა

როდი გვაქვს მოგებული მატჩი, მაგრამ შეიძლება ამ დღეებში
 შედეგით დამთავრებულ თამაშებზე მეტი გვექონიერება. ^{პრესკონსო}
 შეხვედრები, რომელთაგან ზოგი იქნებ წავივლით კიდეც. ^{სწორედ}
 იმპროვიზაციისადმი ლტოლვამ, მისმა სიყვარულმა დაბადა თავის
 დროზე ჩვენს კოლექტივში მოხეტიალე ფორვარდი, მანვე მისცა
 სტიმული ინდივიდუალურად ბრწყინვალე მოთამაშეთა გამოჩენას,
 რომლებიც ფლობდნენ ისეთ კოხტა და მრისხანე ტექნიკურ იარაღს,
 როგორცაა ბურთით შემოვლა...

ასეთი აზრები გვეტრიალებდა თავში თითქმის მთელ გზაზე
 არადიდან კლუბამდე. მიუგზავრებით კომფორტაბელური ავტო-
 ბუსით, გასავლელი გვაქვს სამასამდე კილომეტრი, ასე რომ რუმი-
 ნეთში ჩატარებული თამაშების გასააზრებლად საკმარისზე მეტი
 დროა. არ ვიტყვი, რომ ეს ორთაბრძოლები მაინცდამაინც ცუდ-
 ჩავატარეთ. შემთხვევითი მარცხი თანაბარ თამაშში და ფრე ვერ
 კიდე არაფერზე არ მეტყველებდნენ. შორიდან კაცს მოეჩვენებო-
 და, რომ გუნდს უბრალოდ ბედი არ წყალობდა. მაგრამ ეს შორი-
 დან... სინამდვილეში კი საქმე სულ სხვაგვარად იყო.

პირველ მატჩზე, როგორც ამბობენ, მობილიზებული გამოვე-
 დით. მარცხის შემდეგ რევანში გვეწყუროდა, მაგრამ ჩვენთვის და-
 მახასიათებელი ცეცხლი და იმპროვიზაცია გვაკლდა, არ იგრძნო-
 ბოდა ის თავისუფლება და სიმსუბუქე ბურთით მუშაობისას, რაც
 ჩვეულებრივ ახასიათებთ ჩვენს ბიჭებს შინ. ყოველივე ამის მაგი-
 ერ იყო რაღაც შებოჭილი, ურისკო თამაში და უცნაური სურვილი
 თვითდაზღვევისა, ბურთის დაკარგვის შიშით გამოწვეული „ნაღდი“
 მოქმედებისა. რატომ იყო ყოველივე ეს?

ბუქარესტიშიც და არადშიც ჩვენს წინააღმდეგ თამაშობდნენ
 გუნდები, რომელთა ბევრ ფეხბურთელს ჰქონდა საერთაშორისო
 შეხვედრათა სოლიდური გამოცდილება და დიდი სტაჟი როგორც
 თავიანთი კლუბების, ისე ეროვნული ნაკრების შემადგენლობაში.

ვინ გამოვიდა მათ წინააღმდეგ? ჩვენი ახალგაზრდობა, ფეხ-
 ბურთის ახალი თაობა, რომელმაც ეს-ეს არის შეცვალა ვეტერა-
 ნები და რომელთა წარმომადგენლებმა მხოლოდ სამი-ხუთი საერ-
 თაშორისო მატჩის ჩატარება თუ მოასწრეს. ამას თუ დავეუმატებთ
 იმასაც, რომ ზოგიერთისთვის ეს საერთოდ პირველი საზღვარგა-

რეთული მოგზაურობა იყო, ძნელი არ იქნება კაცმა გაიგოს, თუ რა განსხვავება იყო გუნდების გამოცდილებაში. აი, საიდან უნდა იქნებოდა ეს უნდა გვეღონა მის წინააღმდეგ, როგორ უნდა დაგვეხმარება ეს გაუბედაობა? აქ საქმეს ლექციებითა და საუბრებით ვერ უშველით, საჭიროა ყოველივემ თავის კისერზე გადაიტანოს, გაიგოს და შეიგნოს, რომ არც ისეთი საშიში რამ არის ეს „საერთაშორისო მატჩი“, რომ მისი თამაში საჭიროა ისევე, როგორც სხვა ჩვეულებრივისა — მშვიდად, დაჯერებულად, რწმენით, ჩვეული მანერით. ამგვარ ავადმყოფობას ერთადერთი წამალი კურნავს — დრო. მხოლოდ მატჩებს, ათეულ მატჩს, — სულ სხვადასხვაგვარი მასშტაბისა და მნიშვნელობის შეხვედრებს შეუძლია გააქარწყლოს მეტისმეტი მღელვარება უცხოეთის სპორტსმენებთან ყოველი მატჩის წინ.

გამგზავრებამდე ერთი თვით ადრე ჩვენ შინ შევხვდით ინდოეთის ფესბურთელებს „ისტ ბენგალ კლუბიდან“. ესეც საერთაშორისო მატჩი იყო, მაგრამ ისეთი კი არა, რომ რაიმე ისწავლო, ან ახალგაზრდებს ასწავლო. სტუმრებს გამანადგურებელი ანგარიშით (9:1) მოუხვეთ. თუ კი ასეთი მატჩი აქტივში შეგვაქვს, ეს მხოლოდ „ართიმეტიკისათვის“. ახალგაზრდების ვაკაუებისათვის, საბრძოლო მდგომარეობაში მათი გამოცდისათვის, „ისტ ბენგალ კლუბის“ ფესბურთელებთან თამაშს, რა თქმა უნდა, ბევრის მოცემა. არ შეუძლო. მართალია, ამ მატჩის შემდეგ შინ ზედიზედ ჩვენი ორი დამარცხება (რუმინეთის ნაკრებთან და უნგრეთის დოქას სახელობის კლუბთან) სერიოზულ გაკვეთილად უნდა გამხდარიყო, მაგრამ სიმართლე რომ გითხრათ, ამ თამაშების გასააზრებლად და დასკვნების გამოსატანად უბრალოდ დროც არ გვრჩებოდა.

და აი, თითქოს ინერციით, სეზონის დამლევს თბილისის სტადიონზე დაწყებული ჩავარდნები გრელდებოდა რუმინეთში მოგზაურობისას. მეტოქენი სხვანი იყვნენ, შეცდომები კი იგივენი, რაც ერთი თვის წინ. მე მთელის სისრულით მქონდა შეგნებული ჩემზე დაკისრებული პასუხისმგებლობა კაპიტნისა. ვარდა ამისა, მე ვიყავი გუნდის ერთ-ერთი გამოცდილი მოთამაშე, მაგრამ არ ვიცოდი, პრაქტიკულად რა უნდა გვეღონა, რათა გუნდს ხვალ დღევანდელ-

ზე უკეთესად ეთამაშა, ემოქმედა თავისი ძალისა და შესაძლებლობის შესაბამისად.

ასეთი უსიამოვნო ფიქრები დამეუფლა კლუქის გზაზე. არა მგონია, რომ შეუძელი მწარე ფიქრებით გამოწვეული უგუნებო განწყობილების დაფარვა. ბიჭებს გადავხედე. ისინი ცუდ ხასიათზე იყვნენ, რაღაც დაბნეულად და განაწყენებულად გამოიყურებოდნენ. საკუთარ თავზე განაწყენებულად.

კლუქში უნდა გვეთამაშა „შტიინცას“ („მეცნიერება“) საზოგადოების ადგილობრივ გუნდთან, რომელმაც რუმინეთის ჩემპიონატში VIII ადგილი დაიკავა. წინა მეტოქეთაგან განსხვავებით, „შტიინცა“ თითქმის მთლიანად ახალგაზრდა, სტუდენტი ფეხბურთელებისაგან შედგებოდა და თამაშის კლასითაც საგრძნობლად ჩამოუვარდებოდა მათ. ჩვეულებრივ პირობებში ჩვენ მას ნაღდად მოვუგებდით, მაგრამ ახლა ორთაბრძოლის შედეგის გამოცნობა ძნელი იყო. ყველა უსიამოვნებას, რომელთა შესახებ ზემოთ მოგახსენეთ, მატჩის წინ ერთიცი დაემატა: ავადმყოფობის გამო ძირითად შემადგენლობას უეცრად გამოაკლდა სამი მოთამაშე — ელოშვილი, ანთაძე და მე.

თამაში კლუქში ჩვენების მნიშვნელოვანი უპირატესობით წარიმართა. საგოლე მომენტები, განსაკუთრებით თამაშის პირველ წუთებში, მასპინძელთა კართან ზედიზედ შეიქმნა. მაგრამ „დინამოს“ თავდამსხმელები თითქოს ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ... კარში არაზუსტ დარტყმებში. კალოევმა, გაგნიძემ, ზაზროევმა და ჭკუასელმა ვერ გამოიყენეს კარის აღების ძალიან ხელსაყრელი მომენტები. საბოლოოდ მატჩი არ წაგვიგია, მაგრამ ვერც მოვიგეთ. ფრე — 1:1 — მხოლოდ ჩვენს მეტოქეებს. აძლევდა ხელს.

ჩვენი ტურნეს უკანასკნელი ეტაპია კლუქიდან ბუქარესტში, სადაც გველის შეხვედრა უძლიერეს მოწინააღმდეგესთან — არმიცენტრალური საზღის (კვა) გუნდთან — რუმინეთის უკანასკნელი სამი წლის ჩემპიონთან. აქედან მესამე გამარჯვება არმიელეზმა მოიპოვეს ჩვენს ჩამოსვლამდე ცოტა ხნით ადრე. აი, მათი შედეგი: 28 ქულა 42 შესაძლებლიდან (11 გამარჯვება, 6 ფრე, 4 დამარ-

ცხება), ბურთების შეფარდება — 27:14. არმიელთა თითქმის მთელი ძირითადი შემადგენლობა შედის ეროვნულ ნაკრებში. ლირსებას იცავდნენ ჩვენთვის კარგად ცნობილი ფეხბურთელები: ტომა, ზავოდა-I, აპოლზანი, ონისიე, ბოიე, ტატარუ, ზავოდა-II და ნაკრების კაპიტანი პეტრკოვსკი.

თამაში დანიშნულია 15 საათისათვის, მაგრამ სტადიონზე წასასვლელად თითქმის შეუადლისას ავიშალეთ: მიგვიწვიეს ჰანდბოლში (ხელბურთში) ქალთა ჩემპიონატის ფინალურ მატჩზე. სპორტის ეს სახე რუმინეთში უღარესად პოპულარულია და თაყვანისმცემელთა რაოდენობით მხოლოდ ფეხბურთს თუ ჩამოუვარდება. ხელბურთს თამაშობენ დიდები, ქალები, ჭაბუკები, ბავშვები... საწყენია, რომ ასეთი წარმტაცი თამაში ჩვენში არაა პოპულარული.

ხელბურთელები ჩვენ შევცვალეთ. მსაჯის ნ. ბალაჯინის სასტეგენის ხმაზე ბურთი თამაშში შევიყვანეთ და უმაღვე შეტევაზე გადავედით. 10 წუთის განმავლობაში ვავიწროვდით მასპინძლებს, მაგრამ შედეგს მაინც ვერ მივალწიეთ: ჩვენს უხეირო, არაზუსტ დარტყმებს ერთი „უბედურებაც“ დაემატა — მეკარე ტომას ვორტოზული თამაში. მთელი ამ ხნის განმავლობაში არმიელები ვერც ერთხელ ვერ მიუახლოვდნენ ჩვენს კარს, მაგრამ მათმა პირველივე კონტრშეტევამ ნაყოფი გამოიღო: ბურთმა სრულიად მოულოდნელად ჩვენს კარში ამოყო თავი. ეს მოხდა მე-17 წუთზე: მოედნის ცენტრში ბურთი მიიღო ტატარუმ, მასთან ერთად წინ გაიბრინა და 20 მეტრიდან მძლავრად დაარტყა კარისაკენ. ბურთი დაბალ კუთხეში შევარდა და იძულებული გავხდით თამაში ცენტრიდან დაგვეწყო. ორი წუთის შემდეგ ზაზროვეი გაიჭრა მარჯვენა ფლანგზე, კარგად მიაწოდა ცენტრში კალოევს, რომელმაც ჩვეული ოსტატობით მძლავრად დაარტყა თავით ზედა კუთხეში. გოლი ეჭვს არ იწვევდა, მაგრამ მოხდა გასაოცარი რამ: ტომა წარმოუდგენელი ნახტომით შეწვდა ბურთს და იხსნა კარი. ასეთი შესაძლებლობა მატჩის ბოლომდე უკვე აღარ გვქონდა. მართალია, შესვენებამდე ჰკუასელმა და მე ახლო მანძილიდან ზედიზედ ორჯერ დავარტყით კარ-

ში და ორჯერვე ტომამ უკუაგდო ბურთი, მაგრამ ისინი ოდნავად
ვერ შეედრებოდნენ იმ ბურთს, რომელიც შეკარემ მისთვის
ვის თავური დარტყმის შემდეგ.

მთელი მეორე ტაიმი მძაფრ ბრძოლაში მიმდინარეობდა.
ბრძოლის აზარტმა გაგვიტაცა და ისე ავთამაშდით, როგორც რუ-
მინეთის არც ერთ სტადიონზე, მაგრამ ანგარიშის ვათანაბრება
მაინც ვერ მოვახერხეთ. მატჩი წაგებულ იქნა — 0:1.

... პირველად ვბრუნდებოდით ტურნედან უარყოფითი ბალან-
სით.

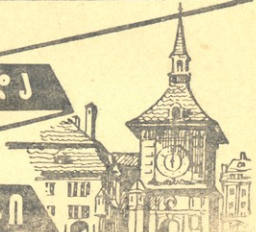

ქართული
კომუნისტური

საქანეთს

ქ

უკიჯაკიუი

ისევე, როგორც შვიდი წლის უკან, ახლაც უცხოეთში გასამგზავრებლად ვემზადები, ვემზადები ცალკე, ჩემი მშობლიური გუნდის გარეშე. მოსკოველ თანაკლუბელებთან ერთად სულ რამდენიმე დღის შემდეგ გავემგზავრები საფრანგეთსა და შვეიცარიაში. ჩემ გუნდს ალბათ ექნებოდა კიდევ უცხოეთში საერთაშორისო შეხვედრების ჩასატარებლად გამგზავრების პრეტენზია, საკავშირო ჩემპიონატი ისეთივე შედეგებით რომ დაგვემთავრებინა, როგორც სტარტზე გვქონდა.

პირველი წრე ჩვენ ურიგოდ როდი ჩავატარეთ და 15 ქულით (6 გამარჯვება, 3 ფრე, 3 დამარცხება, ბურთების შეფარდება 19:15) ლიდერთა ჯგუფში მივდიოდით. იქმნებოდა შთაბეჭდილება, თითქოს ყველა შესაძლებლობა გვაქვს გავიმეოროთ 1953 წლის წარმატება, როდესაც II ადგილი მოვიპოვეთ. მაგრამ მოულოდნელად გუნდმა ძალიან სუსტად ითამაშა მეორე წრეში (7 დამარცხება, 2 ფრე, 3

მოგება, ბურთების შეფარდება 20:32) და საბოლოოდ VI XI აღ-
გილზე აღმოჩნდა. საკავშირო ჩემპიონატებში შექმნილ უკუღმობის
ისტორიის მთელ მანძილზე თბილისის „დინამო“ ზედიზედ 111 მატჩი
ლებიდან ასე შორს არასდროს არ „გადავარდნილა“.

ამჟამად არ ვაპირებ ჩვენი წარუმატებლობის ანალიზის გაკეთ-
ბას. მაგრამ, როდესაც შემოდგომაზე ბევრი საბჭოთა გუნდი საერთა-
შორისო მატჩების ჩასატარებლად უცხოეთში გაემგზავრა, ჩვენ ასე-
თი ნდობა არ გამოგვიცხადეს. მაშინ მე, ისევე, როგორც ბევრმა ჩემ-
მა თანაგუნდელმა, გადავწყვიტე, რომ სუსტი თამაშისათვის კო-
ლექტივი სამართლიანად იქნა დასჯილი. ასეა თე ისე, ჩვენი გუნდის
თითქმის ყველა მოთამაშისათვის სეზონი დამთავრდა ჩემპიონატის
დასასრულთან ერთად. მაგრამ ყველასთვის ეს ასე როდი მოხდა.

სექტემბრის ბოლოს მოსკოვში დეპეშით გაგვიძახეს ვლადიმერ
მარლანია და მე. მოსკოვის დინამოელებთან ერთად ჩვენ ლონდონის
სახელგანთქმულ კლუბ „არსენალთან“ შესახვედრად უნდა მოვმზა-
დებულყოფით. ამ მატჩის შემდეგ, რომელიც მოსკოველებმა მოიგეს
(5:0), გვითხრეს, რომ ახალი ჩემპიონი საფრანგეთსა და შვეიცარია-
ში მიემგზავრება, სადაც განზრახულია 5 მატჩის ჩატარება. დელე-
გაციის შემადგენლობაში ჩვენც შეგვიყვანეს: მარლანია, მე და ვ. კა-
რპოვი, კუბიშევის „კრილია სოვეტოვის“ ნახევარმცველი. დელე-
გაციას ხელმძღვანელობს ვ. ბუროვი, „დინამოს“ მოსკოვის საქალა-
ქო საბჭოს თავმჯდომარე. თან გვახლავან მწვრთნელები — სპორტის
დამსახურებული ოსტატები მიხეილ იაკუშინი და ვსევოლოდ ბლინ-
კოვი, საკავშირო კატეგორიის მსაჯი ვიქტორ არხიპოვი, რადიოკო-
მენტატორი ვადიმ სინიაუსკი.

18 ოქტომბერი. მოსკოვიდან ორ ჯგუფად მივფრინავთ. „პირ-
ველჯუფელებს“ (კერძოდ, მე და მარლანიას) ბედმა გავვიღიმა:
პრაოაში, სადაც უნდა გადაემჯდარიყავით ფრანგული ავიაკომპანიის
„ერ-ფრანსის“ თვითმფრინავში, ხუთი თავისუფალი საათი აღმო-
გვაჩნდა. იმათთვის, ვინც პირველად დაადგა ფეხი ჩეხოსლოვაკიის
მიწაზე, ამ დროის უქმად გაცდენა როგორ იქნებოდა! აბა, როგორ
არ გაისეირნებ და არ დაათვალიერებ, თუნდაც ნაუცბათევეად, „ზლა-
ტა პრალას“. მე აქ უკვე ვიყავი, როდესაც 1947 წელს ცდკა-ს შე-
მადგენლობაში ჩამოვედი, ვნახე თვალწარმტაცი პრალაცა და ჩე-

ზოსლოვაკიის სხვა ქალაქებიც შემოდგომის თვალისმომჭრელ მო-
კახმულობაში, როდესაც ზაფხულმა ჯერ მთლიანად ვერ დათმო თავს
ვისი პოზიციები, ოქროს ფერმა კი უკვე თავისებურად მოქმედებდა
ხეები.

ტევალი, კომფორტაბელური ოთხძრავიანი თვითმფრინავით პრა-
დიდან პარიზამდე გადაფრენამ სამსაათნახევარი დაიჭირა. ასე, რომ
18 ოქტომბერს, 19 საათისათვის ორლის აეროდრომზე დავეშვიტ.
ჩვენს დასახვედრად თავი მოუყრიათ საფრანგეთის სპორტული და
დემოკრატიული საზოგადოებრივი ორგანიზაციების წარმომადგენ-
ლებს, პარიზის პრესის მუშაეებს, აგრეთვე საფრანგეთში საბჭოთა
საელჩოს თანამშრომლებს.

ზუსტდება ჩვენი შეხვედრების გრაფიკი. როგორც ნავარაუდე-
ვი იყო, პირველი მატჩი გველის ბორდოში ადგილობრივ „ჟი-
რონდასთან“, შემდეგი—მარსელში ქალაქ ლილის გუნდთან და, ბო-
ლოს, პარიზში — „რესინგისა“ და „რემისის“ ნაკრებთან.

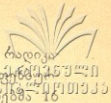
„ჟირონდა“ ჩვენთვის კარგადაა ცნობილი. სულ რაღაც ოთხიო-
დე თვის წინათ ეს კლუბი სტუმრად იყო ჩვენს ქვეყანაში და, სხვა-
თა შორის, თბილისშიც გამოვიდა (გავახსენებთ, რომ ეს მატჩი ჩვენ
მოვიგეთ 4:0. წააგო „ჟირონდამ“ დანარჩენი ორი შეხვედრა: მოს-
კოვის „დინამოსთან“ — 1:6 და „სპარტაკთან“ — 2:3). საბჭოთა კავ-
შირიდან დაბრუნების შემდეგ „ჟირონდას“ წარმომადგენელმა პიუ-
ჟოლმა „იუმანიტეს“ კორესპონდენტთან საუბარში განაცხადა,
რომ რადგან სსრ კავშირში გამგზავრება მოულოდნელად მოუხდათ,
თანაც საფრანგეთის პირველობა უკვე დიდი ხანია დამთავრებული
იყო, კლუბის რამდენიმე საუკეთესო ფეხბურთელმა ვერ შეძლო წა-
მოსვლაო. ამიტომ, თქვა პიუჟოლმა, „ჩვენ ვერ წარმოვადგინეთ საუ-
კეთესო ფრანგული ფეხბურთი. მაგრამ ჩვენი ტურნეს არსი იმაში
მდგომარეობდა. რომ აღდგენილიყო ჩვენს შორის დიდი ხნის წინათ
შეწყვეტილი კავშირი... აუცილებელია, რომ ეს კავშირი კიდევ უფ-
რო გაფართოვდეს. ჩვენ ძალიან კმაყოფილი ვართ ამ პირველი
კონტაქტით. ამას კიდევ უნდა მოყვეს სხვა შეხვედრები. ახლა
ჩვენ საბჭოთა გუნდს საფრანგეთში ველით. დარწმუნებული ვარ,
რომ მას მიიღებენ ჩვენთან ისეთივე სიმპათიითა და გულთბილო-
ბით, როგორსაც ჩვენ საბჭოთა კავშირში შევხვდით“.

„უირონდას“ დაბრუნების შემდეგ ფრანგულ ფეხბურთში მნიშვნელოვანი და საყურადღებო მოვლენები მოხდა, ახლოდა თამაშის კლასი, გამრავალფეროვნდა ტაქტიკა. მრავალფეროვნება, მათ შორის ჩვენმა მომავალმა მეტოქეებმა, ზაფხულში „საქმისაქმის“ რისო შეხვედრათა ჩასატარებლად გამოიყენეს. მაგალითად, ქ. რეიმისის გუნდმა მონაწილეობა მიიღო საერთაშორისო ტურნირში, რომელიც დასავლეთი გერმანიის კლუბმა „შალკე-04“-მა გამართა. ფრანგებმა სძლიეს იუგოსლავიის ერთ-ერთ უძლიერეს კლუბს — „ჰაიდლუკ-სპლიტს“ ანგარიშით 4:3, მაგრამ ასეთივე ანგარიშით დამარცხდნენ ავსტრიის პოპულარულ „რაპიდთან“. საინტერესოა, რომ ამ ტურნირის შემდეგ „რაპიდი“ საფრანგეთში გაემგზავრა, კვლავ შეხვდა „რეიმსს“ და ისევ გაიმარჯვა, ამჯერად 1:0. ამის შემდეგ „რაპიდმა“ მოუგო „რესინგს“ (3:1), მაგრამ დამარცხდა „ტულუსისთან“ (3:4).

ავსტრიელთა ამ წარმატებულმა ტურნემ საფრანგეთში უკვალოდ როდი ჩაიარა. საფრანგეთის პროფესიონალური კლუბების გაზრდილი ინტერესი კონკრეტულ საქმეში გადაიზარდა: ჩვენს ჩამოსვლამდე ცოტა ხნით ადრე „რესინგს“ შეივსო ავსტრიელთა უძლიერესი მცველით ჰაპელით.

ახლა რამდენიმე სიტყვა საშინაო შეჯიბრებებზე. საფრანგეთის 18 უძლიერესი, გუნდი აგვისტოდან იბრძვის ჩემპიონის სახელის მოსაპოვებლად და, მაშასადამე, ჩვენი ჩამოსვლისთვის გუნდები უკვე იყვნენ საბრძოლო ფორმაში. ჩვენი მომავალი მოწინააღმდეგეთაგან ჩემპიონატში იმხანად სხვებზე უკეთ გამოდიოდა „რეიმსი“, რომელსაც მეცხრე ტურის შემდეგ 11 ქულით III ადგილი ეჭირა. 2 ქულით ნაკლები ჰქონდა ქვეყნის ჩემპიონსა და თასის ოთხგზის მფლობელს — ქალაქ ლილის სპორტკლუბის გუნდს. ამდენივე ქულია მოაგროვა „უირონდამაც“, რომელმაც წარუმატებლად დაიწყო გათამაშება, მაგრამ შემდგომში გამოასწორა საქმე. ამრიგად, ასპარეზობა გველოდა სერიოზულ და კარგად მომზადებულ მეტოქეებთან.

იმ დღეების ფრანგული ფეხბურთის სრული დახასიათებისათვის საჭიროა დავამატოთ კიდევ ერთი რამ: V ნაოფლიო ჩემპიონატზე წარუმატებლობის შემდეგ (სადაც ფრანგები მეოთხედფინა-

ლისტთა რიცხვშიც კი ვერ მოხვდნენ ნაკრებმა გუნდმა რადიკალური ცვლილებანი განიცადა, იგი შეივსო ახალგაზრდა ფეხბურთელებით. სწორედ საფრანგეთის ამ სახეშეცვლილმა ნაკრებმა 16 ოქტომბერს (ე. ი. ჩვენს ჩამოსვლამდე ორი დღით ადრე) დაამარცხა მსოფლიო ჩემპიონი — დასავლეთი გერმანიის ნაკრები.

...19 ოქტომბრის დღით, „კოლომბის“ სტადიონზე პირველი ვარჯიშის ჩასატარებლად მივემართებთ. გასახდელში ჩასვლამდე დავათვალიერებთ ეს სასპორტო ნაგებობა, რომლის ტრიბუნები 50.000 მაყურებელზეა გათვალისწინებული. ყველაზე ძალიან იმან გაგვაკვირვა, რომ გარდა ცენტრალური მოედნისა, სტადიონს აქვს კიდევ ცხრა(!) მშვენიერი, ბალახით დაფარული სწორხედაპირიანი მიწდორი.

ჩვენმა წვრთნამ ბევრი მაყურებელი მიიზიდა, რომელთა შორის იყვნენ არა მარტო მოყვარულნი, ჟურნალისტები და ფოტორეპორტიორები, არამედ, როგორც მოგვიანებით გვითხრეს, ფეხბურთის მრავალი სპეციალისტი და ფეხბურთელები. არ ვიცი რა აზრისა იყვნენ ისინი, მაგრამ ჩვენ ვარჯიშით კმაყოფილნი დავრჩით: თამაში ასეთ გაზონზე დიდი სიამოვნებაა, ბურთი ყოველთვის „გიჭერებს“ და მასთან მუშაობა ადვილი და საამოა.

იმავე დღეს ვეწვიეთ საბჭოთა საელჩოს, სადაც მიგვიღო ელჩმა ს. ვინოგრადოვმა. იგი ყველას გაგვეცნო, გველაპარაკა მომავალ თამაშებზე და წარმატება გვისურვა.

თვითეულ ჩვენგანს პარიზზე ბევრი წაუკითხავს და გაუგონია ძალიან გვწყდება გული, რომ ჯერჯერობით ვერ ვახერხებთ მის დავალიერებას. სამწუხაროა, მაგრამ ამისთვის ჯერ არ გვცალია; ჩვენ აქ ტურისტებად ზომ არ ჩამოვსულვართ! იმავე საღამოს მივემგზავრებით ბორდოში, სადაც 21 ოქტომბერს პირველი შეხვედრა გვაქვს.

ჩქარმა მატარებელმა (იგი ჩქარი იყო ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით, — „მივფრინავდით“ საათში 120 და მეტი კილომეტრის სისწრაფით), ჟირონდას დეპარტამენტის ცენტრში ჩავიყვანა. გვიანი ღროის მიუხედავად, ბორდოს ვოგზალზე დაგვხვდნენ საფრანგეთის ფეხბურთის კავშირის წარმომადგენელი პიუჟოლი, „ჟირონ-

დას“ კლუბის დირექტორი ბუშე, გუნდის მწვრთნელი ანდრე უერა-
რი, ადგილობრივი და პარიზის პრესის წარმომადგენლები.

წვრთნის შემდეგ შევუდექით ქალაქის გაცნობას. დასაწყისში
დაც კი ჩვენი დელეგაციის წევრები გამოჩნდებოდნენ, — სტადიონ-
ზე, ქუჩაში, თუ სასტუმროში, უმაღლეს გულთბილი, მეგობრული
ვითარება აქმნებოდა. ვგრძნობდით დიდ სითბოს, რომელსაც ამ-
ქდავებდნენ ბორდოელები საბჭოეთის ქვეყნის წარგზავნილები-
სადმი. „საუბარი“ ზოგჯერ გვიხდებოდა უთარჯიმნოდ, ქესტების
ენით, მაგრამ ქესტიკულაცია ისეთი მეტყველი იყო, რომ ყველაფე-
რი გასაგები ხდებოდა.

ბორდო არა მარტო ადმინისტრაციული ცენტრია, არამედ
მსხვილი საზღვაო პორტი და სამრეწველო ცენტრი. იგი მდინარე
გარონზე მდებარეობს. აქ არის მეტალურგიული და მანქანამშე-
ნებელი, გემმშენებელი და თვითმფრინავმშენებელი ქარხნები,
აგრეთვე ხისდამამუშავებელი, ქიმიური და კვების მრეწველობის
საწარმოები. ყრველივე ამას დავუმატოთ ისიც, რომ ბორდო მე-
ღვინეობის ცენტრია და ნათელი გახდება, რომ ესაა ქალაქი მრავალ-
რიცხოვანი და ორგანიზებული მუშათა კლასისა. ამიტომ იყო
რომ ვოგზლის ბაქანზე დამხვდურთა შორის, ისევე როგორც ჩვენს
ვარჯიშებზე, ბევრი იყო სამუშაო კოსტუმსა და კომბინიზონში
გამოწყობილი.

ბორდოელებთან ბევრი შეხვედრა გვქონდა. განსაკუთრებით
დამახსოვდა ერთი. მატჩის წინა დღეს, 20 ოქტომბერს, ქალაქის მე-
რმა რატუშაში მოაწყო მიღება საბჭოთა სპორტსმენების პატივსა-
ცემად. საღამო იყო. მივუახლოვდით თუ არა რატუშას, დავინახეთ
აქ შეყრილი უამრავი ხალხი. როგორც კი ჩამოვედით ავტობუსიდან,
ხალხი შემოგვეხვია... გვესალმებოდნენ, მაგრამ გვართმევდნენ
ხელს, სიხარულსა და ალტაცებას გამოხატავდნენ... და რაოდენ დი-
დი იყო ჩვენი გაკვირება, როდესაც რატუშაში ერთსაათიანი ყოფ-
ნის შემდეგ გარეთ გამოსულებმა, დავინახეთ კიდევ უფრო მრავალ-
რიცხოვანი მასა, რომელიც მოთმინებით ელოდა მიღების დამთავ-
რებას, გველოდა ჩვენ...

დაძინებამდე დარჩენილი რამდენიმე საათი გადაწყვიტეთ გვეტარებინა ქალაქის პარკში, რომელსაც გართობის პარკს უწოდებენ (დღის განაწესს, განსაკუთრებით მატჩის წინ, მკაცრად ვიცავდით). გასართობი აქ მართლაც ბევრია — ტირი, კარუსელი, ამერიკული გორაკები, ატრაქციონები, ათასნაირი ლატარია და აქ ყველაზე პოპულარული, ჩვენთვის კი „უცხო ხილი“ — ელექტროავტომობილები. წარმოიდგინეთ პატარა შემოღობილი მოედანი, სადაც უთავბოლოდ მიმოდინა ერთიციცქნა ავტომობილები. ისინი წამდაუწუმ ეჯახებიან ერთმანეთს, მაგრამ სწორედ ამაშია გართობის „მარტივი“. ყოველი მანქანა შემოსალტულია რეზინის მრგვალი ამორტიზატორებით, რის გამოც მანქანები შეჯახებისთანავე ბილიარდის ბურთებივით ერთმანეთისაგან გახტებიან ხოლმე. განსაკუთრებით შავ დღეს აყრიან ახალბედებს: შეამჩნევენ თუ არა მას, გამოცდილი „შოფრები“ გარს ერტყმიან ახალბედს, რკალში მოიმწყვდევენ და პირდაპირ აბურთავენ. ცხადია, „მოსეირნეთა“ შორის სრულებით არ ჩანან ქალები. თუმცა ერთი მაინც ვნახეთ, — ეს იყო პარკის თანამშრომელი. იგი ქალების მიზიდვისათვის განკუთვნილ ერთგვარ ცოცხალ რეკლამას წარმოადგენდა.

21 ოქტომბერი პირველი მატჩის დღეა. როდესაც დადგა მოედანზე გუნდების გამოსვლის დრო (ეს კი მოხდა ორის ნახევარზე ადგილობრივი დროით, რომელიც თბილისისას 3 საათით ჩამორჩება), გამახსენდა ბ-ნი პიუჟოლი: „ჟირონდა“ ჩვენს ქვეყანაში მართლაც არ ჩამოსულა სრული შემადგენლობით, მის რიგებში რამდენიმე ახალ მოთამაშეს ვხედავდით. ჩვენი შემადგენლობა ასეთია: იაშინი, როდიონოვი, კრიჟევსკი, კუზნეცოვი, ბაიკოვი, სავდუნინი. შაბროვი, ვ. ილინი, მამედოვი, სალნიკოვი, რიჟკინი.

უკვე პირველმა იერიშებმა წარმატება მოგვიტანა: მამედოვი ბურთით კარგად შეიჭრა მეტოქეთა საჯარიმო მოედანში, მოატყუა მეკარე ბერნარი და ბურთი ღიად მყოფ ილინს გადასცა. ცარიელ კარში გოლის გატანა დიდ სიძნელეს არ წარმოადგენდა. 1:0. ეს ანგარიში, „დინამოს“ საგრძნობი უპირატესობის მიუხედავად, შესვენებამდე უცვლელი დარჩა.

მასპინძელთა შორის ყურადღებას იპყრობს ნახევარმცველების გარიგისა (№ 5) და ოკუტრას (№ 6) ტექნიკური და პოზიციურად

სრულყოფილი თამაში. თავდამსხმელთა შორის გამოირჩევიან კარ-
გიუ (№ 9) და აბდესალემი (№ 7). ეს უკანასკნელი წარმოშობით
მაროკოელი ზანგია. იგი კარგად ფლობს ტექნიკას, თუმცა გარემო-
რბისთვის რამდენადმე აკლია სისწრაფე.

მეორე ტაიმში ჩვენები უკეთ თამაშობენ, უფრო მეტად ფლო-
ბენ ბურთს, უტევენ ვაცილებით მწვავედ და საზრიანად. მაგრამ
ბურთი ჭიუტად არ მიდის კარში: სავდუნინი ორჯერ „ამოწმებს“
ძელის სიმაგრეს, რიჟკინი კი ოდნავ აყოვნებს და კარგავს ანგარი-
შის გაზრდის აშკარა შესაძლებლობას.

როდესაც თამაშის დამთავრებას 20 წუთი აკლდა, მამედოვი
მე შევეცვალე. განვაგრძობთ შეტევას... 75-ე წუთზე რიჟკინი მოწი-
ნალმდეგის კარისკენ გაიჭრა. ერთ-ერთმა მცველმა მას ბურთი
აართვა და იგი რატომღაც თავისი კარისკენ გაგზავნა. ბერნარი ეცა-
და ბურთის აღებას, მაგრამ იგი ხელიდან გაუვარდა. იქვე აღმოჩნ-
და რიჟკინი და მეორე გოლი გაიტანა.

მოედანს ტოვებს ტრავმირებული კრიყევსკი. მას ცარიოვი
ცვლის, მაგრამ ფრანგი ფეხბურთელები მაინც ვერ ახერხებენ
დაცვის ხაზის გარღვევას. მხოლოდ ერთხელ შეძლო „ჟირონდას“
ცენტრალურმა ფორვარდმა კარგიუმ იაშინთან პირისპირ დარჩენა,
მაგრამ ახლო მანძილიდან პირდაპირ ხელებში დაუბრუნა ბურთი.

თამაშის დამთავრებამდე 6 წუთით ადრე ბურთი ერთხელ კი-
დეც აღმოჩნდა ბორდოელთა კარში. ილინი მარჯვნიდან თითქმის პი-
რით ხაზამდე გავიდა და კარგად ჩამოაწოდა საჯარიმო მოედანზე.
ბურთზე სხადასხვა მხრიდან დაუყოვნებლივ წამოვედით მე და
ფრახგთა მცველი. მთელი ფიქრი მიმართული იყო იქითკენ, რომ
მეტოქისათვის დამესწრო ბურთის დაუფლება. დავინახე, რომ
მცველი მხოლოდ ახლა აპირებდა ნახტომის გაკეთებას. ბურთი
კარგად „დავიჭირე“ თავზე. ახლა იგი კარში უნდა გაიგზავნოს.
მხოლოდ მეკარის ხელებისგან რაც შეიძლება შორს, კუთხეში. ამ
ფიქრებით გართულმა, დარტყმა ვერც კი გავიაზრე. მაგრამ სწო-
რად დამირტყამს, რადგან დავეშვი თუ არა მიწაზე, დავინახე, რომ
ბურთი ბადეშია. 3:0. ყოველივე ეს, რა თქმა უნდა, თვალის დახამ-
ხამებაში მოხდა

ბორდოში წარმატებით აღებულმა სტარტმა თითქოს ტონი მისცა ჩვენს მთელ ტურნეს. საკუთარი ძალისადმი ერთგვარი უნდობლობა, რაც აქამდე ცოტათი მაინც გვექონდა, უმალ გაქრა ჩვენი მე „ჟირონდას“ (და არა მარტო „ჟირონდას“) დამარცხებამდე მოედანზეც, ასე ვთქვათ, მის სახლშიც, ყოფილა შესაძლებელი. ასეთი რწმენა ახლა მეტად საჭირო იყო, — ჩვენ ხომ საფრანგეთის პოპულარულ გუნდს, ქვეყნის ჩემპიონს — ქალაქ ლილის სპორტკლუბს უნდა შევხვდეთ. ეს მატჩი მარსელშია დანიშნული და ჩვენც სამხრეთისაკენ, ხმელთაშუა ზღვის ნაპირებისკენ მივემგზავრებით. მარსელი პარიზის შემდეგ საფრანგეთის უდიდესი ქალაქი და მთავარი ნავსადგურია.

24 ოქტომბერი. ერთფეროვნებას ნუ დამწამებთ და გეტყვით, რომ პირველი, რაც მარსელის სასტუმროდან გამოსვლის შემდეგ გვაკეთეთ, იყო სტადიონის გაცნობა და ვარჯიშის ჩატარება.

თავაზიანმა მასპინძლებმა იმდენი ექსკურსია შემოგვთავაზეს, რომ მატჩამდე დარჩენილი ოთხი დღე აშკარად არ გვეყოფოდა მაგრამ ის, რისი ნახვაც მოვასწარით, სრულიად საკმარისია იმისათვის, რომ დაგვრჩეს წარუშლელი შთაბეჭდილებანი საფრანგეთის სამხრეთზე და მეგობრისმოყვარე ფრანგ ხალხზე.

დიდი ინტერესით დავათვალიერეთ შატო-იფის კუნძული, მასზე მდებარე ციხე-სიმაგრით, რომელსაც უმღერა დიუმამ „გრანდ მონტე-კრისტოში“, ვიყავით მარსელის თეატრში, შემდეგ კი ვიმოგზაურეთ მსოფლიოში ცნობილი ფრანგული ცისფერი სანაპიროს კურორტებზე. ვიყავით კანსა და ნიცაში, მონტე-კარლოსა და სანრაფაელში, ამ მდიდრულ კურორტებზე, სადაც ყოველი ფეხის ნაბიჯზე შეხედები ფრანგ და უცხოელ — უფრო ხშირად ამერიკელ და ინგლისელ — შეძლებულ ტურისტებს. ცისფერი სანაპიროს მშვენიერებანი ხელმისაწვდომია მხოლოდ მდიდრებისათვის, ბიზნესმენტათვის, უქნარა, შეძლებული მფლანგველთათვის. გასართობიც დამსვენებელთა გემოვნების შესაბამისადაა მოწყობილი: ყველგან აზარტული თამაშების სახლები-კაზინოები. სათამაშოდ აქ მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხიდან ჩამოდიან. განსაკუთრებით ბევრ უცხოელია ნიცაში, ლაჟვარდოვანი სანაპიროს უმდიდრეს და ულამაზეს კურორტზე.

...რაც უფრო ახლოვდება თამაშის დღე, მით უფრო ბევრს ვფიქრობთ მატჩზე. მე სხვებზე მეტად ვღელავ, რადგან მწვრთნელებმა განიზრახეს დამავალონ ჩემთვის ერთობ უჩვეულოდ (ასეთ კომპანიას) როლი ცენტრალური თავდამსხმეულის (საფრანგულად ასეთ კომპანიას) როლი ცენტრალური თავდამსხმეულის (საფრანგულად) მატჩის დღეს, 28 ოქტომბერს, მშვენიერი მზიანი ამინდი გამოვიდა.

— როგორც ჩვენთან, სოხუმში, — მეუბნება ვლადიმერ მარლანია.

უნდა შევნიშნო, რომ გუნდში სამი სოხუმელია: მარლანია, მე და გენადი ბონდარენკო, ნიაზი ძიავშიას, ნიკიტა სიმონიანისა და გოვა მარლანიას თანატოლი და ძველი თანაგუნდელი.

თავდასხმაში გადაჯგუფების გარდა, შეიცვალა დაცვის ხაზიც: კრიყევსკი, რომელსაც ჯერ კიდევ არ გაუარა ტრავმამ, კარპოვმა შეცვალა. მთლიანად შემადგენლობა ასე გამოიყურება: იაშინი, როდიონოვი, კარპოვი, კუნნეცოვი, ბაიკოვი, სავდუნინი, შაბროვი, ილინი, ლოლობერიძე, სალნიკოვი, რიჟკინი.

მატჩს საფრანგეთის ჩემპიონთან ჩვენ ვთვლიდით მთავარ გამოცდად, ქალაქ ლილის სპორტკლუბის გუნდს — „№1 მეტოქედ“ და, ბუნებრივია, მთელის სერიოზულობით ვემზადებოდით ამ შეხვედრისათვის. მისწრაფება ერთი გვექონდა — გამარჯვება და მხოლოდ გამარჯვება!

მატჩის პირველივე წუთებმა გვიჩვენა, რომ ჩვენი ოცნება გამარჯვებაზე არც თუ ისე უნაყოფო იყო: ორჯერ ზედიზედ შეგვექმნა ანგარიშის გახსნის შესაძლებლობა და მხოლოდ მღელვარებამ შეგვიშალა ხელი. პირველ შეტევათა ხიფათმა ჩაიარა, თამაში განაპირობა და ახლა ბურთმა ჩვენი კარისკენ გადმოინაცვლა. ოსტატობის დემონსტრირება უკვე იაშინსა და მცველებს უხდებოთ. მაგრამ დაცვაში საქმე კარგად როდი მიდის, შეიმჩნევა კრიყევსკის არყოფნა: კარპოვი, რომელსაც მანამდე არასოდეს უთამაშნია მესამე ნომრად, ზედმეტად ნერვიულობს და შეცდომებს უშვებს.

და მაინც პირველი ბურთი ჩვენ გავგაქვს. შუა ტაიმში რიჟკინი გარღვევაზე გადის და ბურთს კარის გასწვრივ აწვდის. აქვეა ილინი, რომელიც შეუჩერებელი ურტყამს — 1:0.

გადის სულ რამდენიმე წუთი და ჩვენი კომბინაცია კინალაშ

ახალი გოლით დაგვირგვინდა. „კინაღამ“ იმიტომ, რომ ძლიერად დარტყმული ბურთი ძელს მოხვდა

შესვენებამდე ანგარიში თუმცა მინიმალური დარჩა, მატჩის მსვლელობა კეთილ ბოლოს გვპირდებოდა. საქმე ისაა, რომ ტექნიკურად და ლამაზად მოთამაშე ფრანგი ფეხბურთელები ჩვენსავით სწრაფები არ არიან (თუმცა მაღალ ტემპს ბოლომდე უძლებენ). უპირატესობა სიჩქარეში კი უდიდესი კოზირია.

მაგრამ გამარჯვების ზეიმი ჯერ ნაადრევი იყო. ის, რაც არ მოხდა პირველ ტაიმში, მოხდა მეორეში — კარპოვის ერთ-ერთი შეცდომა საბედისწერო გამოდგა და ფრანგების ცენტრალურმა თავდამსხმელმა ბურბოტემ საპასუხო გოლი გაიტანა. და როგორც ეს ხშირად ხდება, პირველმა წარმატებამ ფრთები შეასხა ლილის ფეხბურთელებს. იაშინის ბრწყინვალე ნატომი რომ არა, მათი მორიგი შეტევა ჩვენთვის ცუდად დამთავრდებოდა. იაშინი ძლივს მისწვდა ბურთს, რომელიც დაბალ კუთხეში მიდიოდა.

მერე ჩვენ ვუტევთ მთელი ხუთეულით, ზედიზედ ვაწვდით რამდენიმე კუთხურს, მაგრამ ამაოდ.

ბოლოს, მატჩის დასასრულამდე რამდენიმე წუთით ადრე, მოედანზე სალნიკოვს მამედოვი ცვლის. სანამ ფრანგები მიხვდებოდნენ, რომ ახალი მოთამაშის მთავარი იარაღია დრიბლინგი, მამედოვმა მოატყუა მცველი, შეიჭრა საჯარიმო მოედანში და გაიტანა ბურთი, რომელმაც ამ საანტერესო და ძნელ მატჩში გამარჯვება მოგვითანა.

...საფრანგეთში უკვე ათი დღე ვართ, მისი დედაქალაქი კი ხეირიანად არ გვინახავს. მაგრამ ვიცით, რომ შეხვედრა ქალაქთან, რომელსაც ყოველი ჩვენთაგანი სასკოლო მერხიდან იცნობს, ჯერ კიდევ წინაა, — პარიზში უნდა ჩავატაროთ უკანასკნელი მატჩი.

ერთ-ერთი ყველაზე სასიამოვნო მოგონება, რომელიც დაგვრჩა საფრანგეთის დედაქალაქში ყოფნისაგან, ესაა გაზეთ „იუმანიტეს“ რედაქციის გაცნობა. მივიღეთ თუ არა ფრანგ კომუნისტა მებრძოლი ორგანოს „იუმანიტეს“ კოლექტივისა და მისი ხელმძღვანელობის მიწვევა, ჩვენ, ცხადია, არ დავაყოვნეთ იქ წასვლა. ძალზე გაგვახარა იმ გულითადობამ და მეგობრულმა ვითარებამ, რომელიც სუფევდა რედაქციაში. ყოველივე ამან ჩვენზე განსაკუთრებული

შთაბეჭდილება მოახდინა. რედაქციაში ბევრი შეხვედრა და
რი გვექონდა, რომელთა შორის ახლაც დაუვიწყარია შეხვედრა გა-
ზეთის მთავარ რედაქტორთან, მწერალთან და საზოგადოებრივ მოღვაწე-
თან ანდრე სტილთან. თავისი შემოქმედებით იგი კარგადაა ცნობი-
ლი ჩვენს ქვეყანაში.

ყოველივე, რაც კი ღირსშესანიშნავია პარიზში, მატჩამდე უნდა
ვნახოთ, თორემ თამაშის შემდეგ ცოტა დრო გვრჩება. ჩვენი მარშ-
რუტი პარიზიდან შვეიცარიაში მიდის. მაგრამ თამაშამდე თავისუ-
ფალ დროს მთლიანად ექსკურსიებს ხომ ვერ დაეუთმობთ? საჭი-
როა წვრთნა, დასვენება, ძალთა მოკრეფა... წვრთნა წვრთნად რჩე-
ბა, ცდუნება კი ძალზე დიდია და ჩვენი ყოველ თავისუფალ წუთს
ქალაქის გასაცნობად გავრბივართ. მის ქუჩებში ისეთი გრძნობით
დავდივართ, თითქოს აქ ოდესღაც უკვე ვიყავით და ახლა მხოლოდ
ვიგონებთ ნაცნობ ადგილებს. აი, ეიფელის კოშკი, აი, პარიზის
ლეთისმშობლის ტაძარი, აი, თანხმობის მოედანი, აი, ტრიუმფალუ-
რი თალი, — ყოველივე ეს შეგვხვედრია წიგნებსა და ალბომებში,
ფოტოსურათებზე, ისტორიის სახელმძღვანელოებში, კინოფილმებ-
ში. ვიყავით აგრეთვე უცნობი ჯარისკაცის საფლავზე, მოვინახუ-
ლეთ ინვალიდთა სახლი, სადაც ნაპოლეონის აკლამაძა, ვიყავით
ვერსალის სასახლეში, ვინტილეთ ბულონის ტყეში, დავათვალიე-
რეთ სანთლის ქანდაკებათა მუზეუმი (მარტოდ ყოფნა იქ ცოტათი
საწიშიც კია, ისე ბუნებრივად გამოიყურებიან „ექსპონატები“).
ვნახეთ პარიზის კიდევ ერთი „ღირსშესანიშნავობათაგანი“ — მდიდ-
რული ძეგლებით სავსე ძაღლთა სასაფლაო.

ვნახეთ სხვა პარიზიც, — ქალაქი მუშათა კვარტალებისა და
ღარიბთა რაიონებისა. სწორედ აქ ცხოვრობენ საფრანგეთის ყვე-
ლაზე ჰუმანური პატრიოტები, მისი მამაცი, ურომისმოყვარე შვი-
ლები.

...ჩვენი მესამე მატჩი უკვე რამდენიმე დღეა ფრანგული სპორ-
ტული საზოგადოების ყურადღების ცენტრში. „რესინგზე“ დიდ
იმედებს ამყარებენ. ეს გუნდი რევანშის აღების უკანასკნელი შან-
სია. მაგრამ სანამ თამაშზე მოგიყვებოდეთ, მინდა 18 წლით დავიხიო
უკან და გავიხსენო 1946 წელს პარიზში გამართული ერთი მატჩი.
იმ წელს აქ, პარიზის სტადიონზე, „რესინგი“ შეხვდა მოსკოვის ორი

გუნდის — „ღინამოსა“ და „სპარტაკის“ ნაკრებს. იმ სამახსოვრო
მატჩში (რომელიც მოიგეს ფრანგებმა — 2:1) ერთმანეთის წინა-
აღმდეგ თამაშობდნენ მოსკოველთა შუამარბი მ. იაკუშინი და ვლადიმერ
რიხელთა ნახევარმცველი ჟურდანი. და აი, ორი ათეული წლის
შემდეგ ისინი კვლავ შეხვდნენ ერთმანეთს ფეხბურთის მოედანზე,
ამჯერად უკვე როგორც გუნდების მწვრთნელები.

თამაშის წინ გამოაცხადეს, რომ ჩვენი მოწინააღმდეგე „რესინ-
გი“ გაძლიერებულია „რეიმის“ კლუბის ფეხბურთელებით. რო-
გორც ჩანს, მარცხმა ბორდოსა და მარსელში, იძულებული გახადა
ფრანგული ფეხბურთის ხელმძღვანელები „რესინგის“ რიგების გა-
მაგრებაზე ეფიქრათ. ერთი სიტყვით, ამ დღეს ჩვენს წინააღმდეგ
საბრძოლველად ეროვნული ნაკრების ცხრა მოთამაშე გამოვიდა.
ჩვენმა შემადგენლობამ კი დიდი ცვლილებები არ განიცადა. კრი-
ქვესკის მომჯობინებამ საშუალება მოგვცა კარბოვი დაგვებრუნე-
ბინა ნახევარდაცვაში (ბაიკოვის ნაცვლად); ცენტრალურ თავდამსხ-
მელად თამაშობდა მამედოვი.

მატჩი დაიწყო თავიდანვე ცხადი ხდება, რომ ფრანგები რე-
ვანშის ხასიათზე არიან: ტემპიც მაღალი შემოგვთავაზეს და სახი-
ფათო შეტევებიც წამოიწყეს. მაგრამ რეალური საფრთხის წინაშე
მანც მათი კარი აღმოჩნდა, — მამედოვმა კარგად გაიყვანა გარ-
ღვევაზე ილინი, რომელმაც პირდაპირ მეკარეს მოახვედრა ბურთი.

როგორც წინა ორ შეხვედრაში, ფრანგები შეტევას ამჯერადაც
მოკლე, ზუსტი გადაცემებით აწარმოებენ და ბურთის ფლობის
ბრწყინვალე ტექნიკასა და პოზიციური თამაშის მშვენიერ გაგებას
ამჟღავნებენ. ისინი მოხერხებულად აქარწყლებენ ჩვენ შეტევებს,
თვითონ გადმოდიან მძაფრ კონტრიერიშზე და ბევრ უსიამოვნებას
აყენებენ იაშინს. მაგრამ ყველაზე საშიში ჩვენი მეკარისთვის გა-
მოდვა ბურთი, რომელიც მოულოდნელად ჩაჭრა კარის კუთხეში
კუზნეცოვმა. კიდევ კარგი, იაშინმა მოასწრო მასზე რეაგირება.

...45-ე წუთია. მსაჯი წამმზომს დაცქერის... იგი, ალბათ, ახლა
შეწყვეტს თამაშს და დასასვენებლად წავალთ. ანგარიში კი არ
გახსნილა — 0:0-ა. და აი, სალნიკოვმა კოხტა ფინტით უკან ჩამოი-
ტოვა მცველი და დარტყმაზე გაიყვანა შაბროვი, რომელმაც ლამა-
ზი ბურთი გაიტანა. იგი ამ მატჩში ერთადერთი აღმოჩნდა. რამდენს

ეცადნენ ფრანგები ანგარიშის გაქვითვას, მაგრამ ამოდნენ ჩვენი დაცვა და მეკარე ბრწყინვალედ თამაშობდნენ.

ასე, ანგარიშით 1:0, მოვიგეთ უკანასკნელი, მესამე მატჩი საფრანგეთში. ვემშვიდობებით საფრანგეთს. ახლა გზა წინააღმდეგობა და ლაღმითან შვეიცარიისკენ გვიდევს. ეს ქვეყანა განთქმულია ალპების სილამაზითა და შესანიშნავად მოწყობილი სამთო კურორტებით, რომლებიც მთელი წლის მანძილზე მრავალ ტურისტსა და დამსვენებელს იზიდავს.

საფრანგეთ-შვეიცარიის საზღვარი ნოემბერს გადავკვეთეთ. რაც უფრო ღრმად შედის მატარებელი სამხრეთში, ვაგონების ფანჯრებიდან სულ უფრო ხშირად ჩნდება ხეხილის ბაღები და ვენახები. მათ ზემოთ ჩანან დათოვლილ მთათა თეთრად მოელვარე მწვერვალები და მთის კალთებზე მერცხლის ბუდეებივით შესკუპული კოშკები. მომზიბვლავი სურათია! მაგრამ ყველაზე ლამაზი სანახაობა ჯერ კიდევ წინ არის, — მივემგზავრებით ლოზანაში, რომელიც ქენევის ტბის ნაპირას მდებარეობს. ტბა მართლაც რომ მშვენიერსა ხდის ამ მომაჯადოებელ კუთხეს. მთაგრეხილთა შორის დატყვევებული (შვეიცარია მთების ქვეყანაა, მარტო ალპების მასივს მისი ნახევარზე მეტი ტერიტორია უჭირავს) ტბა 100-ზე მეტი კილომეტრითაა გადაჭიმული, სიგანე კი ათჯერ ნაკლები აქვს. პირდაპირ წყალზე ეშვებიან ვენახები და ხეხილის ბაღები. მართალია, ყოველივე ეს ნოემბერში ისე ლამაზი არაა, როგორც გაზაფხულზე, ყვავილობის პერიოდში, ანდა ზაფხულში. მაგრამ წარმოდგენილი მაქვს, როგორ უნდა გამოიყურებოდეს ეს მიდამოები, ვთქვათ, აპრილში ან სექტემბერში. მოგვიანებით, ლოზანიდან მოვახდინეთ საინტერესო მოგზაურობა ტბის სამხრეთი ნაპირის გასწვრივ თვით ქენევაში.

ლოზანაში ყოფნის პირველივე დღე დაგვაძახსოვრდა სრულიად მოულოდნელი, ასე ვთქვათ, დაუგეგმავი შეხვედრით. სასტუმრო „ლოზანაში“, სადაც გაჩერდით, სადამოს გაიმართა გრანდიოზული მეჯლისი. დაპატიჟეს მთელი ჩვენი დელეგაცია. და აი, მეჯლისზე სტუმართა შორის დავინახეთ ბევრმობიდან ყველასათვის ცნობილი, უსაყვარლესი მსახიობი, მსოფლიო კინოხელოვნების უთვალსაჩინოესი მოღვაწე ჩარლზ სპენსერ ჩაპლინი.

ჩვენ ვიცოდით, რომ იგი დიდი ხანია გახიზნულიყო ამერიკის
შეერთებული შტატებიდან, სადაც ბოლო არ უჩანდა მის უსაფუძვ-
ლო დევნასა და შვეიწროებას. ვიცოდით ისიც, რომ ჩაპლინე შვეი-
ცარიანში იყო დასახლებული და გულში ყველას გვქონდა გეგმები
შეხვედრის პატარა იმედი, მაგრამ რას ვიფიქრებდით, საყვარელ
მსახიობს თუ ასე ჩქარა შევხვდებოდით!

პირველი შთაბეჭდილებით ძნელია დაიჯეროთ, რომ სწორედ
ეს თმაშვეერცხლილი, სოლიდური კაცი გახლავთ შემქმნელი ბედ-
უქულმართი პატარა კაცის უკვდავი სახისა, ავტორი — უჩვეულოდ
მრავალი, ორიგინალური ტრიუკისა. როდესაც ჩვენმა ერთგვარმა
დაძაბულობამ გაიარა და ოფიციალურ ცერემონიებს მოჰყვა უშუა-
ლო, გულითადი საუბარი, ჩვენ დავინახეთ ნამდვილი ჩაპლინი, შე-
სანიშნავი მოსაუბრე, მხიარული, მჭევრმეტყველი და თავის ასაკთან
(იგი უკვე 65 წლისა იყო) შეუფერებლად მოძრავი და ენერგიული
ხდამიანი (რამდენიმე დღის შემდეგ დიდი ინტერესით დავა-
თვალერეთ ჩაპლინის სახლი დაბა ვევეში, რომელიც ლოზანიდან
სულ რაღაც 20 კილომეტრითაა დაშორებული. ეს არის თვალწარ-
მტაცი საკურორტო ადგილი. ჩაპლინს საუცხოო ვილა აქვს, რომლის
ტერიტორიას ამშვენებს შესანიშნავი სპორტული ქალაქი პირველ-
ხარისხოვანი საჩოგბურთო კორტებით, საცურაო აუზით და სხვა
მოედნებით).

მიღება შუალამედე გაგრძელდა, მაგრამ მეორე დღით ყველა
ჩვეულებრივზე ადრე აღგა. გათენდა დღე, რომელიც ჩვენთვის მუ-
დამ სასიხარულო ზეიმის დღეა. ეს იყო დიდი ოქტომბრის რევო-
ლუციის 37-ე წლისთავი. დღეგაციის ხელმძღვანელებმა დღესას-
წაული მოგვილოცეს და შვეიცარიის ფეხბურთელებთან მომავალ
შეხვედრებში წარმატებები გვისურვეს.

შვეიცარულმა ფეხბურთმა დიდი ხანია ჰპოვა აღიარება ევ-
როპაში. მაგრამ იგი განსაკუთრებულად აყვავდა 1954 წელს,
როდესაც ამ ქვეყანაში მსოფლიო ჩემპიონატი გაიმართა. დებულე-
ბის თანახმად, შვეიცარიის ეროვნული ნაკრები წინასწარ შეხვედ-
რებში მონაწილეობის გარეშე, პირდაპირ ფინალურ ტურნირზე
დაუშვეს (როგორც შეჯიბრების მომწყობი ქვეყანა). მიუხედავად
ამისა, გუნდი ძალზე ენერგიულად ემზადებოდა ასპარეზობისათვის.

ჯერ კიდევ აპრილში შვეიცარიის ნაკრებმა მოუგო პოლანდიის ნაკრებს (3:1), საბატიო ფრეს მიაღწია მსოფლიოს მაშინდელ ჩემპიონთან — ურუგვაის გუნდთან (3:3) და წააგო მსოფლიოს ჩემპიონთან — დასავლეთი გერმანიის ნაკრებთან (3:5).

მსოფლიოს პირველობის გათამაშებაში შვეიცარიელებმა ორჯერ სძლიეს იტალიელებს (2:1 და 4:1), შემდეგ კი წააგეს ინგლისელებთან (0:2). მეოთხედფინალში ისინი შეხვდნენ ავსტრიის ნაკრებს, რომელთანაც დამარცხდნენ უჩვეულო ანგარიშით 4:7, თუმცა მიყავდათ თამაში (3:0).

ცხელ-ცხელი მონაცემები ჩვენს მოწინააღმდეგეებზე ასეთი იყო: მსოფლიო პირველობის შემდეგ შვეიცარიის ეროვნულმა ნაკრებმა ორი ოფიციალური საერთაშორისო მატჩი გამართა დანიისა (1:1) და უნგრეთის (0:3) გუნდებთან, დაამარცხა იტალიის ჩემპიონი — მილანის „ინტერნაციონალე“ (2:1).

მრავალი უცხოელი სპეციალისტის აზრით, შვეიცარიელებს განსაკუთრებულად ძლიერი აქვთ დაცვის ხაზი. მაგრამ მცველები, რომლებიც მაღალ ტექნიკას ფლობენ, ზოგჯერ ინდივიდუალურობით სცოდავენ და ყოველთვის როდი გამოდიან გუნდის ინტერესებიდან. შვეიცარიელთა უარყოფითი მხარეა სუსტი ფიზიკური მომზადება. როგორც ჩანს, სწორედ ამ უკანასკნელ ფაქტორს მოუხდენია გადამწყვეტი გავლენა ავსტრიელებთან ზემოხსენებული შეხვედრის შედეგზე.

მე ასე დაწვრილებით შემთხვევით როდი ვწერ შვეიცარიის ეროვნულ გუნდზე. ჩვენი მომავალი მეტოქე, თუმცა მას ციურისა და ლოზანის კლუბების ნაკრები შეარქვეს, ფაქტიურად ქვეყნის ნაკრებს წარმოადგენს, რომელშიაც (როგორც ეს თვით მასპინძლებმაც დაგვიდასტურეს) დიდი-დიდი კიდევ ორი ფეხბურთელი აკლია ეჩენვიდან.

„დინამოს“ გამოსვლებისადმი ინტერესი ძალიან დიდია. ეს გასაგებიცაა: მოსკოვის „დინამო“ პირველი საბჭოთა გუნდია, რომელიც აქ ჩამოვიდა. უფრო მეტიც, საბჭოთა სპორტსმენები არასდროს არ შეხვედრიან შვეიცარიელ პროფესიონალურ ფეხბურთელებს, ისევე, როგორც შვეიცარიელები პირველად ხედავდნენ საბჭოთა ფეხბურთელების თამაშს. ჩვენამდე საბჭოთა სპორტი აქ

წარმოადგინეს მეთხილამურეებმა და მძლეოსნებმა, და უნდა ითქვას, კარგადაც წარმოადგინეს.

ქართული
საბჭოთაო
სპორტის
კავშირები

შვეიცარიის „პრემიერადე“ — ჩვენი პირველმა მატჩმა კიდევ ოთხი დღეა, რასაც ვარჯიშისთვის და ქალაქის ღირსშესანიშნაობათა გაცნობისათვის ვიყენებთ. წარმტაცი და საინტერესო კი იმდენია, რომ მის დასათვალიერებლად მთელი თავისუფალი დროც კი ძლივს გვყოფნის. პირველ ყოვლისა, „ტრადიციულად“ ვეცნობით ლოზანის ცნობილ სტადიონს, იქ გველის პირველი წვრთნა და ერთ-ერთი ოფიციალური მატჩი. ეს სტადიონი ცნობილია იმით, რომ აშენებულია სპეციალურად ოლიმპიური თამაშებისათვის. მართალია, ეს თამაშები შვეიცარიაში არ შედგა — ომმა შეუშალა ხელი — მაგრამ სტადიონს დღესაც ოლიმპიურს უწოდებენ. საინტერესოა, რომ ოლიმპიურ თამაშებთანაა დაკავშირებული ლოზანაში სხვა სამახსოვრო ადგილებიც, — აქ მდებარეობს საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის რეზიდენცია და მუზეუმი. ეს უკანასკნელი მოწყობილია თანამედროვე ოლიმპიური თამაშების დამწესებლის, ფრანგი პედაგოგის პიერ კუბერტენის სახლში.

ლოზანა ჩვენი ერთგვარი „შტაბი-ადგილსამყოფელია“ შვეიცარიაში. აქედან გავდივართ ექსკურსიებზე, აქ ვბრუნდებით თამაშების შემდეგ. პირველი ექსკურსია სამხრეთისკენ გვაქვს, ჟენევაში. ეს ქვეყნის ერთ-ერთი შესანიშნავი, კოხტად და მდიდრულად გამართული ქალაქია, სადაც მთელი წლის განმავლობაში მრავალი ტურისტი ჩამოდის. ჟენევა მართლაც რომ ლამაზია, ლამაზია ტბებით, ბაღებით, ხეივანებით, სანაპიროებით, ძველი არქიტექტურული ნაგებობებით და ვილებით... იგი ლამაზია ღამითაც, როდესაც ქალაქის თავზე კიაფობს რეკლამების მრავალფეროვან შუქთა ოკეანე.

გიდის მონაყოლიდან ვგებულობთ, რომ თუმცა მდიდარ უცხოელ ტურისტებს აქეთკენ იზიდავს ბუნების მშვენიერება, მათ შვეიცარიაში „ეპატიყება“ აგრეთვე სხვადასხვა მუსიკალური და სხვა სახის დიდი ფესტივალები, საერთაშორისო გამოთენები (მაგალითად, ავტომანქანებისა, საათებისა და ა. შ.), სპორტული შეჯიბრებები... კერძოდ, მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხიდან ტურისტთა ვეება ნაკადი შემოიქრა აქ ზაფხულში, ჩვენი ჩამოსვლის წინ.

ბუცხი

გეოზიზი

ზუსტად ორი წელი გავიდა მას შემდეგ, რაც მე და მარლანია მოსკოვის დინამოელებთან ერთად საფრანგეთსა და შვეიცარიაში გავემგზავრეთ. მაშინაც ოქროს ოქტომბერი იდგა. და ახლაც, 1956 წლის შემოდგომის დღეს, კვლავ სამგზავროდ ვემზადებით, ამჯერად თანაგუნდელ მეგობრებთან ერთად. მივემგზავრებით ახალ ჩვენთვის უცნობ ქვეყანაში — ბულგარეთში. თუმცა „უცნობი“ — ეს ზუსტი სიტყვა როდია. ჩვენ ბევრი რამ ვიცით ახალ ბულგარეთზე, რომელიც წარმატებით აშენებს სოციალიზმს, ბევრი გვსმენია მის შესანიშნავ, შრომისმოყვარე ადამიანებზე, და რა თქმა უნდა, ბევრი რამ გავვიგონია მის პირველხარისხოვან ფეხბურთელებზე. მათ მხოლოდ გადმოცემით, ასე თქვათ, „დაუსწრებლად“ როდი ვიცნობდით: 1952 წლის ივლისში თბილისის „დინამო“ მოსკოვის სტადიონზე შეხვდა სოფიის ნაკრებ გუნდს და გაიმარჯვა ანგარიშით 2:1 (სიტყვამ მოიტანა და ვიტყვი, რომ ეს იყო ბულგარელი სპორტ

ბრაზილიელი ფეხბურთელები აბილიის სასტუმროს აივანზე.

მოსკოვის დინამოელები საფრანგეთში (მარცხნიდან მარჯვნივ): იაკუშინი, ბაიკოვი, ფედოსოვი,
მარღანია, მამედოვი, ლოღობერიძე ნიკის სანაპიროზე.

საქართველოს ორთაბრძოლა
„ტირონდას“ შტაბთან.

საბჭოთა ფეხბურთელები პარიზში უაღფლობენ
სუვენირებს.

საბჭოთა
ფეხბურთელები

„არემსიან“ დამახული მატჩის შემდეგ ფეხბურთელები გადიან მოედნიდან.

საბჭოთა ფეხბურთელებმა დაათვალიერეს ცნობილი ციხე-სიმაგრე კუნძულ იფზე (ქვედა უოტო), ხოლო ვლადიმერ მარლანიამ იმ საკანშიც კი გადაიღო სურათი, რომელშიც მრავალი წელი გაატარა ა. დიუმას რომანის გმირმა გრაფ მონტე-კრისტომ.

ბირმის პრემიერ-მინისტრი უ ნუ (მარჯვნიდან მეორე) და ჩვენი დელეგაციის ხელმძღვანელი გ. სიხარულიძე (მარცხნიდან პირველი) რანგუნის სტადიონზე.

ბირმელი და ქართველი ფეხბურთელები თამაშის წინ ესალმებიან ერთმანეთს.

ქართველი
ზოგადი

ქართველი ფეხბურთელები ბირმაში.

1959 წელი. სპორტისტები პრაღის სტადიონზე ადგილობრივ „დინამოსთან“ თამაშის წინ.

სმენების ერთადერთი დამარცხება იმ ტურნეში; დანარჩენი ორი შეხვედრა მათ ფრედ დაამთავრეს).

ბულგარელთა ამ გამოსვლებმა საერთო მოწონება დაიმსახურა მანამდე გაგონილი, ახლა საკუთარი თვალთ ვნახეთ: ბულგარელები ფიზიკურად კარგად არიან მომზადებული, თამაშობენ ძალიან სწრაფ ტემპში და მაღალტექნიკურად. მათი თამაშის სისტემა განსხვავდება იმისაგან, რომელსაც ჩვენი, ან ვთქვათ, უნგრეთისა და პოლონეთის გუნდები იყენებენ. ბულგარელთა მცველები პერსონალურ დაცვას ზონაში თამაშს უხამებენ, კარგად მოქმედებენ კორპუსით; თავდამსხმელები ხშირად ინაცვლებენ ადგილებს, ძალზე მოხდენილად „იხსნებიან“ და თავისუფალ ადგილზე გადიან. გუნდი მიისწრაფის ითამაშოს რაც შეიძლება უბრალოდ და სადად, ფეხბურთელები კი, მაღალი ტექნიკის მიუხედავად, არ ამქლავებენ ინდივიდუალური თამაშით გატაცებას. როგორც მახსოვს, განსაკუთრებით მოგვხიბლა ბულგარელთა გადაცემების მაღალმა ხელოვნებამ, როდესაც ბურთი მიწიდან ერთი-ერთნახევარი მეტრის სიმაღლეზე მიმოდინდა.

...1956 წლის 3 ოქტომბერი. ვნუკოვოს აეროდრომს ჯერ განთიადი არ დაუფლებია. ჩვენი თვითმფრინავი ემზადება გაფრენისათვის მარშრუტით მოსკოვი — კიევი — ბუქარესტი — სოფია. დელეგაციის ყველა წევრს უკვე დაუკავებია თავისი ადგილი საჰაერო ხომალდში. აქ არიან: მეკარეები ვ. მარლანია და მ. პირაევი, მცველები ვ. ელოშვილი, ნ. ძიამშიბა, გ. ხოჭოლავა, ნახევარმცველები ა. კოტრიკაძე, ა. ლოღობერიძე, მ. დავარაშვილი, თავდამსხმელები ბ. ხასაია, კ. გაგნიძე, ზ. კალოევი, ა. ჭყუასელი, მ. მესხი, ა. ზაზროევი, შ. იამანიძე და გ. ქვლივიძე; მწვრთნელები გ. ჯეჯეღა და ა. კიკნაძე, მასაჟისტი ლ. კაპიტანოვი. დელეგაციას ხელმძღვანელობს გ. სიხარულიძე.

გზა მოსკოვიდან სოფიამდე არ იყო დიდი, — სულ, ჩასხდომის დროის ჩათვლით, მან 10 საათამდე დაიჭირა. მაგრამ იგი მომქანცველი გამოდგა რყევით, რამაც, როგორც იტყვიან, თვითეულ ჩვენგანს პირდაპირ სული ამოართვა. მაგრამ დავღვით თუ არა ფეხი ბულგარეთის მიწაზე, ყველა „საჰაერო“ უსიამოვნება გადაგვავიწყდა. მრავალ დამხვდურს შორის უმალ ვიცანით რამდენიმე მეტოქე მოსკოვის მატჩიდან — სოკოლოვი, არგიროვი, მანოლოვი, კოლევი.

ბევრი სხვა დედაქალაქისაგან განსხვავებით, აეროპორტი სოფიაში ქალაქის ახლო მდებარეობს და მას მწვეანეში ჩადგული, ლამაზად ნაკეთები ქვაფენილის მაგისტრალით უკავშირდება ქვეყნიანებით, როდესაც ქალაქს კარგად გავეცანით, დავრწმუნდებით, რომ აეროპორტიდან მომავალი ამწვეანებული გზის იდეალური ქვაფენილი მხოლოდ ამ მაგისტრალის საკუთრებას როდი წარმოადგენს, — ასე გამოიყურება სოფიას მრავალი ქუჩა.

გამოვიტყდებით, რომ ვერც კი შევამჩნიეთ, როგორ მივედით სასტუმრო „სევასტოპოლში“, სადაც რამდენიმე დღე უნდა გვეცხოვრა. მხოლოდ მას შემდეგ, როდესაც მიწყნარდა პირველი შეხვედრის მღელვარება და ჩვენ მარტონი დავრჩით, ვიგრძენით, თუ რარიგ დაგვძალა გზამ. როგორც კი ნომრებში მოვთავსდით, წამსვე დავეწეით და დავიძინეთ.

ძილმა გამოგვაშუშა და დილით კვლავ მხნედ და გუნებინად გამოვიყურებოდით, მზად ვიყავით „მოვალეობის შესრულებას“ თუნდაც ახლავე შევდგომოდით. მოვალეობა კი ყველასთვის კარგად იყო ცნობილი — რაც შეიძლება კარგად ჩაგვეტარებინა საპასუხისმგებლო მატჩები ბულგარეთში. ამიტომ დილის პირველი მარშრუტი, ჩვეულებისამებრ, სტადიონისაკენ იყო მიმართული. ტრადიციის თანახმად, ვვარჯიშობთ იმ მოედანზე, რომელზეც პირველი თამაში მოგველის. ეს სოფიას საუკეთესო სტადიონია და ბულგარელი ხალხის გმირული შეილის, რევოლუციურ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის გამოჩენილი მოღვაწის ვასილ ლევსკის სახელს ატარებს, რომელიც თურქებმა 1873 წელს ჩამოახრჩეს.

სტადიონი 40 ათას მაყურებელს იტევს; იგი გაშენებულაა სოფიას ერთ-ერთ თვალწარმტაც კუთხეში, ქალაქის პარკში. აქვეა კალათბურთის პატარა, 5—6-ათასადგილიანი კოხტა სტადიონი, მრავალი სპორტული მოედანი, საცურაო აუზი და ტბა. მთავარი სტადიონის ერთ-ერთი ყველაზე ტყვადი ტრიბუნა — დასავლეთისა — თითქმის მთლიანად გადახურულია, რაც მაყურებელს სიცხისა და წვიმისაგან ფარავს. რაც შეეხება მინდორს, იგი მაინცდამაინც არ მოგვეწონა — ჩვენი, თბილისში, გაცილებით უფრო სწორია.

ვარჯიშის შემდეგ (რომელსაც ათას კაცამდე ესწრებოდა, როგორც სპეციალისტები, ისე მოყვარულებიც) რამდენიმე საათმა

განვლო და ისევ მივედით ვასილ ლევსკის სახელობის სტადიონზე, ამჯერად როგორც ბულგარეთის პირველობის კალენდარული თამაშის მაყურებლები. ეს მატჩი ჩვენთვის განსაკუთრებით იყო მნიშვნელოვანი ინტერესო, რადგან მოედანზე გამოდიოდა ჩვენი მომავალ მტერი — ბულგარეთის ყველაზე პოპულარული გუნდი, ჩემპიონატის ლიდერი, სამხედრო კლუბი ცდნა. ამ გუნდის ფეხბურთელთა უმრავლესობა ეროვნულ ნაკრებში შედის. თუმცა არმიელებს შედარებით სუსტ მოწინააღმდეგესთან (ერთ-ერთი ქარხნის გუნდთან) ჰქონდათ საქმე და თანაც მატჩის შედეგი ლიდერის მდგომარეობას ვერაფერს დააკლებდა, ცდნა-მ აჩვენა სწრაფი, ტექნიკური ფეხბურთი, ბურთის ფლობა კომბინაციაში, ტაქტიკურად სწორი, „მკიდრო“ თამაში დაცვაში. ერთი სიტყვით, ეს გამოცდილი, კარგად შეთამაშებული კოლექტივია, რომლის წინააღმდეგ ბრძოლა ერთნაირად ძნელიცაა და სასიამოვნოც.

მაგრამ მეორე დილას გამოირკვა, რომ ცდნა-ს ჩვენთან თამაში არ შეუძლია და მის მაგივრად გამოვა სოფიის „დინამო“. ზუსტდება აგრეთვე ჩვენი შემდგომი მატჩების გრაფიკი: პლოვდივში შევხვდებით ადგილობრივ „სპარტაკს“, ლიმიტროვში კი „მინიორს“ (რაც ქართულად „მალაროელს“ ნიშნავს).

ზემოთ მოკლედ მოგახსენეთ ბულგარელ ფეხბურთელთა კლასზე. ახლა მსურს უფრო სრული წარმოდგენა შეგიქმნათ ფეხბურთის პოპულარობაზე ამ ქვეყანაში. საკმარისია რამდენიმე ციფრის მოტანა: ბულგარეთში 1956 წლისათვის იყო 7 ათასამდე გუნდი, რომლებიც 120 ათას ფეხბურთელზე მეტს აერთიანებდა. 1945 წლიდან რეგულარულად ტარდება ქვეყნის ჩემპიონატები, თავდაპირველად ერთ, შემდეგ კი ორ ჯგუფად („ა“ კლასი — 12 უძლიერესი, „ბ“ კლასი — ორი ქვეჯგუფი, 16—16 გუნდი თვითეულში), იმართება აგრეთვე პირველობები სოფიისა და ჭაბუკთა გუნდებისათვის. ჩვენ დავრწმუნდით, რომ ამ დიდი და სახელოვანი სპორტული ტრადიციების ქვეყანაში (საკმარისია გავიხსენოთ, რომ იგი ერთ-ერთია იმ ცამეტი ქვეყნიდან, რომლებიც მონაწილეობდნენ 1896 წლის პირველ ოლიმპიურ თამაშებში) ფეხბურთი უდავოდ არის „სპორტი № 1“. იგი აზრს მართო უყვართ, არამედ იციან და ესმით. ესოდენ მომთხოვნი აუდიტორიის წინაშე კი ყოველთვის გასურს წარმატებით გამოხვიდე და სირცხვილი არ ჭამო.

ზემოთ, ალბათ, შენიშნეთ, რომ მოთამაშე სულ თქვენს მხარეზე
ვიყავით. დღეს კი უეცრად მიშა პირავეი გამოვიდა მწყობრიდან,
გუშინ ყველაფერი რიგზე იყო, ვარჯიშობდა, დღეს კი ^{ქვემოთ} ~~ქვემოთ~~ ^{ქვემოთ} ~~ქვემოთ~~
ვილი იგრძნო და ექიმმა ბრმა ნაწლავის შეტევის დიაგნოზი დასვა.
აუცილებელი შეიქმნა სასწრაფო ოპერაცია. მიშა საავადმყოფოში
წაიყვანეს და ოპერაცია გაუკეთეს. ყველაფერი კარგად დასრულ-
და, მაგრამ ჩვენ, ისედაც მცირე მარქაფის პატრონები, ერთი მეკა-
რითლა დავრჩით.

როგორ მოვიქცეთ? საჭიროებისას ვის ვანდოთ ადგილი კარ-
ში? დავარაშვილს? იამანიძეს? ქვლივიძეს? ყოველი მათგანი ძალ-
ზე ახალგაზრდაა და კარში კი არა, თავის ადგილზეც საკმაოდ მაგ-
რად ღელავს. ისინი, რა თქმა უნდა, მარლანიას თანაშემწეებად
ვერ გამოდგებიან.

რჩება კიდევ ზაზროევი, მას გამოცდილებაც აქვს და კალათ-
ბურთსაც კარგად თამაშობს. ანდრომ არ დაუცადა თავისი კანდიდა-
ტურის დასახელებას, იგი მან თვითონ წამოაყენა. მეკარის „ჯაფ-
შანი“ კიდევ ასე თუ ისე შეიძლებოდა ჩაგვეცვა მისთვის,
რადგან ტრავმისაგან ჯერ სავსებით არც კი იყო განკურნებული და
ნატყენი ფეხი ხშირად „ახსენებდა“ თავს. შავ სვიტრს როცა აძლევ-
დნენ, ანდრომ ღიმილით ინატრა: „ნეტავ, ეს სულაც არ დამ-
ჭირდესო“.

მატჩის დღეც დადგა. ჩვენი შემადგენლობა ასეთია: მარლანია,
ელოშვილი, ძიაპშიპა, ხოჭოლოვა, კოტრიკაძე, ლოლობერიძე, ხა-
საია, გაგნიძე, კალოევი, ჭკუასელი, მესხი. მეტოქეთა შემადგენლო-
ბაში ბულგარეთის ბევრი პოპულარული ფეხბურთელია — მცვე-
ლი აპოსტოლოვი, თავდამსხმელები აბაჯიევი, იორდანოვი და სხვო-
ბი. მსაჯად მოწვეულია შვეიცარიელი ვიქტორ შიკერი.

თამაშის გეგმა დაწვრილებით შევიმუშავეთ, ისეთი დეტალე-
ბიც კი გავითვალისწინეთ, როგორცაა მინდვრის ზედაპირი. მაგრამ
ჯერ კიდევ შეხვედრის დაწყებამდე ჩვენს გეგმაში კორექტივები
შეიტანა... ამინდმა. მანამდე იგი უქარო, თბილი იყო. უეცრად ცამ
ჰირი შეიქრა და ამოვარდა ძლიერი ქარი. ცხადია, იგი მხედველო-
ბაში უნდა მიგველო. ყოველივე ამას დაემატა ისიც, რომ კენჭის-
ყრით ჩვენ ქარის წინააღმდეგ უნდა გვეთამაშა. ეს კი იმას ნიშნავ-

და, რომ თამაში შეიძლება წარმართულიყო ბულგარელთა ტერიტორიული უპირატესობით და ჩვენი მეკარე და მცველები ყოველივე წუთს ფხიზლად უნდა ყოფილიყვნენ.

მაგრამ ჩვენმა თავდამსხმელებმა ისე ჩინებულად თამაში, რომ თითქოს ქარი მოწინააღმდეგის კარის მისადგომებთან მისვლას მათ ხელს კი არ უშლიდა, არამედ ეხმარებოდა კიდევ. ფორვარდთა ალტყინება წამსვე ყველას გადაგვედო და ასე მშვენივრად კარგა ხანია არ გვეთამაშნა. ანგარიშმა, როგორც ამბობენ, არ დააყოვნა. გავიდა სულ რაღაც რ წუთი და ჰკუასელმა მარჯვნიდან წამოწყებული კომბინაცია კარში უქლიერესი დარტყმით დააგვირგვინა.

ქარი არ ცხრება, მაგრამ მას აღარ ვგრძნობთ. ზევიდან, ვთქვით თვითმფრინავიდან რომ გადმოიხედოს კაცმა, ეგონება, რომ ქარი საწინააღმდეგო მიმართულებით უბერავს. თამაში თითქმის სულ ბულგარეთის გუნდის საჯარიმო მოედანთან მიმდინარეობს. ერთ-ერთ მომენტში ჰკუასელმა მშვენივრად მოატყუა ორი მცველი, გაიჭრა კარისკენ, მაგრამ დარტყმა ოდნავ დააყოვნა და ბურთი აართვეს.

ამის შემდეგ სულ ორი-სამი წუთი გავიდა, თამაშმა ჩვენს კართან გადმოინაცვლა და სოფიელთა მარჯვენა გარემარბმა პეჩნიკოვმა ბრწყინვალე დარტყმით კარის მაღალ კუთხეში საპასუხო ბურთი გაიტანა. ამ გოლმა, როგორც ეს ხშირად ხდება, ცივი შხაპით ხმოქმედა მასპინძლებზე: მათ „გაახსენდათ“, რომ შესვენებამდე დარჩენილ დროში უნდა გამოიყენონ მოკავშირის — ქარის დახმარება. მდგომარეობა მკვეთრად იცვლება — სიმძიმის ცენტრი ჩვენი კარის მისადგომებთან გადმოდის და ახლა „დინამოს“ დაცვა და ნახევარდაცვა მთელი დატვირთვით მოქმედებენ. საჯარიმოზე სიმჭიდროვეა, თითქმის ყველას იქ მოუყრია თავი. აი, სწორედ ერთ-ერთ ასეთ „თავშეყრისას“ ბურთი კარში გადის.

ერთბაშად როდი გავერკვევ სიტუაციაში. ვხედავ, მარლანიამ ორივე ხელი აღაპყრო და მსაჯს უძახის: „ხელი! ხელი!“ მერე მას, როგორც ჩანს, გაახსენდა, რომ მსაჯმა რუსული არ იცის და ახლა შესტებიტ აჩვენებს, — ცენტრალურმა თავდამსხმელმა იორდანოვმა დარტყმის წინ ხელით გაისწორა ბურთიო. მსაჯმა ეს დარღვევა ვერ შენიშნა და ცენტრისკენ გაიშვირა ხელი. მაგრამ ტრი-

ბუნების უკმაყოფილო სტვენა რომ გაიგონა, თავის თანაშემწესთან მოთათბირება გადაწყვიტა. უკანასკნელმა გადაჭრით ველაფერი ვერ უპასუხა და შეიკრმა ცენტრიდან დაგვწყობილად გახდა ანგარიში 2:1.

კარის შეცვლასთან ერთად შეიცვალა სიტუაციაც. ახლა უკვე ჩვენ „უკანასკნელთან“, საქმე მხოლოდ ამ უპირატესობის რეალიზაციაშია. განსაკუთრებით შეთანხმებულად მოქმედებს ჩვენი ცენტრალური სამეული გაგნიძე — კალოევი — ჭკუასელი. ერთ-ერთი შეტევის დროს კალოევმა ძლიერად დაარტყა კუთხეში. ძალზე კარგად დაარტყა. გოლი თითქოს გარდუვალი იყო, მაგრამ მეკარემ მშვენიერი ნახტომით... პირდაპირ ჩემზე უკუაგდო ბურთი და მისი შეგდება ცარიელ კარში არ იყო ძნელი საქმე.

ანგარიში გათანაბრდა, კვლავ ვუტევეთ ბულგარელთა კარს. მასპინძელთა მცველები მოქმედებენ თავგამოდებით, კარგად აზღვევენ ერთმანეთს.

ერთ-ერთ მომენტში მეტოქეთა მარცხენა გარემარბმა ელო-შვილის წინააღმდეგ მეტად ეფექტური და უჩვეულო ფინტი იხმარა. ეს ფინტი ყველას მოგვეწონა, მაგრამ, როგორც ჩანს, მან „მოსვენება არ მისცა“ ჩვენს ახალბედას, 19 წლის მიშა მესხს. მიშამ შეისწავლა ეს ფინტი, დახვეწა, სრულყო და შემდგომში ჩვენ ყველანი არაერთგზის აღგვაფრთოვანა მის ოსტატური გამოყენებით.

მატჩი შეიძლება ფრედ დამთავრებულიყო, ჭკუასელის ოსტატობა რომ არა მან მოატყუა ჯერ თავისი დარაჯი, შემდეგ კი მეკარეც: შექმნა შთაბეჭდილება, თითქოს ბურთი შორს გაეჭყა. ამით მან კარიდან გამოიტყუა მეკარე, შემდეგ კი უეცრად მოწყდა ადგილიდან, დაეწია ბურთს და ბურთი მეკარეს გადაუგდო თავზე. 3:2! ძნელი გამარჯვება მოპოვებულია. იგი ჩვენთვის განსაკუთრებით ძვირფასია, რადგან სეზონი მაინცდამაინც წარმატებით ვერ ჩავატარეთ.

არის მატჩები, რომლებიც დიდ სიამოვნებას გვრიან არა მართო ტრიბუნაზე მსხლმთ, არამედ თვით მონაწილეებსაც. ჩვენი პირველი მატჩი სოფიაში სწორედ ასეთთა რიცხვს შეიძლება მიეკუთვნოს. მოედანს ვტოვებდით კმაყოფილნი შედეგითაც და თამაშითაც. მრავალრიცხოვანი მაყურებლისათვის შევძელით გვეჩვენე-

ბინა ბევრი რამ ჩვენი არსენალიდან: სწრაფი, ტექნიკური თამაში,
მაღალი ინდივიდუალური ოსტატობა, გააზრებული, შეთანხმებულ-
ლი მოქმედება ყველა რგოლში.

— ეჰ, შინ რომ ასე ვთამაშობდეთ! — მხურვალედ ინატრა
ვილაკამ გასახდელში ჩასვლისას.

მგონია, მხოლოდ ის როდი ფიქრობდა ასე. მართლაც და ჩემ-
პიონატის ბევრი მატჩი ასეთი მონდომებითა და აღფრთოვანებით
რომ ჩაგვეტარებინა, რა კარგ შედეგს მივიღებდით! ბულგარელი
მეგობრები, რომლებიც ყურადღებით ადევნებდნენ თვალყურს
საბჭოთა კავშირის პირველობას, გაკვირვებას გამოთქვამდნენ: ასე-
თი გუნდი მერვე ადგილს როგორ ვერ აცდით?

ერთი სიტყვით, პირველი გამარჯვება მოპოვებულია. შემდეგ
მატჩამდე ბევრი დრო გვაქვს... ვეცნობით ბულგარეთის დედა-
ქალაქს. არც თუ ისე დიდი, მწვანეში ჩაფლული სოფია ჩვენი სამ-
ხრეთის ქალაქებს მოგვაგონებს. უზარმაზარი ტყე-პარკი — „თავი-
სუფლების პარკი“, რომელიც ვასილი ლევსკის სტადიონს ეკვრის,
დასვენების შესანიშნავი ადგილია. აქ ბავშვებს უამრავი გასარ-
თობი აქვთ — საქანელები, პამაკები, გიგანტური ნაბიჯები, სასტუ-
ნაოები, სილიანი ორმოები. ყოველივე ეს, რა თქმა უნდა, უფასოა.
მაგრამ აქ დიდებისთვისაც უზრუნიათ. ცალ-ცალკე, წყვილებად,
თუ მთელი ოჯახებით ისვენებენ ისინი პირდაპირ ბალახზე (ვერსად
შეხვდებით ჩვენი პარკებისთვის დამახასიათებელ აუცილებელ წარ-
წერას „გაზონებზე ნუ ივლით“. გაზონების დანიშნულება სწორედ
იმაშია, რომ მასზე იარო და წამოწვე კიდევც!), ხეების ჩრდილში,
ტბის ნაპირას, სანაოსნო სადგურზე, საცურაო აუზთან... კვირაობით
უცხო კაცს ეგონება, რომ მთელმა ქალაქმა ტყეში და წყალსაცა-
ვებისაკენ გადაინაცვლა, — ხალხი მოდის აქ მთელი დღით — პურ-
მარილით, პორტატული რადიომიმღებებით, ფრენბურთის ბურთე-
ბით და საყურადღებოა, რომ ხალხის ეს ვეებერთელა მასა არ
ტოვებს არავითარ კვალს, — არსად არ ჩანს გაზეთების ნაგლეჯე-
ბი, პაპიროსის ნამწვავები, საქმლის ნარჩენები, კონსერვის ცარიე-
ლი ქილები, დამტვრეული ტოტები...

სოფიის მკვიდრთ აქვთ დასვენებისა და გართობის კიდევ ერთი
შესანიშნავი ადგილი, ბალკანეთზე ყველაზე ლამაზი, მწვანედ აქო-
ჩრილი ხელოვნური პარკი ვიტოშის მთაზე. მისკენ მიდის ისეთივე

დაკლავნილი ავტოსტრადა, როგორც ჩვენს მთაწმინდაზე (ფუნ-
კულიორი ვიტომის მთაზე არ არის) და იქიდან ქალაქზე, იტყვივე
ხედი იშლება, როგორც თბილისზე. გიშ...
ბიშ...
ბიშ...

აქვე უნდა ითქვას, რომ ბულგარელები გარეგნულად ძალიან
გვანან კავკასიელებს, ქართველებს, ისინიც შავგვრემანები და ტემ-
პერამენტეანები არიან, ლაპარაკისას უხვად ხმარობენ ქესტებს, ბევ-
რი მათგანი უღვაშს ატარებს. ბევრი საერთოა კერძებშიც, — ბულ-
გარეთში ძალზე პოპულარული საკმელია არა მარტო მწვადი და ქა-
ბაბი, არამედ წიწაკა და მწვანილი, რომელიც მუდამ ბლომად მო-
აქვთ სუფრაზე.

ყველაფერი მსგავსია, მაგრამ ზოგი რამ განსხვავებულია. ჩვენ
წესად გვაქვს, რომ თავის დაქნევა დასტურს ნიშნავს, უარყოფა კი
თავის აქეთ-იქით მიტრიალებით გამოიხატება. ბულგარელები კა
პირიქით აკეთებენ. მახსოვს ერთხელ ვოვა მარღანია და მე მაღა-
ზიაში შევედიო, ბავშვებისთვის სათამაშოები უნდა გვეყიდა. ნოქ-
რის მომღმირ სახეზე უხმო კითხვა აღბეჭდილიყო — რა გსურთ?

— ხტუნია ბაყაყი თუ გაქვთ?

— ინებეთ, — გვეუბნება თურმე ნოქარი და „თავური“ ქენ-
ტით კი სულ საწინააღმდეგოს გვიჩვენებს.

— მაშ დამბაჩა ხომ არა გაქვთ, წყლით რომ იტენება?

— კი.

და კვლავ იგივე ქესტი თავით. სულ დავიბენით, ვერაფერს
მივუხვდით იმ უცნაურ ნოქარს.

კიდევ რაღაც ვთხოვეთ, შემდეგ კიდევ და კიდევ. და ასე ალ-
ბათ ვერაფერს ვერ ვიყიდდით, ვოვას რომ პირდაპირ თითი არ ეტა-
კებინა ვიტრინაში დადგმული კუსთვის და არ ეკითხა, ეს რა ღირ-
სო? სათამაშო შევიძინეთ, მაგრამ ქესტების ეს „საიდუმლოება“
შემდეგ, გვიან გავიგეთ.

ვეცნობით სოფიის ღირსშესანიშნაობებსა და ისტორიულ ძეგ-
ლებს. დავათვალიერეთ ბულგარეთის უძველესი სასწავლებლის —
სოფიის უნივერსიტეტის შენობა. ვიყავით გიორგი დიმიტროვის
მავზოლეუმში, — გვირგვინებით შევამკეთ საერთაშორისო მუ-
შათა მოძრაობის გამოჩენილი მოღვაწის კუბო. სტუმართმოყვარე
მასპინძლები უდიდეს სამეცნიერო დაწესებულებებსა და უმაღლეს
სასწავლებლებზე, თეატრებსა და მუზეუმებზე, სპორტულ ნაგებო-

ბებსა და ბულგარეთის დედაქალაქში განლაგებულ სხვა საინტერესო ობიექტებზე მოგვითხრობენ.

პლოვდივში გამგზავრებამდე, სადაც მორიგი შეხვედრების შემდეგ, მოვასწარით სტადიონზე ერთხელ კიდევ წასვლა. დავებნებოდა პირველობის კალენდარულ მატჩს „ლოკომოტივისა“ და „უდარნიეს“ შორის. თამაში მეტად სწრაფი და შეუპოვარი იყო, გამარჯვება დიდძალი ენერჯის დახარჯვით ხვდა „ლოკომოტივს“ — 3:2. იმავე საღამოს დაგვპატიყეს თეატრში, მუსიკალურ პიესაზე „ამბოხების სიმღერა“. იგი მოგვითხრობს ბულგარელი ხალხის ბრძოლაზე თურქთა ბატონობის წინააღმდეგ. თეატრში უთარჯიმნოდ წავიდით: ბულგარული ენა, სლავური ენის ერთ-ერთი განშტოება, ისე ძალიან წააგავს რუსულს, რომ თითქმის ყველაფრის გაგება შეიძლება. კარგად გაფორმებულ სპექტაკლში განსაკუთრებით მოგვეწონა ცეკვები.

სოფიას პლოვდივი 150 კილომეტრითაა დაცილებული. ეს მანძილი ავტობუსებით დაეფარეთ. მთებს შორის მიმავალი გზა მეტისმეტად ლამაზია. პლოვდივი, სოფიას შემდეგ ბულგარეთის მეორე ქალაქი, ჩვენს წელთაღრიცხვამდე IV საუკუნეში დაუარსებიათ. აქ დღემდე შემორჩენილა უძველესი ხანის ციხე-სიმაგრეთა ნანგრევები. ეს კედლები ჯერ კიდევ რომის იმპერიის ეპოქაში ამოუყვანიათ. დღევანდელი პლოვდივი მსხვილი სამრეწველო ცენტრია, რომელიც ცნობილია აგრეთვე თავისი ყურძნით, ციტრუსებით, პირველხარისხოვანი ბრინჯით.

ერთადერთი, რაც გუნებას გვიფუჭებს, ეს წვიმაა, რომელიც სოფიიდან მოგვდევს. დილიდან წვიმა, საღამოს — წვიმა, ღამით — წვიმა, მეორე დილასაც კვლავ წვიმა. მართალია, მატჩის დაწყების წინ წვიმამ გადაიღო, მაგრამ მან უკვე გააკეთა თავისი „შავი საქმე“, გაბოჟენებულ მოედანზე თამაში იოლი როდი იქნება.

პლოვდივის „სპარტაკის“ შესახებ მხოლოდ ის ვიცით, რომ ბულგარეთის მიმდინარე ჩემპიონატში მას VIII ადგილი უკავია და კიდევ ის, რომ დღევანდელი მატჩისათვის იგი ადგილობრივ არმიელთა სპორტკლუბის ოთხი მოთამაშითაა გაძლიერებული.

ჩვენი შემადგენლობა უცვლელია. მაგრამ თავდასხმაში ანსამბლი რატომღაც აღარ იგრძნობა. სხვებს კიდევ ჰკუთასელი და კალო-

ევი სჯობნიან. თამაში სწრაფ ტემპში მიმდინარეობს, მაგრამ სახიფათო მომენტები არც ერთ-კართან თითქმის არ იქმნება. არც მაშინ იყო რაიმე საშიშროება, როდესაც მარლანიას ვაქცინაციის შეცდომის გამო ჩვენს კარში ბურთი გავიდა. „სპარტაკოს“ ნახევარმცველმა შორიდან დაკვიდა ბურთი საჯარიმო მოედანში. ჩვენი მეკარე ბურთს ადვილად დაეუფლებოდა, იგი კიდეც გამოვიდა ბურთზე, მაგრამ ბოლო მომენტში გადაწყვიტა ბურთის მიწაზე დაცემისათვის დაეცა — ასე უფრო იოლად ავიღებო. მაგრამ ბურთი აღარ ახტა, სველ ბალახზე გაცურდა და კარის კუთხეში შეიჭრა.

მეორე ნახევრის დასაწყისი ძალიან წააგავს პირველი ტაიმის დასასრულს: მწვავედ, სახიფათოდ ვუტევეთ ჩვენ, გოლი კი მეტოქეებს გააქვთ. ვუტევეთ ისე, რომ იქმნება კარის აღების რამდენიმე რეალური მომენტი, მაგრამ ვერცერთს ვერ ვიყენებთ. მარჯვენა ფლანგზე სპარტაკელთა ერთ-ერთი იშვიათი კონტრშეტევა კი გოლით მთავრდება.

რათა რაღვენადმე გამოცოცხლდეს თავდასხმის თამაში, მწვრთნელები ცვლიან მარჯვენა ფრთას: ხასაიას და გაგნიძის ნაცვლად მოედანზე გამოდის ქვლივიძე — იამანიძის წყვილი. ფორვარდთა ხუთეული მართლაც მწვავედ იწყებს თამაშს, დრო კი არც ისე ბევრი რჩება. სწორედ გონგის წინ კალოვეის კარგი გადაცემიდან მე ვახერხებ ერთი საბასუხო ბურთის გატანას. გოლმა თითქოს ძალა შეგვმატა, მთელის მონდომებით ვცდილობთ ანგარიშის გათანაბრებას, მაგრამ სპარტაკელები დაცვას აძლიერებენ, ყოველნაირად ცდილობენ გამარჯვების შენარჩუნებას. ამას ისინი აღწევენ კიდეც, იმარჯვებენ ანგარიშით 2:1.

მეორე დილით, 10 ოქტომბერს, სოფიაში ვბრუნდებით. აქედან ქალაქ დიმიტროვამდე, სადაც დანიშნულია უკანასკნელი მატჩი, სულ 30 კილომეტრია. დელეგაციის ხელმძღვანელობამ გადაწყვიტა თამაშამდე დარჩენილი დრო დედაქალაქში გაგვატარებინოს, დიმიტროვში კი მხოლოდ თამაშის დასაწყისისათვის გავემგზავროთ. მაგრამ შემდეგ გადაწყვეტილება შეიცვალა და ტრადიციის თანახმად ერთ წვრთნას მომავალ „ბრძოლის ველზე“ ვატარებთ. დიმიტროვი მაღაროელთა ქალაქია და ამიტომ საუკეთესო გუნდიცა და

სტადიონიც მალაროელთა სპორტსაზოგადოება „მინიორს“ ეკუთვნის. სტადიონი აქ შედარებით მცირე ზომისაა, მაგრამ მუდმივად კარგია.

ჩვენს ხვალისდელ მეტოქეს ბულგარეთის პირველობის გათამაშებაში V ადგილი უჭირავს. დამახასიათებელია, რომ თავის მოედანზე მას წელს ჯერ არ წაუგია არც ერთი მატჩი. საკმარისია ითქვას, რომ დიმიტროველებმა ანგარიშით 4:1 გაანადგურეს სოფიის „დინამო“ და ფრედ ითამაშეს ბულგარეთის ჩემპიონ—ცნასთან. ეს გუნდისთვის ჩინებული ატესტაციაა.

გავიგეთ, რომ მატჩს სჯის ჩვენი ძველი ნაცნობი, ბულგარელი მსაჯი ტაკოვი, რომელიც 1955 წლის მაისში თბილისს ეწვია და იმსაჯა ჩვენი შეხვედრა ბუქარესტის „ლოკომოტივთან“. წინდაწინ ვიტყვი, რომ თავის სამშობლოში ტაკოვი ისევე კვალიფიციურად სჯიდა, როგორც თბილისში.

„მინიორი“ მართლაც საშიში მეტოქე გამოდგა. თანამემამულეთა მხურვალე მხარდაჭერით მასპინძლებმა ჩვენს კარზე მწვავე იერიშები წამოიწყეს. გუნდს საამისოდ ძლიერი „იარაღი“ ჰქონია—თავდამსხმელთა ძალზე სწრაფი და ტექნიკური ხუთეული. მათმა შეტევებმა მალე რეალური გამოსახულება ჰპოვა: მარჯვენა გარემარბი კარგად გავიდა გარღვევაზე, ბურთი კარის გასწვრივ ჩააწოდა და მარცხენა გარემარბმა ანგარიში გახსნა. მაგრამ, როგორც იბობენ, მათი ბედნიერება დიდხანს არ გაგრძელებულა: ჰკუთსელმა 25—27 მეტრიდან ძლიერი, მოულოდნელი დარტყმით საპასუხო ბურთი გაიტანა.

ნელა, მაგრამ დაჟინებით ვეუფლებით ინიციატივას. მე და ალიოშა კოტრიკაძე სულ უფრო ნაკლებად ვუბრუნდებით ჩვენს საჯარიმო მოედანს, მეტწილად მოწინააღმდეგეთა კარის დაბომბვას ვაწარმოებთ. ერთ-ერთი ასეთი რეიდი „მინიორის“ საჯარიმო მოედანში წარმატებით დამთავრდა: დარტყმა, და ჩვენი გუნდი წინ გავიყვანე.

შესვენება ბულგარელი ფეხბურთელებისთვის ხელსაყრელი გამოდგა. ჩვენ უკვე აღარა გვაქვს წინანდელი აშკარა უპირატესობა. მაგრამ ინიციატივის ხელში ჩაგდება „მინიორმა“ მაინც ვერ მოახერხა. ასე თანაბარ და სანახაობრივად ძალზე. ჭაინტერესო ბრძო-

ლაში განვლო მთელმა მეორე ტაიმმა. ანგარიში 2:1 უცვლელ
დარჩა.

...ჩვენი მისია დასრულებულია. ნათამაშებია მატჩის უმჯობესი
რეზულტატის უძლიერეს გუნდებთან. ვემშვიდობებით მალაქას, სპორტს
ლაქის სპორტსმენებსა და საზოგადოებრიობას, ვუბრუნდებით
ჩვენს სტუმართმოყვარე სოფელ მეგობრებს, იქიდან კი მოსკოვს
და მერე — მშობლიურ თბილისს.

რუმინეთი, ჩეხოსლოვაკია, პოლონეთი, ფინეთი, საფრანგეთი, შვეიცარია, ბულგარეთი... ძნელი მისახვედრი არ არის, რომ ყველა წინანდელი მგზავრობის ტრასები დასავლეთისაკენაა მიმართული, — ცენტრალური და ჩრდილოეთი ევროპის ქვეყნებისკენ. მხოლოდ ერთხელ, 1944 წელს, ჩვენ სამხრეთში გავემგზავრეთ, მაგრამ სულ ახლოს, ამიერკავკასიის რესპუბლიკების მეზობლად მდებარე ირანში. ის ტურნეც, როგორც ყველა მომდევნო, შემოდგომაზე, სეზონის დამთავრების შემდეგ გავმართეთ.

ამჯერად გვიწევდა უჩვეულო მისია — გამგზავრება შორეულ აღმოსავლეთში, ამომავალი მზის შესახვედრად, მეგობრულ ბირმასა და ჩინეთში. უჩვეულო იყო არა მარტო მარშრუტი და მისი სიგრძე, არამედ ის, რომ გუნდი პირველად ჩაატარებდა მატჩებს მარტოში (იღმა 1957 წლის ადრე გაზაფხული), ე. ი. ისეთ დროს, როდესაც, ჩვეულებრივ, ან თბილისში, ან შავი ზღვის სანაპიროს რომელიმე კურორტზე იკრებს ხოლმე ძალ-ღონეს, ვარჯიშობს, საკონტ-

როლო მატჩებს მართავს, ერთი სიტყვით, გაცხოველებით ემზადება მომავალი საკავშირო ჩემპიონატისთვის.

ამ დროისათვის ყველა ფეხბურთელი როდი ასწრებს მსოფლიო ტული ფორმის აღდგენას, ზოგი ადრე შედის ფორმაში, ზოგი უფრო გვიან. ეს პერიოდი ხანგრძლივია. ყოველივე ამისათვის ანგარიში უნდა გაგვეწია. საერთაშორისო შეხვედრებში დაკისრებულ პასუხისმგებლობას რომ თავი დავანებოთ, გვეშლებოდა ჩემპიონატისწინა სასწავლო-საწვრთნელი მომზადების გეგმა.

გულახდილად რომ გითხრათ, ბირმისა და ჩინეთის გუნდებთან მომავალი შეხვედრები არ გვაშინებდა, რადგან მათი შესაძლებლობანი ჩვენთვის დაახლოებით ცნობილი იყო და წარმატების იმედიც გვქონდა. რაც შეეხება მომავალ საკავშირო ჩემპიონატს, იგი ამჟამად გვაღელვებდა და გვაფიქრებდა. განვლილი ზეზონი სუსტად ჩავატარეთ (VIII ადგილი) და შელახული რეპუტაციის აღდგენის უზომო სურვილი გვქონდა.

მარტის პირველი რიცხვებია. მოსკოველები ჯერ კიდევ ზამთრის თბილ პალტოებში არიან გამოწყობილი, ჩვენ კი ვნუკოვოს აეროდრომზე დია ფერის საზაფხულო კოსტუმებსა და ლაბადებში გამოწყობილები დავსეირნობთ. ვიცით, რომ შორეულ ბირმაში ეს ტანსაცმელიც ზედმეტი ბარგი იქნება. მაგრამ რა ვქნათ, მხოლოდ შარვლებსა და პერანგებში ჩაცმულები ხომ ვერ გავემგზავრებით? მით უმეტეს, რომ გზად ჩვენი თვითმფრინავი ურალისა და ციმბირის აეროდრომებზე დაეშვება. კარგი სანახავი ვიქნებოდით ირკუტსკში, სადაც 20-გრადუსიანი ყინვა იყო, ან ულან-ბატორში... იქ თერმომეტრის სინდიყი კიდევ 10 გრადუსით დაწეულიყო.

ვისაც კი დასავლეთიდან აღმოსავლეთში უმგზავრია, მისთვის ნაცნობია უცნაური შეჯიბრება ოროსთან. მოსკოვიდან ირკუტსკამდე 5 საათის „ეკონომია“ გავაკეთეთ: მოსკოვიდან 4 მარტს, დილის 3 საათზე გავფრინდით და 25 საათის ფრენის შემდეგ იმავე დღის 23 საათზე ირკუტსკში ამოვყავით თავი.

ჯერ კიდევ მოსკოვში ჩვენი დელეგაცია ორ ჯგუფად გაიყო და ორი თვითმფრინავი დავიკავეთ. ირკუტსკში ერომანეთს დავშორდით და როდესაც ულან-ბატორიდან ბაკინში ჩავედით, შევიტყუეთ, რომ მეორე ჯგუფი მხოლოდ ხვალ ჩამოფრინდებოდა. პეკინის აეროდრომზე დამხვედურთა შორის ძველი მოსკოველი ფეხბურთე-

ლიც იყო — სპორტის დამსახურებული ოსტატი მ. სუშკოვი. ჩინელ მეგობართა თხოვნით იგი უკვე დიდი ხანია იქ იმყოფებოდა, ადგილობრივ ფეხბურთელებს წვრთნიდა. ამავე დროს, სუშკოვი ქვეყნის ფიზკულტურის ინსტიტუტში სპორტული თამაშების მასწავლებლად მუშაობდა.

პეკინში შევდივართ სველი ქალაქის მხრიდან, სადაც მრავალადაა ქოხმახი და პატარა მაღაზია. ქალაქის გარეუბანსა და ახალ პეკინს შორის უზარმაზარი კონტრასტია. ახალი პეკინი შესანიშნავია მრავალსართულიანი სახლებითა და მწვანეში ჩაფლული, ფართო პროსპექტებით... ყოველი ფეხის ნაბიჯზე შეხვდებით ახალმშენებლობათა ხარაჩოებს.

პეკინში სულ რამდენიმე საათი დავყავით, მაგრამ მაინც დაგვახსომდა ზოგიერთი დეტალი. მაგალითად, ბავშვი თუ ქალი, ხანდაზმული თუ ახალგაზრდა, — ყველა ველოსიპედზე ზის. მაგრამ გაცილებით უფრო გაგვაკვირვა დილის გამამხნევებელი ვარჯიშის შესრულების წარმოუდგენელმა მასშტაბებმა. დილაადრიანად, როდესაც ქალაქს ვტოვებდით და გვეგონა, რომ ყველას ეძინა, გზაში შემდეგი საოცარი სურათის მოწმენი გავხდით: ყველგან — ქუჩებსა და ეზოებში, ბაღებსა და აივნებზე, ბავშვები და უფროსები მთელის სერიოზულობით ასრულებდნენ დილის გამამხნეველ ვარჯიშს.

დაგვამახსოვრდა კიდევ ასეთი რამ. ვვახშობდით ქალაქის ერთ-ერთ საუკეთესო რესტორანში. აქ იყო როგორც ეროვნული, ასევე ევროპული კერძები და საჭმელები. გაგონილი გვქონდა, რომ ჩინეთში გველისა და კუს ხორცისგან დამზადებული საჭმელები დელიკატურად ითვლება. შიშით ვუყურებდით ჩვენთვის მოტანილ საჭმელებს და მიკარებას ვერ ვბედავდით მით უფრო, რომ ერთმანეთს ვეხუმრებოდით ამა თუ იმ კერძის „წარმოშობაზე“.

ჩვენი მგზავრობის უკანასკნელი მარშრუტია პეკინი-რანგუნი. მიეფრინავთ სამხრეთ-დასავლეთით და რაც უფრო ვუახლოვდებით მარშრუტის უკანასკნელ პუნქტს, იცვლება არა მარტო ტემპერატურა, არამედ წელიწადის დროც. თუ პეკინიდან სიანამდე დათოვლილ მთებზე მივფრინავდით, ქალაქ კუნძინში (ბირმის საზღვართან) ნამდვილი გაზაფხული იდგა. (ამ ქალაქს მუდმივი გაზაფხულის

ქალაქი ჰქვ.ა. კლიმატური პირობები აქ ისეთია, რომ წლის განმავლობაში მოსავალს 3—4-ჯერ იღებენ). რანგუნში კი ნაძვლილი ზაფხული დაგვხვდა, თერმომეტრი 35 გრადუსს აჩვენებდა.

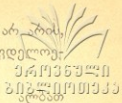
აეროდრომი. ს. ზეიმო შეხვედრა. ჩვენი საელჩოს ფეხბურთის ფედერაციის წარმომადგენლები. ქალიშვილები დაწული ყვავილებით. ყურნალისტა პირველი შემოტევები. აქვე აეროდრომზე გაგვაკვირვა ერთი ყურნალისტის შეკითხვამ: „ხომ არ ჩამოსულა ბორის პაიჭაძე?“ აი, თურმე სად გავარდნილა ჩვენი სახელოვანი თანამემამულის სახელი! კორესპონდენტს ვუთხარი, რომ ბორის პაიჭაძე საპატიო ასაკის გამო ფეხბურთს უკვე აღარ თამაშობს და ამჟამად სპორტული სქემიანობის ერთ-ერთ ხელმძღვანელ პოსტზეა დაწინაურებული.

ბირმელი ფეხბურთელები ჩვენთან შეჯიბრებებს მთელის სერიოზულობით მოეკიდნენ და საგანგებოდ ემზადებოდნენ. ჩვენი ჩამოსვლის დღეს ცენტრალურ სტადიონზე გაიმართა ამ ქვეყნის პირველი და მეორე ნაკრები გუნდების მატჩი, რომელიც შერჩევით ხასიათს ატარებდა. ვვარაუდობდით, რომ ტექნიკისა და ტაქტიკის მხრივ ბირმელები ჩვენზე სუსტნი იქნებოდნენ, მაგრამ ისიც ვიცოდით, რომ მასპინძლები საკუთარ მოედანზე, ჩვეულ ვითარებაში თამაშობდნენ და სწრაფი ტემპის ბოლომდე შენარჩუნებას შეძლებდნენ. ჩვენთვის სიცხე უცხო ხილი არ გახლდათ, — თბილისში ხშირად უფრო მაღალი ტემპერატურაა. გვაშინებდა ჰაერის ტენიანობა, რის გამოც ძალზე გვიჭირდა სუნთქვა.

მატჩმა, რომელშიც ანგარიშით 2:1 გაიმარჯვა მეორე ნაკრებმა, მთლიანად გაამართლა ჩვენი პროგნოზები.

თუ ჩინეთში, ხანმოკლე ყოფნის მიუხედავად, გრანდიოზულმა მშენებლობამ გაგვაკვირვა, ბირმასა და მის დედაქალაქში უძველეს ძეგლთა ზღაპრულმა არქიტექტურამ მოგვაჯადოვა. თამაშამდე სამი დღე გვექონდა და ეს დრო ამ ღირსშესანიშნავი ადგილების დათვალიერებას მოვანდომეთ. ვიყავით „სამეფო ტბაზე“, რომელიც ულამაზეს მხატვრულ პარკში მდებარეობს, დავათვალიერეთ ბუღისტების ერთ-ერთი უდიდესი და უძველესი ტაძარი პავოდა შვე-დაგონი. საერთოდ, პავოდა ბირმის პეიზაჟის განუყრელი ნაწილია. სადაც უნდა წახვიდეთ, ყველგან დაინახავთ დიდი თუ პატარა, მდიდრული თუ ღარიბული პავოდის მახვილ წვეტს. ზოგნი სასახლეებს ჰგვანან,

ზოგნი კი უბრალო სამლოცველოებს. ძნელი მისახვედრი არ არის, თუ რა მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ბუდისტური სამღვდელთა კვყენის პოლიტიკურ და სასულიერო ცხოვრებაში.

აღმოსავლეთით ასე შორს ჩვენგან არაეინ ყოფილა ამიტომ და თანაც უჩვეულო გარემოცვამ, აზიის ერთ-ერთი უძველესი კვყენის ცხოვრებისა და ისტორიისადმი თვითეული ჩვენგანის ძალიან დიდი ინტერესი გამოიწვია. XIX საუკუნის დასაწყისში ბირმის ფეოდალური სამეფო ერთ-ერთი უძლიერესი სახელმწიფო იყო მსოფლიოს ამ ნაწილში. სამი ომის შემდეგ, რომლებიც ინგლისელებმა თავს მოახვიეს ამ კვყენას, 1886 წელს ბირმამ დამოუკიდებლობა დაკარგა და იგი ბრიტანეთის ინდოეთის პროვინციათა შორის აღმოჩნდა. ინგლისელ მონოპოლისტთა ბატონობამ ცალმხრივი ეკონომიური განვითარება მოუტანა კვყენას. ბირმა გადაიქცა ბრინჯის მთავარ მიმწოდებლად, რომელსაც უკანასკნელ მსოფლიო ომამდე ბრინჯის ექსპორტში მსოფლიოში პირველი ადგილი ეკირა.

ომისა და იაპონიის ოკუპაციის წლებმა (1942-1945) გააძლიერა ბირმელი ხალხის მისწრაფება გათავისუფლებისაკენ და 1948 წელს ბირმა დამოუკიდებელ რესპუბლიკად გადაიქცა.

აი, ამ უძველესი კვყენის სპორტსმენებთან გვიწევდა საფეხბურთო მოედანზე შეხვედრა. აღსანიშნავია, რომ ფეხბურთი ძაღოსნობასა და კრივთან ერთად აქ ძალიან დიდი პოპულარობით სარგებლობს, თუმცა სპორტი ამ კვყენაში ჯერჯერობით მასობრივად არ არის განვითარებული. გაგახსენებთ, რომ ჩვენამდე, 1955 წელს, ბირმაში იმყოფებოდა მოსკოვის „ლოკომოტივის“ ფეხბურთელთა გუნდი. საინტერესოა აღინიშნოს, რომ 1955 წლამდე ბირმაში ქალთა ფეხბურთიც კი იყო გავრცელებული: იმართებოდა მატჩები, რომლებიც დიდძალ მაყურებელს იზიდავდა. მაგრამ მოედანზე გამართული ერთი დიდი ჩხუბის შემდეგ, რომელიც ტრიბუნებსაც მოედო, ქალთა გუნდები დაშალეს, ხოლო მათი შეხვედრები — აკრძალეს. როგორც ბირმელები მოგვითხრობდნენ, ეს უფრო სასაცილო სანახაობა იყო, ვინემ სპორტული. ქალთა ფეხბურთს თუ ვერ მოვუსწართ, სამავიეროდ ვნახეთ სხვა საშინელი სანახაო-

ბა! — კეტჩი — კრივისა და ჭილაობის ნარევი, ყოველგვარი წესები-
სა და შეზღუდვის გარეშე: დაშვებულია ყველაფერი, რაც მისი
პტერევა და თმის ამოგლეჯაც კი.

პირველ მატჩამდე ვივარჯიშეთ ცენტრალურ სტადიონზე, დავა-
თვალერეთ რანგუნის ნავსადგური (რანგუნი მნიშვნელოვანი სა-
პორტო ქალაქია, 800 ათასზე მეტი მცხოვრებით), ვიყავით ქალაქის
პარკში, სადაც აღმართულია ძველი ბირმელი ხალხის ეროვნული
გმირის აუნ-სანისა, რომელიც იაპონელი ოკუპანტების წინააღმდეგ
თავისი ხალხის შეიარაღებულ ბრძოლას ედგა სათავეში. აუნ-სანი
ხელმძღვანელობდა მასობრივ პოლიტიკურ ორგანიზაციას — სა-
ხალხო თავისუფლების ანტიფაშისტურ ლიგას, რომლის მიზანი იყო
ბირმის მთლიანი გათავისუფლება. 1947 წლის 19 ივლისს ბირმე-
ლი ხალხის მტრების მიერ დაქირავებული მკვლელები შეიჭრნენ
მთავრობის სახლში და მოჰკლეს აუნ-სანი და მისი ექვსი თანამებ-
რძოლი. რამდენიმე თვის შემდეგ კი ბირმა დამოუკიდებელი გახ-
და. სხვათა შორის, ცენტრალური სტადიონი აუნ-სანის სახელს
ატარებს. იგი 30 ათას მაყურებელს იტევს. მისი სამი ტრიბუნა
გადახურულია და მაყურებელს იცავს მცხუნვარე მზის სხივებისა
და ტროპიკული წვიმებისგან. მეოთხე ტრიბუნას, სადაც ბილეთე-
ბის ფასი ყველასთვის ხელმისაწვდომია, არა აქვს არც სკამები და
არც სახურავი.

პირველ მატჩზე, რომელიც 11 მარტისთვის იყო დანიშნული,
ყველა ბილეთი ჯერ კიდევ ჩვენ ჩამოსვლამდე კარგახნით ადრე გა-
იყიდა. მაგრამ მომავალ მეტოქეებთან შეხვედრა ერთი დღით ადრე
გაიმართა... კონფერენც-დარბაზში. ადგილობრივი ფეხბურთის ფე-
დერაციის ხელმძღვანელთა და ჟურნალისტების თხოვნით ჩვენმა
მწვრთნელებმა გ. ჯეჯელავამ და ა. კიკნაძემ ჩაატარეს, ასე ვთქვათ,
პრეს-კონფერენცია. საუბარი ძირითადად საბჭოთა ფიზკულტურულ
მოძრაობას ეხებოდა, — ფიზკულტურული კოლექტივების საქმიან-
ობას, სკოლებში ფიზიკური აღზრდის სისტემებს, ბავშვთა სპორტს
საერთოდ, სპორტულ შეჯიბრებათა კალენდრის შედგენის პრინცი-
პებს, ფიზკულტურულ-სპორტულ მოძრაობაში ქალთა მიზიდვის
საკითხს და სხვ.

ბირმელ მეგობართა ცხოველი ინტერესი გამოიწვია საქართველოში სპორტის განვითარებაზე საუბარმა. ისინი არ მჯერებდათ და გაკვირვებასა და ალტაცებას იმ წარმატებათა გამო, ჩვენმა რესპუბლიკამ მოიპოვა ამ დარგში. მათთვის მოულოდნელი იყო, მაგალითად, ის ფაქტი, რომ საქართველოს ათმა სპორტსმენმა მელბურნის ოლიმპიურ თამაშებში 8 მედალი მოიპოვა.

შემდეგ საუბარი „სპეციალურ“ თემაზე — ფეხბურთზე გადავიდა. მათ მოუუთხრეთ ფეხბურთელთა წვრთნის ჩვენში არსებულ სისტემაზე. მასპინძლებმა გაგვაცნეს თავისი ქვეყნის საფეხბურთო ცხოვრება. შევიტყუეთ, რომ ჩემპიონატი ოთხ ჯგუფად ტარდება. პირველ ჯგუფში 12 უძლიერესი გუნდია, დანარჩენ სამში კი — 8-8. შეჯიბრება ორ წრედ მიმდინარეობს. სეზონის ხანგრძლივობა თითქმის ისეთივეა, როგორც ჩვენში, — იწყება მაისში და წლის ბოლომდე გრძელდება.

ფეხბურთი ბირმაში ძალზე პოპულარულია. ვერც სიცხე, ვერც ტროპიკული წვიმები (რომლებიც ხშირია ივლისსა და აგვისტოში) ვერ ანელებენ ადგილობრივ გულშემატკივართა ინტერესსა და სიყვარულს ამ სპორტისადმი.

ცუდი კლიმატური პირობების გამო ბირმაში ფეხბურთის მატჩი იყოფა არა ორ ტაიმად, არამედ სამად. თვითეული ტაიმი 30-წუთიანია. საერთაშორისო მატჩებს ბირმელი ფეხბურთელები, ცხადია, საერთოდ აღიარებული წესებით თამაშობენ. როგორც ჩანს, ასეთ ცვლილებას ისინი უმტკივნეულოდ იტანენ, რისი ნათელი დადასტურებაა მათი ნაკრების შედეგები: ბირმის გუნდმა ორჯერ ფრედ ითამაშა ინდონეზიის ოლიმპიურ ნაკრებთან და მინიმალური ანგარიშით წააგო თამაში იუგოსლავიის ნაკრებთან.

შეხვედრამდე რამდენიმე საათით ადრე დადგინდა ჩვენი გუნდის შემადგენლობა: მარდანია, ელოშვილი, ძიაპშიპა, ხოჭოლავა, კოტრიკაძე, იამანიძე, გაგნიძე, ლოლობერიძე, ზაზროვეი, კალოევი, ხასაია.

ცენტრალური სტადიონის ტრიბუნები ისეა გაკედლილი, რომ ნემსიც კი არ ჩავარდება. სტადიონზე არიან ჩვენი ელჩი ა. შებორინი, საელჩოს სხვა მუშაკები, რანგუნში აკრედიტებული დიპლომატიური კორპუსის წარმომადგენლები, ბირმის მთავრობის წევრები პრემიერ-მინისტრ უ ნუს მეთაურობით.

როდესაც გუნდები მოედანზე გამოვიდნენ და სახეიმო ცერე-
მონიალისთვის მთავრობის ტრიბუნის წინ ჩამწკრივდნენ, პრეზიდენტი
ჯანმრთელობის მინისტრის უსეინ ბანის (რომელიც იმდროინდელი
ბირმის ფიზკულტურის კომიტეტის პრეზიდენტად ითვლება), საბ-
ჰოთა ელჩის ა. შებორინისა და ჩვენი დელეგაციის ხელმძღვანელის
გ. სიხარულიძის თანხლებით გუნდებისაკენ გაემართა. გ. სიხარუ-
ლიძემ მას ჩვენი ფეხბურთელები წარუდგინა. უნუმ დინ-
ჯად ჩამოუარა მწკრივს, ისმენდა მოთამაშეთა გვარებს, ხელს ართ-
მევდა მათ. იგი მიუახლოვდა მარცხნივ ბოლოში მდგარ პატარა
მიშა მესხს, დაინტერესდა მისი ასაკით, შეაქო იგი და წარმატება
უსურვა.

შემდეგ გუნდები მიესალმენ ერთმანეთს, გაცვალეს სამახსოვ-
რო აღმები, ერთმანეთს ყვავილები მიართვეს, ეს ყვავილები ტრა-
დიციულად მაყურებლებს უთავაზეს და თამაშიც დაიწყო.

მოველოდით, რომ მასპინძლები მთავარ იარაღად სწრაფ ტემპს
აირჩევდნენ. ამიტომ გადავწყვიტეთ მატჩი მათივე იარაღით დაგვე-
წყო და პირველ წუთებშივე მეტად სწრაფი თამაში გავაჩაღეთ.
უკვე მე-11 წუთზე მე გავიტანე პირველი ბურთი, ხოლო რამდენი-
მე წუთის შემდეგ იამანიძემ ანგარიში ორამდე გაზარდა. კიდევ სა-
მი წუთი გავიდა და გავნიძემ მესამე ბურთი მოათავსა მოწინააღმ-
დეგის კარის ბაღეში.

მიუხედავად ჩვენი ასეთი უპირატესობისა, მასპინძლები არ
ჰყრიდნენ ფარ-ხმალს და ყოველ შესაძლებლობას იყენებდნენ
კონტრშეტევისათვის. ერთ-ერთი მათი შეტევა ჩვენი კარის აღებით
დამთავრდა, თუმცა ეს მაშინ მოხდა, როდესაც ანგარიში უკვე
4:0 იყო.

გუნდების ხელმძღვანელთა მოლაპარაკების შედეგად მეორე
ტიმში შეცვლილი შემადგენლობით გამოვიდვართ. ჩემს მაგივრად
თამაშობს ვ. რამიშვილი, ხოლო ხასაიას ნაცვლად — მ. მესხი. თა-
ნაც, სულ რამდენიმე წუთის შემდეგ ზაზროვემა ფეხი იტკინა და
თამაში ათმა ფეხბურთელმა განაგრძო. მიუხედავად ამისა, მოწი-
ნააღმდეგის კარში დამატებით კიდევ ორი ბურთი გავიტანეთ. თა-
მაშის ბედი ფაქტიურად გადაწყვეტილი იყო და მოწინააღმდეგის
რიცხვობრივ უპირატესობას უკვე არავითარი მნიშვნელობა არ
ჰქონდა, მაგრამ ამ გარემოებას ყურადღება მიაქცია უნუმ. მან

იკითხა, რატომ აკლიათ სტუმრებს ერთი კაციო? აუხსნეს, რომ სტუმრებს სათადარიგო მოთამაშის გამოყვანის უფლებები უნდა აქვთ. უნუმ ითხოვა, რომ გამოხატვისის სახით დინამოგუნდის წევრები სრული შემადგენლობით თამაშის ნება დაერთოთ.

— რათა მთლიანად გამოავლინონ თავიანთი ოსტატობა, — თქვა პრემიერმა.

მისი ეს თხოვნა დაკმაყოფილებულ იქნა და მოედანზე ახალგაზრდა ვლადიმერ ბარქაია გამოვიდა. შეხვედრის საბოლოო შედეგი იყო 9:1. ორი ბურთი ჩვენმა დებიუტანტმა მ. მესხმა გაიტანა.

სამი დღის შემდეგ იმავე გუნდთან უნდა ჩაგვეტარებინა განმეორებითი მატჩი, მაგრამ მასპინძლებმა გვთხოვეს ამ თამაშამდე ერთი არაოფიციალური შეხვედრის გამართვა. სიამოვნებით დავთანხმდით. მასპინძელთა თხოვნა გამოიხატებოდა იმაში, რომ ჩვენ და ბირმელ ფეხბურთელებს ერთად ჩაგვეტარებინა სარეგულაციონარო მატჩი „დინამოს“ მწვრთნელთა ხელმძღვანელობით. სასაცილოა ვიფიქროთ თითქოს ამ ერთადერთმა ვარჯიშმა მნიშვნელოვნად აამაღლა ბირმელ ფეხბურთელთა კლასი, მაგრამ ფაქტია, რომ მეორე თამაშში, რომელიც მინიმალური ანგარიშით მოვიგეთ, მედგარ წინააღმდეგობას წავაწყდით. საქმე იმაში იყო, რომ პირველი მატჩის დიდი ანგარიშით მოგებამ გუნდში თვითდამშვიდება გამოიწვია, დარწმუნებული ვიყავით, რომ მეორე შეხვედრასაც იოლად მოვიგებდით.

ასეთი განწყობილებით საასპარეზოდ ვასვლა, როგორც ცნობილია, ხშირად ძვირად უჯდება გუნდს. და აი, თამაშის დაწყებიდან რამდენიმე წუთის შემდეგ ჩვენ გაგვიტანეს ორი ბურთი. მატჩი ასეთი შემადგენლობით დავიწყეთ: პირაევი, ელოშვილი, ძიაბშიბა, რამიშვილი, კოტრიკაძე, იამანიძე, ხასაია, ლოლობერიძე, ჭკუასელი, ბარქაია, მესხი.

შესვენების შემდეგ ჭკუასელის ნაცვლად მოედანზე კალოევი გამოვიდა, ხოლო მესხი გაგნიძემ შეცვალა. ანგარიში სულ მალე გავთანაბრეთ, ხოლო რამდენიმე ხნის შემდეგ წინაც გავედით — 3:2, 4:2...

კვლავ თვითდამშვიდება, შეცდომები და ანგარიში ამჯერად მასპინძლებმა გაქვიეთეს. მხოლოდ უკანასკნელ წუთზე ხასაიას ზუსტმა დარტყმამ მოგვიტანა ძნელი გამარჯვება — 5:4.

ეს მატჩი კარგი გაკვეთილი იყო ჩვენთვის.

ვტოვებთ სტუმართმოყვარე ბირმას და იმავე მარტინს ვბრუნდებით. ღამეს კვლავ კუნძინში ვატარებთ (გამსიროსკის მარტინს აქ ღამით საერთოდ არ დაფრინავენ). კვლავ ორ ჯგუფად ვართ გაყოფილი. კუნძინში შექმნილი „ძველი“ ნაცნობები — აეროპორტის მუშაკები — სიხარულით შეგვხვდნენ. აქ დატოვებული გვქონდა ზედა ტანსაცმელი — პიჯაკები და ლაბადები, რომლებიც ყოვლად გამოუსადეგარი იყო ბირმაში. საღამოს ვსეირნობთ კუნძინის ქუჩებში და თუ გუშინ სიცხისგან სული გვეხუთებოდა, ახლა გრილმა ნიაგმა პიჯაკებიც კი ჩაგვაცვა.

კუნძინიდან პეკინში ჩავედით, სადაც ამ დროს სტუმრად მოსკოვის „ლოკომოტივი“ იმყოფებოდა. აეროდრომიდან ძლივს მოვასწარით სასტუმროში მისვლა და პირდაპირ სტადიონზე გავემგზავრეთ, სადაც „ლოკომოტივი“ ადგილობრივი ფიზკულტურის ინსტიტუტის გუნდს ეთამაშებოდა (მატჩი დამთავრდა საბჭოთა ფეხბურთელების გამარჯვებით — 4:0).

თამაშის შემდეგ გასახდელში მოსკოველი ფეხბურთელები ვინახულეთ. სრულიად მოულოდნელად ჩინეთის მეორე ნაკრებთან მატჩის ჩატარება შემოგვთავაზეს. თამაშის სურვილი გვაქვს. თანაც, სულ ერთია, მაინც უნდა ველოდოთ თვითმფრინავს. მაგრამ ჩვენი მდგომარეობა პირდაპირ კრიტიკულია: პეკინში ჩამოსულია მხოლოდ ძირითადი შემადგენლობა, დანარჩენები ჯერ კიდევ გზაში არიან და არ ვიცით როდის ჩამოვლენ. მიუხედავად ამისა, არ გვსურდა მასპინძელთა გაწბილება და შეხვედრაზე თანხმობა ვუთხარი, მაგრამ შევეთანხმდით, რომ საჭიროების შემთხვევაში მოსკოვის „ლოკომოტივს“ მეკარეს „ვესესხებოდი“. გადაწყვიტეთ დრო არ დაგვეკარგა და იმ დღესვე ჩავატარეთ ვარჯიში, თანაც მოედანს გავეცანით.

ჩვენი ხვალინდელი მოწინააღმდეგის შესახებ დაწვრილებითი ცნობები ლოკომოტიველებს, რასაკვირველია, ჰქონდათ. მათ განსაკუთრებით მაღალი შეფასება მისცეს ახალგაზრდა ჩინელ ფეხბურთელებს, რომლებმაც დროის მცირე მონაკვეთში საგრძნობლად აიმაღლეს ტექნიკური ოსტატობა. საერთოდ, ინტერესი ფეხბურთისადმი აქ დღითიდღე იზრდება. აი, ერთი მკაფიო მაგალითი: ჩვენი მატჩი დანიშნული იყო სამუშაო დღეს, თანაც მისი რეკ-

ლაშირებისთვის დრო აღარ დარჩა. მიუხედავად ყოველივე ამისა უზარმაზარი სტადიონი მაყურებლებით თითქმის სავსე იყო. ჩინეთის მეორე ნაკრების შემადგენლობაში იყვნენ პინგუინი, სკალუბო გუნდების საუკეთესო მოთამაშეები, აგრეთვე ახალგაზრდა ფეხბურთელები სხვა გუნდებიდან. ჩვენმა მეტოქემ ძალიან კარგად ჩაატარა შეხვედრა, გუნდმა აჩვენა კარგი ფიზიკური მომზადება და მეტად მტკიცე თამაში დაცვაში. ჩვენი შემადგენლობა ჩვეულებრივი იყო, მაგრამ თამაში, განსაკუთრებით თავდასხმაში, არ გამოდიოდა.

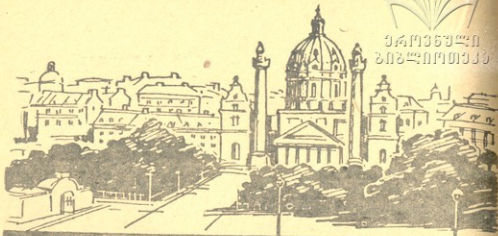
როგორც ჩანს, ჩვენზე იმოქმედა მომქანცველმა მგზავრობამ. ტემპერატურის ხშირმა ცვლამ. ტაიმი უშედეგოდ დამთავრდა. მეორე ნახევარშიც ანგარიში დიდხანს არ გახსნილა, მას შემდეგაც კი, როდესაც მასპინძელთა კარში 11-მეტრიანი საჯარიმო დარტყმა დაინიშნა (ხასაიას დარტყმული ბურთი ძელს მოხვდა). შეხვედრის უკანასკნელ წუთებზე ხასაიამ „გამოისყიდა“ დანაშაული — ზუსტად დარტყმით გადამწყვეტი ბურთი გაიტანა ჩინეთის ნაკრების კარში.

უკანასკნელი საღამო პეკინში ჩინელ მეგობართა წრეში გავატარეთ. ჩვენი დელეგაციის მეორე ნახევარი კვლავ არ ჩანს. იქნებ იგი კარგა ხნით ჩარჩა ბირმაში. ასე ორ ნაწილად ჩამოვედით სამშობლოში.

ქართველი
პედაგოგთა
კავშირი

უკუოვითი კალენით

საერთაშორისო მატჩების მხრივ 1957 წლის სეზონი ჩვენი გუნდისთვის, შეიძლება ითქვას, ყველაზე უხვი იყო. უხვი კი გაბლდათ. მაგრამ წარმატებებით მაინცდამაინც ვერ დავიკვებნიდით. უჩვეულოდ ადრე, ჯერ კიდევ მარტის დასაწყისში, მოვიარეთ ბირმა და ჩინეთი. შემდეგ, ერთი-მეორეს მიყოლებით, შინ მივიღეთ ინგლისის პოპულარული კლუბის „ვესტ ბრომვიჩ ალბიონის“, ბუქარესტის „დინამოსა“ და სტამბოლის „გალატასარაის“ ფეხბურთელები. რანგუნისა და პეკინის სტადიონებზე მომხდარ ამბებზე წინამდებარე თავში უკვე მოგიხსრეთ. თბილისში გამართული სამი თამაშიდან კი მხოლოდ ერთის მოგება შევძელით, — რუმინელებთან. დანარჩენი ორი წავაგეთ. თუ ინგლისელების ძლიერ გუნდთან დამარცხებას აქვს თავისი ლოგიკა („ალბიონმა“ ყველა რგოლში ჩვენზე უკეთესად ითამაშა და ძალიან მაღალი კლასის ფეხბურთი გვიჩვენა), „გალატასარაისთან“ წაგება მთლიანად ჩვენს სვინდის-

ზე: ეს არაა ის გუნდი, რომელთანაც უნდა წაგვეგო, თანაც თათრ მოედანზე.

იმათ, ვინც იცის თბილისის „დინამოს“ ისტორია, ალბათ არ უნდა სოვთ, რარიგ ძნელი და უიღბლო იყო ჩვენთვის ეს პერიოდი. წლის საკავშირო ჩემპიონატში სამახსოვრო წარმატების შემდეგ, როდესაც საპატიო მეორე ადგილი მოვიპოვეთ, გუნდი განიცდიდა სერიოზულ კრიზისს შემადგენლობაში. განიცდიდა დიდხანს და, ვიტყვოდი, მტკივნეულად. საქმე იმაში იყო, რომ ორი-სამი სეზონის განმავლობაში მისი შემადგენლობა თითქმის მთლიანად განახლდა. იმ ვეტერანთა სანაცვლოდ, რომლებიც მრავალი წლის მანძილზე იცავდნენ „დინამოს“ ღირსებას, — ბორის პაიჭაძის, ვიქტორ პანიუკოვის, გიორგი ანთაძის და სხვათა მაგიერ მოვიდა ნიჭიერი, მაგრამ გამოუცდელი ახალგაზრდობა. გადასაჭრელი იყო ძნელი ამოცანა: ხელახლა შეგვექმნა კოლექტივი, რომელიც შეძლებდა შეენარჩუნებინა და განემტკიცებინა ძველი, კარგი ტრადიციები, შეენარჩუნებინა „დინამოს“ თამაშის თავისებური სტილი. მდგომარეობა იმითაც რთულდებოდა, რომ ამ ამოცანის შესრულება თითქმის ყოველ სეზონში იწყებოდა, მაგრამ... ბოლომდე არ მიდიოდა: დგებოდა ზამთარი, მოდიოდა ახალი მწვერთნელი და იწყებოდა ახალი გადახალისებანი. ასე გრძელდებოდა, არც მეტი, არც ნაკლები, ექვსი წელი, რომლის განმავლობაში ჩემპიონატებში ჩვენ VII-IX ადგილებს ვიკავებდით.

საერთაშორისო მატჩებს საშინაო შეჯიბრებებზე უკეთ ვთამაშობდით. საკმარისია ითქვას, რომ 1954 — 1956 წლებში (რუმინეთიდან დაბრუნების შემდეგ და „ვესტ ბრომვიჩ ალბიონთან“ შეხვედრამდე) ჩვენ ჩავატარეთ 11 თამაში და მხოლოდ ერთში — პლოვდივის „სპარტაკთან“ დავმარცხდით. და ეს მაშინ, როდესაც მეტოქეებად გვყავდა ისეთი ძლიერი გუნდები, როგორიცაა ბორდოს „უირონდა“, ვარშავის ნაკრები, რიო-დე-ჟანეიროს „ატლეტიკო პორტუგეზა“, ინდონეზიის ნაკრები და სხვ.

ინგლისელებთან წაგება სრულებითაც არ იყო შემთხვევითი: იმ ფორმაში, რომელშიც მაშინ ვიმყოფებოდით, ასეთ გუნდთან მატჩში გამარჯვებაზე ფიქრი ზედმეტი იყო. სტუმრებმა გვიჩვენეს უბრალო, ეკონომიური, რაციონალური და ათლეტური ფეხბურთი, რომელშიც არაფერი იყო ზედმეტი. ჩვენ კი საკუთარი ღირსების

გამოვლინება ოდნავადაც ვერ შევძელით და კანონიერად ვაჩვენებთ 0:3. ცუდ ფორმაში რომ ვიყავით, ეს მკადიოდ გამომქლავნდა „გალატასარაისთან“ მატჩშიც. ეს კი უკვე მხოლოდ სანქციაშია. მარცხება აღარ იყო, — ეს გახლდათ საგანგაშო მარცხი: საგანგაშო თუნდაც მხოლოდ იმიტომ, რომ სულ მალე გველოდა ტურნე ავსტრიაში, — შეხვედრები ამ ცნობილი საფეხბურთო ქვეყნის უძლიერეს გუნდებთან.

თუმცა ავსტრიელებს მანამდე არ შეხვედრივით, „ვენურ სკოლასა“ და „ვენურ ხვეულებზე“, ამ სკოლის მიმდევართა მომხიბვლავ ტექნიკასა და ფინტებზე ბევრი რამ გვქონდა წაქითხული და გაგონილი. მართალია, განვითარების უმაღლეს წერტილს ავსტრიულმა ფეხბურთმა ომისშემდგომ წლებში მიაღწია, მაგრამ მოგვიანებითაც, როდესაც საერთაშორისო სარბიელზე მისი დიდება გაუფერულდა, იგი მაინც იპყრობდა საყოველთაო ყურადღებას, როგორც საინტერესო და ლამაზი სანახაობა.

როდი შევცდი, როდესაც ვახსენე ვენური და არა ავსტრიული სკოლა. ავსტრიის დედაქალაქი არის თავისი ქვეყნის საფეხბურთო მოდის კანონმდებელი ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით (ზოგიერთი სპეციალისტი იმასაც კი ამტკიცებს, რომ ავსტრიული ფეხბურთი საერთოდ არ არსებობს, არის მხოლოდ ვენური ფეხბურთი). თქვენვე განსაჯეთ: ვენა ავსტრიის ჩემპიონატის პირველ ლიგაში წარმოდგენილია 8 გუნდით (აქ სულ 14 გუნდია); ამასთან, დედაქალაქის 5 გუნდი — „რაჰიდი“, „აუსტრია“, „ვაკერი“, „სპორტკლუბი“ და „ვიენა“, როგორც წესი, პირველობის ძირითადი პრეტენდენტები არიან (სიტყვამ მოიტანა და გაცნობებთ, რომ 1894 წელს დაარსებული „ვიენას“ კლუბი უძველესია ამ ქვეყანაში). ფეხბურთის ეროვნულმა ფედერაციამ ავსტრიულ ფეხბურთში „ვენური ჰეგემონიის“ შემდგომი გავრცელების წინააღმდეგ საინტერესო ღონისძიებან ჩაატარა. ამ ზომებს, რომელიც კრძალავდა დედაქალაქის გუნდებში პერიფერიის ახალგაზრდა ნიჭიერი ფეხბურთელების გადაყვანას, „დახურული კარის პოლიტიკა“ უწოდეს. ავსტრიის საფეხბურთო კავშირი, რომელიც 1.300 კლუბს აერთიანებს, კარგად გაერკვა იმაში, რომ ვენაში საუკეთესო ძალების გადასროლა, პერიფერიის გუნდების დასუსტების გარდა თვით დედაქალაქის ფეხბურთელების ზრდის შენელებას გამოიწვევდა, რა-

საც ბოლოსდაბოლოს ეროვნული ფეხბურთის კლასის დაქვეითება მოჰყვებოდა.

შემთხვევით როდი ვლაპარაკობ ყოველივე ამაზე ასე დასწრებით. ავსტრიაში მისი ფეხბურთისთვის ძალზე არეულ-დარეულ ხანაში ჩავედი. წავიდა ის დრო, როდესაც ავსტრიის ფეხბურთზე ფრანგი მიმომხილველის რისიკის მსგავსად შეიძლებოდა ეთქვა კაცს: „როგორც გინდა, ისე მოექეცი ავსტრიულ ფეხბურთს, მაგრამ სილამაზეს მას ვერ წაართმევ. მოედანზე ავსტრიელებს არ უყვართ „მუშაობა“, ისინი მართლაც რომ თამაშობენ, ამ სიტყვის პირდაპირი გაგებით. მთელი მათი ტაქტიკა აგებულია იმპროვიზაციაზე და მოთამაშეთა ინდივიდუალურ თვისებათა გამოყენებაზე. ყოველივე ამას მათთვის უფრო დიდი მნიშვნელობა აქვს, ვიდრე შედეგს“.

ასე იყო კონსერვატული ინგლისელების მსგავსად, რომელთაც დაუინებით არ სურდათ დაენახათ ახალი სიო მსოფლიო ფეხბურთში და გონს მხოლოდ მაშინ მოვიდნენ, როდესაც თავად იწვნის დამარცხებები, ავსტრიელები ძალზე ჯიუტად ებლაუჭებოდნენ თავიანთ ომისწინანდელ კონცეფციებს — ტექნიკურად ვორტუოზულად თამაშობდნენ, ტაქტიკურად კი პრიმიტიულად. იყო სილამაზე და არ იყო კოლექტიური შეტევები, იერიში, დაწოლა, თუ გნებავთ, სიბრაზე, ერთი სიტყვით მათ აკლდათ თანამედროვე ათლეტური ფეხბურთისათვის დამახასიათებელი ბევრი თვისება.

ისევე, როგორც ბევრ სხვა ქვეყანაში, ფეხბურთი ავსტრიაშიც უდავოდ სპორტის ყველაზე გავრცელებული სახეა. ის ფაქტი, რომ შვიდმილიონიანი მოსახლეობის ქვეყანაში 160.000 ფეხბურთელია, თავისთავად ძალიან მრავლისმეტყველია. და თუ ავსტრიელები ძვილებურად ვეღარ დაიტრაბახებენ თავისი ფეხბურთით (მსოფლიო სარბიელზე მისი აქციები აშკარად დაეცა), არის სპორტის სახეები, რომლებშიც მათ დღესაც ერთ-ერთი წამყვანი ადგილი უკავიათ მთელ მსოფლიოში. ესაა სამთო-სათხილამურო სპორტი და ციგურებით ფიგურული სრიალი. სამთო-სათხილამურო სპორტის განვითარება, რომ იტყვიან, აქ თვით ღმერთმა ბრძანა: ავსტრია მდებარეობს ალპების შუაგულში, რომლის ფერდობებს აგერ უკვე მრავალი ათეული წელია პირდაპირ მოსვენება არა აქვს ევროპის და სხვა კონტინენტების ტურისტთაგან და მოთხილამურეებისაგან.

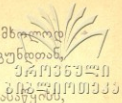

ამ ქვეყანაში არის მრავალი კეთილმოწყობილი სამთო-საბაგრო-მურო და ტურისტული თავშესაფარი (ეს სიტყვაა „საბაგრო“ — გაცილებით უკეთ და ზუსტად ხსნის ამ ადგილის დანიშნულებას, ვიდრე ჩვენში გავრცელებული ტერმინი „ბაზა“). თუ თქვენ მთებში ძალიან მაღლა ასვლა გადაწყვიტეთ, დარწმუნებული იყავით, რომ გზაში არა ერთი ასეთი თავშესაფარი შეგხვდებათ. ამ შემთხვევაში ისინი ასრულებენ საშუალოდ გადასაჯდომი სადგურების როლს, რომლებიც ერთმანეთთან საბაგრო გზათა ქსელით არიან დაკავშირებული. როგორც გზის მაჩვენებელი წიგნები და ბროშურები იუწყებიან, ავსტრიაში არის სამასამდე საბაგრო გზა და განა გასაკვირია, რომ ავსტრიელმა სამთო მოთხილამურეებმა ასეთ უბრწყინვალეს შედეგებს მიაღწიეს? მათგან საუკეთესოთა სახელები მთელ მსოფლიოშია ცნობილი. ესენი არიან: უდიდეს საერთაშორისო შეჯიბრებებში არაერთგზის გამარჯვებული ქრისტიან პრავდა, 1952 წლის ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონი ოსკარ შნაიდერი, კორტინა დამპეცოს ოლიმპიადის აბსოლუტური გამარჯვებული — სამი ოქროს მედლის მფლობელი ტონი ზაილერი...

სამთო მოთხილამურეებს დაფნის გვირგვინს „ციკლებიან“ ციგურებზე ფიგურული სრილის ოსტატები. მართალია, მათი რიცხვი აქ არაა დიდი, — სულ რამდენიმე ათასია (სწავლების სიძვირის გამო სპეციალურ სკოლაში ვარჯიში ყველას როდი შეუძლია), მაგრამ ავსტრიელთა დიდება სპორტის ამ სახეში დიდი ხანია გაცდა ამ პატარა ქვეყნის საზღვრებს. აქ, ავსტრიაში, დაიბადა ყინულზე ბრწყინვალე საბალეტო სანახაობა, ცნობილი „აის-რევიუ“, რომლის პროფესიონალური კოლექტივი ყოფილ სპორტსმენ-მოყვარულებისაგან შედგება...

1956 წლის შემდეგ ავსტრიულ ფეხბურთს დაეტყო სერიოზული ხარისხობრივი ცვლილებანი. ამ ძვრების პირველი მაჩვენებელი გახლდათ ეროვნული ნაკრების შედეგები. თუ 1956 წლის სეზონზე ნაკრებმა შვიდი მატჩიდან მოიგო მხოლოდ ერთი (წააგო საფრანგეთთან — 1:3, ბრაზილიასთან — 0:2, უნგრეთთან — 0:2, იტალიასთან — 1:2), მომდევნო წელს რვა თამაშიდან უკვე ოთხში გაიმარჯვა (შვეიცარიასთან — 4:0, შვეციასთან — 1:0, პოლანდიასთან — 3:2, ლუქსემბურგთან — 3:0), სამი მატჩი ფრედ დაამთავრა (იუგოსლავ-

ვებთან, პოლანდიელებთან და ჩეხოსლოვაკებთან) და მხოლოდ ერთი თამაში — მსოფლიო ჩემპიონთან — გფრ-ის გუნდთან, წააგო — 2:3.

ეს უკვე ჰგავდა წარსული დიდების აღორძინების დასაწყისს, რომელმაც მტკიცედ მოიკიდა ფეხი. ყოველთავე ეს მოხდა ამ ქვეყანაში ჩვენი ვიზიტის წინა პერიოდში. ამის უგულვებელყოფა, რა თქმა უნდა, არ შეიძლებოდა. ახლა შეადარეთ ზემოთ მოყვანილი შედეგები უკანასკნელ თამაშებში ჩვენს წარუმატებლობას, გაიხსენეთ მატჩი „გალატასარაისთან“ და ცხადი გახდება, თუ რარიგ ძნელი პრობლემები იდგა ჩვენი გუნდის წინაშე ავსტრიის ტურნეში. გულახდილად უნდა გითხრათ: გვეჯონა, უარესად ვითამაშებდით (არა შედეგის მხრივ, არამედ ხარისხით), ვიდრე ვითამაშეთ. გვექონდა უდიდესი სურვილი — გვეჩვენებინა ლამაზი სანახაობებით განებივრებული ავსტრიელი მაყურებლისთვის მაღალი კლასის ფეხბურთი. მაგრამ მივალწიეთ რა ამ მიზანს, ჩვენ ვერ შევძელით მთავარი — სამი მატჩიდან თუნდაც ერთის გამარჯვებით დაგვირგვინება. საქმე ისე უცნაურად წარიმართა, რომ უნაყოფო ფეხბურთი, რომელშიც ბოლო დროს ავსტრიელებს დებდნენ ბრალს, იმათ კი არ აჩვენეს, არამედ ჩვენ. ორი წაგება, ერთი ფრე, სულ სამი გატანილი ბურთი, — აი, ჩვენი ავსტრიული ტურნეს უღიმღამო ბალანსი.

ავსტრიაში ნათამაშევ საუკეთესო მატჩად პირველი მიმაჩნია — ქვეყნის მეორე ნაკრების წინააღმდეგ. მართალია იგი წავაგეთ 0:1, მაგრამ მეტოქეთ არაფერში არ ჩამოუვარდებოდით, საგოლე მომენტების მხრივ კა, მოქადრაკის ენით რომ ვთქვათ, „უკეთესადაც ვიდრე“.

ეს მატჩი შედგა 20 სექტემბერს ვენაში, „ვიენას“ სტადიონზე, რომლის ტრიბუნები 20 ათას მაყურებელს აევსო. ჩვენ ასეთი შემაღდგენლობით გამოვედით: კოტრიკაძე, ელოშვილი, ძიპაშვილი, ხოქოლავა, ლოლობერიძე, რამიშვილი, ხასაია, ბარქაია, ჭკუასელი, იაძანიძე, ქვლივიძე. ავსტრიის ნაკრების ღირსებას იცავდნენ: ენჰელმაიერი, პიულვაჩი, შტოცი, ჰელტლი, კარელი, პარშანგი, შლეგერი, რიგლერი, კოვაჩი (კოზლიჩეკი). ხოფი, იაროში. თამაშს სჯიდა ავსტრიელი გრილი.

პირველი ტაიმი თანაბარ ბრძოლაში მიმდინარეობდა, თუმცა ჩვენ საგოლე მომენტები შევქმენით: ფორვარდები ორჯერ დარჩნენ

მეკარესთან პირისპირ, მაგრამ კარში ზუსტი დარტყმა ვერც ერთხელ ვერ მოხერხდა. ერთხელ ამაში ხელი შეგვიშალა მეტყველებით უხარისხობამ, მეორედ კი მსაჯმა თამაშგარე მდგომარეობა აღნიშნა. ჩემი აზრი შესაძლოა მიკერძოებული იყოს (განსაკუთრებით იმის შემდეგ, რაც თამაში წაეგავთ), მაგრამ მომეჩვენა, რომ არბიტრი წეცდა.

წემდგომში ასეთი ხელსაყრელი მომენტები აღარ გვქონია. ისიც უნდა ითქვას, რომ რამდენიმე ძნელი ბურთი აიღო მშვენივრად მოთამაშე ენპელმაიერმა.

მეორე ტაიმი ავსტრიელებმა ძალზე მწვავედ დაიწყეს და ჩვენც იძულებული გავხდით უკან დაგვეხია. ისინი ხანგრძლივად და სახიფათოდ გვიტევდნენ, მაგრამ გოლი არ ჩანდა. არ ჩანდა თამაშის დამთავრებამდე რამდენიმე წუთით ადრე... მატჩის მიწურულში ელოშვილს გაექცა მარცხენა გარემარბი, ბურთი კარგად ჩააწოდა ცენტრში შემოჭრილ კოზლიჩეკს, რომელმაც გაიტანა ერთადერთი გოლი. ანგარიშის გათანაბრებისთვის აღარც დრო დარჩა და არც საამისო მომენტი შექმნილა.

ქალაქი გრაცი, რომელშიც მეორე შეხვედრა გველოდა, შტირიის ალპებში მდებარეობს. იგი შტირიის პროვინციის ადმინისტრაციული ცენტრია. (შევნიშნავ, რომ ავსტრია შედგება რვა პროვინციისგან, რომლებიც 1954 წელს ფაშისტური გერმანიის ჯარების განადგურების შემდეგ ოთხ საოკუპაციო ზონაში შევიდნენ. კერძოდ, შტირია შედიოდა ზონაში, რომელიც ხელთ ეპყრათ ინგლისის ჯარებს, ხოლო ზემო ავსტრია, თავისი ადმინისტრაციული ცენტრით — ქალაქ ლინციით, სადაც ჩვენ უნდა ჩავსულიყავით, მოხვდა საბჭოთა ზონაში).

პატარა, კოპწია გრაცი გადაჭრილია დუნაის შენაკადით — მდინარე მურით, რომლის ნაპირები ბავშვებისა და მოხუცების, ტურისტებისა და მეთევზეების დასვენების საუცხოო ადგილს წარმოადგენს. ადგილობრივ სპორტულ კლუბ „გრაციერ აკ“-ს აქვს საკუთარი სტადიონი, ჰყავს ფეხბურთის გუნდი, რომელიც ქვეყნის ჩემპიონატში გამოდის. მიუხედავად ჩვენი წარუმატებლობისა ვენაში, გრაციის სტადიონი გადატვირთულია — ტრიბუნებზე 20.000 მაყურებელზე მეტია.

ვენის მატჩთან შედარებით ჩვენს შემადგენლობაში მოხდა ზო-

გიერთი ცვლილება: მარჯვენა შუამარბის ადგილი დაიკავა კ. გაგნი-
ქემ, მარცხენა გარემარბისა — მ. მესხმა. ჩვენი ახალგაზრდა მარცხ-
ცხენა გარემარბი გახლდათ გოლის ავტორი, რომელიც გვეუბნება
სულ მალე მატჩის დაწყების შემდეგ. სტარტი ძალზე იმედიანი იყო.
სამწუხაროდ, თამაში იმავე სტილში ბოლომდე ვერ შეეძვლით:
ინიციატივას დაეუფლენ „გრაკერის“ ფეხბურთელები და მალე
მათმა მარცხენა შუამარბმა სუბოშიჩმა გაათანაბრა ანგარიში. თა-
მაში გაგვიფუტდა, აღარ გამოგვდიოდა არც გადაცემები, არც
დარტყმა კარში. ავსტრიელები კი პირიქით, უფრო „გამხიარულდ-
ნენ“, ათამაშდნენ ზუსტად და თავისუფლად. ასეთ სიტუაციაში
ჩვენს კარში გატანილი მეორე, გადამწყვეტი ბურთი შემთხვევითი
როდი იყო.

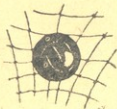
თუ გრაცის მცხოვრებთ. მიუხედავად ჩვენი მარცხისა
ეროვნულ ნაკრებთან, სჯეროდათ, რომ საკლებო გუნდებთან შე-
ხვედრებისას მაღალ კლასს ვუჩვენებდით, მეორე წაგების შემდეგ.
ქალაქ ლინცში უკვე იმედის სრული გაცრუება გველოდა. ჩვენს
სიცოცხლეში პირველად გვიხდებოდა საერთაშორისო მატჩის ჩა-
ტარება თითქმის ცარიელ სტადიონზე. ლინცელმა გულშემატვივ-
რებმა დაკარგეს კარგი ფეხბურთის ხილვის იმედი და შეხვედრისაღ-
მი არაერთარი ინტერესი არ გამოიჩინეს. ტრიბუნებზე მოგროვდა სულ
რალაც სამი ათასამდე მაყურებელი. პირველ მომენტში, როდესაც
მოთელვაზე გამოვედით, მართალი გითხრათ, ეს ამბავი ძალიან გვე-
წყინა. მაგრამ გეჭონდა კი წყენის უფლება? როგორც სტუმრებს,
ჩვენ ყველგან გულითადი სტუმართმოყვარეობით გვხვდებოდნენ.
ხოლო როგორც ფეხბურთელები ისეთ ყურადღებას ვგრძნობდით.
როგორც დავიმსახურეთ. და აი, ლინცის სტადიონზე მხოლოდ
ისლა დაგვჩა, რომ საკუთარ თავზე გავბრაზებულიყავით. ისიც ვი-
ცოდით, რომ პირველხარისხოვანი ფეხბურთით „განებივრებული“
ავსტრიელი მაყურებელი სულაც არ აპირებდა ჩვენთვის რაიმე შე-
დავათის მოცემას და უფერულ თამაშს არ გვაპატიებდა.

ლინცში გველოდა შეხვედრა „ლასკის“ კლუბის ადგილობრივ
გუნდთან, რომელიც „ბ“ კლასში გამოდიოდა. ჩვენი ჩამოსვლისთვის
„ლასკი“ ერთპიროვნულად ლიდრობდა გათამაშებას და მეტო-
ქეებს ბევრად უსწრებდა.

ჩვენი შემადგენლობა იგივე იყო, რაც გრაცში, მხოლოდ მე თავ-

დასხმაში დამავალეს თამაში. ჩვენი წინა ორი მეტოქე საგონებ-
ლად მალლა იდგა „ლასკზე“, მაგრამ ამ გარემოებით როდის მიხსნება
ის ფაქტი, რომ უკვე პირველ ათ წუთში კარის აღქმის სწრაფობა
ლური მომენტი შევქმენით, — წინა მატჩებთან შედარებით ჩვე
უბრალოდ ამ დღეს გაცილებით უკეთესად ვთამაშობდით. ასე ვთა-
მაშობდით მანამ, სანამ... გვექონდა ბურთის გატანის იმედი. და აი,
როდესაც ვერ გამოვიყენეთ ერთი მომენტი, მეორე, მესამე და
უპირატესობა კი აშკარად ჩვენს მხარეზე იყო, თანდათან შეგვერყა
რწმენა, გაგვიქრა ჟინი, მოგვეშალა რგოლთა ურთიერთობა. თითქოს
შევფურივდით იმას, რომ დამაგვირგვინებელი დარტყმების უზუს-
ტობა განუკურნავ ავადმყოფობად გადაგვექცა.

ასეა თუ ისე, „ლასკის“ კარში ორი ბურთი მაინც გავიტანეთ
(ეს მე და იამანიძემ მოვახერხეთ), მაგრამ ჩვენსაშიც ამდენივე
მივიღეთ. ეს ფრე, ცხადია, ვერავითარ შემთხვევაში ოდნავადაც ვერ
შეანელებდა წინა ორი დამარცხებით გამოწვეულ სინანულს.

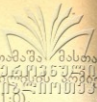
ჩინური წლის ზედიზე

ქართული
ზინა-ნიშნები

ამ ქვეყანასთან სასიამოვნო მოგონებანი მაკავშირებს. თოთხმეტი წლის წინ, 1944 წლის ოქტომბერში, აქ, თეირანში, „ამჟადიეს“ სტადიონზე მე ვითამაშე ჩემი პირველი საერთაშორისო მატჩი. დებიუტანტს წილად მხვდა ბედნიერება გამეტანა პირველი ორი ბურთი.

და აი, ესოდენ დიდი „შესვენების“ შემდეგ, ჩვენს კოლექტივს კვლავ ელოდა სტუმრობა ირანში. მართალია, იმათგან, ვინც თითქმის ერთნახევარი ათეული წლის წინათ ჩამოვიდა ამ ქვეყანაში, ჩემს გარდა მწყობრში აღარავინ დარჩა, მაგრამ მოწინააღმდეგეც უკვე სხვაა — ირანული ფეხბურთის ახალი თაობა. ამ თაობის წარმომადგენლებმა დიდი ნაბიჯი გადადგეს წინ როგორც ტექნიკაში, ისე ტაქტიკაში. ამას მკაფიოდ ადასტურებდა, კერძოდ, ბაქოს „ნეფტიანის“, ერევნის „სპარტაკისა“ და თბილისელ არმიელთა კოლექტივის უკანასკნელი ვიზიტები ირანში (შეგახსენებთ, რომ ბაქოელებმა და ერევნელებმა ვერ შესძლეს ირანელთა უძლიერესი

გუნდის — „ტაჯის“ დამარცხება: „ნეფტიანიკმა“ ითამაშა მასთან 2:2, ხოლო „სპარტაკმა“ — 1:1. რაც შეეხება თბილისის გუნდებს, მათ შეძლეს ძნელი გამარჯვების მიღწევა — 1:0).

უნდა შევნიშნო, რომ ჩემს გარდა ჩვენი დელეგაციის კიდევ რამდენიმე წევრი იყო უწინ ირანში: გუნდის მწვრთნელი გრიგოლ გაგუა გამოდიოდა აქ ჩვენთან ერთად 1944 წელს, ხოლო ახალგაზრდა ფეხბურთელები თ. მელაშვილი, დ. ხუნდაძე და ვ. რამიშვილი წარსული წლის ზაფხულში ჩამოჰყვნენ აქ თბილისის არმიელთა გუნდს.

მთელი გზა თბილისიდან თავრიზამდე, შემდეგ კი თეირანამდე, ჯერ საბჭოთა, მერე კი ირანული ავტობუსებით დაფარეთ. გადაჯდომა ერთი ავტობუსიდან მეორეში მოხდა საზღვარზე. აქ, სასაზღვრო მდინარე არაქსის ხიდან, მოვიდნენ ირანის ხელისუფალთა და სასპორტო ორგანიზაციათა წარმომადგენლები, რომლებიც შემდგომში მთელ გზაზე გვახლდნენ.

ირანში პირველი ჩამოსვლის დროს ორივე მატჩი თეირანში გავმართეთ, ახლა კი „პრემიერა“ დედაქალაქში ჩასვლამდე — თავრიზში გველოდა. აქ შევხვდით ადგილობრივ ნაკრებს.

თამაშის წინ თავრიზელებმა თავისი გუნდის გამოსვლისადმი დიდი ინტერესი გამოიჩინეს, მაგრამ მატჩის შემდეგ ეს განუზომელი ინტერესი როგორღაც გაქრა და დაიფერფლა, რადგან ჩვენ მოვიპოვეთ იოლი გამარჯვება: მეტოქეთა კარში 6 „მშრალი“ ბურთი მოვათავსეთ. და მხოლოდ რამდენიმე დღის შემდეგ მივხვდით საკუთარ „წინდაუხედაობას“. თურმე მატჩზე სპეციალურად ჩამოვიდნენ „მზვერავები“ — თეირანის გუნდების მწვრთნელები, რომლებიც ძალზე შეაშფოთა მისმა შედეგმა.

ამიტომ იყო, რომ უკვე შემდეგ თამაშში „შაჰინის“ წინააღმდეგ ჩვენ წავაწყდით ირანელთა მასირებულ, ღრმად შელონიან დაცვას, რომლის გადალახვას დიდი დრო და ძალა შეეწირა.

თუ ჩვენი პირველი ჩასვლის დროს ირანელი ფეხბურთელები ორი მცველისა და ერთ ხაზზე განლაგებული ხუთი თავდამსხმელის (სისტემას ასეც ერქვა — „ხუთი ხაზზე“) სისტემით თამაშობდნენ, ახლა ყველა მათი კლუბი შეიარაღებული იყო თანამედროვე სისტემით „დუბლ ვე-ემით“, რომელიც სამ მცველს ითვალისწინებს.

მაშინ ჩვენც ამ სისტემით ვთამაშობდით, ასე, რომ მზად ვყავით ნულში
 ყველა შესაძლო კონტრთამაშისათვის. ბიბლიოთეკა

მაგრამ ის, რაც შემოგვთავაზეს მოედანზე ირანელებმა, ყველა-
 ფერს თავი რომ დავანებოთ, ძალიან საკვირველი იყო. ჩვენ
 ადრეც გვსმენია სხვადასხვა ყრუ დაცვის შესახებ — მრავალგვარ
 „ბეტონებსა“ და „ზებეტონებზე“ (გავიხსენოთ, თუნდაც, სსრ კავ-
 შირისა და ინდონეზიის ნაკრებთა მატჩი 1956 წლის ოლიმპიურ
 ტურნირზე ავსტრალიაში), ვიცნობდით ისეთი გუნდების ტაქტიკა-
 აც, როგორცაა კუიბიშევის „კრილია სოვეტოვი“, მაგრამ საერ-
 თაშორისო მატჩებში ჯერ არ შეგვხვედრია მოწინააღმდეგე, რომე-
 ლიც ჯერ კიდევ მატჩის დაწყებამდე თავის ნაქუქში „შეძვრა“ და
 ცდილობს იმოქმედოს პრინციპით „შენც ნუ, მეც ნუ“.

„შაპინს“ თავდასხმაში მაქსიმუმ სამი კაცი ჰყავდა, უფრო ხში-
 რად კი ორი. სამაგიეროდ, თავიანთი კარის სიახლოვეს ირანელები
 ყოველთვის ბლომად იკრიბებოდნენ და ასეთი შეჭგუფების გარ-
 დევეა ადვილი საქმე როდი იყო. მაუხედავად ამგვარი გულმოდგი-
 ნე თავდაცვისა, მაინც მოვახერხეთ მატჩის მოგება — 2:1.

დამარცხებულები ძალზე კმაყოფილნი ტოვებდნენ მოედანს.
 გასახდელში ჯგვისსნეს მათი დაუფარავი სიხარულის მიზეზი. თურ-
 მე თეირანისა და თავრიზის ფეხბურთელთა შორის არსებობს ანტა-
 გონიზმი, რომელსაც საფუძვლად უდევს „ჰეგემონიისათვის ბრძო-
 ლა“, — ერთნიცა და მეორენიც მთელი შესაძლებლობით ცდილო-
 ბენ დაამტკიცონ თავიანთი უპირატესობა და პრიორიტეტი. თავ-
 რიზელების გამანადგურებელი მარცხის შემდეგ, თეირანელებს მო-
 გებაზე არცკი უფიქრიათ. მათ, უბრალოდ, გადაუწყვეტიათ პატარა
 ანგარიშით წაგება..

„შაპინის“ („შაპინი“ შაპის გუნდია) მაგალითი ვადამდეები გა-
 მოდგა — ჩვენმა უკანასკნელმა მეტოქემ „ტაჯმა“, როგორც ჩანს,
 გადაწყვიტა, რომ ყრუ დაცვის აგება „შაპინის“ ფეხბურთელებზე
 უკეთესად შეიძლება. და ააგეს კიდევ. გუნდმა, რომლის შემადგენ-
 ლობაში ორი თურქი გამოდიოდა, თამაშის ოთხმოცდაათივე წუთი
 მოედნის თავის ნახევარზე გაატარა. ირანელთა ამოცანა ნათელი
 იყო: რაღაც უნდა დაჯდომოდათ არ გაეშვათ გოლი და, მართლაც,
 თამაში უშედეგოდ (0:0) დამთავრდა.

უნდა გენახათ, როგორ ზეიმობდნენ გულშემატკივრები და

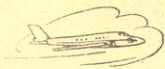

ფეხბურთელები! ჩვენთვის კი მატჩის შედეგი უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე დამალონებელი: იგი გვაძლევს დასვენების მეტოქეთა რიცხვობრივი უპირატესობის საწინააღმდეგო პრობლემებზე, უნდა გვეძია ახალი გზები მეტისმეტად „დასახლებული“ საჯარიმო მოედნიანი კარის ასაღებად.

ამჯერად ასეთი გზები ვერ გამოვნახეთ. თუმცა უნდა ითქვას, რომ მათ გულმოდგინედ როდი ვეძებდით. ეს იმიტომ მოხდა, რომ თავრიზში იოლი გამარჯვების შემდეგ აღარ ველოდით ასეთ წინააღმდეგობას თეირანში. და როცა ამ წინააღმდეგობას წავეწყდით, მოულოდნელობისგან დავიბენით კიდეც და, თუ გნებავთ, ფსიქოლოგიურად განიარაღებულნი აღმოვჩნდით. ჩვენს განწყობილებაში გულგრილობის ნიავი იგრძნობოდა, რომელმაც პირველი მატჩის შემდეგ დაჰბერა. მან შეძლო ჩვენი დეზორიენტირება, ირანულ ფეხბურთზე არასწორი დასკვნები გამოგვატანინა და... ასეთი გავლენა იქონია ბოლო შედეგებზე.

დასასრულს მოგახსენებთ ჩვენი დელეგაციის შემადგენლობას. მოედანზე ირანელებმა ნახეს: კარში — ს. კოტრიკაძე, დაცვაში — ჩოხელი, ბ. სიჭინავა, ხოჭოლავა, ნახევარდაცვაში — ა. კოტრიკაძე, რამიშვილი, თავდასხმაში — დალაქიანი, ბარქაია, ლოღობერიძე, იამანიძე, მესხი. გარდა ამ მოთამაშეებისა, დელეგაციაში იყვნენ კვაჭაძე, ხუნდაძე, მელაშვილი, კ. გაგნიძე, მწვრთნელები ვ. სოკოლოვი, გ. გაგუა, მ. მინაევი. დელეგაციას ხელმძღვანელობდა გ. სიხარულიძე.

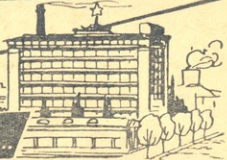

ვკვლავ,

ვლჭუნდი,

გობაკლძოვი

რაღაც მსგავსი ჩვენ უკვე განვიცადეთ ერთი წლის წინ, ირანში: პირველმა წარმატებამ — გამარჯვებამ დიდი ანგარიშით — წარმოშვა მოულოდნელობანი და ახალი დაბრკოლებანიც კი. ამის შესახებ ზემოთ უკვე გვქონდა ლაპარაკი. და აი, ახლა, ჩეხოსლოვაკიაში იგავე გამეორდა. ყველაფერი ჩვენდაუნებლიედ მოხდა, მაგრამ კიდევ კარგი, რომ ყოველივე კეთილად დამთავრდა. საქმე იმაშია, რომ ჩეხოსლოვაკური ფეხბურთი ბევრად უფრო მალა დგას ირანულზე, აქვს მრავალწლიანი, მდიდარი ტრადიციები და ამიტომ ფიქრი იოლ თამაშზე, მით უმეტეს, დიდი ანგარიშით გამარჯვებებზე, ცხადია, არც შეგვეძლო.

პირველი მატჩი გვქონდა ძლიერ და გამოცდილ მეტოქესთან — პრატის „დინამოსთან“ (ყოფილი „სლავია“), რომლის შემადგენლობაში იყო ქვეყნის ნაკრების რამდენიმე მოთამაშე.

როგორ წარიმართა თამაში ჩეხოსლოვაკური ფეხბურთის ერთ-

ერთ ლიდერთან, სხვადასხვა საერთაშორისო ტურნირთა მონაწილესთან?

სანამ ამაზე მოგიხსობთ, წარმოგიდგენთ დემეტრე მცხეთელის მადგენლობას: მეკარეები — ს. კოტრიკაძე და გ. მცხეთელი, მცველები — ვ. ელოშვილი, გ. ჩოხელი, ე. თორაძე, გ. ხოჭოლავა, ზ. სოტკილავა, ნახევარმცველები — ჯ. ზეინკლიშვილი, შ. იმანაძე. ა. კოტრიკაძე, თავდამსხმელები — თ. მელაშვილი, ვ. ბარქაია, ზ. კალოვეი, კ. გაგნიძე, ლ. ყორღანია და მე; მწვრთნელები — ა. ყორღანია და ნ. ჩხატარაშვილი, ექიმი — ზ. თელია. დელეგაციის ხელმძღვანელია სპორტსაზოგადოება „დინამოს“ საქართველოს საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე ვ. დიდიძე. გვაკლია მესხი, რომელიც მოსკოვში დარჩა (იქ მიმდინარეობდა საბჭოთა კავშირის ნაკრები გუნდის მზადება).

ჩვენი ბიჭებიდან მხოლოდ მე მხვდა ბეზნიერება აქამდეც ვყოფილიყავი ამ მშვენიერ ქალაქში. „ზლატა პრალამი“ ადრე ორჯერ ვიყავი სხვა გუნდების შემადგენლობაში, — ჯერ ცდეს ფეხბურთელებთან, შემდეგ კი მოსკოვის დინამოელებთან ერთად.

ჩეხოსლოვაკიაში გაცხარებული ჩემპიონატის დღეებში ჩავედი. ჯერ კიდევ ომამდელ წლებში აქაური საფეხბურთო ჩემპიონატი ტრადიციული საშემოდგომო-საგაზაფხულო კალენდრით იმართებოდა. შემდეგ წლებში (უნდა ვიფიქროთ ჩვენი გავლენით) აქ სცადეს ე. წ. საზაფხულო კალენდარზე გადასვლა (სტარტით გაზაფხულზე და ფინიშით შემოდგომაზე). ქვეყნისთვის, რომელსაც რბილი და შედარებით უთოვლო ზამთარი ახასიათებს, ეს კალენდარი ნაკლებ მისაღები გამოდგა. და აი, 1958 წლიდან გადაწყდა პირველობის ძველებურად ჩატარება, ე. ი. საზაფხულო არდადეგებით. ასე, რომ სექტემბრის ვიზიტი მხოლოდ ჩვენთვის იყო სეზონის უკანასკნელი აკორდი, მასპინძლები კი ეს-ესაა შედიოდნენ შეჯიბრების გადამწყვეტ ფაზაში.

და კიდევ ერთი დამახასიათებელი თვისება 1959—1960 წლების ჩემპიონატისა: იგი მიმდინარეობდა გუნდების ტაქტიკური გადახალისების ნიშნით, — ისინი ითვისებდნენ ოთხი მცველისა ან ოთხი თავდამსხმელის სისტემას („ან“ იმიტომ, რომ ყველა მწვრთნელმა როდი მიიღო ახალი სქემა 1+4+2+4; ზოგს უფრო მოეწონა ვარიანტი 1+3+3+4).

ერთი სიტყვით, ჩეხებს, ისევე როგორც ევროპის ბევრი სხვა ქვეყნის ფეხბურთელებს, უყურადღებოდ არ დაუტოვებიათ ბრაზილიელთა სიახლე. მათ კარგად ესმოდათ, რომ ეს სიახლე უპროფიტულო მოდური გატაცება კი არ იყო, არამედ ძალზე მნიშვნელოვანი იქნებ აუცილებელიც კი.

პირველ მეტოქედ, როგორ უკვე ვთქვი, პრალის „დინამო“ გყავდა. ვიცოდი, რომ ეს იქნებოდა ჩვენი ერთადერთი გამოსვლა პრალაში და დიდი სურვალი გქონდა დედაქალაქში განსაკუთრებით კარგად გვეთამაშა შემადგენლობა გარკვეული გქონდა, მხოლოდ ერთი საკითხი იყო გაურკვეველი: ვინ შეცვლიდა მესხს? მატჩის წინ უკანასკნელ საწვრთნელ ვარჯიშზე ესეც გაირკვა და დადგინდა: მარცხენა გარემარბის ადგილს დაიკერს კ. გაგნიძე. ამრიგად, საასპარეზოდ ასეთი შემადგენლობით გავედით: კოტრიკაძე, ჩიხელი, თორაძე, ხოქოლავა, ზეინკლიშვილი, იამანიძე, მელაშვილი, ბარქაია, კალოევი, დოლობერიძე, გაგნიძე.

შეხვედრის შედეგი მასპინძელთათვის პირდაპირ გამანადგურებელი გამოდგა, — ჩვენ გავიმარჯვეთ ანგარიშით 6:1. უნდა ითქვას, რომ თამაშის მსვლელობის მიხედვით ასეთი შედეგი ყოველად მოულოდნელი იყო, — ჩვენ აშკარა უპირატესობა არ გვქონია. მართალია, კარგად ვთამაშობდით, მაგრამ ბედიც გვწყალობდა. იმ დღეს ყველაფერი საუტსოოდ გამოგვიდოდა, და რამდენი საგოლე მომენტიც შევქმენით, იმდენი მეტოქის კარის აღებით დავაგვირგვინეთ. ისეთი აღმაფრენითა და სიზუსტით ვთამაშობდით, რომ მეტოქენი დაიბნენ კიდევ განსაკუთრებული წარმატება ხვდა ამჯერად თენგიზ მელაშვილს, რომელმაც სამი ბურთი გაიტანა. ორი გოლის ავტორი იყო კალოევი, ერთისა — ბარქაია.

პრალაში ჩვენს გამარჯვებას დიდი რეზონანსი ჰქონდა, — ვაზეთებმა აღფრთოვანებული ქეზით შეაფასეს ჩვენი თამაში და წარმატება შემდგომ შეხვედრებშიც გვიწინასწარმეტყველეს. მართალი გითხრათ, ჩვენც დავიჯერეთ, რომ ეს ასე იქნებოდა. და ძალიანაც შევცდით. ოთხი დღის შემდეგ, პლზენში, უკვე ძალზე ვნანობდით ამას.

პლზენას სპარტაკელები, რომლებსაც უნდა შევხვედროდით, არ შედიოდნენ პირველი ჯგუფის 14 უძლიერესი გუნდის რიცხვში. მიუხედავად ამისა, მათთან თამაში ფრედ დამთავრდა

დაიწყო თუ არა მატჩი, „სპარტაკის“ მცველებმა ძალზე მკიდროდ აიყვანეს „დინამოს“ თავდამსხმელები. გამახსენდა ერთი „გაკვეთილი“, რომელიც ერთი წლის წინ ჩაგვიტარეს ერთ-ერთმა მწიფარ-თალია, აქ არ იყო ისეთი მასირებული, სრული უკუხედავობით კარის მისადგომებთან, სამაგიეროდ „სპარტაკის“ მცველები ზედმეტი ენთუზიაზმით იჭერდნენ ჩვენს ბიჭებს, მათი „დაჭერის-ხერხების არჩევაში თავს არ იწუხებდნენ და ხშირად ძალზე უხეშადაც კი იჭეოდნენ.

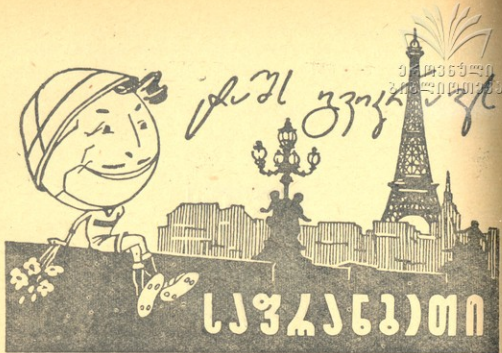
უშედეგო პირველი ტაიმის შემდეგ მოედნის პატრონებმა გაიტანეს გოლი ჩვენს კარში. ახლა ისინი ანგარიშის შენარჩუნებისთვის ძალ-ღონეს არ ზოგავდნენ. მაგრამ, საბედნიეროდ, წაგებული გუნდის მდგომარეობაში დიდხანს არ ვიყავით: გავნიძის მაგიერ მოედანზე გამოსულმა ლევან ჟორდანიამ (სასტარტო შემადგენლობა ისეთივე იყო, როგორც პრალაში) გაიტანა საპასუხო ბურთი. მეტის გაკეთება უკვე ვეღარ შევძელით.

უკანასკნელი მატჩი გვექონდა გოტვალდოვში, ქალაქის ნაკრებთან პრალაშიც და პლზენშიც ბევრი ვიმოგზაურეთ, მრავალი ისტორიული და ღირსსახსოვარი ადგილი დავათვალიერეთ, ვნახეთ ძალიან ბევრი საინტერესო რამ, მაგრამ პირადად ჩემზე ყველაზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა გოტვალდოვის ფეხსაცმლის უდიდესი კომბინატის დათვალიერებამ. ესაა შესანიშნავად მოწყობილი წარმოება, რომლის პროდუქცია მთელ მსოფლიოშია განთქმული. წარმოების ხელმძღვანელებმა გამოთხოვებისას ჩვენი დელეგაციის ყველა წევრს მიართვეს ცელოფანის კოლოფში ჩადებული, საუცხოოდ შეკერილი მინიატურული ფეხსაცმელები.

როგორც შემდეგ გამოგვიტყდნენ, პლზენში ყაიმის შემდეგ გოტვალდოვის ფეხბურთელებს გაუჩნდათ ჩვენთან შეხვედრის კარგად დამთავრების იმედი. იმ ფაქტმა, რომ პლზენის „სპარტაკს“ წარმატება დაცვის საგანგებო გაძლიერებამ მოუტანა, გოტვალდოველებსაც ასეთივე ტაქტიკა აარჩევინა. მაგრამ ჩვენ უკვე გავითვალისწინეთ საკუთარი შეცდომები და გადავწყვიტეთ აღარ გავვემეორებინა ისინი. პირველ ტაიმში გატანილ ბურთს (ბარჩაია) თამაშის მეორე ნახევრის დასაწყისში მეორე მივაცოლეთ (მელაშვილი), საკუთარ კარში ერთი ბურთი გავუშვიტ და გამარჯვებაც მოვაპოვეთ.

ორი უკანასკნელი მატჩი საკმაოდ ძნელი გამოდგა, მაგრამ მე
და ჩემს ამხანაგებს დაგვრჩა შთაბეჭდილება, რომ ყველაზე მძლავ-
რი კოლექტივი მაინც პრადის „დინამო“ იყო. მის წინააღმდეგ, რომელსაც
გვეთამაშა არა პირველი, არამედ მეორე, ან მესამე მატჩი, განგარ-
შიც, უდავოა, ისეთი არ იქნებოდა.

თქვენ, ცხადია, ძალიან ხშირად წაგიკითხავთ და გაგიგონიათ სიტყვები „დროის გასწრება“. ამ გამოთქმის მნიშვნელობას აღარც კი ვუკვირდებით. მართლაც და როგორ შეიძლება გაუსწრო დროს? მაგრამ თანაგუნდელებთან ერთად ერთხელ შემთხვევა მომეცა გამესწრო დროისთვის... და არა ქარაგმულად და ფიგურალურად, არამედ სულ ნაღდად, ასე ვთქვათ, ნატურალურად. აი, როგორ მოხდა ეს.

1959 წლის 8 ნოემბერს ხანგრძლივი და ძნელი სეზონის შემდეგ ჩვენი გუნდი მოსკოვიდან ბელგიაში მიემგზავრებოდა (როგორც შემდეგ გამოირკვა, ლუქსემბურგსა და საფრანგეთშიც გველოდა გამოსვლები). ზუსტად დილის 8 საათზე ჩვენი თვითმფრინავი ტუ-104 მოწყდა ვნუკოვოს აეროდრომს და გეზი დასავლეთისკენ აიღო. ვიფრინეთ დაახლოებით 3 საათი და როცა ამსტერდამში დაშვების შემდეგ აეროპორტში უზარმაზარი ელექტროსაათის ციფერბლატს შევხედეთ, ჩვენს გაკვირვებას საზღვარი არ ჰქონდა, — რვას უკლდა 10 წუთი. პორიზონტზე ამოწვერილი მზე ვერ იქნა და

ვერ დაგვეწია, — პირიქით, მოსკოვიდან ამსტერდამამდე ფრენის დროს მას ათეული წუთები თავად კი „გავუსწარიო“.

სტურნე ბელგიაში იყო საპასუხო ვიზიტი, რომლის შემდეგ მისი გახლდათ ჩვენი ყოფილი სტუმრების — „ლა განტუაზისის“ მფლობელი, რომელმაც გაგახსენებთ, რომ ზაფხულში, უფრო ზუსტად, 22 მაისს, განტუაზელეები თბილისში ჩვენს წინააღმდეგ გამოვიდნენ და დამარცხდნენ ანგარიშით 1:2. ახლა კი შინ, მშობლიურ ჰენტში, ისინი რევანშის წყურვილით იყვნენ აღსავსენი. მით უფრო, რომ საბჭოთა კავშირიდან დაბრუნების შემდეგ გუნდის ხელმძღვანელობამ არც თუ ისე მაღალი შეფასება მისცა თბილისის „დინამოს“ თამაშს. ცხადია, ასეთმა შეფასებამ ჩვენი ბიჭები გააგულბა და გადავწყვიტეთ რაღაც უნდა დაგვკვდომოდა, თამაში მოგვეგო. ჩვენი დელეგაცია ამჯერად ასეთნაირად გამოიყურებოდა: ს. კოტრიკაძე, გ. ჩოხელი, ე. თორაძე, გ. ხოქოლავა, შ. იამანიძე, ჯ. ზეინკლიშვილი, თ. მელაშვილი, ვ. ბარქაია, ზ. კალოვეი, ა. ლოლობერიძე, მ. მესხი, ა. კვაჭაძე, ვ. ელოშვილი, ა. კოტრიკაძე, რ. ჭანჭალეიშვილი, ა. ხელაძე, ი. კურტანიძე, ლ. ყორდანი, მწვრთნელები — ა. ყორდანი და ნ. ჩხატარაშვილი, ექიმი ზ. თელია. დელეგაციას სათავეში ედგა გ. სიხარულიძე.

ამსტერდამში ნახევარსაათიანი შესვენების შემდეგ გადავფრინდით ბრიუსელში, იქიდან კი მანქანით ჩავედით ჰენტში, ბელგიაში ჩვენი დებიუტის ადგილზე. ამ ქვეყნის ერთ-ერთ უდიდეს ქალაქზე პირველი შთაბეჭდილება წმინდა საფეხბურთო გამოდგა და მან ყოველი ჩვენგანი გააკვირვა. შევედით თუ არა სასტუმროს ვესტიბულში, თვალში გვეცა უზარმაზარი სტენდი, რომელზეც გაკრული იყო... ცნობილი ფეხბურთელების ფოტოგრაფიები. თურმე ნუ იტყვიო, სასტუმროს პატრონი ფეხბურთის დიდი მოყვარული ყოფილა და უკვე დიდი ხნის ტრადიციის მიხედვით ჰენტში ჩამოსულ ფეხბურთელებს, როგორც წესი, სხვაგან არსად უშვებს, თავის სასტუმროში აბინავებს და ყველანაირად ცდილობს, რომ სტუმრები კმაყოფილი დარჩნენ. ისევ ტრადიციის ძალით, თუ სასტუმროს პატრონი მოისურვებს, ფეხბურთელები „ვალდებული“ არიან სამახსოვროდ მასთან გადაიღონ სურათი. ცხადია, ეს ახალი ფოტოგრაფიაც უმაღვე სტენდზე აღმოჩნდება.

ჩვენი პირველი მეტოქეა ადგილობრივი კლუბი „ლა ვანტუაზი“. ჭერჭერობით ამ გუნდის მიხედვით შეგვიძლია ბელგიის ფეხბურთზე წარმოდგენის შექმნა და მსჯელობა, რადგან კლუბი არ გვინახავს. თუმცა ვიცით, რომ განტუაზელები ფეხბურთზე, თუ უფრო მაღლა არა, დგანან ბრიუსელის „ანდერლექტი“ და ლიეჟის „სტანდარდი“. საერთოდ, ფეხბურთი ბელგიაში ძალზე პოპულარულია — 25.000 საკლუბო გუნდი 300 ათასზე მეტ ფეხბურთელს აერთიანებს. ეს მაშინ, როდესაც ამ ქვეყნის მოსახლეობა 8 მილიონს არ აღემატება.

ბელგიის ფეხბურთის დიდება დაიბადა ჯერ კიდევ 1920 წელს, როდესაც ამ ქვეყნის ნაკრებმა ოლიმპიური ჩემპიონობა მოიპოვა. შემდეგშიც ჰქონდათ წარმატებანი ბელგიის ნაკრებსა და საკლუბო გუნდებს საერთაშორისო სარბიელზე. მართალია, უკანასკნელ წლებში გამარჯვებათა რიცხვმა ძალიან იკლო. ჩვენს ჩამოსვლამდე სამი კვირით ადრე ბელგიის ნაკრებმა 1962 წლის მსოფლიო ჩემპიონატის შერჩევით ტურნირში დამარცხების სიმწარე იგემა შევდებისა (0:2) და შევიცარიელებისაგან (2:4).

ჩვენი პირველი მატჩი დაემთხვა პირველ და მეორე მსოფლიო ომებში დაღუპულთა ხსოვნის დღეს, რომელიც ბელგიაში ტრადიციულად აღინიშნება. ვიყავით სასაფლაოზე და გვირგვინებით შევამკეთ ძმათა საფლავი... რამდენიმე საათის შემდეგ უკვე „ლა ვანტუაზის“ სტადიონზე სათამაშოდ გამოვდივართ.

გუნდის შემადგენლობაში არიან: კოტრიკაძე, ჩოხელი, თორაძე, ხოქოლავა, იამანიძე, ზეინკლიშვილი, მელაშვილი, ბარქაია, კალოევი, ლოლობერიძე და მესხი.

მასპინძლები თავიდანვე არასახარბიელო მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ, — უპირატესობა მთლიანად ჩავიგდეთ ხელში, მაგრამ მეტოქის კარის გამიზვნა ძალზე გავგიჟიანურდა. მერე კი ნავსი ტყდება და ზედიზედ გავვაქვს სამი ბურთი: ჯერ კალოევი აგვირგვინებს ბარქაიასა და მელაშვილის ზუსტ გადაცემებს, შემდეგ კი მე ვიყენებ მელაშვილის საუცხოო ჩაწოდებას ფლანგიდან.

შესვენების შემდეგ ხოქოლავას ნაცვლად მოედანზე ჭანჭალევი შვილი გამოდის. იწყება ძლიერი წვიმა. შეიცვალა არა მარტო ამინდი, არამედ ჩვენი განწყობილებაც. საბრძოლო ხასიათი, რომლითაც თავდაპირველად გამოვედით, გაჰქრა. გუნდი თვითდამშვი-

დღესაც მიეცა. მატჩი ნადრევად ჩავთვალეთ მოგებულად და ამისათვის (მერამდენედ!) მწარედ დავისაჯეთ. მეორე ნახევარში ბელგიეც დასაძინებელია და სამივე ბურთი გაქვითეს და შეხვედრა ფრედ (3:3) დასრულდა.

მეორე დღე ჰენტის დათვალეობას მოვანდომეთ, ვნახეთ მრავალრიცხოვანი სპორტული ნაგებობა. ვიყავით ველოტრეკზე, სადაც ველომბოლოთა ხანგრძლივი და დამქანცველი, არაადაპიანური რბოლის მოწმენი გავხდით. ორი ველომბოლო, რომლებიც ერთ გუნდს წეადგენს, ექვსი დღის განმავლობაში განუწყვეტელ რბოლაში ენაცვლება ერთი-მეორეს და სხვა ასეთივე გუნდებს ეჯიბრება. საშინელებაა უცქირო სპორტსმენს, რომელიც ასეთ შეჯიბრებაში მონაწილეობს. აი, მან თავისი რამდენიმე საათი „დაატრიალა“ და შემდეგი „სეანსის“ მოლოდინში დასასვენებლად მიგდებულა. ასპარეზობა დღედაღამ მიმდინარეობს, დღედაღამე იმყოფებიან ტრეკზე ველომბოლოები, ხოლო ტრიბუნებზე — მაყურებლები. ველოტრეკის თამბაქოთი გაბოლილ შენობაში საშინელი ხმაურია. მაყურებელთა შორის გაქანებული ტოტალიზატორის თამაში მიდის. საბრალო ველომბოლოები კი პედალებს ატრიალებენ, ატრიალებენ, ატრიალებენ...

ლიეჟში ჩასვლაშდ, სადაც მეორე თამაში გვექონდა დანიშნული, ანტვერპენში მოვხვდით. აქ კალენდარულ მატჩს ატარებდა ჩვენი მომავალი მოწინააღმდეგე „სტანდარდი“. იგი ბელგიის ერთ-ერთი უძლიერესი გუნდია, ჩემპიონატში კარგად აიღო სტარტი და მეორე ადგილზე იმყოფება. თამაში არ მოგვეწონა, — მოველოდით ტექნიკურ, თუ შეიძლება ითქვას, მშვიდ ფეხბურთს, ვნახეთ კი ორი უნეშო გუნდის შეჯახება, რომლებიც ბრძოლის საშუალებათა არჩევანით მაინცდამაინც არ იწუხებდნენ თავს. ამას დაემატა მსაჯის უნიათობაც, მან თავის ნებაზე მიუშვა ფეხბურთელები, თანაც ადგილობრივი გუნდის მიმართ აშკარა ტენდენციურობას იჩენდა.

როდესაც 17 ნოემბერს „სტანდარდი“ მოედანზე ჩვენს პირისპირ გამწკრივდა, ნახევარზე მეტი ფეხბურთელები ვერც კი ვიცანით. თურმე ისინი სხვა კლუბებიდან იყვნენ ნასესხები. ჩვენი შემადგენლობაც შეიცვალა: კოტრიკაძე, ჩოხელი, თორაძე, ხოჭოლავა, ზეინკლიშვილი, იამანიძე, მელაშვილი, ბარქაია, კალოევი, კურტანიძე, მესხი. მატჩის მსვლელობაში ბარქაია ყორღანდამ შეიცვალა.

ცხადია, შემეძლო ამეწერა „სტანდარდთან“ თამაშის მსვლელობა, მაგრამ სიტყვა მივცეთ გაზეთ „სოვეტსკი“-ს, „მოწინააღმდეგეთა ძალები თითქმის თანაბარი იყო. მასპინძელთა მწვავე შეტევებს უმაღვე მოსდევდა სტუმრების სწრაფი იერიშები. მაგრამ მე-16 წუთზე მომხდარმა სავალალო გაუგებრობამ დაამახინჯა მატჩის მსვლელობა. ბურთი თბილისელთა საჯარიმო მოედანშია. „სტანდარდის“ თავდამსხმელი ეუფლება ბურთს და გადის კარზე. მაგრამ მან ბურთი აწკარა თამაშგარე მდგომარეობაში მიიღო. ეს კარგად დაინახეს „დინამოს“ მცველებმა და გვერდითმა მსაჯმამ, რომელმაც ბაიჩალი აიქნია. მაგრამ ამას სასტვენის არ მოჰყოლია და ბელგიელმა დაუბრკოლებლად გახსნა ანგარიში.

51-ე წუთზე კალოევმა შეაგდო საპასუხო ბურთი. ყველას ეგონა, რომ მატჩი ფრედ დამთავრდებოდა, მაგრამ მის დაბოლოებას 8 წუთი უკლდა, როდესაც სავსებით ანალოგიური „გაუგებრობა“ გამეორდა. „სტანდარდი“ წინ გავიდა — 2:1. თამაში ძალიან გამწვავდა, მაგრამ დინამოელთა შეტევებს წარმატება არ მოჰყოლია. მატჩის შემდეგ ბელგიელთა კლუბის ხელმძღვანელებმა ბოდიში მოიხადეს სუსტი მსაჯობის გამო, მაგრამ ამას, რასაკვირველია, შეხვედრის შედეგის შეცვლა აღარ შეეძლო.

ზემოთქმული, მე მგონია, არავითარ დამატებას არ საჭიროებს. მსურს მხოლოდ მატჩის ბოლო წუთებს შევებო ცოტა დაწვრილებით. მესხი, რომელმაც საერთოდ კარგად ჩაატარა მთელი შეხვედრა, განსაკუთრებით სახიფათო იყო უკანასკნელ წუთებში. იგი რამდენჯერმე გავიდა მარცხენა ფრთაზე და შესანიშნავი გადაცემები გააკეთა კარის გასწვრივ. საკმარისი იყო ბურთისათვის ფეხის ოდნავი წამოდება, მაგრამ ჩვენმა ბიჭებმა ეს საუცხოო შესაძლებლობანი ვერ გამოიყენეს.

ასე რომ დაგვრჩა ერთადერთი შესაძლებლობა თავი გამოგვეჩინა ბელგის ჩემპიონატის ლიდერთან, გასული წლის ჩემპიონ „ანდერლექტთან“. მაგრამ ბრიუსელში ჩასვლისთანავე შევიტყუეთ ცვლილება ტურნეში: „ანდერლექტთან“ აღარ გვათამაშებენ (ეს „კორექტივი“ ბელგიელებს შეუტანიათ), სამაგიეროდ მივემგზავრებით ლუქსემბურგსა და საფრანგეთში. ბრიუსელში შემოგვიერთდნენ მოსკოველი თანაკლუბელები ვ. კესარევი, ვ. ცარიოვი და

დ. შაპოვალოვი, ხოლო ცოტა მოგვიანებით — საბჭოთა კავშირის ფეხბურთის ფედერაციის პასუხისმგებელი მდივანი ვ. მოშკინი. მე უკვე მოგიტხრეთ იმაზე, თუ რამ გაგვაოცა ბელგებში ლაზე უფრო, მაგრამ გამომგზავრების დღეს კიდევ ერთი მეტად უცნაური ტრადიციის მოწმენი გავხდით. აქ შევეჩვიეთ არაჩვეულებრივ სიწყნარეს, სიმშვიდეს. ქუჩაში ხმამალ სიტყვასაც კი ვერ გაიგონებთ, ხოლო რაც შეეხება ჩხუბს, აყალმაყალს, ან მთვრალი ხულიგნების ღრიანცელს, ამაზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტია.

მაგრამ ერთ მშვენიერ დღეს ჩვენს წინ უცნაური სურათი გადაიშალა: მთელი ქალაქი მოდებული იყო გაღეშილი ახალგაზრდებით, რომლებიც ჭგუფ-ჭგუფად და ცალცალკე ყველაფრის უფლებას აძლევდნენ თავს — უცნობ ქალიშვილებს ეპოტინებოდნენ, ავტომანქანებს აყირავებდნენ... გასაკვირი ის იყო, რომ მათი საქციელი გამვლელთაგან და, წარმოიდგინეთ, პოლიციელებისგანაც ყოველგვარი რეაგირების გარეშე რჩებოდა. სასწრაფოდ შეეცადნენ ჩვენს დაშოშმინებას და აგვიხსნეს, რომ 19 ნოემბერი ყოველწლიურად აღინიშნება ბელგიაში როგორც „დედისერთა ვაჟების დღე“. ამ დღეს დედისერთა ვაჟებს ყველაფერი ეპატიებათ და მათ დაუსჯელად შეუძლიათ გაატარონ ეს დღე, — გააკეთონ ყველაფერი, რაც კი მოესურვებათ. სხვა რომ არა ვთქვათ, უცნაური ტრადიციაა!

ლუქსემბურგში ჩვენს მეტოქედ ამ ქვეყნის ნაკრები იყო გამოცხადებული. მაგრამ სანამ სათამაშოდ სტადიონზე გამოვიდოდით, შევიტყეთ, რომ გვყავს აკრძალული ხერხებით მოქმედი მეორე მოწინააღმდეგეც. ეს გახლდათ კათოლიკური ეკლესია, რომელიც ადგილობრივ მკვიდრთ დაქინებით ურჩევდა არ დასწრებოდნენ „წითელი გუნდის საფეხბურთო პროპაგანდისტულ გამოსვლას“. რამდენად სასაცილო გამოდგა წმინდა მამების გაქაქვა, ამაში მატჩის დღეს, სტადიონზე მისვლისთანავე დავრწმუნდით, — თამაშის დაწყებამდე ჯერ კიდევ დიდი დრო იყო, ტრიბუნები კი მაყურებლებით იყო გატენილი. საერთოდ, ლუქსემბურგში ჩვენს მიმართ დიდი ყურადღება გამოიჩინეს. დელეგაციის რამდენიმე წევრი ტელესტუდიაში მიიწვიეს. მრავალ შეკითხვას საქართველოს სპორტულ ცხოვრებაზე ტელევიზორში გამოსულმა გ. სიხარულიძემ გასცა პასუხი.

ლუქსემბურგის ნაკრები საკმაოდ სუსტი გუნდია და არაფერია გასაკვირი, რომ თამაში უმთავრესად მის ნახევარზე მიმდინარეობდა.

ჩვენი უპირატესობა აშკარა იყო, მაგრამ აი, ერთი ბურთის გატანა კი ვერ მოვახერხეთ და შეხვედრა ფრედ (0:0) დამთავრდა. გული გვწყდებოდა იმის გამო, რომ ერთხელაც ვერ ვითამაშეთ მთელი ძალით, ერთხელაც ვერ შევძელით სრულად გამოგვიჩინა ჩვენი შესაძლებლობანი. და ეს მაშინ, როდესაც საფრანგეთში მივემგზავრებოდით და მოგველოდა მატჩები ამ ქვეყნის ცნობილ კლუბებთან და, პირველ რიგში, მატჩი „რეიმსთან“, რომელმაც სულ ცოტა ხნის წინ (ივნისში) საბჭოთა კავშირში ემოგზაურა. ჩვენში ჩამოსულ 16 ფეხბურთელს ზორის ექვსი ეროვნული ნაკრების წევრი და 1958 წლის მსოფლიო ჩემპიონატის მონაწილე იყო. ესენი იყვნენ მეკარე დომინიკ ჟოლონა, მცველი რობერ ჟონკე, ნახევარმცველი არმან პანეერნი, თავდამსხმელები ჟიუსტ ფონტენი, როჟე აიანტონი და ჟან ვენსანი. „რეიმსის“ მწვრთნელი ალბერ ბატტე ამავე დროს საფრანგეთის ნაკრებსაც ავარჯიშებდა.

ტურნემ წარუმატებლად ჩაიარა. ფრანგებმა სამივე მატჩი წააგეს: ლენინგრადში — ადგილობრივ „ზენიტთან“ (0:3), მოსკოვში — ცსკა-სთან (0:3) და თბილისში — ჩვენთან (2:5). ბუნებრივია, რომ მათ ამოძრავებდათ დიდი სურვილი — სამივე დამარცხება საკუთარ მინდორზე მოგებით „გამოესყიდათ“. ამას ისიც უნდა დაემატოს, რომ „რეიმსი“ საფრანგეთში დიდი პოპულარობით სარგებლობს: უკანასკნელი 12 წლის მანძილზე შამპანის ფეხბურთელები სამჯერ იყვნენ ქვეყნის ჩემპიონები, ორჯერ — მეორე პრიზიორები, ხოლო ოთხჯერ — მესამე ადგილის მფლობელები. 1957/58 წლების სეზონში კი (საფრანგეთში, ისევე როგორც ევროპის ბევრ სხვა ქვეყანაში, საფეხბურთო სეზონი შემოდგომით იწყება. გაზაფხულზე განახლება ხოლმე და მთავრდება ივნისში) „რეიმსმა“ შეძლო ე. წ. დუბლის გაკეთება, — მოიგო ჩემპიონის მედლებიცა და თასიც. თანაც, გამარჯვებულის უპირატესობა იმდენად აშკარა იყო, რომ მან უახლოეს მეტოქეს 7 ქულით გაუსწრო. მსგავსი რამ არ მომხდარა საფრანგეთის საფეხბურთო ჩემპიონატების ისტორიაში. „რეიმსი“ ერთ-ერთი ჩვენი მომავალი მოწინააღმდეგეა, პირველი მატჩი კი პარიზის „რესინგთან“ გვაქვს.

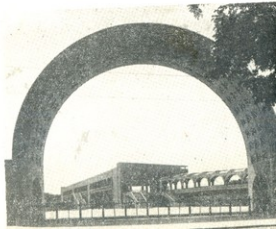
პარიზში ჩვენი სასტუმრო მდებარეობდა ცნობილი ლუვრის პირდაპირ, რომელიც, რასაკვირველია, გულდასმით დავათვალიე-

თბილისის დინამოელები პარიზში, ტრიუმფალურ თაღთან.

საფრანგეთი... პარიზელმა პოლიცელმა
 სოხოვა თბილისის დინამოელებს მათთან
 სურათის გადაღება. მეორე ფოტო
 გადაღებულია მსოფლიოში ყველაზე
 მულ შამპანურის ქარხანაში, ქვემოთ
 „ეირონდას“ სტადიონის სტადიონში
 ქ. ბორდოში.

საფრანგეთის ეროვნული ფეხბურთის გუნდი „არმისი“.

საქართველო
საზოგადოებრივი

იანაძე, ჩოხელი, ხოქოძე, დოხოტეძე, შილაშვილი და კალაძე საპარლამენტო კენჭები.

ბოტერდამის „ფეინოორდს“ კარში ბურთი გააქვს კალოვს.

Sheffield

უჩოქნულნი
ზიგ-ლირიძე

დევიდ მაკეი.

მორის ნორმანი.

რობერტ ბლენფლაუერი.

London

AND NEARBY PLACES OF INTEREST

ქართული
საქმიანობა

სტუმარ ფილმ კატარისან.

ასე დაიწყო VI მსოფლიო ჩემპიონატის
გახსნის ცერემონიალი.

სანტ-იაგოს სტადიონის ტრიბუნაზე.

რეთ. მის შესანიშნავ პარკში ყოველ დილით მოთელვასაც კი ვატარებდით. პარიზში, მსოფლიოს ამ ერთ-ერთ ულამაზეს ქალაქში, ბევრი რამაა სანახავი. თითქმის ყოველი კვარტალი, რაიონი, ქუჩა საინტერესო ისტორიულ მოვლენასთანაა დაკავშირებული. ჩვენი ბიჭები პირველად არიან პარიზში, მხოლოდ მე ვარ მეორედ და გაჭირვების დროს... გიდის მოვალეობის შესრულებაც კი მიხდება. პარიზი — საფრანგეთის დედაქალაქი, სახელმწიფოს პოლიტიკური და კულტურული ცენტრი — სრულებითაც არ გახლავთ ქვეყნის საფეხბურთო ცენტრი. 40 პროფესიონალური კლუბიდან (საფრანგეთში ნახევარ მილიონამდე ფეხბურთელია, რომელთაგან მხოლოდ ათასამდეა პროფესიონალი) მხოლოდ ოთხია პარიზში, რომელთაგან სამი კლუბი მეორე ჯგუფში თამაშობს და მხოლოდ ერთი — „რესინგი“ — გამოდის პირველში და ისიც ბრწყინვალეობით არ გამოირჩევა. საკმარისია აღინიშნოს, რომ პარიზელი ფეხბურთელები მხოლოდ ერთხელ იყვნენ თავისი ქვეყნის ჩემპიონები.

პარიზის „პარკ დე პრენსის“ სტადიონზე რომ მივედით, თამაშამდე არც ისე ბევრი დრო იყო დარჩენილი. ტრიბუნები სანახევროდ ცარიელი დაგვხვდა. ვიფიქრეთ: ჯერ კიდევ არის დრო, მატჩია დაწყებისათვის მაყურებლებიც მოვლენ... მაგრამ აი, გამოვედით სავარჯიშოდ და კვლავ ნახევრად ცარიელი ტრიბუნები მოგვხვდა თვალში. მერე აგვიხსენეს: ეს ამბავი ბელგიასა და ლუქსემბურგში ჩვენი წარუმატებლობის შედეგი იყო. ფრანგმა ფეხბურთის მოყვარულებმა, ალბათ, გადაწყვიტეს, რომ არ ღირს დაესწრო „ვეშაპების“ — „რესინგის“, „რეიმსის“ და „ნიმის“ მატჩებს იმ გუნდთან, რომელმაც ვერ შეძლო ლუქსემბურგის ფეხბურთელთა დამარცხება. მართალია, გაზეთი „ორორი“ მცირერიცხოვანი აუდიტორიის მიზეზად ცუდ ამინდს ასახელებდა, მაგრამ ჩვენთვის ყველაფერი ნათელი იყო. საჭირო იყო ფრანგების თვალში რეაბილიტირება; მათთვის უნდა დაგვემტკიცებინა, რომ შეგვიძლია გაცილებით ძლიერი თამაში, ვიდრე ეს ბელგიასა და ლუქსემბურგში ვაჩვენეთ.

ჩვენ ვთამაშობდით ქვეყანაში, რომელმაც ფეხბურთის სამყაროს მისცა რაიმონ კოპა და რომლის ეროვნულმა ნაკრებმა მეორე საპარიზო ადგილი დაიკავა მსოფლიო ჩემპიონატში. ამის დავიწყება აბა როგორ შეიძლებოდა!

ეს ახსოვდათ თბილისის „დინამოს“ მწვრთნელებსაც, რომლებ-

მაც გადაწყვიტეს „რესინგთან“ მატჩი დაგვეწყო ფრთხილად, იმგა-
რა დაცვით ვარიანტი. მართლაც, ხომ არ შეიძლება იქნეს
წარუმატებლობა საფრანგეთშიც გაგრძელებულიყო. მე, მკონე, მეს
გახლდათ არა მართო ტაქტიკური, არამედ ძალიან ფაქტობრივი
ლოგიური მანევრიც. საჭირო იყო ფეხბურთელთა ხასიათსა და
განწყობილებაში გარდატეხის მოხდენა, საკუთარი ძალებისადმი
შელახული რწმენის განმტკიცება და მათთვის შთაგონება, რომ
საფრანგეთის უძლიერესი კლუბებიც შეიძლება დააჩოქოს კაცმა.
ამისათვის პირველ რიგში საჭირო იყო საკუთარი კარის ხელუხლებ-
ლად შენარჩუნება. ცოტათი წინ წავალ და ვიტყვი, რომ ეს სვლა
იმდენად სწორი და ზუსტი გამოდგა, რომ თამაშის მსვლელობაში
ვერც კი შევამჩნიეთ როდის ვთქვით უარი დაცვით ვარიანტზე და
როდის გავწალეთ ფრთები — ჯერ ერთი ზურთი გაეიტანეთ, მერე
მეორე.

შალა ცოტაოდენი თვით მატჩზე. მოედანზე ასეთი შემადგენ-
ლობით გამოვედით: კოტრიკაძე, კესარევი, თორაძე, ჩოხელი, ცარი-
ოვი, ზეინკლიშვილი, შაპოვალოვი, იამანიძე, კალოევი, დოლობერი-
ძე, მესხი. „რესინგის“ შემადგენლობა ოდნავ უჩვეულოა. ავადმ-
ყოფობის გამო არ თამაშობს შესანიშნავი თავდამსხმელი სიზოვსკი.
„რესინგის“ ღირსებას იცავენ: ვარანი (ტაიანდიე), ოგორენკო, ბო-
დენი, მარში, ტიბარი, ბოლინი, გრიე (ბარკი), უქლაკი, ეტტი, სენა-
კი, კელაკი.

წინა თამაშების მიხედვით ვიცოდით ფრანგული ფეხბურთის
თავისებურებანი, იგი ხომ ერთ-ერთი საუკეთესოა ევროპაში, —
მაღალტექნიკური და ლამაზი. ჯერ კიდევ 1958 წლის მსოფლიო
ჩემპიონატზე ფრანგებმა აჩვენეს არა მართო ლამაზი, არამედ ღო-
ნიერი თამაშიც. სწორედ ამ ორი ფაქტორის შერწყმამ მათ მეორე
ადგილი მოუტანა. და თუმცა საფრანგეთს შვეციაში გამართული
ბატალიების ერთი წლის შემდეგ ვეწვიეთ, გულახდილად უნდა
გითხრათ, ეს ღონე და ძალა ფრანგი ფეხბურთელების თამაშში ვერა
ვნახეთ, უძლიერეს კლუბებთან შეხვედრებში მეტოქეთა ძალა ისე-
თი მრისხანე არ გქეჩენა, როგორსაც მოველოდით.

სახელგანთქმულმა „რესინგმა“ მხოლოდ ნახევარი საათი გაგვი-
ძლი, რის შემდეგ კალოევმა გახსნა ანგარიში, რასაც 3 წუთის
შემდეგ შაპოვალოვის მეორე გოლი მოჰყვა. პირველი ტაიმის დამ-

თავრებას სულ რაღაც ნახევარი წუთი აკლდა, როცა ეტტმა საპასუხო ბურთი გაიტანა, თუმცა ამას თამაშის საერთო სურათი არ შეუცვლია: „რესინგი“ უკვე წელში იყო გატეხილი. მიუხედავად ამისა არც კი გვიფიქრია, რომ „რესინგი“ ფარ-ხმალს დაჰყრიდა და მის ბადეს იოლად ამოვაგსებლით ბურთებით. პირიქით, ვემზადებოდით შესვენების შემდეგ მასპინძელთა სასტიკი შტურმის ვაჟაკურად მოგერიებისათვის. შესაძლებელია ეს ასეც მომხდარიყო, კალოევს რომ არ ჩაეფუწა მოწინააღმდეგის გეგმები: უკვე მე-3 წუთზე მან ანგარიში გაზარდა, რითაც „რესინგს“ პირდაპირ კოვზი ნაცარში ჩაუგდო. მთელი მეორე ტაიმი დინამოელთა აშკარა უპირატესობით მიმდინარეობდა. იმანძემ, მესხმა და ისევ კალოევმა, რომელიც ამ შეხვედრის ნამდვილი გმირი გახდა, „რესინგის“ კარში კიდევ სამი ბურთი გაიტანეს, რაზეც ფრანგებმა მხოლოდ ერთი გოლით გვიპასუხეს. დიდი ანგარიშით (6:2) მოვიპოვეთ პირველი გამარჯვება საფრანგეთში.

აბა, ახლა რაღას იტყვიან ფრანგი გულშემატკივრები? ისევ ყურს არ ათხოვებენ ჩვენს გამოსვლებს? პასუხი მეორე შეკითხვაზე ყოველი ჩვენგანისთვის წინასწარ იყო ნათელი. ცხადია, „რესინგის“ ასეთმა განადგურებამ (ასე წერდნენ ადგილობრივი გაზეთები) ჩვენზე ბევრს აზრი შეუცვალა. „დინამოელებმა დაამტკიცეს, რომ საბჭოთა კავშირში არიან სწრაფი, გამბედავი, ინიციატივიანი ფეხბურთელები, რომელთაც აქვთ მაღალი ტექნიკა“, ასეთ ფრთხილ დასკვნას აკეთებდა გაზეთი „ფიგარო“. გაზეთ „პარი-ჟურმა“ უფრო კონკრეტულად გამოთქვა თავისი აზრი და აღნიშნა, რომ პარიზელები პირდაპირ გაცემული იყვნენ ტექნიკური დინამოელების სისწრაფით და იმით, რომ „მათი ენერჯია უდრიდა მათ ვირტუოზობას“. გაზეთი „ლე პარიზიენ ლიბერე“ წერდა: „ათასობით მაყურებელი, რომელმაც ცივი ამინდის მიუხედავად გუშინ საღამოს თავი მოიყარა „პარკ დე პრენსის“ სტადიონზე, გაწბილებული და გულდაწყვეტილი არ დარჩენილა. თბილისის „დინამომ“ გამართა კარგად ორგანიზებული, ჯგუფური თამაშის ნამდვილი სოლო კონცერტი“. „ფრანს სუარი“ აღნიშნავდა: „თბილისის „დინამო“, რომელიც უკანასკნელი კვირის მანძილზე ბელგიასა და ლუქსემბურგში თამაშობდა, თითქოს ხელახლად დაიბადა. საბჭოთა ფეხბურთელებმა შესანიშნავად ჩაატარეს თამაში „რესინგთან“. მათ თავი გამოიჩინ-

ნეს როგორც სწრაფმა, მოხერხებულმა და ამავე დროს მოისახნე
სნაიპერებმა“. და, ბოლოს, საფრანგეთის ცნობილი სპორტული გა-
ზეთი „ეკიპი“ წერდა: „თბილისის „დინამო“ საბჭოთა გუნდის
იქნებოდა, მისი მოთამაშეების ფიზიკური კონდიცია ასეთი მაღალი
რომ არ იყოს. სწორედ ეს აძლევს „დინამოს“ ფეხბურთელებს სა-
შუალებას გამუდმებით იყენენ მოძრაობაში, თითქმის ყოველთვის
დაასწრონ მოწინააღმდეგეს ბურთზე მისვლა, შექმნილი ვითარების
მიხედვით მოედანზე ხან შეჯგუფდნენ, ხანაც გაიშალონ. საბჭოთა
გუნდი გამოირჩევა აგრეთვე თავის ფეხბურთელთა ფაქიზი აზროვ-
ნებით და განსაკუთრებით კოლექტიური თამაშით. დაცვა საკმაოდ
გამოსახულად თავმოყრილია ცენტრალური მცველის თორაძის გარ-
შემო: ურთიერთდაზღვევა ყველანაირ შემთხვევაში მშვენიერია.
დობობერიძის აზრიანი თამაშის წყალობით თავდასხმა შეწყობი-
ლად მოქმედებს. მეკარე კოტრიკაძე ეფექტური მოთამაშეა. იგი
მარჯვე ადამიანია და როდესაც მის კართან საშიშროება იქმნება,
უყოყმანოდ, კარგა შორს გამოდის წინ“.

პირველი სერიოზული წარმატება მოპოვებულ იქნა. ახლა ჩვენი
ფიქრები უკვე საფრანგეთის ფეხბურთის დედაქალაქისკენ — რეიმ-
სისკენ მიმართულიყო.

სასტუმრო „ოქროს ლომი“, რომელშიც დავბინავდით, სწრაფად
გადაიქცა ადგილობრივ ფეხბურთის მოყვარულთა მაგნიტურ პო-
ლუსად. რეიმსის სტადიონი საშუალო ზომისაა, იგი სულ 20 ათას
მაყურებელს იტევს, ასე რომ ვინც კი ჩვენს თამაშზე მოხვედრის
იმედი დაპყარა, თავს იმით იმშვიდებდა, რომ სადმე ქუჩაში გენა-
ხავდა. ჩვენმა ბიჭებმა ყვავილთა იმდენი თაიგული მიიღეს, რომ
ცნობილ მომღერლებსა და კინოვარსკვლავებსაც კი შეწურდებოდათ.

ჩვენს წინააღმდეგ „სტად დე რეიმსმა“ თავისი საუკეთესო შე-
ზადგენლობა გამოიყვანა, მხოლოდ რაიმონ კოპა არ თამაშობდა
ტრავმის გამო. დაგვეჩინა, რომ კოპა, რომელიც საფრანგეთში ფან-
ტასტიკური პოპულარობით სარგებლობს, მოედანზე ვერ ვიხილეთ.
„რეიმსის“ შემადგენლობა ასეთნაირად გამოიყურებოდა: კოლონა,
ვენდლინგი, ყონაკე, როდზიკი, ლებლონი, სიატკა, დიუბაელი, მიუ-
ლერი (ბარატო), ფონტენი, პიანტონი, ვენსანი. ჩვენი შემადგენლობა
იგივეა, რაც „რესინგთან“, მხოლოდ თამაშის დროს შაპოვალოვი
მელაწვილმა შეცვალა.

ფრანგებმა ძალიან თავდაჯერებულად დაიწყეს შეხვედრა და ყოველგვარი ქარაგმების გარეშე გვაგრძნობინეს, რომ მტკიცედ გადაუწყვეტიათ რევანშის აღება თბილისში დამარცხებულნი და თუმცა მასპინძლებს ჩვენზე მეტი საგოლე მომენტი არ ჰქონდათ, მათ მაინც შეძლეს ერთ-ერთი ასეთი შემთხვევის გამოყენება: 25-ე წუთზე ფონტენმა კარგად გადასცა ბურთი დიუბაელს, რომელიც სწრაფად გაიჭრა წინ და მეტად ძნელი მდგომარეობიდან, როდესაც ბურთზე დარტყმა შეუძლებლადაც კი მიგვაჩნდა, ძლიერი დარტყმით გახსნა ანგარიში.

მოწინააღმდეგის თამაშს ალღო ავუღეთ. მიხვდით, რომ ჩვენი მთავარი იარაღი უნდა იყოს სწრაფი, ძალიან სწრაფი ტემპი, რომელსაც ფრანგები აშკარად ვერ უძლებენ. საუბედუროდ ამას აგრეთვე მიხვდა... მსაჯი დებანი. სწორედ ამიტომ იგი თითქმის ყოველ წუთს აჩერებდა თამაშს (მაშინაც კი, როდესაც ეს აშკარად დამნაშავეს სასარგებლოდ იყო), რათა ჩვენთვის „ფეხები შეეზოკა“ და თამაში ფრანგებისთვის ხელსაყრელ (ჩვენთვის კი აშკარად დამღუბველ) მდორე ტემპში გადაეყვანა. და მაინც, „რემისის“ კარის სიახლოვეს ხშირად იქმნებოდა სახიფათო მომენტები; ბურთის გატანის რეალური შესაძლებლობა დაპყარგეს კალოევმა, იამანიძემ და მესხმა. გეგონებოდათ, რომ პირდაპირ შეუძლებელია ასეთი ბურთების აცდენა, მაგრამ ერთხელ ძელმა მიიღო დარტყმა, ხოლო ორჯერ ბურთმა ოდნავ ჩაუჭროლა კარს.

მეორე ნახევარი ჩვენთვის კიდევ უფრო რთული გამოდგა. ყოველნაირად ვცდილობთ სწრაფი ტემპით თამაშის გამწვავებას, მაგრამ ამის საშუალებას მსაჯი არ გვაძლევს. იგი ძალიან გამოცდილი და ამავე დროს ეშმაკია. ვერაფერში ვერ გამოედევები, ვერც მის მსაჯობას უწოდებ არაობიექტურს, თუმცა ეს არის ყოველად ნატურალური „მოჭერა“, მაგრამ საგულდაგულოდ გრიმირებული და შენიღბული. როგორ იკლავდა თავს დებანი და მაინც შეგვეძლო თამაშის სულ ცოტა ფრედ დამთავრება, კალოევს რომ არაჩვეულებრივად ხელსაყრელი მომენტი გამოეყენებინა და ბურთი „სხვაგან“ არ გაეგზავნა.

ამრიგად, დიუბაელის მიერ გატანილმა ერთადერთმა ბურთმა გამარჯვება „რემისს“ მოუტანა. თამაშის დამთავრებისთანავე ჩვენ, ჩვეულებისამებრ, ფრანგებს პირველებმა მივულოცეთ გამარჯვება და

პირველად მათგან გავიგონეთ უკმაყოფილება სუსტი მსოფობის გამო. მოგვიანებით ამასვე აღნიშნავდნენ ფრანგული გაზეთები, ხოლო საფრანგეთის ფეხბურთის ფედერაციამ ამის გამო ჩვენს სტრუქტურულ დელეგაციას ბოდიშიც კი მოუხადა.

რეიში მეღვინეობის ერთ-ერთი უდიდესი ცენტრია საფრანგეთში. სხვა ღირსშესანიშნაობებთან ერთად, რასაკვირველია, დაგვათვალეობინებს შამპანურისა და სხვა ღვინოების ქარხნები. რეიმსელები კანონიერად ამყობენ ადგილობრივი ღვინით და შესანიშნავად იციან ღვინის ყადრი და გემო. გავვასინჯეს სხვადასხვა ხარისხის ღვინოები და მათი მასალები, რომლებმაც თავისი სურნელებითა და გემოთი ალტაცებაში მოგვიყვანა. სხვათა შორის, ფრანგებს საგანგებოდ წაღებული „თეთრა“ და „ტვიში“ დავალევინეთ. ისინი ისე გემრიელად აწკლავუნებდნენ ტუჩებს და აქნევდნენ თავს, რომ ყველაფერი ნათელი იყო: ღვინოები ძალიან მოეწონათ.

მშობლიურ ქალაქში გულუხვი მასპინძლობა გავვიწია ეიუსტ ფონტენმა. იგი ყოველ საღამოს ჩვენთან, სასტუმროს ვესტიბიულში, ატარებდა, გვიყვებოდა საინტერესო ამბებს, უკრავდა ფორტეპიანოზე და თან საყვარელ სიმღერებს ამღერებდა. ერთხელ, როდესაც რგი ინსტრუმენტთან იჯდა და ღლინებდა, მას ჯემალ ზეინკლიშვილი — მხატვრული სტვენის ნამდვილი ოსტატი — მიუჯდა და სტვენით აჰყვა მელოდიას. ფონტენი წამსვე გამოცოცხლდა, სიმღერები ერთმანეთს „მიაყარა“, თან ჯემალს თხოვა — პარტნიორობა გამიწიეო. „საერთაშორისო“ დუეტი სწრაფად შეხმატკბილდა და ყველას სასიხარულოდ გაიმართა შესანიშნავი კონცერტი...

ისე გამოდის, რომ საზღვარგარეთული ტურნე მუდამ ერთი სტრუქტურით ტარდება: მოწინააღმდეგის სიძლიერე მატჩიდან მატჩამდე მატულობს და, როგორც წესი, ყველაზე ძლიერი ბოლოსთვისაა შემონახული. ვფიქრობ, ასეთი სტრუქტურა ორივე მხრისათვისაა ხელსაყრელი. და აი, რატომ.

მიზეზები, რომელთა შემწეობით ხდება ამგვარი „დაკირხნა“, მასპინძელს იმიტომ აძლევს ხელს, რომ უცნობ მოწინააღმდეგესთან შეხვედრებში სტარტზე მუდამ საჭიროა სიფხიზლე, მეტოქის ძალთა და შესაძლებლობათა მოსინჯვა, რადგან პირველი წარუმატებლობის შემთხვევაში აუცილებელია მარქაფში გყავდეს ისეთი

გუნდი, რომელიც რევანზის აღებას შეძლებს. ამას კი ყველაზე უკეთესად გააკეთებს ჩემპიონი, ან ჩემპიონატის ლიდერი. ცხადია, რახან მეტოქეთა შერჩევასა და მათი ბრძოლების თანმიმდევრობას ადგილობრივი ორგანიზაციები განსაზღვრავენ, ზემოაღნიშნულ ფაქტორებს ისინი არ ივიწყებენ.

რაც შეეხება სტუმრებს, ისინი ძალთა ამგვარი განაწილების წინააღმდეგი როდი არიან. პირიქით, ისინი თანდათან ეჩვევიან მათთვის უცხო პირობებს: სტადიონებს, მაყურებელს, ტემპერატურის რეჟიმს, ადგილობრივ დროს, რომელიც ზოგჯერ დიდადაა განსხვავებული სტუმართა „შობლიური“ დროისაგან. ყოველივე ეს ხანგრძლივ აკლიმატიზაციას მოითხოვს. ასე რომ ტურნეს დასასრულსთვის, როცა უძლიერეს ადგილობრივ კლუბთან აქვთ საქმე, სტუმრები უკეთესად გრძნობენ თავს. ასე იყო ჩვენს წინა მგზავრობებში, ასე მოხდა ამჟამადაც — უკანასკნელ მატჩში შევხვდით საფრანგეთის ჩემპიონატის ლიდერს „ნიმ ოლიმპიკს“, რომელმაც რამდენიმე დღით ადრე ჩემპიონი დაამარცხა.

აჰლა, ტურნეს მიწურულში, ჩვენდამი დამოკიდებულება მთლიანად შეიცვალა. უკვე აღარავის ახსოვდა ბელგიასა და ლუქსემბურგში ჩვენი უფერული გამოსვლა; ყოველივე ეს დაჩრდილა მატჩებმა პარიზსა და რეიმსში. „დინამოსა“ და „ნიმ ოლიმპიკის“ შეხვედრის შედეგზე პროგნოზების თქმას ვერავინ ბედავდა. ეს მატჩი ფასდებოდა, როგორც თანაბართა და ღირსეულ მეტოქეთა ორთაბრძოლა. მიუხედავად წვიმიანი ამინდისა, „პარკ დე პრენსის“ სტადიონის ტრიბუნები სავსე იყო. ვთამაშობდით ჩვენი ტრადიციული „ფრანგული“ შემადგენლობით, „ნიმის“ რიგებში კი იყვნენ: როზაკი, ბეტაში, შარლ ალფრედი, ვენტური, ბერლაგო, ბანდერა, სალაბერი, აკესბი, სკიბა, შვაგერი, რახისი.

სველ მინდორზე თამაში, მოგეხსენებათ, ძნელი საქმეა, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ინიციატივა ხელთ ვიგდეთ და მე-12 წუთზე კალოვემა კარგად დაავიროგვინა კომპინაცია. ჩვენი იერიშები გრძელდება. ფრანგებმა დაცვაში დაახვეინეს არა მარტო ნახევარმცველებს, არამედ შუამარბებსაც კი. მათ საჭარბო მოედანზე ხანდისხან 7—8 კაცი გროვდება. მაგრამ საინტერესო ისაა, რომ „ნიმი“ ასევე მასირებულად ახორციელებს კონტრშეტევებს, საოცრად ჩქარა და

როგორღაც შეუმჩნევლად წინ გაჰყავს ხოლმე ზურგის ძაღლები.
მრავალი ცდის მიუხედავად, მასპინძლები ანგარიშის ვაჭარებებს
ვერ ახერხებენ და შესვენებაზე კმაყოფილნი მივდივართ. 1:0 ჩვენს სასარგებლოდ.

10-წუთიანი შესვენების შემდეგ ფრანგები გადამწყვეტ იერიშზე გადმოდიან. ახლა უკვე ჩვენ გვიხდება დაცვითი ხაზების გამაგრება. სახელდობრ, მე დიდხინით ვრჩები ხოლმე უკან და კონტრშეტევისათვის ველოდები მომენტს და აი, შეხვედრის დამთავრებას მ წუთი რომ უკლდა, მესხმა, რომელიც პარიზელების საყვარელ ფეხბურთელად იქცა (რეპორტაჟის ტრანსლიაციის დროს თქვენ ალბათ გესმოდათ, როგორ გაიძახოდნენ მაყურებლები მის გვარსა და სახელს), ძალიან კობტად აუარა გვერდი რამდენიმე მცველს და ზუსტი დარტყმით მეტოქის კარში მეორე ბურთი მოათავსა.

მსაჯის დევილიერის სასტვენის ფინალურმა „შეძახილმა“ აღნიშნა ჩვენი გამარჯვება — 2:0.

კმაყოფილნი და აღელვებულნი ვტოვებდით მინდორს. სასიამოვნო იყო, რომ ჩვენი ტურნეს საპასუხისმგებლო მატჩები მაღალ დონეზე ჩავატარეთ და მომთხოვნი ფრანგი გულწმატიკვრები თავიანთ ალტაცებას არ მალავდნენ. სტადიონის ტრიბუნებზე მათი რეაქცია კი ხომ პირდაპირ საოცარი იყო: ჩვენი არც ერთი ფინტი, არც ერთი ზუსტი გადაცემა, არც ერთი დარტყმა და კომბინაცია მხურვალე ტაშის გარეშე არ რჩებოდა. რაც შეეხება პრესას, ისიც აღფრთოვანებულ ფერებში აფასებდა ჩვენს გამოსვლებს.

მოვიყვან მხოლოდ რამდენიმე ამონაწერს ფრანგული გაზეთებიდან: „ლიბერასიონი“: „ქართველთა ინდივიდუალური ტექნიკა, მათი გადაცემების სიზუსტე, მაყურებელთათვის ერთდროულად მოულოდნელიც იყო და სასიამოვნოც. პირდაპირ საოცრად თამაშობენ თბილისელები!“

„პარი შური“: „მრავალი საბჭოთა გუნდის საპირისპიროდ, რომელთაც ახასიათებთ მეთოდური და ერთგვარად ნელ ტემპში თამაში, ქართველმა ფეხბურთელებმა კომბინაციებში გვიჩვენეს არაჩვეულებრივი სისწრაფე, რაც სამხრეთული ტემპერამენტის დამახასიათებელი თვისებაა. მათმა სწრაფმა სირბილმა, მათმა ცოცხალმა და მარჯვე დრიბლინგმა პარიზელები გააკვირვა. ყოველი ცალკეუ-

ლი ფეხბურთელი აღჭურვილია სრული ტექნიკური არსენალით“.

...პარიზს დილით ვტოვებდით. იდგა ნისლიანი დეკემბერი. ჩვენს დენიმე საათის შემდეგ ჩვენი ლაინერი ტუ—104 ვსუკოვოს მსოფლიო აეროდრომზე დაეშვა. მიუხედავად 30-გრადუსიანი ყინვისა, აეროდრომზე ჩვენს შესახვედრად რამდენიმე ასეული კაცი მოსულიყო. აქ იყვნენ ფიზკულტურის საკავშირო კომიტეტის, ფეხბურთის ფედერაციის, „დინამოს“ ცენტრალური საბჭოს წარმომადგენლები, ნაცნობები და მეგობრები. გულითადად შეხვედრამ ყოველი ჩვენგანი ძალზე ააღელვა...

ქართული
საშენობის

ეს იყო დაახლოებით ასი წლის წინათ, — 1863 წლის ოქტომბერში. ლონდონის ერთ-ერთ ტავერნაში თავი მოიყარეს ფეხბურთის კლუბების წარმომადგენლებმა და დაამტკიცეს ამ თამაშის წესები. ეს თარიღი დადგინდა ფეხბურთის დაბადების დღედ. გადიოდა წლები, ფეხბურთელთა თაობები ერთმანეთს ცვლიდა, მაგრამ ინგლისელთა ჰეგემონია მსოფლიო ფეხბურთში ურყევი რჩებოდა. ფეხბურთის მამამთავრები თავის უპირატესობაში იმდენად იყვნენ დარწმუნებული, რომ როდესაც XX საუკუნის დასაწყისში დაარსდა საერთაშორისო ფედერაცია (ფიფა), მათ ფედერაციის წევრობა არც კი ისურვეს. ინგლისელებმა „იუკადრისეს“ აგრეთვე პირველ მსოფლიო ჩემპიონატებში მონაწილეობა. მათ უყოყმანო ძლიერებაში ეჭვი რომ არავის შეჰპაროდა, ისინი ახალგაომცხვარ მსოფლიო ჩემპიონს თავიანთ სამშობლოში იპატიებდნენ და... ამარცხებდნენ.

ინგლისური ფეხბურთი დედამიწის ზურგზე არა მარტო უძველესია, არამედ სხვადასხვა სისტემების პიონერი და შემქმნელიცაა.

ამ ქვეყანაში დაიბადა სისტემები „ხუთი ხაზზე“ და „დუბლ-ზე“ გამოჩნდნენ პირველად პროფესიონალური კლუბები, ამ კლუბებში აღიზარდნენ და გაიწვრთნენ ლეგენდარული შარავანდედით ფეხბურთელები. „არსენალი“, „ასტონ ვილა“, „ვულვერჰემპტონის უოლვეზს“ ტედ დრეიკი, ტომი ლაუტონი, სტენლი მეტიუზი, ბილ რაიტი, — ეს სახელები ჯერ კიდევ ბავშვობაში გვსმენია და რომელი ჩვენგანი არ ოცნებობდა დამსგავსებოდა ტყავის ბურთის ამ უბადლო ოსტატებს, ვინ არ ოცნებობდა ენახა ეს სახელმოხვეჭილი კლუბები!

ინგლისურ ფეხბურთთან ჩვენ ძველი ნაცნობობა გვაქვს, მაგრამ ამ ქვეყნის უძლიერეს პროფესიონალურ კლუბებს ომამდე არ შევხვედრივართ. პირველი, ვისაც წილად ხვდა ეს საპატიო და ამავე დროს, ძნელი მისია, ჩვენი ქვეყნის მაშინდელი ჩემპიონი — მოსკოვის „დინამო“ იყო. დინამოელებს ამ ტურნეში უნდა დაეცვათ საბჭოთა ფეხბურთის პრესტიჟი. ეს ამოცანა ჩვენმა მოსკოველმა თანაკლუბელებმა წარმატებით გადაჭრეს: ოთხი თამაშიდან გუნდმა ორი მოიგო, ორიც ფრედ დაამთავრა; მოწინააღმდეგეთა კარში გაიტანა 19 ბურთი, საკუთარში კი მიიღო 9. ეს იყო ბრწყინვალე დებიუტი!

შემდგომში საბჭოთა და ინგლისელ ფეხბურთელთა მეგობრული კავშირი დღითი დღე ფართოვდებოდა და მტკიცდებოდა. მოსკოვის „დინამოს“ შემდეგ, ინგლისში იყვნენ ცდკა, მოსკოვის „სპარტაკი“ და „ტორპედო“. საპასუხო ვიზიტებით საბჭოთა კავშირში ჩამოსვლა იწყეს ინგლისის უძლიერესმა საკლუბო გუნდებმაც. დადგა ინგლისელ ოსტატებთან შერკინების ჩვენი ჯერიც. 1957 წლის ივნისში თბილისში ჩამოვიდა „ვესტ ბრომვიჩ ალბიონი“. ჩამოვიდა და მწარე გაკვეთილი გვაგემა: გვიჩვენა ეკონომიური, ათლეტური და პროგრესული ფეხბურთი.

1960 წლის საკავშირო ჩემპიონატი ჩვენმა გუნდმა უფერულად ჩაატარა: იგი ფინალისტთა ექვსეულში ვერ მოხვდა და VIII ადგილი დაიკავა. შედეგი, სხვა რომ არა ვთქვათ, არ იყო სახარბიელო. რაც შეეხება საბჭოთა კავშირის თასის გათამაშებას, აქ საქმე კარგად წავგივიდა. ყოველგვარი გართულებების გარეშე გავდიეთ ნახევარფინალში, სადაც დამატებით დროში ვძლიეთ დონეცკის „შახტიორს“ და ფინალში მოვხვდით. მეორე ფინალისტი გახდა მოსკოვის „ტორპედო“. ამ გადამწყვეტი ორთაბრძოლის უაღრესად

დაძაბული და საინტერესო პერიპეტეიები ცნობილია. ჩვენ ძალიან ახლოს ვიყავით გამარჯვებასთან, მაგრამ დამატებითი დროის მიწურულში ტორპედოელებმა მოახერხეს გადამწყვეტი ბრძოლა ტანა და მატჩის მოგებაც — 4:3. ყველანი ძალიან ცუდ ხასიათზე ვიყავით და ასეთი უგუნებო განწყობილებით მეორე დილით ინგლისში უნდა გავფრენილიყავით იქაურ წამყვან კლუბებთან — „ტოტენჰემთან“, „ველვერკემპტონთან“ და „შეფილდ უენსდეისთან“ შესახვედრად.

4 ნოემბერს გვიან საღამოს ჩვენი თვითმფრინავი ლონდონის აეროდრომზე დაეშვა. ცუდი ამინდის გამო (ქალაქი სქელ ბურუსში იყო გახვეული) თვითმფრინავმა ექვს საათზე მეტი დააგვიანა. მიუხედავად ამისა, აეროდრომზე მრავალრიცხოვან დამხედურს მოეყარა თავი. აქ იყვნენ ბრიტანეთის საფეხბურთო ასოციაციის, ლონდონის კლუბის „ტოტენჰემ ჰოტსპურის“ წარმომადგენლები, დიდ ბრიტანეთში სსრ კავშირის საელჩოს თანამშრომლები, აგრეთვე პრესის, რადიოსა და ტელევიზიის კორესპონდენტები. იმავე საღამოს გავფრინდით მანჩესტერში, ხოლო იქიდან მატარებლით შეფილდში გავემგზავრეთ, სადაც პირველი თამაში იყო დანიშნული.

სანამ თამაშებზე მოგიყვებოდეთ, თქვენს ყურადღებას შევაჩერებ ინგლისის ფეხბურთის იმდროინდელ მდგომარეობაზე.

1960 წლის 20 აგვისტოს (ეს იყო ტრადიციული მესამე შაბათი იმ თვისა) სტარტი აიღო 1960—61 წლის ინგლისის ჩემპიონატმა. უკვე პირველივე მატჩებმა გვიჩვენა, რომ სეზონის გახსნა ახალი, მეტად თვალსაჩინო ცვლილებებით აღინიშნა. ორ წელზე მეტი გავიდა მას შემდეგ, რაც შეეციაში ბრაზილიის ნაკრებმა ტრიუმფით მოიგო პირველობა და გამოავლინა არა მარტო ფეხბურთელთა ვირტუოზული ტექნიკა, არამედ მათი განლაგების სრულიად ახალი სქემაც. შეეციის მსოფლიო ჩემპიონატის დამთავრების შემდეგ ევროპის მრავალ ქვეყანაში გადმოიღეს ეს სქემა და ადგილობრივი პირობების გათვალისწინებით მის ათვისებას შეუდგნენ. აღრინდელ პოზიციებს მტკიცედ მხოლოდ ინგლისელები თუ ადგნენ, რომელთა კონსერვატიზმი საერთოდ, და სახელდობრ ფეხბურთში, კარგადაა ცნობილი.

სხვა ქვეყნებში ფეხბურთის განვითარებისა და მზარდი სრულყოფის უგულვებელყოფა ოდესღაც მწვანე მინდვრების დაუმარ-

ცხებელ ლომებს, ცხადია, არ შეეძლოთ, რადგან ასეთი იზოლოცია საველალო შედეგს გამოიღებდა. და აი, 1960 წელს ინგლისის ზოგირითა კლუბებმა სცადეს თავიანთი ფეხბურთელების უჩვეულო სქემით განლაგება. ჩემპიონატში გამოყენებულ იქნა კონტინენტური უკვე საკმაოდ ცნობილი „ბრაზილიური“ სქემა 1 + 4 + 2 + 4. პირველი ცდები იმდენად წარმატებული გამოდგა, რომ პრესის განცხადებით, ეს „ბრიტანეთის ფეხბურთში რევოლუციას“ მოასწავებდა. 26 ოქტომბერს ლონდონში, „უემბლის“ სტადიონზე, ახალი სქემით მოთამაშე ინგლისის ნაკრებმა ანგარიშით 4:2 დაამარცხა ესპანეთის ნაკრები. ეს იყო დარტყმა არა მარტო ყოყლოჩინა ესპანელებზე, არამედ „დუბლ-ვეს“ მომხრეებზეც. ცნობილი მიომბილველის მ. საიმონის მახვილგონიერი თქმით, თავდამსხმელთა გაზრდილი ბრძოლისუნარიანობის დროს „დუბლ-ვეს“ სისტემა „... აღარ არის რენტაბელური“.

ნოემბრის დასაწყისისათვის ინგლისის ჩემპიონატში 15 ტური იყო გასული. სატურნირო ცხრილის სათავეში მტკიცედ იდგა ჩვენი ერთ-ერთი მეტოქე „ტოტენჰემი“. ამ გუნდის მწვრთნელი ბილ ნიკოლსონი ბრაზილიური სქემის პირველი მხურვალე მხარდაჭერის იყო და თავის გუნდში ახორციელებდა. მას მიაჩნდა, რომ გუნდის წარმატებებიც სწორედ ამ სქემამ განაპირობა, უფრო ზუსტად იმან, რომ მათ ამ სისტემის ათვისება სხვა გუნდებს დაასწრეს. სხვები ზემოაღნიშნულ სიახლეს სკეპტიკურად უყურებდნენ, ტოტენჰემელები კი ამასობაში გულზელდაკრეფილი როდი იყვნენ.

კიდევ ერთმა, საკმაოდ მნიშვნელოვანმა, გარემოებამ ითამაშა როლი ამ საქმეში. დანარჩენ კლუბებს, ტრადიციული პრინციპების შეცვლა, მართალია, მოგვიანებით, მაგრამ მაინც იმან აიძულა, რომ ძალზე დაეცა ინტერესი ფეხბურთისადმი და, აქედან გამომდინარე, შემოსავალიც შემცირდა. უკანასკნელი 10 წლის განმავლობაში (1949—1959) მაყურებელთა რაოდენობამ 41 მილიონიდან 31-მდე დაიწია, რამაც მწარედ ჩააფიქრა ფეხბურთის მესვეურები.

ინგლისურ ფეხბურთში ახალმა სიომ დაჰბერა და ჩვენც ამ დროს ჩავედით იქ. თბილისის „დინამოს“ მისია საკმაოდ ძნელი იყო. დელეგაციაში შედიოდნენ: მეკარეები ს. კოტრიკაძე და რ. კვასხვაძე, მცველები ბ. სიჭინავა, ე. თორაძე, გ. ხოჭოლავა, გ. ჩოხელი, ნახევარმცველები შ. იამანიძე, ჯ. ზეინკლიშვილი, ვ. ვარო-

ნინი, თავდამსხმელები თ. მელაშვილი, ვ. ბარქაია, ზ. კალაოვი,
ა. ლოლობერიძე, მ. მესხი, ი. კურტანიძე, ლ. ყორღანია, ი. დათუ-
ნაშვილი, მწვრთნელები ა. ყორღანია და ნ. ჩხატარაიანი.
ზ. თელია. დელეგაციას ხელმძღვანელობდა მ. გოგიჩაიშვილი, მისი
თანაშემწე იყო ბ. პაიჭაძე.

პირველი მატჩი გამართეთ შეფილდში ადგილობრივ „შეფილდ
უენსდის“ კლუბთან. რა ვიცოდით ამ გუნდზე? უძლიერესთა რი-
გებში იგი ჩადგა ფეხბურთის გამოცდილი სპეციალისტის პარი-
კეტერიკის მოსვლის შემდეგ. ამ მწვრთნელის — კარგი ორგანიზა-
ტორისა და ფეხბურთის დიდი მცოდნის — წყალობით გუნდმა სულ
რამდენიმე წელია, რაც მაღალ შედეგებს მიაღწია. ინგლისის მიმ-
დინარე ჩემპიონატში მან 28 შესაძლებელიდან 23 ქულა მოაგროვა
(10 მოგება, 3 ფრე და მხოლოდ 1 დამარცხება), 26 ბურთი გაიტანა
და 11 მიიღო. ამ შედეგით „შეფილდს“ სატურნირო ცხრილში
მტკიცედ ეპყრო მეორე ადგილი (წინა ჩემპიონატში მან დაიკავა
V ადგილი).

თავის ქვეყანაში „შეფილდი“ ძალისმიერ გუნდად ითვლება.
მიუხედავად იმისა, რომ მისი მეკარე სპრინჯეტი და მცველი სვენი
ინგლისის ნაკრების წევრები არიან, დაცვა ძალისმიერ თამაშს ამ-
ჯობინებს და ზოგჯერ არც აშკარა უხეშობაზე ამბობს უარს. მაისის
თვეში „ბუები“ (ასე უწოდებენ „შეფილდს“, რომლის კლუბის
ემბლემაზე ბუა დახატული) სტუმრად იყვნენ საბჭოთა კავშირში,
ორი მატჩი გამართეს მოსკოვში, ხოლო ერთი — თბილისში. მოს-
კოველ არმიელებთან და ჩვენთან ისინი ერთნაირი შედეგით (0:1)
დამარცხდნენ, ხოლო მოსკოვის „ლოკომოტივთან“ თამაში წააგეს
ანგარიშით 2:3. ჩვენთან თამაშის დროს „შეფილდმა“ არ დატოვა
ძალისმიერი გუნდის შთაბეჭდილება; მაშინ აშკარად ჩანდა, რომ
კოლექტივში საუკეთესოა დაცვის ხაზი. და აი, ხუთი თვის შემდეგ
ჩვენ კვლავ შევხვდით ერთმანეთს.

თბილისის „დინამოს“ წინააღმდეგ „შეფილდი“ თითქმის იგივე
შემადგენლობით თამაშობდა: მაკლარენი, ჯონსონი, სვენი, მიკსონი.
შეკემენი, კეი, გრიფინი, კრეიგი, ელისი, ფანტჰემი და ფინეი. ჩვენ-
თვის მხოლოდ ორი კაცი იყო უცნობი — მარცხენა შუამარბი ფან-
ტჰემი და მარჯვენა გარემარბი გრიფინი.

თბილისელთა შემადგენლობაში იყვნენ კოტრიკაძე, სიჭინავა,

თორაძე, ხოქოლავა, ზეინკლიშვილი, ჩოხელი, მელაშვილი, ბაჩია, კალოვეი, იამანიძე და მესხი.

სტადიონის გასახდელში ყოვლად უცნაური და გვერდობის შემთხვევა მოხდა. რომელიღაც ჩვენთაგანმა მოისურვა თანსწრისად აწონვა და დიდ, ახალი კონსტრუქციის სასწორზე დადგა, მაგრამ ძარი უძრავად იყო გაყინული „ნულზე“. „არ მუშაობს“, — გავიფიქრეთ და მოვშორდით სასწორს. ბოლოს და ბოლოს რა მოხდა, ასეთი რამ ხომ შესაძლოა ყველგან მოხდეს. მაგრამ ჩვენს გაკვირვებას საზღვარი არ ჰქონდა, როდესაც აგვისსენს, რომ სასწორი სრულ წესრიგზეა, მხოლოდ ასაწონად საჭიროა მასში ლითონის ტულის ჩაგდება. ყოველივე ეს ქუჩაში კი არ ხდებოდა, არამედ სასპორტო შენობაში, რომლის არენდა უამისოდაც დიდი ფული ღირს.

მოგვიანებით დავრწმუნდით, რომ ეს კურობული შემთხვევა ერთადერთი არ არის და ფულის მოგების კიდევ მრავალი სხვა ასეთივე უცნაური საშუალება არსებობს. მაგალითად, ყველა სასტუმროში, სადაც კი გავჩერდით, ოთახებში დგას ძველებური ბუხრები, რომლებიც ბრიტანეთის კუნძულებზე ჯერ კიდევ მოდიდან არ გამოსულან. მაგრამ ძალიან ცოტაა ისეთი ბუხარი, რომელიც შეშითა და ნახშირით იწებება. მათი უმრავლესობა „ელექტროსათობზეა“ გადაყვანილი. ასე, რომ არ გვირდებათ არც შეშის დაჩეხვა და არც ნახშირის ზიდვა. საკმარისია ჩააგდოთ ლითონის ფული ბუხრის ყულაბაში და ბუხარიც ავტომატურად ჩაირთვება, ოდნავ გაგათბობთ და გამოირთვება. კიდევ გინდათ სითბო? კეთილი ინებეთ და ისევ ჩაუშვით ფული ყულაბის ქრილში..

თუმცა დავუბრუნდეთ მატჩს.

ძნელია წერა შეხვედრაზე, რომელიც 0:5-ზე გაქვს წაგებული. მატჩის პირველი წუთები არავითარ საშიშროებას არ გვიქადდა, თამაში ორმხრივი, ლამაზი იერიშებით მიმდინარეობდა. მაგრამ მოულოდნელად, 8 წუთის განმავლობაში (9—17 წუთამდე) ელისს თავური დარტყმით, შემდეგ კი ორჯერ ფანტკემს სამი ბურთი გააქვთ ჩვენს კარში. ასეთმა მარცხმა, ბუნებრივია, უარყოფითად იმოქმედა მცველთა თამაშზე, რომლებიც უამისოდაც არც თუ ისე კარგად მოქმედებდნენ. გუნდში მოთამაშეთა გადაადგილება მოხდა— მოედანი დატოვა ხოქოლავამ, მისი ადგილი დაიკავა ჩოხელმა, ნახევარდაცვაში გადმოინაცვლა იამანიძემ, მე კი შუამარბის ადგი-

ლზე გადავედი. ერთადერთი, რაც ამის შემდეგ შევძელი, იყო ის, რომ შესვენებამდე მასპინძლებს ანგარიშის გაზრდის საშუალება არ მივეცით. ეს კი იოლი საქმე როდი იყო, რადგან „შეფილდის“ კლუბ-ბურთელები დიდის აღმაფრენით თამაშობდნენ. ბიზნისი უნდა

ამგვარ ვითარებაში ძალიან ძნელია შეაჩერო საკუთარ ძალაში დაჯერებული მეტოქე, მით უმეტეს, ინგლისელი ფეხბურთელები. აი, რას წერდა „დეილი ტელეგრაფი“ ამ თამაშზე: „მათ დაცვაში აღმოჩენილი იქნა სუსტი ადგილები, რის გამოც „შეფილდის“ სწრაფი თავდამსხმელები ხშირი გადაადგილებით ბევრ უსიამოვნებას აყენებდნენ დინამოელებს. მხოლოდ კოტრიკაძის მაღალი ოსტატობა, რომელმაც რამდენიმე უძნელესი ბურთი მოიგვრია, დიდხანს არ აძლევდა ინგლისელებს ანგარიშის გაზრდის საშუალებას“.

მეორე ტაიმში თავგამოდებით ვიცავდით კარს, თანაც იშვიათად, მაგრამ საკმაოდ მწვავედ ვუტევედით. გოლი კი ვერა და ვერ გავიტანეთ.

გაზეთ „ტაიმის“ მიმომხილველი, აღნიშნავდა რა თბილისის „დინამოს“ თავდამსხმელთა მაღალ ტექნიკას, წერდა, რომ ჩვენს „...თამაშს აკლდა მოულოდნელობა, რაც შეფილდელებს მოწინააღმდეგის ჩანაფიქრის ადვილად გამოცნობის საშუალებას აძლევდა“. შეიძლება ეს ასეც იყო, — ტრიბუნიდან ხომ უკეთესად ჩანს.

შეხვედრის დამთავრებას 15 წუთი აკლდა, როდესაც სავსებით თანაბარ თამაშში ფანტაზიამ გაექცა მცველებს და მეოთხე ბურთი ვაიტანა, რომელსაც მეხუთეც მიაყოლა.

ადვილი წარმოსადგენია, თუ რა ხასიათზე ვტოვებდით მოედანს. ჩვენი გუნდის მრავალწლიან ისტორიაში პირველად განვიცადეთ ასეთი დიდი მარცხი საერთაშორისო მატჩში. სტარტი სავალალოა, წინ კი უფრო ძნელი შეხვედრები გველის, — უნდა შევხვდეთ „შეფილდზე“ უფრო მაღალი კლასის გუნდებს. მდგომარეობას ისიც ართულებს, რომ მომავალ მეტოქეთა თამაშს სრულებით არ ვიცნობთ.

შეფილდიდან ქალაქ ვულვერჰემპტონში გავემგზავრეთ, სადაც შეხვედრებით ცნობილ „მგლებს“ — „ვულვერჰემპტონ-უონდერერსს“. ოთხი თვის უკან „მგლებმა“ ლონდონში „უემბლის“ სტადიონზე შესანიშნავ სტილში დაამარცხეს „ბლეკბორნ როვერსი“ და ინგლი-

სის თასი მოიპოვეს. მათ მხოლოდ 1 ქულა დააკლდათ, რათა ზედ-
ზედ შესამედ ქვეყნის ჩემპიონობა მოეპოვებინათ.

არცაა გასაკვირველი, რომ „შეფილდთან“ მატჩის შემტყუარე ქულა
ნი აქციები ძალიან დაბლა ფასობდა, ხოლო „მგლების“ თქვენი ქულა
ბულმა მწვრთნელმა სტენლი კულსმა რეპორტიორებს თამაშის წინ
ასე განუცხადა: „ჩემი მგლები მათ დაპგლეჯენ“.

უნდა გამოგიტყდეთ, რომ შეფილდიდან წამოსვლის დღეს
„მგლებთან“ შეხვედრა დაახლოებით ასე გვესახებოდა, მაგრამ
მეორე დილით ხასიათი გამოგვიკეთდა, დავმშვიდდით, საკუთარი
ძალის იმედი მოგვეცა, რწმენა მოგვემატა და მხოლოდ უკეთ, რაც
შეიძლება კარგად თამაშის სურვილით აღვივსენით. გვინდოდა
მეორე მატჩში ჩვენი თავის ერთგვარი რეაბილიტირება მოგვეხდინა.

და აი, გუნდები მოედანზე არიან. „ვულვერჰემპტონი“: ფინლი-
სონი, სტიუარდი, შოუელი, კლემპი, სლეიტერი, ფლაუერსი, მე-
ზონი, მიურეი, ფარმერი, ბროდბენტი, დილი (დიურანტი). თბილი-
სის „დინამო“: კოტრიკაძე, სიჭინავა, თორაძე, ჩოხელი, ვორონინი,
იამანიძე, მელაშვილი, ბარჭაია, კალოევი, ლოლობერიძე, მესხი. ასე
იყო სინამდვილეში. რაც შეეხება ადგილობრივი კლუბის მიერ გა-
მოშვებულ პროგრამას, მასში ჩვენი ფუნქციები ცოტათი არეული
იყო. ასე, მაგალითად, კალოევი მცველად იყო წარმოდგენილი,
ხოლო მარცხენა შუამარბის ადგილზე ეწერა... დელეგაციის ხელმ-
ძღვანელი მიხეილ გოგიჩაშვილი.

შოტლანდიელი მსაჯი დავიდსონი იძლევა ნიშანს, ვიწყებთ
პირველ შეტევას, ვკარგავთ ბურთს, ვბრუნდებით ცენტრში, თავი-
დან ვიწყებთ იერიშს და წარმატებასაც ვაღწევთ: მესხი ფინტით
უსხლტება თავის დარაჯს, მეკარესთან პირისპირ გადის და ანგარიშს
ხსნის. ყოველივე ამის ჭეროვნად განცდა ვერც კი მოვასწარიტ.
რომ უეცრად დავკარგეთ უპირატესობა: გივი ჩოხელმა მოინდომა
თავისი მეკარისათვის ბურთის მიწოდება, მაგრამ... ბურთი კარის
კუთბეში აღმოჩნდა. თამაშის დაწყებიდან სულ რაღაც 4 წუთი გა-
ვიდა. ანგარიში კი უკვე 1:1-ა.

მოუხედავად ამისა ვგრძნობთ, რომ თამაში „აგვეწყო“, ზუსტი
გადაცემების წყალობით კარგად გამოგვდის სწრაფი შეტევები.
გრძნობა, რომ „მგლების“ სახელმოხვეჭილ მცველებს უჭირთ ჩვე-
ნი გარღვევების ჩაფუჭვა. დიდი ჯაფა ადგათ ნახევარმცველებს

კლემპს, სლევტერსა და ფლაუერსს. პირველი ორი ინგლისის ნაკრებში შედიოდა, ამჟამად ნაკრებში მხოლოდ ფლაუერსი თამაშობს. თუ იგი ასე თუ ისე უმკლავდება მელანჯილს, კლემპსი უმჯობესად უძღურია მესხის წინააღმდეგ.

მე-11 წუთზე მიშამ კარგად „ჩამოკიდა“ ბურთი საჯარიმო მოედანში, მე მთელი სისწრაფით გავექანე ბურთზე, თან ვგრძნობ, რომ მცველი ეს-ესაა დამეწევა. მომეჩვენა, რომ ბურთს მხოლოდ თავი შეეუშვირე, სინამდვილეში კი ისეთი სისწრაფე მქონია აღებული. რომ ბურთი ჩემი თავიდან ტყვიასავით შევარდა კარის მაღალ კუთხეში. მიგვყავს 2:1. ეს კარგია, მაგრამ მთავარია, რომ ინიციატივას ვინარჩუნებთ და გვაქვს ანგარიშის გაზრდის შესაძლებლობანიც. მე-18 წუთზე კალოვეი აჩქარდა და დაპკარგა ბურთის გატანის რეალური შანსი. მოწინააღმდეგეებს ასეთი შანსები თითქმის არა აქვთ. მხოლოდ ერთხელ, როცა ფლაუერსმა, ამ უდავოდ ბრწყინვალე ოსტატმა, შორიდან მოულოდნელად დაარტყა და ბურთი კარის ზედა კუთხეში მიდიოდა, ნაღდი გოლი გვეგონა. მაგრამ სერგოს თავგანწირულმა, შეიძლება ითქვას, ფენომენალურმა ნახტომმა ბურთს კუთხურისკენ შეუცვალა მისამართი.

მიმდინარეობდა პირველი ტაიმის უკანასკნელი წუთი, როდესაც მესხი კვლავ „გაეპარა“ თავის დარაჯს. ზუსტი გადაცემა, და „მგლების“ კარში მესამე ბურთი გამაქვს.

ორი ბურთის განსხვავების შემდეგ გასახდელში დასვენებაც იმედია. ვიცი, რომ „ვულვერპემპტონი“ ისეთი გუნდია, რომელსაც ყოველ წუთს შეუძლია განავითაროს ეგრეთწოდებული „ტრადიციული შტურმი“ და ბოხოქარი ფინიშით გამოასწოროს მდგომარეობა უიმედო მატჩებშიც კი. ყველაფერი ეს ვიცოდით და ვემზადებოდით. არც დაცვაზე გადასვლას ვფიქრობდით და არც ინიციატივის დათმობას.

მაშინაც კი, როდესაც შუა ტაიმში მეზონმა მინიმუმამდე დაიყვანა ბურთთა სხვაობა, სურათი არ შეცვლილა, — მდგომარეობის ბატონ-პატრონი ჩვენ ვიყავით. აი, მესხმა მიიღო ბარჯაიას ზუსტი გადაცემა და „მგლების“ კარში მეოთხე ბურთი გაიტანა, ზოლო 2 წუთის შემდეგ კალოვემა მეხუთე ბურთი შეაგდო და ანგარიში გახდა 5:2. ჩვენი შეტევა გრძელდება. ერთ-ერთი იერიშის დროს მეკარე ფინლისონმა ნახტომით ბურთი პირდაპირ მესხისკენ უკუაგ-

დო. კარი ცარიელია, მაგრამ მიწა აჩქარდა და ბურთი მიწაზე გა-
ხლართულ შეკარეს მოახვედრა.

დრო იწურება, სახელმძღვანელო „მგლები“ კი სამი მკვლევარის
განსხვავებით აგებენ თამაშს. ამას არაფერ არ მოელოდა, არც ფეხ-
ბურთელები, არც მაყურებლები. მართალი ვითხრათ, ამას არც ჩვენ
მოველოდით, მაგრამ თურმე ჯერ სადა ხარ! კიდევ უფრო მოუ-
ლოდნელი ამბავი წინ ყოფილა. შეხვედრის დამთავრებამდე დარჩე-
ნილია 12 წუთი. თამაში თითქოს მოგებული გვაქვს, მაგრამ ამ 12
წუთში ინგლისელებმა შეძლეს შეუძლებლის გაკეთება. ჯერ დიუ-
რანტმა, რომელმაც მარცხენა გარემარბი დილი შეცვალა, გაიტანა
ბურთი, ამას ფარმერმა ზედიზედ ორი ბურთი მიაცილა და ანგარიში
კათანაბრდა — 5:5.

აი, თურმე რა ყოფილა „მგლების“ ტრადიციული ფინალური
შტურმი, რომელზეც ასე ბევრს ლაპარაკობენ. ჩვენც გაგონილი
გვქონდა მასზე, მაგრამ... ჯერ ერთი, — ასეთ „საშინელებას“ არ
მოველოდით, და, მეორეც, — ძალზე შეურყეველი გვეგონა ჩვენი
პოზიცია. ეს თავდაჯერება ძვირად დაგვრჯდა. სამი ბურთის განსხვა-
ვების დროსაც კი ცუდად წავიფა საქმე, თუ ინიციატივას მეტოქეს
ვადაბარებ და ბოლომდე არ იბრძოლებ ამ ინიციატივის შესანარ-
ჩუნებლად. დასანანი მატჩის ფრედ დამთავრება მაშინ, როდესაც
მოგება თითქმის უზრუნველყოფილი გქონდა.

„მგლებთან“ ჩვენი შეხვედრის შედეგი ბევრისთვის მოულოდ-
ნელი იყო. მატჩში ფართო კომენტარი და გამომხატურება ჰპოვა ინგ-
ლისურ პრესაში. აი, რას წერდა, მაგალითად, გაზეთ „ტიმისის“
სპორტული მიმომხილველი: „ეს იყო „მგლების“ ყველაზე საპატიო
ფრე. არა მგონია ვინმემ იფიქროს, რომ თბილისის „დინამო“ — ეს
ის გუნდია, რომელმაც „შეფილდთან“ წააგო. მატჩში დიდხანს ტო-
ნის მიმცემი სწორედ თბილისელები იყვნენ. დინამოელები კარ-
გად ამუშავებდნენ ბურთს, მათი საბოლოო დარტყმები შესანიშნავი
იყო. „მგლებს“ ბედმა გაუღიმათ: მოწინააღმდეგის მცველთა უხეში
შეცდომების წყალობით მათ ორი ბურთი საჩუქრად მიიღეს.“
გაზეთი „დეილი მირორი“ წერდა: „შეფილდში მომხდარი ამბავი
საიდუმლოდ დარჩება. გუშინ საღამოს თბილისელებმა გვიჩვენეს,
თუ რატომ იყვნენ ისინი არჩეულნი ინგლისში სათამაშოდ“. გაზეთ
„დეილი ექსპრესის“ აზრით, „თამაშის წინ თბილისელთა 15 წუ-

თიანი მოთელვა ინგლისელ ფეხბურთელთა უმრავლესობაშია მი-
ვილ მატჩად მოეჩვენებოდა. მეკარე კოტრიკაძეს ენაქვეყნულად
ექვესი ბურთი დაატყდა თავს. მის კარს დაუზოგავაძმისმცემეფენე
ამ მოთელვამ თბილისელებს საკუთარ ძალებში რწმენა შეჰმატა და
უკვე მე-2 წუთზე მარცხენა გარემარბმა მესხმა, ამ მოუხელთებელმა,
და „ვერაგმა“ ფორვარდმა, ყოვლად წარმოუდგენელი შემობრუნე-
ბით გაიტანა ბურთი“. „ამ თამაშში ორი ბურთის ავტორმა მესხმა
გამოავლინა სისწრაფე, ტანისა და ბურთის ბრწყინვალე ფლობა-
მან „მგლების“ კაპიტან სტიუარტს ბევრი საზრუნავი გაუჩინა“,
განაცხადა გაზეთმა „დეილი სკეტჩმა“, ხოლო გაზეთი „დეილი ჰე-
რალდი“, რომელიც თითქოს აგრძელებდა ზემოთქმულ აზრს, წერ-
და: „მარჯვენა მცველს სტიუარტს, რომელიც ელვასავით სწრაფი
მესხის წინააღმდეგ თამაშობდა, 90-წუთიანი კომმარის გადატანა
მოუხდა“. რეიტერის სააგენტოს სპორტულმა კომენტატორმა, რო-
მელმაც მატჩის საბრძოლო ფრე უწოდა, განაცხადა: „საბჭოთა გუნდ-
მა გამოავლინა შესანიშნავი შეთამაშება და ბრწყინვალე დამამთავ-
რებელი დარტყმები. მხოლოდ თავბრუდამხვევი ფინიშის წყალო-
ბით, რითაც განთქმული არიან „მგლები“, მათ ამჯერადაც თავი
დააღწიეს დამარცხებას“.

ასეა თუ ისე, შეფილდში წარუმატებლობის შემდეგ, ვულვერ-
ჰემპტონში გამართულმა მატჩმა ერთგვარი კმაყოფილება მოგვიტანა
და გაგვაძნედა. ეს კი უმნიშვნელო რამ არ გახლდათ, რამდენადაც
ბოლო თამაში „ტოტენჰემთან“ გვიწევდა. ჩვენს მომავალ მოწი-
ნააღმდეგეზე ყველაზე უფრო კარგად ციფრები გვეტყვიან: „დე-
ზებმა“ (ასეთი სახელი შეარქვეს ამ კლუბის ფეხბურთელებს) თავისებური რეკორდი დაამყარეს, — ჩემპიონატის სტარტზე ზედი-
ზედ 10 გამარჯვება მოიპოვეს. მსგავსი რამ არ ყოფილა ბრიტანე-
თის საუკუნოვან საფეხბურთო ისტორიაში. „ვინ შეაჩერებს „ტო-
ტენჰემს?“ — კითხულობდნენ გაზეთები. ეგონათ, რომ ამას
„მგლები“ შეძლებდნენ, მაგრამ „მგლებმა“ ოთხი „მშრალი“ ბურთი
იწვნიეს. ჩვენი იქ ყოფნის დროს „ტოტენჰემი“ ინგლისური ფეხ-
ბურთის უდავო ფავორიტი იყო. „ტაიმსის“ სიტყვებით, „ტოტენ-
ჰემის“ თამაში არაჩვეულებრივად ორიგინალური სტილისაა, რო-
მელიც 1957 წლის მიუნჰენის კატასტროფის შემდეგ (იგი განიცადა

ინგლისის ვუნდმა „მანჩესტერ იუნაიტედმა“) ინგლისში არ უნდა
ხავთ“.

ზემოთ დასმული შეკითხვა უპასუხოდ მაინც არ დარჩება, ჩვენ უნდა
საბოლოო მატჩამდე ორი დღით ადრე „ტოტენჰემის“ გაშვებული
ლი წინსვლა შეჩერებულ იქნა. ეს მოახერხა „შეფილდმა“, რომელ-
მაც ლონდონში ანგარიშით 2:1 დაამარცხა ფავორიტი. ეს იყო
უმაღლესი კლასის ორი ღირსეული მეტოქის უბრწყინვალესი მატჩი.

მაინც რომელი ფეხბურთელები ითვლებიან „ტოტენჰემის“
მთავარ ძალად? უპირველესად ყოვლისა, ნაკრების ორი მოთამაშე —
ცენტრალური თავდამსხმელი ბობ სმიტი და მარჯვენა ნახევარმცვე-
ლი კრაფტ ბლენჩფლაუერი. 1960 წლის ზაფხულში სმიტმა ბურ-
თების გატანაში დაამყარა ინგლისის ახალი რეკორდი, რომელიც
არც მეტი, არც ნაკლები, 32 წლის განმავლობაში ხელუხლებ-
ელი იყო და 137 ბურთს უდრიდა. საინტერესოა აღინიშნოს, რომ
სმიტმა ამას მიაღწია ოთხნახევარ სეზონში. სმიტი ისეთი მრისხანე
თავდამსხმელია, რომ იწვიათად თუ გადის მოედნიდან ბურთის გაუ-
ტანლად. ამაში მას ყოველნაირად ეხმარებიან შუამარბები უაიტი
და ალენი, რომლებიც სმიტთან შესანიშნავად არიან შეთამაშებული.

მაგრამ „ტოტენჰემის“ უძლიერეს რგოლად მაინც ნახევარ-
დაცვა (მაკეი, ნორმანი, ბლენჩფლაუერი) ითვლება. ბლენჩფლაუე-
რი თავის სამშობლოში იმდენად პოპულარულია, რომ ერთ-ერთი
გაზეთის მიერ გამრცხადებულ ტრადიციულ კონკურსში „მსოფ-
ლიოს საუკეთესო სპორტსმენი“ — ბლენჩფლაუერმა საბჭოთა ტან-
მოვარჯიშის ლარისა ლატინინასა და ამერიკელ მძლეოსან რაფერ
ჯონსონის შემდეგ მესამე ადგილი დაიკავა. მაკეი-ბლენჩფლაუერის
წყვილი საუკეთესოდ არის მიჩნეული ინგლისში. ნორმანთან ერთად
ეს წყვილი ქმნის სამკუთხედს, რომელიც მინდვრის შუაგულის ბა-
ტონ-პატრონი ხდება. ერთი სიტყვით, ინგლისური პრესის ერთსუ-
ლოვანი აღიარებით, საქმე გვექნება ყველაზე უფრო ტექნიკურ
გუნდთან, რომლის შემადგენლობაშია თითქმის მთელი ინგლისური
ფეხბურთის ნაღები. „ინგლისში ჯერ არ ყოფილა ასეთ ბრწყინვალე
ფორმაში მყოფი გუნდი, აგრერიგად შეთამაშებული და გამარჯვე-
ბისაკენ ასე მიზანმსწრაფი“, — წერდა გაზეთი „დეილი ტელეგრა-
ფი“. ეს ვარსკვლავები ვიხილეთ 14 ნოემბერს ლონდონის სტადი-
ონზე, როდესაც ისინი ჩვენს წინააღმდეგ სათამაშოდ გამოვიდნენ.

„ტოტენჰემის“ („მებრძოლი მამლაყინწას“ — ასე ითარგმნება „ტოტენჰემ ჰოტსპური“) შემადგენლობაში იყვნენ: ბრაუნი, ბეიერი, ნორმანი, ჰენრი, ზლენფელაუერი, მაკეი, ჯონსი, უაიტჰედი, ალენი, დაუსონი. ჩვენი შემადგენლობა იგივე იყო, რაც „ვულვერ-ჰემპტონთან“.

სამწუხაროდ, „ტოტენჰემის“ სტადიონზე ვერც ერთი ვარჯიშის ჩატარება ვერ მოვახერხეთ, რადგან განუწყვეტელი წვიმების გამო მინდორს უზარმაზარი, მხატვრული პლასტიკური ნივთიერებისგან გაკეთებული ზეწარი ჰქონდა გადაფარებული.

ტოტენჰემი მუშათა რაიონია და ლონდონის მახლობლად მდებარეობს. იგი 130 ათასამდე მაცხოვრებელს ითვლის, ასე რომ სტადიონი, რომელიც ადგილობრივ კლუბს ეკუთვნის, სრულიად საკმარისია მისთვის. სტადიონზე 10 ათასი დასაჯდომი და 60 ათასი დასადგომი ადგილია.

„ტოტენჰემთან“ ზეხვედრის წინა დღეს ვიყავით კარლ მარქსის საფლავზე და გვირგვინებით შევამკეთ. ქალაქში ექსკურსიის დროს დიდი სამსახური გაგვიწია საბჭოთა საელჩოს თანამშრომელმა, ჩვენმა თანამემამულემ ნიკოლოზ ყიფსაშვილმა. მასზე უკეთესად გიდას მოძებნა ძნელად წარმოსადგენია. ჩვენთან ერთად იგი იყო ბუკინჰემის სასახლეში, ცნობილ ტრაფალგარ-სკვერში, ადმირალ ნელსონის ძეგლთან. ვინახულებთ ქალბატონ ტისოს მსოფლიოში განთქმული ცვილის ფიგურების მუზეუმი. უზარმაზარ გალერეაში სხვადასხვა ეპოქებისა და ქვეყნების გამოჩენილი ადამიანების გამოსახულებათა შორის ვნახეთ პოპულარული ინგლისელი ფეხბურთელების ბილ რაიტისა და სტენლი მეტიუზის ფიგურები.

ამინდი მატჩის დღესაც წმინდა ლონდონისებური იყო, — მოედანი უფრო ჭაობს მოგაგონებდათ, რომელზედაც თამაში ძალიან ნაკლებად წააგავდა ფეხბურთს. მიუხედავად ამისა, ზეხვედრა ტემპიანად დაიწყო. ჩვენმა ცდამ — თავიდანვე დაჯუფლებოდით მოედნის შუაგულს და ამის შედეგად — ინიციატივას, უნაყოფოდ ჩაიარა, — მასპინძელთა ნახევარდაცვა შეუცდომლად თამაშობდა და ჩვენს შეტევებს საჯარიმო მოედნის წორეულ მისადგომებთან ახშობდა. ინგლისელები ჩვენზე უფრო ხშირად როდი ავითარებდნენ იერიშებს, მაგრამ მცველთა ყოველ შეცდომას უმაღლეს იყენებდნენ. საუბედუროდ, ჩვენი დაცვა ხშირად ცდებოდა და აი, მე-19 წუთზე:

ჯონსის მიერ დარტყმული ბურთი კარის ბადეში გაეხვია. §2-ე
 თამდე, სანამ საპასუხო გოლი გავიტანეთ, ჩვენი იერიშები
 კუთრებით დაუინებელია და „ტოტენჰემის“ კართან რამდენიმე
 გოლე მომენტი იქმნება. როგორც იქნა, ყოველფე ამან, ასე ვთქვათ.
 მატერიალური გამოსახულება ჰპოვა: იამანიძემ ბურთი გადასცა
 მესხს, მიშამ გვერდი აუარა მცველს და პირიქით ხაზიდან ძლიერი
 დარტყმით მოწინააღმდეგის კარის გასწვრივ გაგზავნა ბურთი. მას
 მიუხსრო მელაშვილმა და ანგარიში გაათანაბრა.

პირველი ტაიმის დამთავრებას ბევრი არაფერი უკლდა, როცა
 მაკეიმ მარჯვენა ფრთიდან მიიღო ზუსტი გადაცემა და მეორე
 ბურთი გაიტანა ჩვენ კარში. ამ ბურთს, რომელიც თავდასხმელთა
 შეცდომის გამო გავიდა (დავივიწყეთ „ჩვენი“ ნახევარმცველების
 დაქერა და მეტისმეტად გავერთეთ შეტევით), დინამოელთა რიგებ-
 ში არავითარი პანიკა არ შეუტანია — მიმდინარეობდა თანაბარი,
 ორმხრივი შეტევებით აღსაქვს თამაში და ანგარიშის გაათანაბრების
 იმედს არ ვკარგავდით.

მაგრამ მეორე ტაიმის პირველსავე წუთზე მაკეის მიერ გატა-
 ნილმა მესამე ბურთმა პირდაპირ წელში გავწყვიტა. უხეში ტაქტი-
 კური შეცდომები ერთიმეორეს მიჰყვა და ასეთ ვითარებაში ჩვენი
 დაცვითი ზღუდეებს გადალახვა დიდ სიძნელეს უკვე აღარ წარ-
 მოადგენდა. შექმნილი მდგომარეობით კარგად ისარგებლეს ჯონსმა
 და დაუსონმა, რომლებმაც ანგარიში 5:1-მდე გაზარდეს. მხოლოდ
 ამის შემდეგ ბარქაია ახერხებს ერთი ბურთის გაჭვითვისას...

5:2! ასეთი ანგარიშით იმარჯვებს „ტოტენჰემი“. ეს იყო ჩვენი
 უკანასკნელი მატჩი ინგლისში.

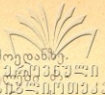
ინტერესმოკლებული არაა თამაშის შემდეგ „ტაიმის“ ფურც-
 ლებზე გამოქვეყნებული შემდეგი დახასიათება: „ექვს გარეშეა,
 რომ „დინამოში“ ცოტა როდია ჰკვიანი მოთამაშე. ესენი არიან
 ლოლობერიძე, ბარქაია, კალოვეი, მესხი (ეს უკანასკნელი ძლიერია
 მაინც, როდესაც ბურთს გაუგორებენ და როდესაც თამაშის ხასიათ-
 ზეა), თორაძე (ძალისმიერი ცენტრალური მცველი, რომელიც არა-
 ერთხელ შევლოდა თავის პარტნიორებს) და, ბოლოს, მეკარე კოტ-
 რიკაძე. მაგრამ ქართველ ფეხბურთელებს აკლდათ „მამლებისთვის“
 დამახასიათებელი გამბედაობა და სიმტკიცე“.

რა ვნახეთ ფეხბურთის სამშობლოში და რა იყო ჩვენთვის

სასარგებლო? ინგლისს, უდავოდ, ჰყავს პროფესიონალური ფეხბურთელთა ყველაზე ძლიერი და მრავალრიცხოვანი რაზმები, მათგან ყველაზე ფლიონი. იქ არის 94 პროფესიონალური კლუბი, გრანდ-მასტერ-კლუბი ათასზე მეტ გამოცდილ ფეხბურთელს აერთიანებს. აქაური ფეხბურთის ძლიერება სწორედ ამ მოთამაშეებზეა დამყარებული. არაერთხელ გვსმენია, რომ ინგლისის ნაკრების თამაში ზოგჯერ უფრო ნაკლებ შთაბეჭდილებას ახდენს, ვიდრე რომელიმე წამყვანი საკლუბო გუნდისა. მიღებულია, რომ საუკეთესო საკლუბო გუნდების თამაშის სტილი უფრო მკაფიოდ და თვალსაჩინოდ გამოხატავს თანამედროვე ინგლისური ფეხბურთის სახეს. მე მხოლოდ შემოიძლია დავეთანხმო ამ აზრს, — თანამედროვე ინგლისური ფეხბურთი არის არა ამ ქვეყნის ნაკრები; არამედ, უპირველეს ყოვლისა, „ტოტენჰემი“ (იგი მიმაჩნია მსოფლიოში ერთ-ერთ უძლიერეს საკლუბო გუნდად), „ველვერჰემპტონი“, „შეფილდი“ და სხვა მათი ტოლი გუნდები.

ბევრი საინტერესო, უცხო და უჩვეულო ვნახეთ ინგლისელ ფეხბურთელთა ტაქტიკასა და ტექნიკაში. პირველი, რაც თვალში მოგვხვდა, ეს არის ხშირი და ზუსტი შორეული დიაგონალური გადაცემები. თანამედროვე სისტემაში მცველთა რაოდენობის გაზრდას თითქოს უნდა მოესპო მაღალი, გრძელი გადაცემები მეტოქეთა ზურგს უკან, თავისუფალ ადგილზე. უნდა მოესპო თუნდაც იმიტომ, რომ ძალიან შემცირდა ეგრეთწოდებული „თავისუფალი ადგილები“; მეორეც, გაიზარდა მცველთა ურთიერთდაზღვევის შესაძლებლობანი. ასეთ სიტუაციაში უპირატესობა თითქოს უნდა მისცემოდა მოკლე, უფრო იშვიათად, საშუალო გადაცემებს პარტნიორის ფეხებში.

უნაკლოდ შესრულებული შორეული გადაცემები, გამბედაობა მაღალი ბურთისთვის ბრძოლაში და, ბოლოს, მაღალტექნიკური თამაში თავით მუდამ ახასიათებდათ ინგლისელ ფეხბურთელებს. აი, რატომ შესძლეს მათ დამეტკიცებინათ, თუ რატიგ ეფექტურია თუნდაც მასირებულ დაცვაში გრძელი გადაცემებით თამაში, როდესაც ისინი ზუსტი და დროულია; ამგვარ გადაცემებს იქ შესანიშნავად ფლობენ თავდამსხმელებიცა და მცველებიც. საქმარისი იყო, მაგალითად, მცველებს შეეწყვიტათ მოწინააღმდეგის შეტევა, რომ უმაღლე, დაუყოვნებლივ იწყებოდა კონტრშეტევა, რომელსაც სა-

ფუძვლად ედო ერთი ზუსტი გრძელი გადაცემა მთელ მოედანზე. ფიზიკურად ძლიერი, ახოვანი და ბრვე ინგლისელი მცველები, ლიან კარგ შთაბეჭდილებას ტოვებენ, მსუბუქად მოძრაობენ და საკმაოდ კარგად ფლობენ ტექნიკას. მათ ათლეტიზმში უხეშობის ნატამალიც კი არ არის: მათი ძალისმიერი თამაში თითქმის არასდროს არ ცილდება არსებული წესების ფარგლებს, მაშინაც კი, როდესაც ისინი მიმართავენ თავის საყვარელ ხერხს — ფეხებში ჩავარდნას. ამ რთულ ილეთს ისინი ძალიან კორექტულად და ოსტატურად ასრულებენ. ფეხებში ჩავარდნის დროს, როგორც ვიცით, ხშირია წესების დარღვევა და ამ ხერხის შესრულებისას მსაჯივცა და მაყურებელიც განსაკუთრებულ ყურადღებას იჩენენ მის შესრულებისადმი. ამავე დროს უნდა აღვნიშნოთ, რომ ინგლისელი მცველები ფეხებში ჩავარდნას მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში მიმართავენ, რადგან ამ დროს საკმარისია მცირე შეცდომაც კი და მდგომარეობის გამოსწორება შეუძლებელი ხდება. იხმარო ეს ილეთი, ნიშნავს — ითამაშო შეუცდომლად.

დაცვაში ინგლისელები, სულ ცოტა ხუთნი არიან. მაგრამ საკმარისია ერთ-ერთი მათგანი ბურთს დაუფლებოდა, რომ ნახევარმცველები, ზოგ შემთხვევაში კი მცველებიც, შეტევაზე გადასულიყვნენ. ასეთი მოქმედება არა მარტო კარგი ფიზიკური მომზადების შედეგია, არამედ მაღალი სათამაშო დისციპლინისა, გამოცდილებისა და ყოველ შექმნილ სიტუაციაში დამოუკიდებლად აზროვნების უნარისა. დაცვის ხაზის მოთამაშეთა მოქნილობა მჭიდროდაა გადაჯაჭვული თავდამსხმელთა, განსაკუთრებით კი გარემარბთა, მოქმედებასთან. თუ ძველად, „დუბლ-ვეს“ სისტემის დროს, გარემარბები არ სცილდებოდნენ თავის ადგილს და ცენტრში არ ინაცვლებდნენ, ამჟამად ისინი ხშირად იცვლიან ადგილებს, „ხეტილობენ“ (ახლა თავდასხმაში ხომ 4 ფეხბურთელი დარჩა!) და თავის ზონას თავისუფალს ტოვებენ. აი, სწორედ ამ თავისუფალი ადგილისკენ ისწრაფვიან მცველები.

თავდამსხმელთა თამაშში, გარდა იდეალური გრძელი გადაცემებისა, მოსაწონია კარგად დაყენებული დარტყმები, რომლებიც

ქალიან ხშირად საჯარიმო მოედნის გარედან სრულდება. ამ ბურ-
თების მოგერიება ძნელია არა მარტო იმიტომ, რომ ისინი მტკიცე
და ზუსტადაა დარტყმული, არამედ იმიტომაც, რომ მათ მიმართ
ბაზე ზევი დრო არ იხარჯება. თანაც ეს მომზადება ძალზე შენიღ-
ბულია და დარტყმათა უშეტესობა მოულოდნელია. თავდამსხმე-
ლები ერთნაირად აგრესიულნი არ არიან, მაგრამ, ჩემის აზრით,
ყველა ისინი ერთნაირად საშიშია.

ოკეანის

 მიღმა

1961 წლის შემოდგომა...

ჩვენ გუნდს მოვლის შორეული, ძალზე საინტერესო, მაგრამ არც თუ ისე იოლი მოგზაურობა ლათინური ამერიკის ქვეყნებში. პირველად მივემგზავრებით ასე შორს, ოკეანის მიღმა, დასავლეთ ნახევარსფეროში და, ბუნებრივია, დიდი ინტერესით მოველით მომავალ შეხვედრებს გმირული კუბის, ბოლივიისა და ეკვადორის მიწაზე.

ჩემთვის ეს მოგზაურობა ღირსშესანიშნავია კიდევ ერთი გარემოებითაც: დავამთავრე ფეხბურთელის თითქმის ოცდახუთწლიანი კარიერა, მწვანე მოედანზე ადგილი ახალგაზრდებს დავეთვე, თავად კი საწვრთნელ სამუშაოზე გადავედი და აი, ეს ტურნე ჩემი საზღვარგარეთული დებიუტია უკვე როგორც მწვრთნელისა.

ნახტომი ოკეანეზე, თუნდაც რეაქტიული ავიაციის ხანაში. ჩვეულებრივი მოვლენა არ გახლავთ და არც ისე უბრალო რამაა. განსაკუთრებით იმისათვის, ვინც მიჩვეული არ არის მიწაზე დაუწ-

ვებლად ხანგრძლივ გადაფრენებს. მრავალსაათიანმა ფრენამ, რომ
დესაც შენს ქვევით უნაპირო გოლიათი—ოკეანეა, თავდაპირველად
ერთხანს შეიძლება გაგაოცოს. შემდეგ კი თენთები, ენგლის ქვევით
მოუთმენლად ელი დედამიწის გამოჩენას. აი, სწორედ ამ ეტაპზე
რწმუნდები, რომ ორ პუნქტს შორის უმოკლესი მანძილი სწორი
ხაზია. რაც შეეხება ჩვენი მოგზაურობის ყველა გასულ ეტაპს, აქ
ამ სწორმა ხაზებმა მოსკოვიდან ევროპის მატერიკის დასავლეთი
კიდემდე შექმნეს ძალზე იკლიანტური ტენილი ხაზი. ავიაკომპანია
„კლმ“-ის თვითმფრინავი ოკეანეზე გიგანტური ნახტომისთვის
თითქოს გამოიბენს აკეთებსო, ძალ-ღონეს ამსტერდამში, მაინის
ფრანკფურტში, ციურიხსა და ლისაბონში დაჯდომით იკრეფდა.
შემდეგ ამას მოჰყვა კუნძული სანტამარია, პარამარიბო, კარაკასი,
კუნძული კიურასაო. გავიდა 16 საათი, სანამ ფეხქვეშ კვლავ დედა-
მიწა ვიგრძენით — დანიშნულების ადგილს მივალწიეთ. თუმცა
ამაზე ლაპარაკი ჯერ ნაადრევია: დილით კიდევ ერთი გადაფრენა
მოგველის — კიურასაოდან კუბის დედაქალაქ ჰავანაში.

ვინც ერთი დღე მაინც დაჰყო კუბაზე, ვფიქრობ, დამეთანხმე-
ბა: დღევანდელი კუბა, 1961 წლის შემოდგომის კუბა, ეს საბალზო
მონაპოვართა ერთგული დამცველების ათასი, ათი ათასი შემართუ-
ლი ხიშტია. მთელი პროგრესული კაცობრიობის მხარდაჭერამ, პირ-
ველ რიგში, მშვიდობისმოყვარე საბჭოთა ქვეყნის უანგარო მეგო-
ბრულმა დახმარებამ კუბა, ეს პატარა კუნძული, მიუდგომელ ციხე-
სიმაგრედ აქცია. კუბის ძლიერება დღითიდღე იზრდება და მტკიცე-
დება. იზრდება მისი საერთაშორისო ავტორიტეტი, იზრდება მასე-
ბის რევოლუციური შეგნებულობა. და რარიგ დიდიც უნდა იყოს
იმპერიალისტთა წადილი — უკუღმა შეაბრუნონ ისტორიის ჩარხი,
მათი ბოროტი ზრახვები სულ უფრო საცოდავად გამოიყურება,
რადგან რევოლუცია კუბაზე (დღეს ლაპარაკია უკვე კულტურულ
რევოლუციაზე), სპორტული ენით რომ ვთქვათ, „სისწრაფეს
იღებს“.

იწვინა რა თავისუფალი წრომის სიხარული, დღეს ყოველი
კუბელი მზადაა უყოყმანოდ შესწიროს სიცოცხლე მამულის კეთილ-
დღეობას. კუბელი პატრიოტები ყველაფერს აკეთებენ, რათა კიდევ
უფრო განამტკიცონ სამშობლოს ძლიერება. და რომ ლოზუნგში
„სამშობლო ან სიკვდილი!“ იზეიმოს სამშობლომ, ამისათვის საჭი-

როა აღიზარდოს თაობა მამაცთა და ვაჟკაცთა, ძლიერთა და მიზან-
მსწრაფთა, რევოლუციის შეუდრეკელ მებრძოლთა თაობა, სწორედ
ამიტომაც, რომ ახალგაზრდობის ფიზიკური განვითარება უნდა
კუბაში დღეს ისეთივე დიდმნიშვნელოვანია, როგორც წერა-კითხ-
ვის უცოდინარობის ლოკვიდაცია.

ერთხელ, როდესაც ჰავანის ღირსშესანიშნაობებს ვეცნობო-
დით, ქუჩაში დემონსტრანტთა კოლონა შეენიშნეთ. დემონსტრან-
ტები, ტრანსპარანტებით ხელში, სიმღერით მოაბიჯებდნენ.

— მოხალსე მასწავლებლები არიან, რომლებიც ეს-ესაა
დაბრუნდნენ პროვინციიდან. ისინი უპატაკებენ თანამოქალაქეებს,
ჰავანელებს: კიდევ ას კუბელს შეუძლია დღეს წერა-კითხვაო, —
გვითხრა თარჯიმანმა.

შემდეგში არაერთხელ შევხვდით ამგვარ სახეიმო პროცესიებს.
რაც შეეხება სპორტის განვითარებას, ამაზე, ვფიქრობ, საჭიროა
უფრო ვრცლად შევჩერდეთ.

19 ნოემბერს კუბამ აღნიშნა ფიზკულტურელის დღე. ჰავანის
სპორტის სასახლის ტრიბუნები დაემსგავსა გმირული კუნძულის
უზარმაზარ სპორტულ რუკას. თვითელი დელეგაცია თავისი
პროვინციის, თავისი ქალაქის ფერის ფორმით იყო წარმოდგენილი.
ეს იყო ძალზე ლამაზი და, რაც მთავარია, მრავლისმეტყველი სანა-
ხაობა: ესე იგი სპორტი მთელი კუნძულის მასების კუთვნილებად
ქცეულა.

...ქრება სინათლე. პროექტორთა მძლავრმა სხივებმა მაყურებ-
ბელთა მრავალრიცხოვანი, 18-ათასიანი მასიდან „გამოკვეთა“ კი-
დევ ერთი, ყველაზე პატარა, ჩვენი დელეგაცია. „ვივა სოვიეტუო
„დინამო“! „ვივა კუბა!“ „კუბა-სი, იანკი-ნო!“ ტაქტში იმეორებს
მთელი დარბაზი. სხვებთან ერთად ტაშს გვიკრავს ფიდელ კასტროც...
და გავიფიქრე მაშინ: „განა ჩვენი მისია ამ ტურნეში მხოლოდ
სტადიონებზე გამარჯვებებით ამოიწურება?“

უნებურად გამახსენდა პატარა ქალაქი კიურასაო, სადაც ჰავანის
თვითმფრინავს ველოდით. როდესაც რესტორან „კონტინენ-
ტალში“ ზანგი ოფიციანტი ხელს მართმევდა, იგი, რა თქმა უნდა,
არ ფიქრობდა იმაზე, ვინ ვარ მე — ფეხბურთელი თუ მწვრთნელი.
მან მხოლოდ ერთი იცოდა: მე — ეს საბჭოთა კავშირი ვარ, საბჭოთა
კავშირი კი გაგარინია. და აქვე მაჩვენა მაგიდა, რომელსაც ფ-

ბას“. განსაკუთრებით გაუჭირდა სერგო კოტრიკაძეს და მანქანა-
ლოქ ქანგბადის ბალიშამდეც კი მივიდა. ამის შემდეგ ალარ გვი-
ვირს, თუ რატომ დაკმაყოფილდა ლა-პასში ფრთი იხევერეუწუნდენ
გუნდი, როგორცაა ურუგვაი. ბიბლიოთეკა

არ ვიტყვოდი, რომ ჩვენი ჩასვლა ბოლივიაში ძალზე გაჭხარე-
ბოდათ. გაუჭვირდათ კიდეც. საქმე იმაშია, რომ ჩვენს ჩასვლამდე
ერთ-ერთმა კათოლიკურმა გაზეთმა ხმაური ატეხა: ბოლივიელები
მოტყუებულნი ვართო, — „დანაპირებ“ მოსკოვის „დინამოს“ ნაცვ-
ლად ჩამოვიდა თბილისის გუნდი, რომელიც ბოლივიელი ფეხბურ-
თის ოსტატებისთვის სერიოზულ მეტოქეს არ წარმოადგენსო.
ამასთან ერთად საჩუქრები, რომლებიც მოიტანეს სასტუმროში.
1946 წელს შექმნილი „დინამო ლა-პასის“ კლუბის წარმომადგენ-
ლებმა, მოსკოვის დინამოელთათვის იყო განკუთვნილი.

ასე იყო თუ ისე, გაუგებრობას მალე მოეღო ბოლო და ყველ-
გან გულთბილად გვხვდებოდნენ. მოგზაურობაში მუდმივად თან
გვახლდნენ ბოლივიის პროფსაბჭოების ორგანიზაციათა წარმომად-
გენელნი. ჩვენმა ხელმძღვანელმა გ. სიხარულიძემ თავის გამოსვლა-
ში რადიომსმენელებს მოუთხოო ფიზკულტურისა და სპორტის
განვითარებაზე საბჭოთა კავშირში, გუნდის უფროსმა შ. შავგული-
ძემ და შწვრთნელმა ნ. ჩხატარაშვილმა კი ბოლივიელებს გააცნეა.
ჩვენი კოლექტივის ისტორია. საგულისხმოა, რომ ამ გადაცემას თან
ზღვედა ლათინური ამერიკის მცხოვრებელთათვის კარგად ცნობი-
ლი საბჭოთა სიმღერები.

ფეხბურთი ბოლივიაში, ისე როგორც მთელ სამხრეთ ამერიკა-
ში, სპორტის ყველაზე გავრცელებული სახეა. უკვე ის ფაქტი, რომ
ერთ-ერთ უძლიერეს პროფესიონალურ კლუბ „სტრონჯეტს“ (რო-
მელთანაც პირველი შეხვედრა უნდა ჩაგვეტარებინა) თავის აქტივ-
ში გამარჯვებები ჰქონდა ბრაზილიის ისეთ პოპულარულ კლუბებ-
თან მატჩებში, როგორცაა „პორტუგეზა“ და „ამერიკა“, სერიო-
ზულ ყურადღებას იმსახურებდა. როგორც შემდეგ გამოჩნდა, ბო-
ლივიის ფეხბურთელები საკმაოდ კარგად ფლობდნენ ტექნიკას,
მაგრამ ფიზიკურ მომზადებაში აშკარად ჩამოუვარდებოდნენ ჩვენს
ბიჭებს.

ბოლივიელები ბრაზილიური ფეხბურთის აშკარა მიმდევრებ-
არიან. ისინი ბრაზილიელებით დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ

მაღალ ინდივიდუალურ ტექნიკას, უკანასკნელ დროს კი გადაიღეს მსოფლიო ჩემპიონთა განლაგების სისტემაც და მათი ტექნიკური სიახლენი.

მატჩი „სტრონჯეტთან“, რომელსაც ქვეყნის ჩემპიონატში III ადგილი ეკავა, არც თუ ისე იოლი გამოდგა. საქმეს ისიც ართულებდა, რომ ბევრი ჩვენი ფეხბურთელი ვერაფრით ვერ შეეგუა აქაურ გარემოს და გამუდმებულ თავის ტკივილს უჩიოდა. (ასპარეზობაზე ასეთი შემადგენლობა გამოვიყვანეთ: კოტრიკაძე, ბ. სიჭინავა, ხურცილავა, ხოჭოლავა, გ. სიჭინავა, ხელაძე, მელაშვილი, ბარქაია, კალოევი, იამანიძე, დათუნაშვილი). სწორედ ამიტომ თამაშის მსვლელობაში იძულებული ვიყავით შეგვეცვალა ბარქაია, მელაშვილი და დათუნაშვილი, რომელთა მაგიერ მოედანზე გამოვიდნენ ზეინკლიშვილი, სმირნოვი და ნიკოლაევი.

მიუხედავად ყოველივე ზემოთქმულისა, ჩვენმა გუნდმა მშვენივრად დაიწყო თამაში და უკვე მერ წუთზე ბარქაია-იამანიძის კომბინაციისა და კალოევის ზუსტი დარტყმის შემდეგ ანგარიში გაეხსენით.

მეტოქეებმა წარმოგვიდგინეს სავსებით თანამედროვე ფეხბურთი — მოქნილი ტაქტიკა და მაღალი ტექნიკა. თავდაპირველად ისინი იქნებოდნენ სისტემას 1+3+3+4 (უკან დასწიეს მარჯვენა შუამარბი).

ბრლივილებმა ბევრი მწვავე იერიში განახორციელეს, რომლის დროსაც ნახევარმცველები ძალზე აქტიურად ეხმარებოდნენ თავდასხმას. და აქ ქებით უნდა მოვიხსენიო სერგო კოტრიკაძე. მიუხედავად უქეიფობისა, იგი მშვენივრად თამაშობდა და, წარმოიდგინეთ, პენალტიც კი მოიგერია.

მინიმალური ანგარიში მეორე ტაიმის ნახევრამდე რჩებოდა, სანამ შოთა იამანიძემ „სტრონჯეტის“ მეკარე მეორედ აიძულა ბურთის ბადიდან გამოტანა. ბოლივიელ ფეხბურთელთა (მათ უმრავლესობას ინდიელები შეადგენენ) ერთ-ერთ საპასუხო შეტევას შედეგიც მოჰყვა, — გოლი მარცხენა შუამარბმა მორენომ გაიტანა. ამრიგად, პირველი მატჩი ჩვენ სასარგებლოდ (2:1) დამთავრდა.

სულ 80 ათასი კაცი ცხოვრობს ქალაქ კოჩაბამბაში და აქედან თითქმის მეოთხედი დაესწრო ჩვენს შეხვედრას „უსსტერმანის“

გუნდთან, რომელიც გაძლიერებული იყო სხვა პროფესიონალებთან
კლუბთა სამი ფეხბურთელით. ჩვენმა გამარჯვებამ „სტრონჯეტთან“
საგრძობლად გაზარდა ინტერესი მატჩისადმი კოჩაბამბაში, პირველი
ვიელებს ძალზე სწყუროდათ რევანში, მაგრამ ამას მხოლოდ სახა-
ხევროდ მიაღწიეს: თამაში დამთავრდა ფრედ — 1:1 (პირველი ბურ-
თი აღმოჩნდა ჩვენს კარში, რომელიც გაქვითა დათუნაშვილმა).

უნდა აღვნიშნოთ, რომ „უინსტერმანის“ ფეხბურთელები თამა-
შობდნენ უხეშად, რაც ადგილობრივი მსაჯის წყალობით ხდებოდა.
მე როგორც გუნდის მწვრთნელს, თარჯიმნის საშუალებით პირდა-
პირ მოედანზე მომიხდა მასთან ახსნა-განმარტების წარმოება. სხვა
არაფერიღა მრჩებოდა, გარდა გაფრთხილებისა: „თუ ასე გაგრძელ-
დება, იძულებული ვიქნებით დავტოვოთ მოედანი“. ამ კატეგორი-
ულმა განცხადებამ გაჭრა, შემდგომში მსაჯი გაცილებით მკაცრად
და ობიექტურად სჯიდა. სიტყვამ მოიტანა და ვიტყვი, რომ ბოლი-
ვიაშიც და ეკვადორშიც ხშირად იწვევენ უცხოელ მსაჯებს, რომ-
ლებსაც ანდობენ თავისი ქვეყნის პირველობის კალენდარულ მატ-
ჩებს. ბოლივიაში ჩვენს ორ გამოსვლას სჯიდა ურუგვაელი, პირველ
მატჩს ეკვადორში კი — უნგრელი. ისინი მოწოდების სიმადლეზე
აღმოჩნდნენ.

და კიდევ ერთი რამ: აქ, ისევე როგორც სამხრეთი ამერიკის
კონტინენტის სხვა ქვეყნებში, სათამაშო მინდორს გარს ერტყმის
რკინის მაღალი მესერი. საგულისხმოა, რომ გასახდელი ოთახებიდან
გუნდების გამოსასვლელი გვირაბი ორადაა გაყოფილი და გუნდები
ერთმანეთის პირისპირ მხოლოდ მოედანზე რჩებიან. ეს ღონისძიება
თურმე იმისთვის არის საჭირო, რომ ფეხბურთელებს ერთმანეთში
ჩხუბი არ მოუვიდეთ. რაც შეეხება მოედანს, ოთხივე კუთხურ
ალამთან დარაჯობს ორ-ორი აზოვანი პოლიციელი, რომლებიც ვე-
ბერთელა ნაგაზებით არიან „შეიარაღებული“.

ბოლივიაში ჩვენი უკანასკნელი მეტოქე იყო „მუნიციპალის“
გუნდი — ქვეყნის ჩემპიონატის ლიდერი. მასთან შეხვედრა დაგეგ-
მილი არ გვქონდა, მაგრამ როგორც კი გვითხრეს, რომ შეხვედრის
მთელი შემოსავალი ობოლთა სახლის მშენებლობას მოხმარდებათ,
რა თქმა უნდა, სიამოვნებით დავთანხმდით თამაშზე.

მხელია თქვა, რომელია უფრო ძლიერი — „სტრონჯეტი“ თუ „მუნიციპალი“. ყოველ შემთხვევაში, მათთან ჩვენი შეხვედრები შედეგებით არ შეიძლება ამაზე მსჯელობა. და აი, რატომ. ეჭვირეუქულია, ორივე გუნდს ერთნაირი შემადგენლობით, ერთ ქალაქში შეჯამებით, მაგრამ „მუნიციპალთან“ მატჩის დროისთვის ჩვენ ასე თუ ისე უკვე შევეჩვიეთ უჩვეულო პირობებს და ქანგაზღის ნაკლებობასაც ისე მტკივნეულად აღარ განვიცდიდით.

შეიძლება ეს იყო მთავარი მიზეზი იმ განადგურებისა, რომელიც მივაყენეთ ჩემპიონობის კანდიდატს — 5:2 (3:1), ორ-ორი ბურთი გაიტანეს კალოევმა და სმიჩნოვმა, ერთი კი ბარქაიამ.

ამ მატჩის შემდეგ ბოლივის პრესა წერდა, რომ „დინამოელები ევროპის საუკეთესო გუნდების სტილში თამაშობენო“. უზრუნველესი განსაკუთრებული ქებით იხსენიებდნენ ს. კოტრიკაძეს, ზ. კალოევსა და ახალგაზრდა მ. ხურცილავას.

კუბა და ბოლივია უკან დაგვრჩა. წინ ეკვადორია. მგონი აქ ყველაზე მძიმე ბრძოლები მოგველის. როგორც გვითხრეს, ადგილობრივ კლუბებში ბევრი უცხოელი თამაშობს. ესენი არიან ბრაზილიელები, არგენტინელები, ურუგვაელები. მამ აქაც ვირტუოზული ტექნიკა ყოფილა პატივში! მაგრამ ბოლივიელი სპორტსმენებისგან განსხვავებით, ეკვადორელები ფიზიკურადაც კარგად არიან მომზადებული.

მართალია, პირველმა მატჩმა „ემელეკთან“ (იგი ჩატარდა ქალაქ გუაიაკილის სტადიონ „მოდელეზე“ 30 ათასი მაყურებლის თანდასწრებით) ჩვენი შიში არ გაამართლა, — ისე მოვიგეთ 6:2-ზე, რომ სერიოზული წინააღმდეგობა არც კი გვიგვრძნია. მაგრამ უკვე შემდეგი მოწინააღმდეგე — ეკვადორის 1960 წლის ჩემპიონი „ბარსელონა“ — გამოცდილი, ტაქტიკურად ძლიერი და მრავალფეროვანი გუნდი გამოდგა. ბარსელონელები ოთხი მცველისა და ოთხი თავდამსხმელის სისტემით თამაშობდნენ, იერიშებში ერთ-ერთი ან ორივე ნახევარმცველის ხშირი გამოყენებით.

„ბარსელონას“ გამოჩენამ 30 ათასი მაყურებლით სავსე ტრიბუნებზე ისეთი ძალის ოვაცია და დამბახების ბათქა-ბუთქი გამოიწვია, რომ პირდაპირ გავგნებულეები ვიყავით. რალა იქნება მკვინ, ბურთი რომ გაგვიტანონ? ამ კითხვაზე პასუხი სულ მალე,

ნახევარ საათში მივიღეთ. თამაშის 26-ე წუთზე „ბარსელონა“
ბურთი გაგვიტანა და სტადიონზე ნამდვილად საშინელი გრივად
ამოვარდა. ეს იყო ფსიქოლოგიური შეტევაც, რომელსაც კოლექტივი
ცნობილია, ბევრი ვერ უძლებს. რა თქმა უნდა, ამგვარ მტკიცე
ტექნიკასა და ტაქტიკაზე არანაკლები მნიშვნელობა ენიჭება ნერვებ-
სა და ამტანობას. ამ მხრივაც ჩვენს ბიჭებს კარგად ჰქონიათ საქმე-
ტრიბუნათა სიხარული სულ ორ წუთს გრძელდებოდა, სანამ
თ. მელაშვილმა ანგარიში გაქვითა.

სტადიონმა ეს გოლი მიიღო როგორც კატასტროფა. სამარისე-
ბური სიჩუმე ჩამოვარდა.

მეორე ტაიმის მე-11 წუთზე ბ. სიჭინავასა და ბარქაიას მიერ-
გათამაშებული კომბინაციის შემდეგ ბურთი კალოევმა მიიღო და
მძლავრი დარტყმით გაგზავნა იგი კარის ზედა ძელს ქვეშ. ეს ბურთი
ამ ძნელ მატჩში უკანასკნელი გამოდგა.

ამ შეხვედრის შემდეგ თბილისის „დინამო“ საბოლოოდ იქნა
„ალიარებული“. გაზეთები აღნიშნავენ ჩვენი გუნდის მაღალ
კლასს, მის უაღრესად კოლექტიურ თამაშს და კარგ ფიზიკურ
მომზადებას. ამიტომ მესამე მატჩში, რომელიც ეკვადორის დედა-
ქალაქ კიტოში უნდა შემდგარიყო, „დებორტივო-კიტოს“ კლუბის
ალმით თურმე ფაქტიურად ქალაქის ნაკრების გამოყვანა განიზრა-
ხეს. ჩვენ კი ამჟერადაც ჩვეულებრივი შემადგენლობით გამოვდიო-
დით. სიტყვა „ჩვეულებრივი“ განმარტებას საჭიროებს. ლათინურ
ამერიკაში გუნდი გაემგზავრა ორი უძლიერესი ფეხბურთელის —
მცველის გივი ჩოხელისა და თავდამსხმელის მიხეილ მესხის გარეშე.
ამ დროს ისინი საბჭოთა კავშირის ღირსებას იცავდნენ ჩვენი ქვეყ-
ნის ნაკრების შემადგენლობაში მსოფლიო ჩემპიონატის სტამბოლის
შესარჩევ მატჩში, შემდეგ კი თამაშობდნენ ბუენოს-აირესის
სანტ-იაგოსა და მონტევიდეოს სტადიონებზე. მათ ნაცვლად ჩვენი
დელეგაციის შემადგენლობაში შედიოდნენ მოსკოვის დინამოელე-
ბი — რიაზოვი და ნიკოლაევი, აგრეთვე სპირნოვი რიგის „დაუგა-
ვადან“.

„დინამოსის“ შესავსებად იძულებული ვიყავით ეს ამხანა-
გებიც წაგვეყვანა, თუმცა უნდა გამოგიტყდეთ, რომ ახალგაზრდების
გაწაფვა უფრო გვიწოდდა. ახალბედებიდან გამოირჩეოდა ჯერ-

კიდევ სულ ახალგაზრდა მურთაზ ხურცილავა, რომელსაც ცენტრ-
 ლური მცველის პასუხსავეები პოსტი ჰქონდა მინდობილი. მისი პოსტი
 პირ უნდა ითქვას, რომ მან ყველა თამაში მომწიფებულ ბავშვებთან
 ვით ჩაატარა და სპეციალისტთა და ჟურნალისტთა დიდი ქება
 დაიმსახურა. „დეპორტივო-კიტოსთან“ მატჩზე შემდეგი შემადგენ-
 ლობა გამოვიყვანეთ: კოტრიკაძე, ბ. სიჭინავა, ხურცილავა, ზოქო-
 ლავა, გ. სიჭინავა, ხელაძე, მელაშვილი, ბარქაია, კალოევი, იამანიძე,
 დათუნაშვილი.

ჯერ კიდევ მოედანზე გამოსვლამდე შევეურიგდით აზრს, რომ
 ამ ხანგრძლივი ტურნეს ეს უკანასკნელი მატჩი ყველაზე ძნელი
 იქნებოდა. თანაც „მოვეშხადეთ“ თავშეუკავებელ ეკვადორელ
 გულშემატკივართა „ფოკუსების“ დასახვედრადაც. მაგრამ ყველა-
 ფერი კეთილად დამთავრდა. ჩვენი გუნდის კაპიტნის იამანიძის მიერ
 თამაშის მე-10 წუთზე გატანილ ბურთს მოედნის პატრონებმა უპა-
 სუხეს მხოლოდ ერთით მეორე ტაიმის დასაწყისში.

სტადიონ „ოლიმპიკის“ 40 ათასი მაყურებლის სასიხარულოდ
 საყაიმო ანგარიში დიდხანს იყო ძალაში. და როდესაც ფინალურ
 სასატვენს წუთიდა უკლდა, მოვახერხეთ ორი ბურთის (ხუნდაძე,
 კალოევი) გატანა და გავიმარჯვეთ — 3:1.

მატჩის შემდეგ მივიღო ეკვადორის რესპუბლიკის პრეზიდენ-
 ტმა კარლოს ხულიო აროსემენამ, რომელიც თამაშს ესწრებოდა.

ტურნე სამხრეთ ამერიკაში დაგვამახსოვრდა კიდევ ერთი
 უჩვეულო მოვლენით, რომელმაც ყოველივე ჩვენგანის მეხსიერება-
 ში წარუშლელი შთაბეჭდილება დატოვა: აქ პირველად ვნახეთ
 გახელებული ხარების ბრძოლა — კორიდა. თავდაპირველად სანა-
 ხაობა არა მარტო უჩვეულოდ, არამედ საზარლად და ველურადაც
 გვეჩვენებოდა. სიბრაზით გაცოფებული ხარების დანახვისას ქრუან-
 ტელი გვივლიდა. შემდეგ ნელ-ნელა შევეჩვიეთ სანახაობას და,
 წარმოიდგინეთ, გაგვიტაცა კიდევ საერთო აზარტმა და აქიოტაჟმა.
 უნდა ითქვას, რომ ხართა ბრძოლა ისევე პოპულარულია სამხრეთ
 ამერიკაში, როგორც ფეხბურთი. კორიდის საზბიელის ტრიბუნები
 ზმირად უფრო მეტადაა გაჭედილი მაყურებლებით, ვიდრე სტადი-
 ონისა. მატადორები ისეთივე პოპულარობითა და საყოველთაო სიყ-

ვარულით სარგებლობენ, როგორც ფეხბურთელები იმ დღეს, რომლის შესახებაც გიყვებით, მოწმენი გაცხდით გამარჯვებულნი პატივსაცემად გამართული ზეიმისა, რაც ნამდვილ ეროვნულ დღესასწაულში გადაიზარდა. საქმე იმაშია, რომ ახალგაზრდა ეკვადორელი მატადორი (ამბავი ეკვადორში ხდებოდა) შეკრებილთა აუწყრელ სიხარულში აღიარებულ იქნა უძლიერესად მექსიკიდან და ესპანეთიდან ჩამოსულ განთქმულ მატადორებთან შეჯიბრებაში არსებული ტრადიციის თანახმად, გამარჯვებულს მიეკუთვნა მისი მიერ მოკლული ხარის ყური და კუდი. მატადორმა შემოუარა სარბიელს, ანუ გააკეთა საპატიო წრე, რომლის დროსაც იგი პირდაპირ „დასეტყვილ“ იქნა ფარფლებიანი ქუდებით, ქისებითა და... ქალის ტუფლებით. ამის შემდეგ მოკლული ხარის კუდი და ყური მოკრძალებით დაუდეს ფეხთ ლოქაში მჯდომ ეკვადორის პრეზიდენტს... ყველაზე საინტერესო კი ჯერ კიდევ წინ იყო: მატადორი მთელი თავისი მოკაზმულობით ხელებზე აიტაცეს და ქალაქის ცენტრამდე რამდენიმე კილომეტრი ასე ატარეს.

სხვა, არანაკლებ საინტერესო მოგონება დაკავშირებულია ეკვადორზე მგზავრობასთან. იგი ქალაქ კიტოდან 30 კილომეტრის დაშორებით გადის. ჩამოვედით თუ არა დანიშნულების ადგილზე, და ავტობუსიდან ფეხი მიწაზე დავდგით, აჩხაკუნდა ყველა ჩვენი ფოტომოყვარულის აპარატი: ყველას სურდა აღებეჭდა ისტორიული კადრი, როდესაც ცალი ფეხით დგახარ ჩრდილოეთ ნახევარსფეროზე, მეორეთი კი — სამხრეთისაზე.

ბოლივიაში და ეკვადორში წარმატებული გამოსვლების შემდეგ, განსაკუთრებით კი „ბარსელონაზე“ გამარჯვების მერე, მივიღეთ მრავალი მიწვევა არგენტინიდან, ბრაზილიიდან, კოსტარიკიდან. ჩვენი სამხრეთ-ამერიკული ტურნეს იმპრესარიომ, ბრაზილიელმა დეგამამ (ბრაზილიის კლუბის „მადურას“ ყოფილი პრეზიდენტი, რომელიც ამ გუნდთან ერთად ჩამოვიდა საბჭოთა კავშირში) წინადადება მისცა ჩვენი დელეგაციის ხელმძღვანელობას დაგვედო კონტრაქტი ბრაზილიაში მოგზაურობაზე.

— ისეთი თამაშით, თქვენ რომ აჩვენეთ, — თქვა მან, — დიდ სიამოვნებით მიგიღებენ ყველა ქვეყანაში.

ცხრა მატჩი გავმართეთ კუბის, ბოლივიისა და ეკვადორისა

სტადიონებზე. 8 გამარჯვება და 1 ფრე, 39 გატანილი და 9 მიღებული ბურთი, — აი, ჩვენი მოგზაურობის ბალანსი. დასასრულს მინდა მოვიყვანო ადგილი ერთი წერილიდან. მელიც ჩვენს ოკეანესგაღმა მოგზაურობას შეეხებოდა. იგი ეკუთვნის ფეხბურთის ერთ-ერთ უდიდეს სპეციალისტს, საბჭოთა კავშირის ფეხბურთის ფედერაციის მთავარ მწვრთნელს, სპორტის დამსახურებულ ოსტატს მიხეილ იაკუშინს, რომელიც გვახლდა ამ ტურნეში. აი, რას წერდა იგი „ფუტბოლში“ გამოქვეყნებულ სტატიაში: „...თბილისის დინამოელებმა კარგად ჩაატარეს თავიანთი ტურნე და ერთხელ კიდევ დაადასტურეს, რომ საბჭოთა ფეხბურთის სკოლა დგას სწორ გზაზე. უმეტეს მატჩებში მათ გამოამყვანეს ლამაზი, ძალიან სწრაფი, კომბინაციური თამაში. შეტევათა ელვისებური განვითარება, სიმტკიცე დაცვაში, მაღალი შრომისუნარიანობა. აი, სწორედ ამან განაპირობა დინამოელთა წარმატება ბოლივიისა და ეკვადორის პროფესიონალურ კლუბებთან შეხვედრებში“.

ქართველი
წიგლიწიგლები

უკვლავ

CHILE 1962

წიგლიწიგლები

ცნობილი გამოთქმა რომ ცოტათი გადავაკეთოთ, შეიძლება ითქვას, რომ არ ვარგა ის ფეხბურთელი, რომელიც მსოფლიო ჩემპიონატზე არ ოცნებობს. როგორც ჯარისკაცისთვის ძნელია გენერალად გახდომა, ასევე ძალიან ძნელი და რთული საქმეა ჩვენთვის გავიკაფოთ გზა მსოფლიოს უძლიერეს ფეხბურთელთა ფორუმისაკენ...

ცოდვა იქნებოდა, რომ ბედს ვუჩიოდე. იმ წლებში, რომლებიც ფეხბურთთან მაკავშირებდნენ, ჩემი გუნდისა და სსრ კავშირის ნაკრების შემადგენლობაში რამდენიმე ათეულ საერთაშორისო მატჩში გამოვსულვარ, ვყოფილვარ სხვადასხვა კონტინენტებზე. ოლიმპიურ თამაშებშიც მიმიღია მონაწილეობა. და მხოლოდ ერთს ვერ მივაღწიე, — ვერ იქნა და ერთხელაც ვერ მოვხვდი მსოფლიო ჩემპიონატზე. იმ დროისათვის, როდესაც საბჭოთა ფეხბურთელები ეიულ რიმეს თასის გათამაშებაში ჩაებნენ, ნაკრებში უკვე აღარ

ვიყავი და ადვილი გასაგებია ის უსაზღვრო სიხარული, რომელიც განვიცადე 1962 წლის აპრილში: „დინამოს“ ცენტრალური ინსტიტუტის სპორტულ დან გვაცნობეს, რომ შეყვანილი ვიყავი სპეციალისტ-მწვრთნელის ჯგუფში, რომელიც მსოფლიო ჩემპიონატის მატჩების სანახავად ჩილში მიემგზავრება.

ადვილად მიხვდებით, რომ ჩემს სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა.

ჯგუფის შემადგენლობა მცირეა, — სულ 9 კაცი ვართ. ჩვენი ხელმძღვანელია ფიზკულტურის ცენტრალური ინსტიტუტის სპორტულ თამაშობათა კათედრის დოცენტი, სპორტის დამსახურებული ოსტატი მ. ტოვაროვსკი. ჯგუფში შედიან: ფეხბურთის საკავშირო ფედერაციის მთავარი მწვრთნელი ბ. ნაბოკოვი, „ა“ კლასის წამყვანი გუნდების უფროსი მწვრთნელები ვ. სოლოვიოვი (კიევის „დინამო“), ნ. სიმონიანი (მოსკოვის „სპარტაკი“), ო. ოშენკოვი („შახტიორი“), ნ. მოროზოვი („ლოკომოტივი“), ა. ლოლობერიძე (თბილისის „დინამო“), რადიოკომენტატორი ნ. ოზეროვი და ჟურნალისტი და მთარგმნელი ვ. პარხიტკო.

ოზეროვის გარდა ყველას ერთი ამოცანა გვაქვს: სანტ-იაგოში. ვინია-დელ-მარსა და რანკაგუაში გამართული თამაშების ნახვა და ჩვენი ნაკრები გუნდის შესაძლებელ მეტოქეთა თამაშის გაანალიზება. ასე რომ, თუ აქამდე, უცხოეთში ყოფნისას, საკუთარი ინიციატივით ვწერდი დღიურს, ამჯერად ჩემი პირდაპირი მოვალეობა იყო გულდასმით ჩამეწერა ყოველივე, თვალყური შედევნებინა, ანალიზი მეწარმოებინა... უნდა გითხრათ, რომ ეს მოვალეობა ძალიან სასიამოვნო იყო, მით უმეტეს, რომ უნდა გვენახა მსოფლიოს საუკეთესო ფეხბურთელების თამაში.

დღიურის წერა, როცა სხვა საზრუნავი არა გექვს, ძნელი საქმე როდია. მაგრამ აწარმოო მსოფლიო ჩემპიონატის დღიური, საკმაოდ რთული ამბავია და აი, რატომ. ამ უდიდეს სპორტულ მოვლენაზე იმდენი რამაა დაწერილი, თანაც ისე დაწვრილებით, რომ ჩილის ამბების უბრალო აღწერა უკვე საქვეყნოდ ცნობილია და ნათქვამის გამეორებას ნიშნავდა. ამიტომ სულაც არ დამისახავს მიზნად ფოტოგრაფიული სიზუსტით ამეწერა ჩემპიონატის მსვლელობა, ან ოქროს ქალ-ღმერთის თანსისთვის გამართული ბრძოლების პერიპეტიათა სტენოგრაფია გამეკეთებინა.

ჩემთვის მთავარი და ყველაზე საინტერესო იყო დამენახა მრავალ ორთაბრძოლებში ფეხბურთის სკოლების და სტილის თავისებურებანი, ვცდილიყავი გამეგო და გამეაზრებინა მსწრაფად და მამახასიათებელი, განსაკუთრებული თვისებები, ერთი სიტყვით ჩემებურად შემეფასებინა ნანახი.

მოგვიანებით, უკვე შინ როცა დავბრუნდი, ჩემს ჩანაწერებს მიემატა საზღვარგარეთული ჟურნალ-გაზეთებიდან გაკეთებული ამონაჭრები ანგარიშებისა და რეცენზიებისა...

მაგრამ სანამ უშუალოდ ჩილის საფეხბურთო ბატალიებს შევხვებდი, თავს ნებას მივცემ და რამდენაღმე გადავუხვევ თემას. ჯერ სულ რამდენიმე სიტყვას მოგახსენებთ მგზავრობაზე. მით უმეტეს რომ ერთხელ უკვე გადავლაზე ოკეანე დაახლოებით ასეთივე მარშრუტით.

მოსკოვი—პრაღა—ციურიპი—ლისაბონი, და ტრანსკონტინენტალური ლაინერი კურსს იღებს სამხრეთი ამერიკისაკენ. 13-საათიანი გადაფრენა მხოლოდ ერთი საინტერესო შემთხვევით დამახსოვდა: თვითმფრინავში იყვნენ სხვადასხვა ქვეყნების ჟურნალისტები, რომლებიც ჩვენსავით მსოფლიო ჩემპიონატზე მოემგზავრებოდნენ. ერთ-ერთმა მათგანმა, ტომით შოტლანდიელმა, მითხრა, რომ რედაქციას მისი გასაგზავნი თანხა არ აღმოაჩნდა და ამიტომ იგი... გამოემშვიდობა საკუთარ ავტომობილს.

შეორე, — იტალიელი, დიდი მოლაპარაკე იყო და მისგან ინტერვიუს აღება გადავწყვიტე. დიახ, სწორედ ასე! ეს, ყმაწვილი ფეხბურთში საკმაოდ განსწავლული აღმოჩნდა და მასთან საუბარი სასიამოვნო იყო. იტალიელთა შანსებს მარიო (ასე ერქვა ჩემს ახალ ნაცნობს) ექვის თვალთ უყურებდა და თავისი ქვეყნის ნაკრებს „ხასიათის გუნდად“ თვლიდა (ეს გამოთქმა ერთობ ნაცნობი იყო ჩემთვის).

— ელენიო ერერა, — თქვა მარიომ, — იტალიაში არ უყვართ მას ტრაბახად და მეტიჩრად თვლიან.

— ვინ იქნება ჩემპიონი? რასაკვირველია, ბრაზილია. — ეს ისე დაჯერებულად თქვა, თითქოს საქმე ეხებოდა არა ფეხბურთის

ურთულეს ბრძოლებს, არამედ უმარტივეს არითმეტიკულ ამოცანას.

ქართული
საბავშვო ჟურნალი

ოკეანის თავზე ჩვენმა დელეგაციამ პირველი გამარჯვებული პოვა. ტრადიციის თანახმად, ავიაკომპანია წინადადებას აძლევს მგზავრებს მონაწილეობა მიიღონ საერთო თამაშში: სტიუარდებს ჩამოატარებს სალონში დიდ ფორთოხალს, რომელშიც ასანთის ღერობებია ჩასობილი. ვინც ზუსტად გამოიცნობს ამ ღეროთა რაოდენობას, პრიზი — შოკოლადის კამფეტებით სავსე კოლოფი — მას ეკუთვნის. 70 პასუხიდან სწორი მხოლოდ ერთი გამოდგა: ჩვენმა მთარგმნელმა ვალოდია პარხიტკომ ზუსტად დაასახელა რიცხვი — 78. შოკოლადს ყველანი გემრიელად შევეჭყეტით და „დამარცხებულ“ მეზობლებსაც გავუმასპინძლდით.

სამხრეთამერიკულ კონტინენტზე პირველი ქალაქი, სადაც შევჩერდით, იყო ბრაზილიის ქალაქი რესიფი. პირველი ადგილობრივი მცხოვრები, რომელიც შეგვხვდა, იყო 15 წლის ფეხშიშველი ზანგი ბიჭუნა რამოს სივილინო. პირველი შეკითხვა, რომლითაც მას მივმართეთ, იყო:

— თამაშობ თუ არა ფეხბურთს?

ბიჭუნამ ფართოდ გაიღიმა, მისი თვალები კი თითქოს ამბობდნენ: ასეთ შეკითხვას მხოლოდ მიამიტი კაცი თუ მოგცემსო...

— მინდა პელესავით ვითამაშო.

ასეთი კატეგორიული განცხადების შემდეგ აღარაფერი დაგვრჩენოდა გარდა იმისა, რომ, როგორც ერთ-ერთმა ჩვენგანმა იხუმრა, „ყოველი შემთხვევისათვის“ გადაგველო სურათი მომავალ სახელგანთქმულ პირთან.

რესიფის შემდეგ თვითმფრინავის ფრთებქვეშ გადაგვეშალა კიდევ სამი ქალაქის — რიო-დე-ჟანეიროს, მონტევიდეოს და ბუენოს-აირესის პანორამები და, ბოლოს, მგზავრობის საბოლოო პუნქტს — სანტ-იაგოსაც მივალწიეთ. გადაწყვეტილია აქ, ჩემპიონატის დედაქალაქში დავბინავდეთ... აქ იქნება ჩვენი დელეგაციის შტაბი. აქედან გავემგზავრებით მატჩების სანახავად, აქ მოვიყრით ხოლმე თავს...

თვითეული ჩვენგანი კონტროლის ქვეშ იყვანდა თითო გუნდს და მერე თავის მოსაზრებებსა და შეხედულებებს საფუძვლიან

ბილი თამაშობენო“. ბრძოლა უადრესად დაძაბული იყო და რომელიმე გუნდის უპირატესობაზე კარგა ხანს ვერაფერს იტყობდით. მაგრამ თუ ყურადღებით დააკვირდებოდით, შეამჩნევდით, რომ უნგრელები ოდნავ, ძალიან უმნიშვნელოდ უფრო ზუსტები იყვნენ კომბინაციებში, რომ მათი უძლიერესი ფორვარდები — ტიხი და ალბერტი — უფრო პროდუქტიულად მოქმედებდნენ იმ ზონაში, საიდანაც, ჩვეულებრივ, უფრო ხშირად გადის ხოლმე ბურთი.

აი, როგორ ახასიათებდა უნგრეთის გუნდს ინგლისური გაზეთი „დეილი უორკერი“: „ყველა ეთანხმება იმ აზრს, რომ ახლანდელი უნგრული გუნდი 50-იანი წლების სახელგანთქმული ნაკრების ღირსეული მემკვიდრეა. ცენტრალურმა თავდამსხმელმა ალბერტმა, ჩემპიონატში ჯერჯერობით ერთადერთმა, შეძლო ერთ თამაშში სამი ბურთის გატანა. ყოველივე ამის გათვალისწინებით, ინგლისელთა წაგება ანგარიშით 1:2, არც ისეთი დიდი ტრაგედიაა, როგორც ეს უშუალოდ მატჩის შემდეგ წარმოგვიდგა“.

ინგლისელთაგან კარგი შთაბეჭდილება დატოვა გრივსმა (№ 8), ხოლო ჩარლტონმა (№ 11) ბრწყინვალედ ითამაშა. ესაა საოცრად სწრაფი გარემარბი, რომელსაც საუცხოო დრიბლინგი აქვს. საჭიროების შემთხვევაში დაუღალავად ეხმარება თავის ნახევარდაცვას, მარჯვნივაც ინაცვლებს, არავითარ შემთხვევაში არ დააყოვნებს ბურთს, თუ რომელიმე პარტნიორს თავისუფალ პოზიციაში მოკრა თვალი. ვერ გაამართლა იმედები ცენტრალურმა თავდამსხმელმა ჰიტჩენსმა. იგი გამოთიშული იყო ანსამბლს და ვხედავდო, როგორ უკმაყოფილოდ აქნევდა თავს გუნდის მწვრთნელი უ. უინტერბოტომი. მორიგ მატჩში მწვრთნელმა ჰიტჩენსის ნაცვლად პიკოკი გამოიყვანა, მაგრამ ეს ვარიანტი უარესი გამოდგა, რის შემდეგ ინგლისელებმა ხელი ჩაიქნიეს და ისევ ჰიტჩენსი არჩიეს.

ცენტრფორვარდის ეს გადაუჭრელი პრობლემა და მეკარის სუსტი თამაში რომ არა, ინგლისელები უკეთეს შედეგებს მოიბოვებდნენ. მათს თამაშში სილამაზეს ნუ ეძებთ, სამაგიეროდ იგი მეტად მძლავრი და შთამბეჭდავია. სულ ორი-სამი გადაცემაც კი საკმარისია ინგლისელთათვის, რომ ღრმა ზურგიდან უშუალოდ მეტოქის კარის წინ გაიყვანონ თავისუფალი ფორვარდი.

და რამდენად განსხვავდება ინგლისური ფეხბურთისაგან არ-

გენტინელთა დაქუცმაცებული, მოკლეგადაცემებიანი თამაში! ცენ-
ტრიდან საჯარიმო მოედნამდე არგენტინელებს სულ ცოტა 5-6
გადაცემა მაინც „ეხარჯებათ“, რასაც უამრავ დროს ანდობენ.
თანამედროვე ფეხბურთში კი დრო ყველაფერია.

ვნახე არგენტინელი ფეხბურთელები მას შემდეგ, რაც მათ
მეოთხედფინალში გასვლის ყოველგვარი შანსი დაკარგეს. მოედნი-
დან გასვლისას ბევრი მათგანი ტიროდა. ძნელია ამაზე უფრო სევ-
დიანი, მოწყენილი ხალხის წარმოდგენა. მე არც მიკითხავს უგუნე-
ბობის მიზეზი, ან რა საჭირო იყო. არგენტინელებმა მშვენივრად
იკოდნენ, რანაირი მიღბაც ელოდათ სამშობლოში.

განსაკუთრებული ინტერესით ველოდით პელეს ნახვას. ჩვენ-
ში ბევრი რამაა ცნობილი ამ ბრაზილიელი ზანგის შესახებ. სამხრეთ
ამერიკაში პელე სწორუპოვარი პიროვნებაა, მისი სახელის გაგონე-
ბაზე ტრიბუნები ისტერიულად გაჰკივიან. ეს გულლია, ხალისიანი,
მომღიმარი ფეხბურთელი უკვე დღეს ლეგენდააა ქცეული. ლე-
გენდააა ქცეული აგრეთვე მისი ქველმოქმედება, სიყვარული ბავ-
შეებისადმი, ცხოველებისადმი და, რასაკვირველია, ბურთისადმი.

პელეს ვუყურეთ ბრაზილიისა და ჩეხოსლოვაკიის გუნდების
მატჩში. მაგრამ ფეხბურთისთვის განკუთვნილი 90 წუთის ნაცვ-
ლად პელეს თამაში ვნახეთ სულ რაღაც 20 წუთი. ამ ხნის განმავ-
ლობაში მას ბევრი არაფერი გაუკეთებია, ვინაიდან ჩვეულებად
ჰქონია—კარგად გაერკვეს სიტუაციაში, მოსინჯოს მოწინააღმდეგე.
თავისებურად დიაგნოზი დაუსვას თვითეულ მცველს და მხოლოდ
ამის შემდეგ შეუდგეს თავის საქმეს. ზანამ პელე ამ საძიებო სამუ-
შაოებს აწარმოებდა. მას მოულოდნელად, მოწინააღმდეგესთან
ჩეხების გარეშე, მოუვიდა სერიოზული ტრავმა: ძნელი მდგომა-
რობიდან კარში დარტყმის დროს ძლიერად გაეჭიმა ფეხის კუნთი
და დაეცა. იქვე იმყოფებოდა ჩეხების ნახევარმცველი მასოპუსტი,
რომელმაც ნახა ყველაფერი ეს და მოიქცა როგორც ჭეშმარიტი
რაინდი, — არ დაესხა თავს მწოლიარე პელეს. ბრაზილიელი გა-
კირვებით ადგა და მადლობის ნიშნად ნელი დარტყმით გაიყვანა
ბუთი ხაზს გარეთ.

ორივე ფეხბურთელის ამ კეთილშობილურმა ექსტმა უდიდე-
სი მოწონება გამოიწვია სტადიონზე. მაყურებლები შემდეგშიც არ

დამცხრალან, როცა ექიმებმა პელე ძლივს შემოიყვანეს მინდორზე, სადაც მან ადგილი დაიკავა მარცხენა ფრთაზე და არაგვიანადაა მონჯილი. წილეობას არ იღებდა თამაშში. ჩეხოსლოვაკიის გუნდის მწვერვალზე ყოველმხრივ ამჯღავნებდნენ თავიანთ პატივისცემას ჩვენი დროის უდიდესი ფეხბურთელისადმი და ერთხელაც არ შეჯახებიან მას.

აღნიშნულმა მატჩმა, უკეთ რომ ვთქვათ, ბრაზილიელთა თამაშმა, ნამდვილად გააწვილა როგორც მაყურებლები, ისე პრესაც. ჩილის გაზეთი „ელ მერკურიო“ წერდა: „ორივე მოწინააღმდეგე აუღელვებლად თამაშობდა და სანახაობრივი თვალსაზრისით თამაში სილამაზით არ გამოირჩეოდა, მაგრამ ტაქტიკური ჩანაფიქრების მხრივ ფანტასტიკურად სრულყოფილი იყო. ბრაზილიელები დიდა პატივისცემით ლაპარაკობენ ჩეხოსლოვაკიის გუნდზე“. ფრანგული „ეკიპი“ უფრო კონკრეტულად ლაპარაკობდა ჩეხოსლოვაკელთა ძალაზე: „ისეთმა გუნდმა, როგორცაა ჩეხოსლოვაკიისა, სადაც ყველაფერი კოლექტიურ თამაშს ექვემდებარება, გუნდმა, რომლის მექარე იმისთვის კი არ დგას კარში, რომ თავი გამოიჩინოს, არამედ ცდილობს სარგებლობა მოუტანოს კოლექტივს, ისეთმა გუნდმა თვალსაჩინო ადგილი უნდა დაიკავოს მსოფლიო ფეხბურთში“.

მართლაც, პელეს გუნდი არაფრით არა ჰგავდა იმ მრისხანე მსოფლიო ჩემპიონს, რომელმაც სრულიად ახალი, სრულყოფილი ფეხბურთის დემონსტრაცია მოახდინა შვეციაში და სპეციალისტებს აჩვენა საოცნებო თამაში. წერდნენ, რომ ბრაზილიელები ზედმეტად არიან დარწმუნებული თავიანთ ძალაში, რომ შემადგენლობა დაბერდა 4 წლით, რომ მეტოქეები მათ უკვე კარგად იცნობენ და ამიტომაც მათთვის წინააღმდეგობის გაწევა გაცილებით უფრო იოლია და ა. შ.

მაგრამ, ალბათ, ბრაზილიელებს თავიანთი კონკრეტული გეგმა ჰქონდათ, რომელსაც ზედმიწევნით ზუსტად ასრულებდნენ. გუნდმა თავიდანვე არ გამოაჩვენა მთელი თავისი შესაძლებლობანი, მიაღწია მხოლოდ იმას, რაც საჭირო იყო, ე. ი. პირველი ადგილი დაიკავა ჯგუფში და მხოლოდ მეოთხედფინალში ჩართო ზედმეტი „სიჩქარე“.

ეს იყო მატჩში ინგლისელებთან. ამ თამაშის შემდეგ მაყურებლებიც ძალიან ნასიამოვნები დაიშალნენ სტადიონიდან და პრესა-

მიხეილ იაკუშინი, დიდი, ზორის ჰაიკაძე (სტოკჰოლმი, 1958 წლის მსოფლიო ჯეშპონატი).

საქართველოს
სპორტის
კომიტეტი

არჯა. მატჩი სსრკ — ალღუმბია. მიხეილ მესხი თავის სტიქიაშია.

არია. გივი ჩოხელი თავისუფალ დროს.

ნიკოლოზ ლატიშვილი — VI მსოფ-
ლიო ჩემპიონატის ფინალური
მატჩის მსაჯი.

ფინალური მატჩის მომენტი. ჩე-
ხოსლოვაკთა გუნდის მეკარე
შროიფი და ბრაზილიელთა
ცენტრ-ფორვარდი ვავა
ბურთისათვის ბრძოლაში.

გარინჩა.

Estes são os integrantes da equipe brasileira que ora disputa, no Chile, o VII Campeonato Mundial de Futebol, vestindo os novos e vistosos agasalhos inteiramente confeccionados com o notável Fio Helanca. São agasalhos especiais, de grande poder de aquecimento cuja leveza e elasticidade proporcionam conforto absoluto, permitindo ampla liberdade de movimentos.

Estas foram as vantagens que motivaram a Confederação Brasileira de Desportos (C.B.D.) a aceitar, prazerosamente, este valioso presente oferecido pelos produtores de Fio Helanca no Brasil.

ბრაზილიელია განაშენილი ზღვრული —
 გარინა, დიდი, პელებ, ვავა, ზავალო
 (მარცხენა ფოტო); პელებ მიემზავრება
 სტადიონზე (ზედა ფოტო); ჩილის ერთ-
 ერთი ფურნალის უდასე არსებობდა
 ბრაზილიელი ფეხბურთის ორი მარცხელი-
 ტი (ქვედა ფოტო).

Chilly Michel Polancek Kean Schnitz Hrad Las Zubani Lomel ma
 hink molnar Haupt Karl Tylais Jures turg karst Zubanp L

I მსოფლიო ჩემპიონატის მეორე პრიზიორი —
 ჩეხოსლოვაკიის ნაკრები.

ცნობილი იუგოსლაველი
 ფეხბურთელი შეკულარაძე.

საქართველოს
ფეხბურთის
ფედერაცია

VI მსოფლიო ჩემპიონატი. იტალიელი სეზარი უბევს შვეიცარიელს კარს.

მაც წევრება ტონი: მსოფლიო ჩემპიონმა გამოაჩინა თავი
„კლანჭები“.

„ბრაზილიელები ჯობდნენ ინგლისელებს ბურთის ფლანგის წესით
გადაცემათა სიზუსტეში, — წერდა რეიტერის სააგენტოს კორესპონდენტი.
— მათი თავდასხმა მოქმედებდა სწრაფად და ეფექტურად, მაშინ, როცა პოზიციური თამაშით გატაცებული ინგლისელი მცველები ურთიერთდაზღვევას ვერ ასწრებდნენ. მოედანზე ბრაზილიელთა „ბატონობა“ საკმაოდ დამაჯერებლად მეტყველებს ამ გუნდის კლასზე. ინგლისელები ლომებივით იბრძოდნენ მანამ, სანამ დაიღლებოდნენ“.

ინგლისელებმა მეტად მაღალ ტემპში დაიწყეს თამაში და პირველივე წუთებზე იშიშვლეს თავიანთი „მახვილი“ — ბობ ჩარლტონი. ბრაზილიელთა მარჯვენა მცველი ჯ. სანტოსი ჯერ კიდევ კონტრილეთისთვის ემზადებოდა, როცა ჩარლტონმა თვალშეუვლები მოძრაობით აუარა გვერდი ჯერ მას, შემდეგ მაუროს და ზედკარიას წინ ჩააწოდა ბურთი. ცენტრალურმა თავდამსხმელმა ვერ გამოიყენა მარცხენა გარემარბის ეს ძვირფასი „ნობათი“ და დაკარგა ნაღდი გოლი. სანამ ის, თმებში ხელჩავლებული, კენესოდა მეკარე უილმარის წინ, ბრაზილიელებმა წინ გაისროლეს ბურთი და ჩართეს თამაშში თავიანთი მთავარი „კოზირი“ — გარინჩა. თუ შეადარებთ ორივე მოწინააღმდეგის ძირითად შემტევ ძალას — ჩარლტონსა და გარინჩას, ეს უკანასკნელი გაცილებით უფრო ძლიერია. გარინჩა, როგორც კატა თავეს, ისე ეთამაშებოდა თავის დარაჯ უილსონს, და განა მარტო უილსონს! იგი გასაოცარი სისწრაფით დაჰქროდა მინდორზე და ამ კოლოსალურ სისწრაფეში წამითაც არ კარგავდა ბურთს. ინგლისელებმა ყველაფერი სცადეს, რათა როგორმე „დაეშოშმინებინათ“ მეტოქეთა „განრისხებული“ გარემარბი, მაგრამ ეს აშკარად აღემატებოდა მათს ძალ-ღონეს. პირველი ტაიმის შემდეგ უ. უინტერბოტომმა სულ ორიოდ სიტყვა უთხრა კორესპონდენტებს:

— წარმოდგენა არა მაქვს რა უთხრა ჩემს მცველებს. როგორ უნდა დავიჭიროთ გარინჩა, არ ვიცი!

მაგრამ სწორი არ იქნებოდა ბრაზილიელთა გამარჯვება (3:1) მხოლოდ გარინჩას პირად საქმეში „ჩაგვეკერებინა“. ინგლისელებმა

ამ დღეს ძალზე ძლიერად ითამაშეს, მაგრამ ყველასთვის ცხადი იყო, რომ ბრაზილიის ნაკრები მათზე მაღლა იდგა. *ქრქუნი*

მატჩის შემდეგ უინტერბოტომმა ყურნალისტებს წაუკითხა: — წავაგეთ იმიტომ, რომ ჩვენი დაცვა შეცდომებს უშვებდა. ხოლო თავდამსხმელები თავდაჯერებულობამ დალუპა. ბრაზილიის ნაკრები შესანიშნავი გუნდია, ხოლო გარინჩა მსოფლიო კლასის მოთამაშეა.

ზევით აღვნიშნე, რომ მსოფლიო ჩემპიონატის მატჩებს ძალზე ცოტა მაყურებელი ესწრებოდა, მაგრამ ეს სრულიადაც არ ნიშნავს, რომ ფეხბურთი ჩილში პოპულარული არაა. პირიქით. ჩვენს გუნდთან მოპოვებული გამარჯვების შემდეგ სანტ-იაგოს ქუჩები ნამდვილ საგიჟეთს გავდა. ფეხბურთის მოყვარულთა დემონსტრაციებს ზოლო არ უჩანდა, არც ღღისით, არც ღამით. მთელი დედაქალაქი ან ქუჩებში იყო გასული, ან აივნებზე გამოფენილიყო. ახალთახალ მანქანებზე ვეება ასოებით იყო დათხაპნილი: „ვივა ჩილი!“ ხალხი მღეროდა, ბორგავდა, შფოთავდა. მანქანის დაყვირება სანტ-იაგოში სასტიკადაა აკრძალული, მაგრამ ამ დღეს აქ ყოველგვარი აკრძალვა მოისპო და ყველაზე უფრო გამაყრუებლად სწორედ პოლიციელთა მანქანები გაჰკიოდნენ.

ჩანკაგუას სტადიონზე მყოფ თითქმის ყველა მაყურებელს, ზულზე ეკიდა პორტატული რადიომიმღები, ისინი ისმენდნენ თავიანთი გუნდის მატჩის რეპორტაჟს და როგორც კი ერთხმად აყვირდებოდნენ, უკვე ვიცოდით, რომ ჩილელებმა წარმატებას მიაღწიეს.

ბრაზილიელებთან მატჩის წინ სანტ-იაგოს ერთ-ერთ გაზეთში მსხვილი შრიფტით ეწერა: „ჩილიმ მიირთვა შვეიცარული ყველი დააყოლა იტალიური სპაგეტი და შესვა რუსული არაყი. ახლა დესერტად ბრაზილიურ ყავას არაფერი ჯობია“.

ასეთ პირობებში თამაში ძალზე ძნელი იყო თვით ბრაზილიელთათვისაც კი, რომლებიც „ესტადიო ნასიონალის“ პირთამდე გატენილი, ფანტიკურად განწყობილი აუდიტორიის წინაშე უნდა გამოსულიყვნენ. ტრიბუნებს შორის ნამდვილი შეჩიბრება გაჩაღდა გუნდის აქტიურ მხარდაჭერაში. თვითეულ ჯგუფს ცალკე დარბაზი ჰქავდა, რომელსაც ისტერიამდე მიჰყავდა თავისი „ორ-

ქესტრი“. ბრაზილიიდან ჩამოსული ორიოდუ ათასი გულმკერდე გულრი
 რი საცოდავად იყო მიყუყული ამ გნისაში. გიგლინიძე

ჩილის ფეხბურთელებს იმ დროისთვის საკმაოდ ჰქონდათ მი-
 ლებული წამახალისებელი ჯილდოები. ისინი გამოაცხადეს სანტ-
 იაგოს საპატიო მოქალაქეებად, დაურივეს ბინები, დიდი ფულადი
 პრემიები, აღუთქვეს უფასო მოგზაურობა სამხრეთი ამერიკის ქვე-
 ყნებში, მათს ბავშვებს მისცეს უფასო განათლების უფლება და
 სხვ.

საინტერესოა ასეთი დეტალი: სსრ კავშირისა და ჩილის გუნ-
 დების მატჩის დღეს ჩილის საფეხბურთო ფედერაციის აწ გან-
 სვენებული პრეზიდენტის კ. დიტბორნის მეუღლეს შეეძინა მესამე
 ვაჟი. მადრიდის „რეალის“ ხელმძღვანელობამ მაშინვე ოფიცია-
 ლურად გამოაცხადა, რომ ეს ვაჟი მთელი თავისი სიცოცხლე იქნე-
 ბა კლუბის საპატიო წევრი.

სხვათა შორის, ბრაზილიისა და ჩილის გუნდების მატჩს ეს-
 წრებოდნენ ჩვენი ფეხბურთელებიც, რომლებიც სანტ-იაგოში დარ-
 ჩნენ თვითმფრინავზე ადგილების უქონლობის გამო.

ბრაზილიელებმა კარგად იცოდნენ, რომ თუ მათი მოწინააღ-
 მდეგე დასაწყისში სულ მცირეოდენ უპირატესობასაც კი მიაღწევ-
 და, შემდგომში მასთან ბრძოლა უაღრესად გაძნელებოდა. ამი-
 ტომ მათ პირველ წუთებიდანვე აიღეს ხელთ თამაშის სადავეები.
 გუნდის მწვრთნელს ა. მორეირას სწორედ ასეთი მითითება ჰქონდა
 მიცემული თავისი მოთამაშეებისათვის:

— დღევანდელ მატჩში თამაში იწყება პირველ წუთზე და
 თავდება მხოლოდ ოთხმოცდამეათეზე. გახსოვდეთ ეს და ითამაშეთ
 მთელი თქვენი შესაძლებლობით და... სინდისით.

ბრაზილიელებმა მართლაც კეთილსინდისიერად ითამაშეს. მათი
 დაცვა იდეალური შეთანხმებით მოქმედებდა, ხოლო თავდასხმას
 ტონი გარინჩამ მისცა. გარინჩა მართლაც ბრწყინვალე იყო და თუ
 რომელიმე მომენტში ჩილელთა დაცვა უპირატესობას აღწევდა
 მოწინააღმდეგე ფორვარდებთან ბრძოლაში, გარინჩა გამძვინვარე-
 ბული იწყებდა შეტევას თავის ფლანგზე.

ბრაზილიელები კარგი სტრატეგები აღმოჩნდნენ. მათ სწორად
 გამოთვალეს, რომ გარინჩა, ვაეა, ამარილდო და ზაგალო ყოველ-

თვის შეძლებდნენ მოწინააღმდეგის დაცვის დაჩაგვრას და შედეგის მიღწევასაც. როცა მათთან საბრძოლველად ჩილელებს ენისკიდის უკან დახვევა უზღებოდათ, დიდი მაშინვე გადიოდათ ალოდ საიერიშო ოპერაციებში მონაწილეობდა.

პირველი ორი ბურთი გაიტანა გარინჩამ, რამაც ფაქტიურად გადაწყვიტა მატჩის ბედი. ბრაზილიელებმა გაიმარჯვეს ანგარიშით 4:2 და ფინალში გავიდნენ.

მართალია, ჩილელებმა წააგეს მატჩი, მაგრამ მათ გაამართლეს ყველა ის იმედი (და საჩუქარიც), რომელთაც მათზე ამყარებდნენ გულწემატკივრები.

„ბრაზილიელები ფეხბურთის სილამაზის ყველა საიდუმლოს ფლობენ და ურთულეს ილეთებსაც კი ხუმრობით ასრულებენ. მათი გამარჯვება სავსებით დამაჯერებელია, თუმცა ჩილელები ღირსეული მეტოქეები იყვნენ“, — ასე წერდა დეპა-ს სააგენტო. ბრაზილიელთა მწვრთნელმა ა. მორეირამ კი განაცხადა: „ჩვენი გუნდი უნაკლოდ თამაშობდა. ჩილელები, როგორც მოსალოდნელი იყო, ძნელი მეტოქეები გამოდგნენ, თუმცა დაცვაში სუსტი ადგილები ჰქონდათ“.

მასპინძლებმა საუკეთესოდ ჩაატარეს მატჩი მესამე ადგილისთვის და დაამარცხეს კიდევ იუგოსლავიის ძლიერი გუნდი (1:0).

გახეთ „დოიჩეს შპორტ-ეზოს“ (გდრ) მიმომხილველის აზრით, „წინა მატჩებთან შედარებით ოლიმპიური ჩემპიონი ამჯერად უარესად თამაშობდა. ინიციატივისა და მრავალფეროვანი თამაშის მიუხედავად, თავდამსხმელებმა ვერაფრით ვერ გადალახეს ტემპერამენტიანი ჩილეელი მცველებისა და მეკარის მედგარი წინააღმდეგობა. ამასთან ერთად, იუგოსლაველთა ნახევარმცველები ცდილობდნენ უკან ეთამაშათ, რაც მოედნის შუაგულში ერთგვარ „ვაკუუმს“ ქმნიდა.

თავის მხრივ ჩილელებმა კარგი სტრატეგის — ნახევარმცველ როხასის ხელმძღვანელობით მეტოქეს გრივალისებური შტურმი დაატეხეს, რომელსაც აუღელვებლად იგერიებდნენ იუგოსლაველთა მცველები და მეკარე. როდესაც მეორე ტაიმის ბოლოში ჩილელთა იერიშები თანდათან ჩაქრა და უსისტემო გადანაცვლებებში გადაიზარდა, იუგოსლავლები შეტევაზე გადავიდნენ და კიდევაც ახლოს იყვნენ გამარჯვებასთან. მთელი გუნდი წინ, შეტევაზე წავიდა, და სწორედ ეს იყო ძალზე სახიფათო მანევრი. ასეც მოხდა:

მოუსვენარი როხასის თავგანწირულმა პირადმა გარღვევამ ჩილ-
ლებს გამარჯვება და ბრინჯაოს მედლები მოუტანა. მსოფლიო ჩემპიონა-
პიონატში მეოთხე ადგილი იუგოსლავიის ახალგაზრდა წევრისაა
თვის უდავო წარმატებად უნდა ჩაითვალოს“.

ამ დროისათვის უკვე ვნახე მსოფლიო ჩემპიონატის ყველაზე
მნიშვნელოვანი მატჩები, ასე ვთქვათ, გათამაშების ნაღები. რა თქმა
უნდა, ეს იყო ნამდვილი დიდი ფეხბურთი, მაგრამ გამოგიტყდებით,
მისი ზოგიერთი დეტალი აშკარად ვერ უბასუხებდა თანამედროვე
როთხოვნებს. თავი რომ დავანებოთ მაყურებელთა სიმცირეს,
ფეხბურთელთა უხეშობას, ზოგიერთი გუნდის აშკარა სისუსტეს,
ე. წ. ფავორიტებს შორისაც არ იყო ყველაფერი რიგზე. ავიღოთ,
მაგალითად, ესპანელთა გუნდი. აქ თავმოყრილია უმაღლესი კლასის
„ვარსკვლავების“ მთელი პლეადა. მხოლოდ მათი ჩამოთვლაც კი
საკმარისია ნათქვამის საილუსტრაციოდ: დი სტეფანო, დელსოლი,
სუარესი, ჰენტო, სანტამარია... და აი, ამ გუნდმა ჩილში სირცხვი-
ლი ჭამა. ესპანელებმა იმდენად ცუდად ითამაშეს, რომ თავიანთ
ჯგუფში ბოლო ადგილი დაიკავეს და ჩამორჩნენ მექსიკის საკმაოდ
სუსტ გუნდასაც კი. მიზეზი? ერთ-ერთი მიზეზია ესპანელთა მოხე-
ტიალე მწვრთნელის ე. ერერას ყოვლად გაუმართლებელი, უსა-
ფუძვლო ექსპერიმენტები.

ერთ-ერთმა ესპანელმა კორესპონდენტმა პირდაპირ თქვა:

— თუ დაგვლუბავს, ეს დაგვლუბავსო, — და თითი ერერასკენ
გაიშვირა.

მსოფლიო პირველობის ფინალი! ასეთ მატჩს ყოველთვის ვერ
ნახავს კაცი, ამიტომ ისე უნდა უყურო, რომ არ გამოგრჩეს არც
ერთი უწვრილმანესი და უმნიშვნელო დეტალიც კი...

ერთ-ერთი ფინალისტი — ბრაზილიის ნაკრები -- გათამაშების
გადამწყვეტ ფაზაში გავიდა როგორც კანონიერი პრეტენდენტი. რაც
შეეხება ჩეხებს, ფინალში მათი მონაწილეობა ჩემპიონატის მთავარ
სენსაციას წარმოადგენდა.

ჩეხებმა წააგეს ეს გადამწყვეტი შეხვედრა (1:3), მაგრამ მათ
ამ დღეს შესანიშნავი თამაში გვაჩვენეს. მთელი გუნდი საათის
მეჭანიზმივით მოქმედებდა — უკიდურესი სიზუსტით, გამოზომი-
ლად. რა თქმა უნდა, ისეთ მოწინააღმდეგესთან შეხვედრისას,
როგორცაა ბრაზილიის ნაკრები, პირველ ყოვლისა უნდა იზრუნო

საკუთარი კარის უხიფათობაზე და ჩეხებიც სწორედ ასე მოიქცნენ. მათი დაცვა და ნახევარდაცვა თამაშობდნენ სამაგალითო უკუფენულ შეთანხმებით, დინჯად, თითქმის უშეცდომოდ. წინ ჯერჯერობით ფორვარდი ყოველნაირად ცდილობდა შეტევის გახანგრძლივებას, რათა უკანდახეულ შუამარბებს მოესწროთ წინა ხაზზე გადმოსვლა. შეიძლება ჩეხების თამაში კიდევ უფრო ეფექტური ყოფილიყო, მეკარე შრომის შეცდომები რომ არ დაეშვა (თურმე ბრაზილიელთა გამარჯვებაში ეჭვი არავის შეპარვია მაშინაც კი, როცა ისინი ფინალს მე-14 წუთზე აგებდნენ ანგარიშით 0:1).

ორიოდე სიტყვით დავახასიათებ მსოფლიო ჩემპიონთა თამაშს, გადმოგცემთ ჩემს უშუალო შთაბეჭდილებებს თვითნებურ მათგანზე.

ქილმარი შეიძლება ჩამორჩება კიდევ მსოფლიოს ექსტრა-კლასის მეკარეებს და მას ზოგჯერ საკუთარ კლუბშიც ცვლიან, მაგრამ იგი იდეალურადაა შეთანხმებული ნაკრების მცველებთან და უსიტყვოდ ესმის თვითნებური მათგანის ჩანაფიქრი. ქილმარი ათლექტური აგებულებისაა, მაღალი ბურთის ასაღებად ხშირად გაბედულად გამოდის წინ, აქვს კარგი ნახტომი, თავდამსხმელებს ეთამაშება თამამად და მათთან შეტაკებისას, როგორც წესი, იმარჯვებს ხოლმე.

როცა ლაპარაკია რომელიმე გუნდის დაცვაზე, ჩვეულებრივ წარმოვიდგენთ სამ მოთამაშეს შემდეგი ნომრებით — 2, 3, 4. ბრაზილიელთა გუნდში მცველთა ნომრები ასე წიგნის ფურცლებივით არაა ერთმანეთს მიყოლებული. მსოფლიო ჩემპიონის დაცვაში თამაშობენ ჯ. სანტოსი, მაურო, ზოსიმო, ნ. სანტოსი. თვითნებური მათგანის ტექნიკურ შესაძლებლობებზე ლაპარაკიც ზედმეტია, ხოლო მათი ტაქტიკური შეთამაშება იდეალსაა მიღწეული. ყველა ამ მცველმა კარგად იცის თავისი ასაკისა და სისწრაფის ამბავი, ამიტომ მინდვრის სიღრმეში არასოდეს არ მიჰყვება მოწინააღმდეგეს. ცენტრალურ ზონას ისინი ცარიელს არ ტოვებენ და შეტევის დროს მხოლოდ განაპირა მცველები — ჯალმა და ნილტონ სანტოსები გადაიან წინ. რაც შეეხება „ტანდემს“ მაურო-ზოსიმოს, იგი ყოველთვის ფხიზლად დარაჯობს ქილმარის სამფლობელოს. საინტერესოა, რომ 1958 წელს ბრაზილიელებს სხვა „ტანდემი“ ჰყავდათ — ბელინი-ორლანდო. ახლანდელი წყვილი ძველის პირწავარდნილი ასლია.

შუა მინდორში ბრაზილიელთა გუნდის საქმეებს განაგებენ ზიტო და დიდი (გაჭირვების შემთხვევაში აქ ჩამოდის მარცხენა გარემარბი ზაგალო და სქემა ლებულობს შემდეგ სახეს: 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100)

ზიტო დაუღალავი მოთამაშეა. მას შეუძლია გაუჩერებლად ითამაშოს ორივე ტაიმის განმავლობაში, იმოძრაოს, ირბინოს, დაეხმაროს პარტნიორებს, ყოველთვის იმყოფებოდეს მოქმედების ცენტრში. ამისათვის თავის კოლექტივში ზიტოს დიდი დაფასება აქვს.

ისევე, როგორც ოთხი წლის წინ შვეციაში, ახლაც ბრაზილიელთა მეტად რთული, თავისებური მექანიზმის ცენტრალურ ფიგურას წარმოადგენს ვალდირ პერეირა, მეტსახელად — დიდი. ეს მეტად საინტერესო, შეიძლება ითქვას, განუმეორებელი ფეხბურთელია. როცა ბრაზილიელები თამაშს იწყებენ ცენტრიდან, დიდი მარჯვნივ უდგას შუა თავდამსხმელს — ვავას. მაგრამ ეს მხოლოდ „დეკორაციული გაფორმებაა“ ჩემპიონთა განლაგებაში. როგორც კი ბურთი შევა მოძრაობაში, დიდი გადადის ოდნავ უკან და მარცხნივ, სადაც მოქმედებს დაახლოებით ცენტრალური ნახევარმცველის ზონაში. ძნელია წარმოიდგინოთ ამაზე უფრო ჰკვიანი, ტაქტიკური ალღოს მქონე მოთამაშე. დიდი იშვიათად გადის წინ და არც არავის იჭერს. მისი ამოცანაა იყოს ღიად და მიიღოს ბურთი, ამიტომ ყველა მისი პარტნიორი, მეკარე ყილმარიდან დაწყებული, ეძებს დიდს, ცდილობს როგორმე მას მიაწოდოს ბურთი, ხოლო დანარჩენი კი უკვე დიდს საქმეა: გადაცემის მისამართი გარანტირებული აქვს თითქმის 100-პროცენტიანი სიზუსტით. მაგალითისათვის მოვიყვან დიდის შესრულებულ ერთ „ნომერს“ ფინალური მატჩიდან.

ნილტონ სანტოსმა საჯარიმო მოედანთან ჩაიგდო ბურთი და მაშინვე დიდს დაუწყო თვალიერება. ამ უკანასკნელმა არ დააყოვნა, სწრაფად გავიდა მარცხნივ და მიიღო პარტნიორის გადაცემა. ზუსტად იმავე მომენტში გაიხსნა ზაგალო და თავისუფალ პოზიციაში მოემზადა კომბინაციის გასაგრძელებლად, ხოლო ცენტრში მოძრაობა დაიწყო ვავამ. დიდი ტანით ზაგალოსკენ იყო მიბრუნებული, მას უყურებდა და თითქოს მანძილს ზომავდა, ჩვენ კი გაფაციცებით ვადევნებდით თვალს მთელ ამ ამბავს. დიდმა კიდევ ერთხელ შეხედა თავის მარცხენა გარემარბს, ძლიერად მოიქნია ფეხი და ამ მომენტში შორს, მის ზურგს უკან ადგილიდან მოწყდა

გარინჩა. ეს იყო საუცხოოდ შესრულებული დიდის „პირადი კუთ-
ვნილება“ — „ხმელი ფოთოლი“. ბურთმა უცნაური პარაბოლა მო-
ხაზა ჰაერში და ზედ გარინჩას ფეხებთან დაეწვა საჯაროდ და
დნის კუთხეში. ბევრი რამ მინახავს ფეხბურთში, ამგვარი კი
არაფერი.

დიდის მთელი ეს „რებუსი“ საუცხოოდ იცის გარინჩამ. თამა-
მად შემძლია ვთქვა, რომ ბრაზილიელთა შორის ჩილში ყველაზე
სახიფათო და შედეგიანი მოთამაშე იყო მათი მარჯვენა გარემარბი.

თუ შევეციაში ჩემპიონთა თავდასხმაში № 1 მოთამაშე იყო
პელე, ახლა გამარჯვებები მოჰქონდა გარინჩას. ჩილს სტადიონებზე
გარინჩას გამუდმებით დასდევდა პერსონალური დაცვა ორი კაცის
შემადგენლობით. თუ შევეციაში იგი იყო მხოლოდ ბრწყინვალე
გარემარბი, ახლა მან ნამდვილი ორგანიზატორის როლი შეასრულა,
გაცილებით გაიფართოვა სამოქმედო დიაპაზონი, ცენტრშიც გადა-
ვიდა და, რაც მთავარია, ისწავლა გოლების გატანა. გარინჩას
თითქოს ფეხზე აქვს მიკრული ბურთი და ადგილიდან, პირველივე
ნაბიჯიდან აკეთებს საშინელი სისწრაფის ბიძგს იქით, საითაც თით-
ქოს გზა არაა... მცველი ამას სწორედ ყველაზე უფრო ნაკლებად
ელის.

როგორც კი გარინჩა იწყებს მოძრაობას ფლანგზე, ცენტრში
ადგილს ეძებს ვაეა და იშვიათად ხდება, მან რომ თავისი მარჯვენა
გარემარბის გადაცემას ვერ მიუსწროს და ტყუილად დაკარგოს
იგი. მაგრამ შეიძლება ზოგმა იფიქროს, რომ ვაეა არის მხოლოდ
ინტუიციის მოთამაშე, რომელიც გუმანით გრძნობს გოლის მომწი-
ფების დროსა და ადგილს. ეს ასე არაა. ვაეა ნამდვილი ცენტრფორ-
ვარდია, მაღალი კლასის, კომბინაციური სტილის, ბრძოლისუნარი-
ანი ფეხბურთელი.

რა თქმა უნდა, ბრაზილიელებს ჩილში პელე აკლდათ ისე,
როგორც ნაპირზე ამოვდებულ თევზს — წყალში. მაგრამ პელეს
როლი ზუსტად, „სიტყვა-სიტყვით“ შეასრულა მისმა დუბლიორმა
ამარილდომ. იგი აკეთებდა ყველაფერს, რაც პელეს უნდა გაეკეთე-
ბინა და, უნდა ითქვას, არც ერთმა პარტნიორმა არ აგრძნობინა მას,
რომ, რაც უნდა იყოს, იგი მხოლოდ ამარილდოა და არა პელე.
ძნელ მატჩში ესპანელებთან ამარილდომ ბევრი გააკეთა თავისი
გუნდისთვის, გოლიც გაიტანა და... იქვე იტირა.

სანახაობითი ეფექტით თავის პარტნიორებს რამდენადმე ჩაბო-
ჩება ზაგალო, მაგრამ ეს ისეთივე საჭირო მოთამაშეა თავისთვის, როგორ
როგორ ზიტო ნახევარდაცვაში. იგი საუკეთესოდ ეხმარება პარტნიორებს.

ასეთი იყო ბრაზილიის ნაკრები ჩილში. ჩვენ ბევრჯერ გვსმე-
ნია, რომ ამ ქვეყანაში ყოველ ადგილზე 4—5 ტოლფასოვანი ფეხ-
ბურთელი ჰყავთ. მაგრამ ხელმეორე ჩემპიონობა ჩილში მოიპოვა
ძირითადად იმავე გუნდმა, რომელმაც შეეციაში გაიმარჯვა. ახლები
იყვნენ მხოლოდ მაურო, ზოსიმო, ამარილდო. მწვრთნელებმა მიზნად
დაისახეს პირველი ადგილის მოგება „ძველი გვარდიის“ გამოცდი-
ლებაზე დაყრდნობით და ეს გამართლდა კიდევ. რასაკვირველია,
ბრაზილიელთა გამარჯვებას არ ჰქონდა ისეთი ბრწყინვალება, რაც
1958 წელს, მაგრამ არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ ეს გუნდი წინან-
დელზე ზუსტად 4 წლით ხნირი იყო, მისი ცნობილი სისტემა უკვე
აღარ წარმოადგენდა სიახლეს, ვინაიდან მსოფლიოში ახლა თითქ-
მის ყველა თამაშობს ამ სისტემით, ბრაზილიელებს უკვე საკუთარი
ხუთი თითივით იცნობენ და მათთვის გაცილებით ძნელია თავისუ-
ფლად თამაში. გარდა ამისა, მათ აკლდათ პელე. ამიტომ იყო, რომ
მსოფლიო ჩემპიონი ამჯერად „დასჯერდა“ თავისი წოდების შენარ-
ჩუნებას და საამისოდ გამოიყენა მხოლოდ 12 ფეხბურთელი.

ფინალის მსაჯმა ნ. ლატიშევმა კარგად იცოდა, რომ ბურთის
შენარჩუნება, რომელიც კანონით მას ეკუთვნოდა, ძნელი იქნებოდა.
ამიტომ იგი წინასწარვე მოემზადა და გვითხრა:

— თამაშს დავამთავრებ ისე, რომ რაც შეიძლება ახლოს ვიყო
ბურთთან. მე ვიცი ამ ბრაზილიელებს...

მან მართლაც ასე დაამთავრა თამაში. სწორედ მაშინ, როცა
ამოიწურა 90 წუთი, რომელიც ბრაზილიელს ხელით უნდა შე-
მოეგდო ბურთი მინდორში. ლატიშევი მივიდა მასთან, გამოართვა
ბურთი და საფინალო სასტვენიც გაისმა.

სტადიონზე აუწერელი ამბავი ატყდა. ბრაზილიელები ეხვეოდ-
ნენ ერთმანეთს, ხარობდნენ, ხტოდნენ... მინდორზე პირველად
გადმოხტა პელე და ეცა ამარილდოს, მას მოჰყვა ბრაზილიელთა
მთელი დელეგაცია, ტრიბუნებიდან გადმოცვივდნენ გულშემატ-
კივრები, ზაგალო გულწასული იწვა ბალახზე, ზოსიმო დაჩოქილი
ლოცულობდა, ყველანი აუწერელი სიხარულით იყვნენ შეპყრო-

ბილი. მინდვრის შუაგულში უამრავმა ხალხმა მოიყარა თავი. ანუ ფორაში გამოწყობილი ოთხი აღფრთოვანებული ღვთის მსახური რაღაც საოცარ ცეკვაში ხტოდა.

უცებ ამ ჯგუფიდან გიჟური სისწრაფით გამოიქცა თავგადასავალი სული ზანგი, რომელსაც ორივე ხელში ჰქონდა ჩაბღუჯული ბურთი. ეს იყო ცნობილი მონადირე ფინალის ბურთებზე, ბრაზილიის გუნდის მასაჟისტი პ. ამერიგო. ლატიშევი არც გამოჰკიდებია მას, ვინაიდან ახლა ამერიგოს ალბათ თვით გარინჩაც კი ვერ დაწეოდა. შემდეგ ამერიგო გასახდელში ეახლა ნ. ლატიშევს და მოკრძალებული, უდანაშაულო კაცის გამომეტყველებით მიართვა ბურთი. მაგრამ, რასაკვირველია, ეს ის ბურთი არ იყო, რომლითაც ბრაზილიელებმა მოიგეს ფინალი. ეს იყო სრულიად ახალთახალი ბურთი ყველა ბრაზილიელი მოთამაშის ხელმოწერით. ყველაზე ბოლოა ხელი მოწერა თვით ამერიგოსაც; ალბათ, ძვირფასი სახსოვრის ნიშნად.

რა შემძლია ვთქვა ჩვენი გუნდის შესახებ, რომელმაც ჩილში გაიმეორა თავისი შვეციის მაჩვენებელი — გავიდა მეოთხედფინალში?

მთელი ჩვენი ყურადღება და გულისყური მიჰყრობილი იყო არიკისკენ, სადაც თამაშობდნენ საბჭოთა ფეხბურთელები. ხარბად ვიჭერდით თვითუფლ ცნობას, ამ შორეული ქალაქიდან, მაგრამ მე, სამწუხაროდ, არ მინახავს ჩვენი გუნდის არც ერთი მატჩი მსოფლიო პირველობაზე. ამიტომ გადაჭრით და დარწმუნებით ვერაფერს მოგახსენებთ. ვიტყვი მხოლოდ, რომ გათამაშების დაწყებამდე საბჭოთა კავშირის ნაკრები ჩემპიონატის ერთ-ერთ მთავარ ფაქტორიტად ითვლებოდა, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც მან ესოდენ დიდი წარმატებით მოიარა სამხრეთი ამერიკის ქვეყნები.

საბჭოთა გუნდის აქციები ძალზე მაღლა ფასობდა იუგოსლავიის ფეხბურთელებთან გამარჯვების შემდეგ. მაგრამ ეტყობა ამ მატჩმა უზომოდ დიდი ენერგია შთანთქა და ნერვულად გამოფიტა ჩვენი მოთამაშეები. ეს იყო ძალთა კოლოსალური ხარჯვა, რამაც მომდევნო მატჩშივე იჩინა თავი კოლუმბიის გუნდთან. რომ ეს დასწანანი 4:4 არა, მწვრთნელებს საშუალება ექნებოდათ დაესვენებინათ გუნდის ძირითადი ძალა ურუგვაისთან შეხვედრაში, ვინაიდან ამ მატჩის შედეგს არავითარი პრაქტიკული მნიშვნელობა აღარ

ექნებოდა ჩვენთვის. ნაცვლად ამისა, ურუგველებთან შეხვედრამ
ფეხბურთელთა ახალი დაძაბულობა გამოიწვია, რაც ყოველთვის
მძიმედ ეტყობა ხოლმე გუნდს.

ყოველი ტურის მეორე დღეს სანტ-იაგოს ყველა კინოთეატრში
აჩვენებდნენ ოთხივე ქალაქში ჩატარებულ მატჩებს, ისე რომ, მე
24 საათის შემდეგ ეკრანზე ვნახულობდი ჩვენი გუნდის თვითვე
თამაშს. ასე ვნახე ჩილის ნაკრებთან წაგებული თამაში, იაშინის
შიერ გაშვებული ორი გოლი და მთელი მეორე ტაიმი, როცა ჩვენს
ფეხბურთელებს დიდი უპირატესობა ჰქონდათ, მაგრამ მისი რეა-
ლიზაცია ვერაფრით ვერ მოახერხეს.

ვფიქრობ, რომ ჩვენ ჯერ კიდევ ბევრი უნდა ვიმუშაოთ ინდი-
ვიდუალური ტექნიკის ამადლებათზე. მხოლოდ მაღალი ფიზიკური
მომზადებისა და სისწრაფის იმედით თანამედროვე ფეხბურთში
ძნელია ისეთი შეჯიბრების მოგება, როგორცაა მსოფლიო ჩემ-
პიონატი. საბჭოთა ფეხბურთის ძალა დღეს კარგადაა ცნობილი
საერთაშორისო სარბიელზე. ამაზე ნათლად მეტყველებენ როგორც
ნაკრების, ისე საკლუბო გუნდების მრავალრიცხოვანი გამარჯვე-
ბები, მაგრამ ჩვენ ჯერ კიდევ გვაკლია ისეთი კლასის შემსრულებ-
ლები, ე. ი. უმაღლესი კატეგორიის ფეხბურთელები, როგორებიცაა
ჰყავს ბრაზილიას.

ჩვენს ფეხბურთელებს ძალზე კარგი ფიზიკური მომზადება
აქვთ, მაგრამ ისინი უზომოდ ბევრ ღონესა და ენერგიას ხარჯავენ
ყოველ თამაშში. არც ერთი ბრაზილიელი მოთამაშე არ ხარჯავს
ამდენ ძალას მატჩის დროს თავისი დახვეწილი ტექნიკის წყალო-
ბით. იგი თამაშობს თავდადებულად, თავდაუზოგავად, მაგრამ რა-
ციონალურად და მარაგში ყოველთვის საკმარისად აქვს ენერგია.

დაცვის პრობლემა ჩვენს ნაკრებში არ იყო სათანადოდ გადა-
წყვეტილი. გუნდში, რომელიც ხშირად თამაშობს სისტემით
1+4+2+4, არ იყო კარგად გადაჭრილი ორი ნახევარმცველის
პრობლემა, მოუგვარებელი დარჩა თავდასხმის ურთიერთობა
ნახევარდაცვასთან, არ ჩანდა საჭირო შეთანხმებულობა ფორვარ-
დებს შორისაც...

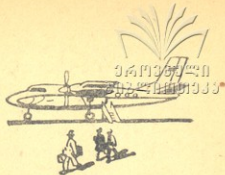
ფეხბურთის საერთაშორისო ფედერაციაში ბევრს ლაპარაკო-
ბენ მსოფლიო პირველობის ჩატარების სისტემის შეცვლაზე. ახლის

მომხრენი ხაზს უსვამენ, რომ ოლიმპიური სისტემა მეოთხედიწლი-
ში არაა გამართლებული და 8 გუნდმა პირველი ადგილი დაიკავა.
წორის უნდა გაითამაშოს წრიული წესით. ზიზლიჩიძე

მიიღებს თუ არა ამ ცვლილებებს ფიფა, ვინ იცის. ყოველ
შემთხვევაში, გათამაშება უნდა მოეწყოს ისე, რომ მსოფლიო პირ-
ველობის მატჩებს ესწრებოდეს არა 5—6 ათასი მაყურებელი,
არამედ ათჯერ მეტი. ჩილის აუდიტორია ამჟამად არასაკმარისი
იყო 1962 წლის დიდი ფეხბურთისათვის.

გაეოუყენებინო უსაკაცოგოგანი

მსოფლიო სარბიელზე გერმანულ ფეხბურთს დიდი სახელი არასოდეს არ ჰქონია, თუმცა თითქმის ყველა დიდ ჩემპიონატსა და ტურნირზე იყო წარმოდგენილი. და აი, 1954 წლის მსოფლიო ჩემპიონატში გერ-ის ნაკრები გუნდის გამარჯვებამ ერთბაშად ასწია გერმანულ ფეხბურთელთა და მათი მწვრთნელის ზებ პერბერგერის აქციები. მართალია, ყიულ რიმეს თასის გათამაშებაში გამარჯვების შემდეგაც დასავლეთი გერმანიის ფეხბურთმა სასტიკი მარცხი განიცადა, კერძოდ, ბელგიის, სსრ კავშირის, იუგოსლავიის, შვეიცარიის, ირლანდიის ნაკრებებისგან. მაგრამ ბერნში გამარჯვების ფაქტმა, როდესაც გერმანელებმა ფინალში მოუგეს დიდების ზენიტში მყოფ უნგრელებს, აიძულა სპორტული სამყარო დიდია პატივით მოპყრობოდა უმაღლესი საფეხბურთო ტიტულის მატარებელთ.

გერ-ის ფეხბურთელებთან ორჯერ მოგვიხდა შეხვედრა. 1954

წლის ივლისში თბილისს ეწვია ბერლინის „ფორვერტი“ და ადგილობრივ „დინამოსთან“ — 1:4, ხოლო 1958 წელს „დინამო“ გვესტუმრა. ამ მატჩშიც ჩვენ გავიმარჯვეთ.

ფერ-ის ფეხბურთელებთან კი შეხვედრა საერთოდ არ გვქონია. და აი, 1962 წლის ზაფხულში, როდესაც საბჭოთა ქვეყნის სტადიონებზე გაცხარებული კალენდარული თამაშები წარმოებდა, ჩვენს გუნდს მოუხდა დასავლეთ გერმანიაში გამგზავრება და იქაურ კლუბებთან შეჯიბრება.

მგზავრობა ძალზე მიმზიდველი გველოდა (უნდა გავცნობოდით ახალ საფეხბურთო სკოლას) და ამავე დროს უჩვეულოც. მისი უჩვეულობა განაპირობა ვადამ: გუნდის ხელმძღვანელთათვის მას პასუხი უნდა გაეცა მეტად რთულ კითხვაზე: სწორია თუ არა საკავშირო ჩემპიონატის უაღრესად საბასუხისმგებლო მატჩების წინ ახალი, მძიმე და პასუხსაგები ტვირთის მოკიდება? ხომ არ ჯობს დავასვენოთ მოთამაშეები?

ამ კითხვებს ახლავე მინდა ვუპასუხო. ყოველივე ეჭვი და შიში ამაო გამოდგა. გუნდმა მშვენივრად გამოიყენა ეს კარგი შესაძლებლობა და გარდა სამი მატჩისა, გამართა რამდენიმე საწვრთნელი მეცადინეობა საუკეთესო მინდვრებზე. ამავე დროს, მოთამაშეები ცოტა ხნით მაინც მოცილდნენ ჩემპიონატის დაძაბულ, ნერვულ ატმოსფეროს და საუცხოოდ გაერთნენ.

რაც შეეხება ახალ საფეხბურთო ქვეყანასთან გაცნობას, იგი „ყველაზე მაღალ დონეზე“ როდი წარმოებდა. თუმცა კლუბები, რომლებსაც შევხვდით, უძლიერესთა თანრიგს ეკუთვნიან, მათს რიგებში არ არიან ეროვნული ნაკრების წევრები. ამრიგად, სწორი არ იქნებოდა ნოინკირჰენში, ჰანოვერსა და კარლსრუეში ჩატარებული მატჩების შედეგების მიხედვით გაგვეკეთებინა საერთო დასკვნები დღევანდელ დასავლეთ გერმანულ ფეხბურთზე. ცხადია, ზოგიერთი განზოგადება მაინცაა შესაძლებელი...

ადრეც ვიცოდით, რომ გერმანელებს უყვართ ათლეტური, წესების ფარგლებში დაშვებული, „მკაცრი“ ფეხბურთი. ვიცოდით ისიც, რომ მასპინძლებს დაცვა უფრო ეხერხებათ, ვიდრე თავდასხმა. მაგრამ აი, მათთვის დამახასიათებელი მაღალი ტაქტიკური დისციპლინა, მოქნილობა და სულ უახლესი, თანამედროვე სტილით თამაში, რასაკვირველია, უკანასკნელი წლების შენაძენი იყო. გან-

ლაგება 1+4+2+4 მიიღო ყველა წამყვანმა გუნდმა, ამასთან ბევრი მათგანი საკუთარი კარის წინ ე. წ. „მწმენდავის“ ყოფილი მწმენდის ბინებს.

ბიზნისი

...ჩვენი დელეგაციის შემადგენლობა ამჯერად ასე გამოიყურებოდა. ხელმძღვანელი — საქართველოს სსრ სპორტსაზოგადოებათა და ორგანიზაციების კავშირის თავმჯდომარის მოადგილე ვ. სამსონაძე, გუნდის უფროსი ა. ლოლობერიძე, მწვრთნელები მ. იაკუშინი და ა. კოტრიკაძე, ექიმი ზ. თელია, მოთამაშეები ს. კოტრიკაძე, ბ. სიჭინავა, მ. ხურცილავა, გ. ჩოხელი, ჯ. ზეინკლიშვილი, შ. იამანიძე, გ. სიჭინავა, ი. დათუნაშვილი, ვ. ბარქაია, ზ. კალოევი, მ. მესხი, ნ. ლეყავა, დ. ხუნდაძე, ა. ხელაძე, თ. მელაშვილი.

...27 ივლისს ჩვენი გუნდი ჩემპიონატის მორიგ მატჩში შეხვდა ლენინგრადის „დინამოს“ და თუმცა წინასწარი ეტაპის კიდევ შვიდი შეხვედრა გვაქვს დარჩენილი, 16 აგვისტომდე თავისუფალი ვართ. აი, სწორედ ამ „ფანჯარაში“ იყო დაგეგმილი ჩვენი ტურნე დასავლეთ გერმანიაში. დრო სამი მატჩის გასამართავად არც თუ ისე დიდია. და ამიტომ 2 აგვისტოს გათენებისას უკვე გავფრინდით ამსტერდამ-ბრიუსელის გავლით ფრანკფურტში, საიდანაც იმავე საღამოს ავტობუსით ჩავედით ჩვენი პირველი მატჩის ადგილზე — ქალაქ ნოინკირჰენში.

ნოინკირჰენი საარის ოლქის მეორე ქალაქია სიდიდით, ხოლო მისი გუნდი „ბორუსია“ გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის 1956 წლის ჩემპიონია და სამხრეთ-დასავლეთის ზონაში ერთ-ერთ უძლიერესად ითვლება. ზონა აქ შემთხვევით როდი ვახსენე: სხვა ქვეყნებისგან განსხვავებით, პირველობა გფრ-ში ტარდება რთული, მრავალსაფეხურიანი სისტემით, რომლის პირველ ეტაპს წარმოადგენს თამაშები ზონებში. ასეთი ზონა აქ ხუთია: ჩრდილოეთის, სამხრეთის, დასავლეთის, სამხრეთ-დასავლეთის და ბერლინისა, ყველა ზონა 76 გუნდს აერთიანებს. ზონებში გათამაშების დამთავრების შემდეგ შეირჩევა 8 უძლიერესი გუნდი — ფინალისტი (ამასთან ზოგიერთნი დამატებითი თამაშების შედეგად), ეს 8 კოლექტივი იყოფა ორ ქვეჯგუფად, რომელთა ტურნირებში გამარჯვებულები გადამწყვეტ ორთაბრძოლაში ხვდებიან ერთმანეთს.

ნოინკირჰენში ადგილობრივ ფეხბურთის მოყვარულთათვის ღირსსახსოვარი თარიღის წინააღმდეგ ჩავედით: ქალაქი ემზადებოდა

თავისი საუკეთესო კლუბის — „ბორუსიას“ პირველ ლიგაში მრავალწილეობის 50 წლისთავისადმი მიძღვნილი იუბილეს გადასახდელად, ყურადღების ცენტრში, რა თქმა უნდა, საზეიმო საღამოთა და მოგვესალმა კლუბის პრეზიდენტი ნორბერტი. საბჭოთხ მოღვაწეების სახელით გულთბილი საპასუხო სიტყვა წარმოთქვა ვ. სამსონაძემ, რომელმაც იუბილარებს სამახსოვრო საჩუქრები გადასცა.

ამ საინტერესო შეკრებილობაზე მოსვლამდე მოვასწარიტ წვრთნის ჩატარება. გაგვაოცა იმ ყურადღებამ, რომელიც ჩვენი წვრთნისადმი გამოიჩინა ადგილობრივმა ტელეკომპანიამ: ვარჯიში თავიდან ბოლომდე ფირზე გადაიღეს და საღამოს ტელემაყურებლებს უჩვენეს. სტუდიაში მიიპატიეს ჩვენი დელეგაციის ხელმძღვანელი ვ. სამსონაძე, რომელმაც მოუთხრო ტელემაყურებლებს ქართული სპორტის განვითარებაზე.

მეორე დღეს კვლავ შევხვდით „ბორუსიის“ ფეხბურთელებს, ამჯერად „ელეფელდის“ სტადიონზე. წინა დღით ვარჯიშის დროს ჩვენს ბიჭებს ძალიან მოეწონათ „ელეფელდის“ მწვანე მინდორი და ისინი ლამაზი, ტექნიკური თამაშისთვის განეწყვენენ, მაგრამ წვიმამ ყველას გუნება გაუფუჭა. „მძიმე“ მოედანზე, რა თქმა უნდა, ძნელია მაღალტექნიკურ თამაშზე ფიქრი. ასეა თუ ისე, ბიჭებმა (კოტრიკაძე, ზ. სიჭინავა, ხურცილავა, ჩოხელი, ზეინკლიშვილი, ვ. სიჭინავა, იამანიძე, დათუნაშვილი, ბარქაია, კალოევი, მესხი) შეძლეს ინიციატივის მოპოვება. ლამაზი, მაღალტემპიანი თამაშით მათ ტრიბუნები არაერთხელ „ააფეთქეს“ ტაშით. ერთხელ ბარქაიამ და ორჯერ კალოევმა ხელსაყრელ სიტუაციაში მიიღეს ბურთი მესხის „რეაქტიული“ გასვლების შემდეგ, მაგრამ, სამწუხაროდ, მომენტები ვერ გამოიყენეს და ჩვენი სათამაშო უპირატესობა ვერა და ვერ გადაიზარდა მატერიალურ უპირატესობაში.

ბოლოს, როგორც იქნა, ბარქაია — ვ. სიჭინავას კომბინაცია დასრულდა უკანასკნელის მოულოდნელი დარტყმით 18—20 მეტრიდან კარის დაბალ კუთხეში და მეკარეს მოუხდა ბურთის ბადიდან გამოტანა. ეს მოხდა მე-19 წუთზე.

დიდხანს — მეორე ტაიმის შუამდე — თამაში მიმდინარეობდა თანაბრად, აშკარა საგოლე მომენტების გარეშე. მაგრამ შეძლეს თუ არა მასპინძლებმა ბურთის გაქვითვა (ეს მარჯვენა გარემარბმა მალე გააკეთა), თანამემამულეთა ყიფინით გამხნეებულმა „ბორუს-

სიის“ ფუნდურთელებმა, რომ იტყვიან, უმაღლეს „გვიჩვენეს ტბილეთ
ბი“ — ათამამდნენ ძალიან აგრესიულად. მათი იერიშები თხუთმეტ
წუთამდე გრძელდებოდა, შემდეგ კი შეტევაზე ჩვენ გადაწყვიტეთ
უკანასკნელ წუთზე მესხს კვლავ გამოუვიდა თავისი საყვარელი
გასვლა, რასაც შეუჩერებელი მოჰყვა უძლიერესი დარტყმა... ძელ-
ში. ამრიგად, ჩვენი მეტოქეებისა და მაყურებლების სასიხარულოდ
ანგარიში საყაიძო დარჩა.

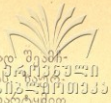
ჩვენი გუნდის ყოველი გადაადგილება ამ ქვეყანაში ავტობუ-
სებით ხდებოდა. ეს, რა თქმა უნდა, ტრანსპორტის საუკეთესო
სახვა (თუ კი კარგი გზებია), იგი საშუალებას იძლევა უკეთ გაეცნო
ქვეყანას. მაგრამ ჩვენ მხოლოდ ბუნებრივ სილამაზენი როდი
გვხვდებოდა თვალწინ. ხშირად მათ წინ ეფარებოდა სულ სხვა სა-
ხის „პეიზაჟის დეტალები“, რომლებიც ასე დამახასიათებელია
დღევანდელი დასავლეთი გერმანიისთვის. ბრმა უნდა იყო, რომ არ
შეამჩნიო ჯარით, იარაღითა და სამხედრო საჭურვლით გაჭედილი
ამერიკული „სტუდენტკორპორაციის“ ინტენსიური მოძრაობა, სამხედრო
ნაწილების გაცხოველებული გადაადგილება, გზატკეცილის გადაღ-
მა კი, ორივე მხარეს — აეროდრომები, სხვადასხვა დანიშნულების
სამხედრო ბაზები... ყოველივე ეს ერთხელ კიდევ ვნახეთ, როდესაც
ფრანკფურტის გავლით ნოინკირჰენიდან ჰანოვერს მივემგზავრე-
ბოდით.

ადგილობრივი გუნდი „ჰანოვერ—96“ არაერთხელ მოხვედ-
რილა ქვეყნის ჩემპიონატის ფინალში, ხოლო ერთხელ — 1954
წელს — პირველი გუნდის ტიტულიც კი მოიპოვა. ჰანოვერელებს
საერთაშორისო შეხვედრების დიდი გამოცდილება აქვთ, გუნდის
საუკეთესო მოთამაშენი სხვადასხვა დროს გფრ-ის ნაკრების შემად-
გენლობაში შედიოდნენ.

ხუთასკილომეტრიანი მოგზაურობა ავტობუსით ძალზე მომ-
ქანცველია და მისი ატანა ყველას როდი შეუძლია. ამიტომ გადა-
წყდა, რომ მაინის ფრანკფურტში რამდენიმე საათი დაგვესვენა,
ქალაქი დაგვეთვალიერებინა და ცოტა მოვსულიერებულიყავით.
შესანიშნავად გამოგვივიდა. საქმეზე მიმავალბემა, გზად გფრ-ის
ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ქალაქიც დავათვალიერეთ და იმავე სა-
ღამოს ჰანოვერშიც ჩავედით.

როგორც აღვნიშნე, ადგილობრივ გუნდს ჰქვია „ჰანოვერ—96“.

მოახდინა ღრმა რეიდი მარცხენა ფრთაზე, მერე დროულად შეამჩნია კარისკენ გაჭრილი კალოევი და კარგად გადააწოდა მას. მაშინ მათვისი ძველი, მრავალნაცადი ხერხით — თავური დარტყმით მაღალ ნახტომში — გაქვითა ანგარიში.

ჰანოვერიდან გზა გვეჭირა კარლსრუესკენ, რომლის ამავე სახელწოდების გუნდი უდავოდ უძლიერესია სამხრეთ ზონაში და ერთ-ერთი საუკეთესო გფრ-ში. „კარლსრუეს“ ერთი მოთამაშე — გიუნტერ ჰერმანი გფრ-ის ნაკრების სახელს იცავდა ჩილის მსოფლიო ჩემპიონატში.

ამ ქალაქში ჩვენ საბჭოთა საქართველოდან ჩამოსული პირველი სპორტსმენები როდი ვართ: 7 წლის წინათ აქ მსოფლიო ჩემპიონის ოქროს მედალი მოიპოვა სახელგანთქმულმა მოჭიდავემ გივი კარტოზიამ.

თუ პირველი ორი მატჩი უცვლელი შემადგენლობით ჩავატარეთ, კარლსრუეს სტადიონზე ასე „გამოვიყურებოდით“: ლეჟავა, ბ. სიჭინავა, ხურცილავა, ჩოხელი, ზეინკლიშვილი, გ. სიჭინავა, იმანიძე, დათუნაშვილი, კალოევი, ბარქაია, მესხი. მეორე ტაიმში კალოევი შეცვალა ხუნდაძემ, ხოლო მესხი — მელაშვილმა.

მაღალი ტემპის ინიციატორები ამჯერად ჩვენ ვიყავით: გერმანელი ფეხბურთელები თუმცა სწრაფები არიან, მაგრამ ბრძოლას ამჯობინებენ მშვიდ გარემოში, აუჩქარებლად, ასე ვთქვათ, წინდახედულად.

ყოველი გუნდი ისწრაფვის თამაში ჩვეულ სტილში წარმართოს. ესაა მუდამ გუნდის კოზირი. და, პირიქით, როგორმე წაგართვას, ხელიდან გამოგლიჯოს ეს კოზირი, — აი, ყოველი მეტოქე მიზანი და ამოცანა. სხვადასხვა სატემპო განწყობილებების გუნდების ორთაბრძოლისას უფრო ხელსაყრელ პირობებში, ჩვეულებრივ, „ნელი“ გუნდი არის ხოლმე: ცხადია, სხვისი ტემპის „დაგდება“ უფრო იოლია, ვიდრე ქარიშხლისებური შეტევის წამოწყება და წარმართვა. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მაღალი ტემპის შემოქმედი და „მწენებელი“ მეტოქის გზაზე „ბარიკადების“ აღმართვა ბევრად ადვილია, ვინემ სწრაფ თამაშში დახვეწილი, ფილიგრანული ხელოვნების ჩვენება. რა თქმა უნდა, არ შეიძლება ვიფიქროთ,

თითქოს შენელებულ ტემპში თამაში მხოლოდ და მხოლოდ ხვრე-
ვაა. არავითარ შემთხვევაში! ეს არის აგრეთვე ბურთის ხანგრძლი-
ვად „დაჭერის“ ხელოვნების ფლობა, მისი დიდხანს ^{ქრისტეობის} ^{ქრისტეობის} ^{ქრისტეობის}
როგორც ამას აკეთებდნენ, ვთქვათ, კალათბურთელები. და მაინც,
როდესაც სისწრაფის ნაკლებობას განიცდი, გასურს თუ არა გასურს,
იძულებული ხარ შეიარაღდე ნელი, განზომილი თამაშით.

სწრაფი და მწვავე ფლანგური შეტევები, — აი, საუკეთესო
ჩარალი ასეთ შემთხვევებში. სწორედ ეს ნაცადი იარაღი გამოვიყე-
ნეთ, რადგან საამისოდ ცუდი შემსრულებლები როდი გვყავდა —
მესხი და დათუნაშვილი. უფრო მეტად დატვირთული იყო მიხეილ
მესხი, რომლის ნეიტრალიზება ვერა და ვერ მოახერხა მცველმა...
მიუხედავად წინასწარი ინფორმაციებისა, ჩჩევა-ღარიგებისა და
ათასი გაფრთხილებისა.

შეხვედრის მთელმა პირველმა ნახევარმა პოზიციურ ბრძოლა-
ში ჩაიარა დინამოელთა მცირეოდენი უპირატესობით, მაგრამ ან-
გარიში არ გახსნილა. მასპინძელთა მცველები კარგად ეხმარებოდ-
ნენ ერთმანეთს, ყოველთვის ასწრებდნენ სუსტი ადგილის „გა-
დაკეტვას“ და მოსალოდნელი საწინააღმდეგობის თავიდან აცილებას.

ანგარიში გაიხსნა 55-ე წუთზე. იამანიძე სწრაფად გაიჭრა
მეტოქის კარისაკენ და კომბინაციაში ბარჭაია „ჩაითრია“. ბარჭაიას
დარტყმა და... ბურთი ბადეში გაეხვია. ასე იქნა გამოყენებული
კარის აღების პირველი შესაძლებლობა. შემდგომში ასეთი შესაძ-
ლებლობანი კიდევ რამდენჯერმე გამეორდა, მაგრამ ამჯერადაც
თავი იჩინა ძველმა ავადმყოფობამ — არაზუსტმა დარტყმებმა.

ყველა უბედურებას შემდეგიც დაემატა: მატჩის ბოლო წუთში
ხურცილავამ და ლეჟავამ შეცდომა დაუშვეს, რამაც გამარჯვება
ხელიდან გამოგვაცალა: ძალიან მშვიდ და უსაფრთხო ვითარებაში
ხურცილავამ რატომღაც გადაწყვიტა ბურთი უკან გადაეწოდებინა
მეკარისთვის, რომელიც მოულოდნელად გამოდიოდა კარიდან.
ლეჟავამ ალლო ვერ აულო შექმნილ სიტუაციას, დაავიანა რეაგირე-
რება და ვერ შეაჩერა კარისკენ გაგორებული, ძალიან იოლი ბურთი.
ამრიგად, ეს თამაშიც ფრედ დამთავრდა.

სამი მატჩი, სამი ფრე, და სამივეში ჩვენი საგრძნობი უპირატე-
სობა. რა გვეტყმოდა, შედეგი ძალზე არასახარბიელო განსაკუთრებით.
მთავარი მხოლოდ უპირატესობის მოპოვება კი არ არის, არამედ ამ
უპირატესობის გამოყენება და შეხვედრის წარმატებით დაგვირ-
გვინებაა. გუნდის კლასის შეფასებისას ეს თვისება დიდად მნიშვნე-
ლოვანია, სულაც გადამწყვეტი თუ არა... სამწუხაროა, რომ სწორედ
ეს ვერ ვაჩვენეთ გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის სტადიონ-
ებზე.

სარჩევი

ორიოდე სიტყვა ავტორზე და მის წიგნზე	3
ავტორისაგან	6
„ამჟადიეს“ სტადიონზე	8
ძნელ პირობებში	17
არმიელთა კოლექტივთან	27
ახალ პოლონეთში	37
ოლიმპიური დებიუტი	52
კვლავ რუმინეთში	64
საფრანგეთსა და შვეიცარიაში	77
ბულგარელ მეგობრებთან	96
ამომავალი მზის შესახებდრად	109
უარყოფითი ბალანსით	120
თოთხმეტი წლის შემდეგ	129
პრაღა, პლზენი, გოტვალდოვი	133
ტაშს გვიკრავს საფრანგეთი	138
ფეხბურთის სამშობლოში	154
ოკეანის მიღმა	171
უმაღლეს დონეზე	184
გამოუყენებელი შესაძლებლო- ბანი	205

ივს. 1/1245

რედაქტორი შ. კაკაბაძე
მხატვარი გ. იაშვილი

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 2/VI 1963 წ.
ქალაქის ზომა 60×84¹/₁₆; ნაბეჭდი
თაბახი 13,5; სააღრიცხვო-საგამომცემლო
თაბახი 12,75 + 16 ჩან.

შეკვ. № 664. ში 06471. ტირაჟი 15.000
საქ. კვ ცკ-ის გამომცემლობის სტამბა
№ 2: თბილისი, რუსთაველის გამზ., 42.

ფასი 95 კპ.

Авандил Николаевич Гогоберидзе
«С мячом за тридевять земель»
Литературная запись Г. Аكوва
(На грузинском языке)
Союз журналистов Грузии
Тбилиси — 1963

Типография № 2 Издательства ЦК
КП Грузии, Тбилиси, пр. Руставели, 42.

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

967055330
20250110000

• KOPANA • 安多 •
• LABRUGAS •
• FUBBALL •

